

Златко Грушановић

ДРАМАТИЗАЦИЈА У НАСТАВИ

ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ



ДРАМАТИЗАЦИЈА У НАСТАВИ

Приручник за наставу српског језика и књижевности у основној и средњој школи

Прво издање

Аутор: мр Златко Грушановић

Рецензенти: Бошко Ђорђевић, драматург, Позориште „Бошко Буха” у Београду
Милош Анђелковић, глумац, Позориште „Душко Радовић”
у Београду

Обликовање корица: Милош Аризовић

Компјутерско обликовање:  Нови Сад, abraka.dabra.ns@gmail.com

Лектура: мр Марија Милосављевић-Тодоровић

Илустрација (насловна страна): Милан Драгојловић



Издавач: Издавачка кућа „Klett”, д.о.о.

Светозара Ћоровића 15/IV, 11000 Београд

Тел.: 011/3348-384, факс: 011/3348-385

office@klett.rs, www.klett.rs

За издавача: Гордана Кнежевић-Орлић

Главни уредник: Александар Рајковић

Уредник: Војислав Николић

Штампа: Публикум, Београд

Тираж: 4.000 примерака

Забрањено је репродуковање, дистрибуција, објављивање, прерада или друга употреба овог ауторског дела или његових делова у било ком обиму или поступку, укључујући фотокопирање, штампање или чување у електронском облику, без писмене дозволе издавача. Наведене радње представљају кршење ауторских права.

© Klett, 2011.

ISBN 978-86-7762-286-2

САДРЖАЈ

ПРВИ ДЕО: ДРАМАТИЗАЦИЈА У НАСТАВИ	7
1. Драмски текст и позориште	8
2. Епско и лирско у драмском делу	9
3. Драматизација књижевних текстова	11
4. Драмска структура	13
4.1. Идеја	13
4.2. Радња, догађај, ситуација	16
4.3. Ликови и препреке	21
5. Простор и време у драмском тексту	22
5.1. Простор	22
5.2. Време	22
6. Рецепција ученика	23
7. Драмско извођење наставе и циљеви	25
8. Драмске секције	26
8.1. Облици рада	27
8.2. Рад са ученицима	28
8.3. Рецитаторска секција	34
9. Закључак	36
ДРУГИ ДЕО: ДРАМАТИЗАЦИЈЕ И ДРАМСКЕ ИГРЕ	39
1. Свети Сава и народна предања	40
2. Народне приповетке	45
2.1. Е(в)ро с онога свијета	45
2.2. Немушти језик	51
2.3. Усуд	57
2.4. Девојка цара надмудрила	59
3. Басне	63
3.1. Седам прUTOва	63
3.2. Гавран и лисица	64
3.3. Два путника и секире	64
3.4. Баснопозорје	65
4. Народне епске песме	73
4.1. Косовски круг песама	75
4.2. Турнир на Косову	77

5. Бајке	87
5.1. Свињар	87
5.2. Пепељуга	93
5.3. Мида.....	98
6. Грчки митови	105
6.1. Богови с Олимпа и Прометеј.....	105
6.2. Оковани Прометеј	109
6.3. Тезај и Минотаур.....	118
6.4. Илијада	123
6.5. Одисеја	134
6.6. Орфеј и Еуридика.....	141
7. Уметничка проза	145
7.1. Хајдук Станко и хајдуци	145
7.2. Прва бразда	151
7.3. Поход на мјесец.....	154
7.4. Награда професора Вујадина Костића	158
7.5. Том Сојер	170
7.6. Пундравци.....	173
ТРЕЋИ ДЕО: ШКОЛСКЕ ДРАМСКЕ ИГРЕ	175
1. Школски сан.....	176
2. Новогодишњи зоолошки врт.....	181
3. Тужакање	184
4. Тајна.....	185
5. Вељко и Јасујо.....	186
ЛИТЕРАТУРА	189
ДРАМСКЕ БЕЛЕШКЕ	190

ПРЕДГОВОР

Када сам почео да предајем српски језик у школи, први задатак који сам добио од директора била је припрема прославе Дана школе. Након тога је требало да организујем рад неколико секција (рецитаторске, драмске, литерарне, новинарске, еколошке...). Можда због ширине знања и вештина коју доноси студирање књижевности, у школи влада мишљење да су професори српског језика и књижевности свезнајући и да могу да се баве свиме што је у вези с културом и уметношћу. Нови задаци који су стављени пред мене били су прави изазов: морао сам да размишљам о томе да ли хор треба да наступи пре или после реферата, да ли су реферати уопште неопходни и шта би требало припремити као скеч. Треба имати у виду и то да нисам поседовао уџбеник који би могао да ми помогне у раду. Приликом једне посете амбасадора Јапана добили смо веома прецизно упутство о томе када треба да се заврши приредба. За ту прилику написао сам мали драмски текст да бих избегао реферате о Јапану и Србији, о историји и пријатељству две земље. Не могу да тврдим да је поменути текст био занимљив, али свакако је био мање досадан од реферата о четири острва и самурајима, с једне, и српској историји и хајдучима, с друге стране. Тада сам почео да драматизујем и адаптирам текстове за сценско извођење.

Ова књига има задатак да попуни празнину у изучавању драмског стваралаштва у настави, да на једном месту сакупи и допуни досадашња проучавања драмске технике, да попише, истакне и објасни особености и предности драмског приступа књижевном тексту, као и да класификује театролошка и драматуршка средства која се могу употребити како у драматизацији текста тако и у вођењу драмске секције.

Поред извођења редовне наставе, сваки наставник српског језика и књижевности, али и други наставници, има обавезан један час слободних активности, који подразумева и вођење драмске секције и припремање прослава и приредби. Овај приручник би требало да олакша рад и пружи одређена знања и умења учитељима, наставницима српског језика, али и наставницима других предмета.

Осим краћег теоријског увода посвећеног драматизацији, ова књига доноси и већи број драматизованих текстова и кратких драмских форми. Многе драматизације, због предвиђеног обима приручника, нису ушле у овај избор, али ће се свакако наћи у неком од наредних издања будући да је планирано проширивање овог приручника новим драматизацијама, као и прикупљање драматизација од наставника који се овим послом баве у својим школама. Зато позивам све заинтересоване да пошаљу своје драмске радове на интернет адресу office@klett.rs Издавачке куће „Klett” како бисмо направили посебан линк са драматизацијама.

Аутор

ПРВИ ДЕО

ДРАМАТИЗАЦИЈА У НАСТАВИ



1. ДРАМСКИ ТЕКСТ И ПОЗОРИШТЕ

Код проучавања драме отежавајућу околност представља њен двоструки статус – она је и књижевно, али и сценско дело, које има предиспозицију да буде изведено у позоришту. Теоретичари књижевности драму углавном анализирају као књижевно дело – текст који је предвиђен за читање. Разлике између драме као текста и драмске представе могу бити велике. Стога се театрологија првенствено бави сценском сликом драмског текста који чини предлог за представу. Драмски текст је само полазиште за позоришну представу, а сценско извођење је њен коначни циљ. У историји је било раздобља у којима се текст користио без измена, али и периода у којима се написана драма веома мало поштовала. Нарочито је друга половина XX века донела ауторски аутономно редитељско позориште: редитељ преузима све битне функције и ствара сопствено уметничко дело, нарушавајући притом интегритет писаног драмског дела.

Текст којем редитељ приступа и начин на који то чини може бити тројак:

а) интегритет драмског текста је готово у потпуности сачуван (могуће су мање измене у зависности од техничких могућности позорнице на којој се изводи представа);

б) драмски текст је у великој мери сачуван, али је током његове адаптације створена разлика између текста и извођења, будући да је редитељ, користећи различита решења, пренагласио, изменио или изоставио поједине сцене;

в) драмски текст се користи само као предлог, инспирација на основу које редитељ новим приступом ствара сопствено уметничко дело.

Тако је нпр. у драми *Шума*, коју је режирао Егон Савин, лик Петар у тексту оштроумно и паметно дете, док је у представи он благо ометен. Наиме, редитељ је изменио једну од идеја драме: деца коју угњетавају родитељи представљају прошлост; у савременом добу деца угњетавају родитеље и постају напор за њих.

У представи *Ричард Трећи* Жанка Томића у Малом позоришту „Душко Радовић” читав контекст драме је промењен. Наиме, радикалном адаптацијом комад је подељен у три дела: Ларва, Метаморфоза и Вепар. У првом делу интерпретирају се деца, у другом адолесценти, а у трећем одрасли – зрели ликови, иако за тако нешто не постоји упориште у тексту.

Позориште није и не може бити само репродуктивна уметност јер јој животност дају различити сценски стваралачки елементи. То су глас, покрет, разна ликовна и иконична значења, техничка средства и сл. На тај начин драма оживљава на позорници. Највећа разлика између драме као књижевног текста и драмске представе јесте у томе што је позоришна представа колективни стваралачки чин више људи (глумци, костимограф, сценограф, писац, публика, музика, шминкери, организатори...), па она садржи креативни поглед свих наведених учесника, који се често разликује од ауторове почетне замисли.

Сам текст драме обухвата два слоја: примарни и секундарни текст. Први слој се састоји од говорног дијалога који се одиграва међу драмским ликовима, док се други односи на сегменте вербалног текста који се на сцени не репродукују у изговореној форми, али читаоцу или редитељу служе за то да замисли или постави комад на сцени (начин и време улазака и излазака, ставови и физиономије, маске и костими, покрети и мимика, груписање и интеракција ликови, инструкције које се тичу реквизита, осветљења, музике и звука, специјалних ефеката, промена сцене или чина...). Секундарни текст је нарочито важан уколико желимо да драму или драмску игру поставимо на сцену. Ако сами пишемо текст или пак драматизујемо већ постојеће дело, онда радимо исто што и редитељ, тако да је драматизација нека врста предрежије будући да осмишљавамо распоред лица, покрете, костиме, кретање, изглед сцене и сл. Сценска упутства (дидакасије) негде су сувишна, а негде неопходна. Не треба се оптерећивати упутствима која се подразумевају, јер се кроз рад са глумцима најбоље могу осмислити радње које ликови предузимају, као и интонације које ликови користе у датој ситуацији.

Тако нпр. реченица *Нервираш ме* не тражи посебна упутства, док *Ућућии!* може бити изговорено строгим заповедним тоном, али и смиреном, помирљивом интонацијом, или пак шапатом, вриском и сл. Дидаскалије служе за то да се радња тачно и прецизно опише. Када напишемо да лик прилази некоме, морамо додати и информацију о томе како то чини – *нежно, нервозно, жусиро, љућиииио* и сл., зависно од основне идеје и радње текста. Свакако, у навођењу упутстава треба бити умерен, јер ништа нећемо постићи уколико наведемо: *іледао іа је и није моіао да се начуди колико је дрзак кмеіі био іред њим и чинило му се као да се ііај мали кмеіі іолако іроширивао и іосііајао све веіи*. Бекетов *Чин без речи*, на пример, уопште нема текст, већ је састављен само од сценских упутстава.

Апсолутна аутономија драмског текста не постоји. Тешко је наћи текст који би био доследно драмски, без *a parte* говора, монолога, коментара... Драмски језик треба да тежи томе да створи што бољу сопствену говорну ситуацију, која треба да води другој ситуацији, из које, опет, произилази нови дијалог.

Не треба заборавити ни то да драмски текст, осим без глумаца и редитеља, који га оживљавају, не може да живи ни без публике. Без публике нема представе, тако да аутор мора да има на уму пре-диспозицију публике којој је комад намењен.

2. ЕПСКО И ЛИРСКО У ДРАМСКОМ ДЕЛУ

Подела на књижевне родове не може да има за циљ формулисање нормативистичке поетике и апсолутног обрасца за све књижевне форме с обзиром на то да се многе књижевне врсте опирају сврставању у један род или жанр. Ипак, постоји најопштија подела на три књижевна рода: епику, лирику и драму. Ако би се сваком роду доделио најкарактеристичнији атрибут, за епику би то било приповедање, за лирику е м о т и в н о с т, а за драму с у к о б. Међутим, наведени елементи (атрибути) кореспондирају у сваком књижевном роду, па тако постоје епско-лирске врсте, а можемо приметити и то да епска песма или роман поседују драмски сукоб и заплет, који се кроз дијалог лако претварају у драму.

Многи теоретичари дефинишу драму као синтезу епске објективности и лирске субјективности, а због своје специфичне структуре драма је била најпогодније тло за анализу и стварање различитих поетика. Најчешће се разликују три основна драмска жанра: трагедија, комедија и драма у ужем смислу. Међутим, скоро је немогуће набројати све жанрове који постоје у пракси, а сведоци смо и непрестаног настајања нових (сатира, гротеска, комедија ситуације, комедија карактера, драма апсурда, мелодрама, водвиљ, фарса итд.). Ако је драма књижевни род који се ствара ради приказивања на сцени, приликом њеног постављања на позорницу потребно је у драмском тексту променити знаковни систем у систем сценских знакова. Будући да сва три књижевна рода кореспондирају са својим атрибутима, у драмском делу можемо приметити епске и лирске елементе које би у позоришној представи такође требало у што већој мери претворити у сценске елементе. Епске структуре у драми су, на пример, хор, пролози и епилози, који се јављају као лик или персонификација аутора с обзиром на то да је оваква нарација најближа приповедању. Такав лик је свезнајући, а догађаји су се већ збили у прошлости, јер они коментаришу радњу. Епске елементе садрже и реплике ликова који се обраћају публици (*a parte* говори), затим солилоквији, коментарисање и препричавање догађаја од стране ликова и сл.

Епски елементи имају негативан утицај на драмску структуру будући да руше реалистичке факторе и драмску аутономију. Међутим, они у исто време представљају економичан начин да се публици пренесу неопходне информације јер је обавештавају о догађајима из прошлости и поступцима ликова

пре сценске радње или је пак упућују на збивања у скривеним радњама. Посредством коментара о другим ликовима публика се упознаје са унутрашњим животом коментарисаних јунака. Епска дела карактерише широка радња, док се у драмским делима она мора згуснути и довести до одређеног нивоа напетости како би била приказана што уверљивије. Све оно што се може приказати дијалогом треба тако и представити. Притом, дијалог треба растеретити од сувишних информација којима се објашњава радња будући да епски елементи имају антиилузионистичко дејство на публику, која се уживљава у представу. Епске структуре могу бити интегрисане у дијалог и монолог ликова, а могу бити и дистанциране од радње. Извештај о неком догађају и коментари које ликови износе једни о другима представљају епске структуре у самој радњи. У пролозима и епилозима често се препричавају различити садржаји или се пак у њима износи ауторова идеја. Хор, који не учествује у драми, али нам може предочити прошлу или будућу радњу, подсећа на свезнајућег приповедача из романа. Сетимо се хора у грчкој драми који је учествовао у радњи, али и разбијао драмску илузију обраћајући се публици, при чему је остајао изван радње.

Лирски сиже се препознаје кроз ликове у зависности од њихових унутрашњих особина – емоција које покрећу јунаке на драмску акцију или душевног стања ликова у одређеним ситуацијама. Лирско можемо препознати и у позоришним комадима у којима се износе лирска осећања, па се такви комади често називају и лирске драме. Будући да је основна тема овог приручника драматизација књижевних текстова који припадају недрамским књижевним родовима, јасно је да се у тим текстовима лирско и епско морају претворити у знакове позоришне уметности, баш као што редитељ текстовне знакове драмског текста мора да претвори у визуелне. Наставник који драматизује текст тако што га претвара у текст намењен сценском извођењу заправо ради исто што и редитељ са готовим драмским текстом. Притом, редитељу је лакше јер пред собом већ има дело предвиђено за позориште, док наставник најпре треба да драматизује текст, а затим да га постави на сцену.

Драматизација је у ствари превођење епских и лирских текстова у драмску форму. Уколико желимо да направимо добру драматизацију, потребно је да све елементе што је могуће више преобликујемо у драмске односно сценске, будући да драмско дело пре свега доноси радњу у којој доминирају сукоб и расплет, док епско дело подразумева детаљно описивање радње. Сцене у којима преовладава епско су заокружене и узајамно независне, са низом детаља, и више су налик на епизоде, за разлику од драмске форме, која тежи концентрисању и сажимању радње.

3. ДРАМАТИЗАЦИЈА КЊИЖЕВНИХ ТЕКСТОВА

Драматизација је прерада неког недрамског књижевног дела (романеског, епског или лирског) у драмску форму, односно давање драмског облика некој причи или догађају, при чему се чувају стари или стварају нови дијалози. У таквом позоришном тексту приповедачки елементи из оригиналног текста сачувани су у дидаскалијама или репликама ликова. У литератури се често помиње и термин адаптација, који не треба мешати са драматизацијом, јер је тај појам прикладнији за именовање измене, адаптације већ постојећег драмског дела према редитељској замисли – идеји. Адаптација је заправо прилагођавање, преуређивање драмског текста за ново сценско извођење, а драматизација је, као што је већ речено, стварање позоришног текста коришћењем књижевних врста које не припадају роду драме. У начелу, сваки драмски текст се адаптира за представу у складу са креативном замисли оног ко поставља представу – редитеља, што значи да се термин адаптација односи искључиво на реализацију позоришног текста.

Основна разлика између епике – епска дела се најчешће драматизују – и драме јесте та што се у епици приповеда, а у драми приказује. Свако епско дело поседује причу, али се приликом драматизације она узима као материјал, не као готова прича. Тако је наш познати књижевник Љ. Симовић искористио *Хасанагиницу* само као грађу за основни драмски сиже модерне поетске драме. Он је из ове баладе преузео и развио неке поетске мотиве, а затим додао нове, које је повезао и јасније уклопио у драмски ток попунивши тако „празнине” у *Хасанагиници*. Наиме, Љ. Симовић је преузео три основна мотива: љутњу Хасанаге због недоласка Хасанагинице, њену преудају за имотског кадију и Хасанагиничину смрт у тренутку сусрета са својом децом, тј. дететом док свадбена поворка пролази поред Хасанагине куће. Дакле, писац је задржао историјску атмосферу, али је новонастала драма омогућила формирање другачијег приступа и спознају неке нове истине о човеку и свету. Љ. Симовић је композицију драме обогатио увођењем нових ликова – аскера (у драми имају и комичну функцију и функцију гласника), Јусуфа, Мајке Хасанаге и Мајке Пинторовића. Он је у комад увео мотив љубави са препрекама између Хасанагинице и Имотског кадије, сукоб између Хасанаге и Бега Пинторовића, као и мотив мртвог заручника, а драму је модернизовао увођењем савременог језика и њеним смештањем у актуелни политички и социјални контекст. Из наведеног се може закључити да свако ко жели да драматизује неки недрамски текст најпре мора да догађај и причу разложи на нов начин. „Суочавајући се са својством епске песме, драмски писац ће преместити акценат са области материјала који је подобан за примену епског композиционог поступка на област материјала подесног за примену драмске композиције. На пример: са области предмета на област људских односа. По себи се разуме да ће драмски конструктивни принцип, ако такве области материјала нема у епској песми чак ни у „потиснутом” виду, захтевати уношење, „усисавање таквог материјала” (Станислављевић 1977: 52).

За драматизацију књижевног текста идеално би било да њен почетак омогућава да знамо и крај драматизације, тј. како се наша прича завршава, какав је њен расплет, да ли ће главни лик успети да савлада све препреке, да ли ће остварити свој циљ, како ће то учинити итд. Крај и почетак морају бити тесно повезани. Ни почетак ни крај немају много варијанти. Комад може да почне брзо или полако, док крај може бити срећан или несрећан. Квалитет драматизованог дела зависи од предвидљивости односно непредвидљивости краја и заплета, тј. од наше вештине да заплет учинимо сложеним, као и од тога колико нам је нова конструктивна схема омогућила динамичнији развој радње.

Теоријски, можемо издвојити следеће моделе приступа недрамском тексту приликом драматизације: **а)** можемо га оставити да буде веран оригиналу, и то тако што ћемо све оно што се приповеда и описује приказати кроз дијалоге и сцене (пример: *Немушњи језик* – у прилогу), **б)** текст можемо изменити тако што ћемо испремештати постојеће сцене или осмислити оне које нису описане у приповеци, а за које сматрамо да припадају логичном следу у радњи, при чему би текст од којег смо

кренули и даље личио на оригинални (пример: *Чиновникова смрт* – у прилогу) или **в**) тексту можемо приступити као предтексту на основу којег ћемо својом драматизацијом интерпретирати нову драмску представу, која ће по основној идеји бити верна оригиналу, док ће се време, место, сцене, дијалози и ликови битно разликовати од полазног текста (пример: *Е(в)ро с оноја свијећа*, *Хајдук Сийанко и хајдуци*, *Пейељуа*, *Уврнутийи мишкови* – у прилогу).

За драматизације су погодни познати текстови попут народних приповетки, бајки или митова, јер спајамо бајку или класични мит и мит савременог доба, стварајући тако један свет травестије чији је циљ да публику насмеје, забави, али и нечему научи.

За драматизацију је погодан сваки епски текст који поседује јасне драмске карактеристике: динамичне мотиве у развоју радње и догађаја, личности необичних схватања и поступака, жив и сочан језик у дијалозима и сл. Треба напоменути и то да су и приповетке и новеле погодне за драматизацију будући да имају анегдотску структуру и језгровит текст, који нам омогућава домишљање низа само наговештених сцена, исечака из живота. У краткој затвореној форми драме¹ може се приказати драмска игра за приредбу или јавни час јер:

- има мали број ликова;
- у питању је једноставна прича која саму себе садржи, нема недореченог краја;
- постоји један заплет или неколико краћих подзаплета подређених главном заплету;
- сукоб води ка недвосмисленом решењу;
- детаљи су подређени целини;
- делови заплета немају аутономију, већ јасно илуструју проблем;
- спољне околности су у сенци опште идеје;
- физичка радња је трансформисана у скривену.

Драматизација је врло занимљив и активан стваралачки процес, погодан за рад на часу будући да се може тражити што више могућности за претварање епске у драмску, дијалошку форму. Треба кренути од лакших, једноставнијих текстова, па затим прећи на оне са сложенијом структуром. У току драматизовања треба тражити најбоља дијалошка решења и настојати да се активира што више ученика, као и да се прихватају предлози који су у складу са природом личности, тренутним расположењем, намерама и поступцима.

За рад на драматизацији је битно и то да ученици схвате развојне етапе у драмској структури. Позната је Фрајтагова подела на следеће развојне етапе у драми: увод или експозиција, заплет, кулминација или климакс, перипетија или преокрет и расплет. Развојне етапе се не морају поклапати са чиновима, па тако експозиција не мора бити само на почетку драме. Увод можемо дефинисати као изношење информација које нам раније нису биле познате. Међутим, те информације се могу појавити било где у тексту, другим речима, не морају се износити само у уводном делу текста. Увод се може поклапати са експозицијом, али може бити и потпуно издвојен, па у том случају информације добијамо у другим деловима драмског текста. Интегрисана експозиција је боља будући да не руши драмску илузију, већ кроз дијалоге постепено сазнајемо информације које би нам, у супротном, кроз различите епске структуре морале бити дате у првим сценама драме. Ликови који износе експозиционе информације могу бити изван радње и обраћати се публици кроз солилоквије, прологе или епизоде или могу бити укључени у радњу кроз дијалоге у којима ликови једни другима преносе информације потребне публици. У драми се ликови често деле према значају, па мање важни дају обавештења о главним ликовима и њиховој прошлости, као и друге информације битне за драму. Сам крај драме може бити затворен и тада долази до изједначавања ликова и публике када је реч о информисаности, док отворен крај, нарочито у модерној драми, представља одсуство таквог изједначавања – крај не доноси публици потпуно решење, па она одлази упитана или замишљена над неколико могућих крајева.

Преношење информација је веома битно за драмску структуру јер на тај начин контролишемо занимљивост, напетост и мистичност драме. Тензија настаје између незнања публике и могућности за делимичну антиципацију радње која се одиграва на сцени.

¹ О затвореној и отвореној форми драме видети више у: Фолкер Клоц, *Затворена и отворена форма у драми*, Лапис, Београд, 1995.

4. ДРАМСКА СТРУКТУРА

4.1. Идеја

Свако уметничко дело износи различите идеје, а делови приче се морају повезати у основну, најширу идеју уколико желимо да пренесемо значење и идеју драмског текста. Из текста који драматизујемо издвајамо делове и ликове који најбоље илуструју идеју наше представе и емоције које желимо да изазовемо код публике. Идеју можемо приказати кроз: а) ликове – њихову унутрашњу борбу и конфликт, б) различите проблеме који се јављају – нпр. проблем односа моћи и власти и в) ситуације – низ комичних, ироничних, сатиричних догађаја који се групишу око основне идеје.

Пожељно је да идеја буде универзална, разумљива и актуелна, али и да на неки начин буде нова. Избор идеје зависи преваходно од избора комада, а избор комада зависи и од публике којој желимо да представимо то дело и њене способности да разуме и препозна идеју. У школи избор идеје зависи од њене актуелности, од тога да ли ће ученици – глумци моћи да одиграју представу, као и од техничких могућности за извођење представе на сцени. Све је мање текстова који би се ученицима свидели, с обзиром на то да не обрађују њихове проблеме, или су пак ликови и дијалози ученицима тешки за разумевање и тумачење на сцени. Наравно, текстове не треба по сваку цену осавремењивати, али је потребно пронаћи праву меру приликом драматизације текста како би ученици били задовољни и имали драмске представе са темама које су им блиске и ликовима са којима могу да се поистовете.

Основна идеја текста који драматизујемо може се разликовати од основне идеје представе коју постављамо на сцени. На пример, *Чиновникову смрт* можемо приказати са варијацијама основне идеје у зависности од тога да ли бисмо радњу сместили у аутентично време или у савремено доба. Уколико приповетку драматизујемо тако да време у њој буде модерно, онда уместо лика генерала можемо увести лик угледног политичара или директора предузећа, док би се уместо Чеврјакова могао појавити лик радника, пензионера, незапосленог итд. Притом, може се отићи још даље и лик генерала заменити мафијашем кога се сви плаше, те ћемо, поред приказивања трагичности малог човека, добити и материјал погодан за низ комичних, али и узбудљивих и неизвесних сцена. Ову идеју можемо да приближимо и ученицима, па се тако лик генерала може заменити ликом наставника или директора школе, док би Чеврјаков могао бити ученик или родитељ. Све наведене драматизације могу нас одвести далеко од оригиналног текста, међутим, основна идеја приповетке, и поред бројних варијација, остаје непромењена.

Драматизација која следи разликује се од оригиналног текста по сценама и новим ликовима. Радња ове приповетке почиње у позоришту, где и долази до немилог догађаја. С обзиром на оскудне техничке могућности, можемо променити простор и измислити сцену са женом и осталим чиновницима која се одиграла пре немилог догађаја. Уместо у позориште, сукоб ћемо поставити у чиновничку канцеларију, а лик генерала ће добити више простора.

ЧИНОВНИКОВА СМРТ (драматизација приповетке А. П. Чехова)

Сцена 1: *Стан Чеврјакова. Чеврјаков улази љевушећи и љочиње да иџра око сџолице. Пажљиво вади љоклон из џеџа. Жена улази, а он брзо склања љоклон иза леђа.*

ЖЕНА: Данас си се брзо вратио с посла.

ЧЕВРЈАКОВ: Изашао сам раније.

ЖЕНА: Ниси смео то да урадиш! Шта ако чује Шостакович?

ЧЕВРЈАКОВ: Нисам рекао да сам само ја изашао. Сви смо изашли раније, цело наше одељење.

ЖЕНА: А шта то кријеш иза леђа?

ЧЕВРЈАКОВ: Ако ме пољубиш, можда ти и кажем!

ЖЕНА (*љрилазећи му*): Уцењивачу један!

ЧЕВРЈАКОВ: Имам две карте за вечерашњу представу „Корневиљска звона”. И цар ће доћи на представу!

ЖЕНА: Јао, дивно! Никад нисам била у позоришту!

ЧЕВРЈАКОВ: Знам, зато сам и измолио две карте од наше управе.

ЖЕНА: За колико почиње представа?

ЧЕВРЈАКОВ: За сат времена. Зато је начелник нашег одељења пустио мало раније с посла све који иду у позориште.

ЖЕНА: Морам брзо да се спреим.

ЧЕВРЈАКОВ: Ајде, ајде, ја сам спреман.

Жена одлази, а Чеврјаков љевуши, љеда у карџе и одлази са сцене иџрајући.

Сцена 2: *Уред Чеврјакова – чиновничка љросџорија. Генерал седи, а два чиновника сџоје, слушају њеџово хвалисање и додворавају му се.*

ГЕНЕРАЛ: И тако ја уђем синоћ на представу „Корневиљска звона”. Наравно, касним!

ЧИНОВНИК 1: А сви поглед у вас!

ЧИНОВНИК 2: Наравно, кад улази наш дивни генерал!

ГЕНЕРАЛ: Уђем ја, а у ложи седи цар.

ЧИНОВНИК 2: Ја бих се одмах скаменио и не бих могао ни да мрднем!

ЧИНОВНИК 1: И ја!

ГЕНЕРАЛ: Вас двојица да, али не и ја! Ја се правим да га не видим!

ЧИНОВНИК 2: Уф, сунце ли ти жарко!

ГЕНЕРАЛ: Осећам ја да се он већ љути!

ЧИНОВНИК 1: Ја то више не смем да слушам!

ГЕНЕРАЛ: Неће он мене да позове, па ја седнем у први ред. Терам и ја инат!

ЧИНОВНИК 2: Свака вам част! Ја сам сав претрнуо слушајући!

ГЕНЕРАЛ: Ма шта, цар ко цар! Знам ја те цареве! Има их колико хоћеш, али један је генерал Брижалов.

ЧИНОВНИК 2: Право, вала, велите!

ГЕНЕРАЛ: То је ваљда схватио и цар, па је послао ађутанта по мене. Ја онда одглумих врхунски: „О, па ви сте ту, прекрасни царе! Нисам вас видео, а баш сам се питао где је ваше величанство.”

Чеврјаков, зџурени чичица, улази лајано, сџидљиво, не желећи да смеџа. Када их уџеда, љрво засџане, џа се враџи, џа оџеџ бојажљиво љокуша да љрође љоред њих. Генерал је окренуџи леђима. Таман када је љролазио љоред љенерала, добија наџон за кијањем и једва усџева да се савлада. Чиновници џа зачуђено љледају. Чеврјаков, сав зајаџурен, држи руку на усџима. Генерал љримеђује да ова двојица зачуђено љледају у неџиџо иза њеџа, окређе се и у џиом љиренуџику Чеврјаков му кија љраво у лице. Чиновници су шокирани. Чеврјаков се скаменио. Генерал не може да верује џиџа му се доџодило и љреџура љо џеџу љражећи марамицу. Чеврјаков се сџироџиџава на љод. Чиновници љрилазе љенералу и бришу џа. Чеврјаков се љолако љридиже.

ЧЕВРЈАКОВ: Опростите, опростите, господине, било је случајно! (*љокушава да својим шалом обрише љенералово одело*)

ЧИНОВНИЦИ: Бежи, ми ћемо, остави тај свој прљави шал!

ГЕНЕРАЛ (*збуњено*): Ништа, ништа.

ЧЕВРЈАКОВ: Опростите ми на неспретности, сад ћу ја вама марамицу чисту да купим.

ЧИНОВНИК 1: Остави већ једном генерала, досадо једна!

ЧИНОВНИК 2: Треба још једном да га пљунеш, па да господин добије неку болест.

ГЕНЕРАЛ: Болест! Болест!

ЧЕВРЈАКОВ: Нећете, господине, нећете, здрав сам!

ГЕНЕРАЛ: Ма добро, у реду је.

ЧЕВРЈАКОВ: Тако вам бога, опростите! Ја... ја нисам хтео.

ГЕНЕРАЛ: Пустите ме више, све је у реду!

ЧИНОВНИЦИ: Ајд склони се!

Чеврјаков се склања и седа за свој сто. Чиновници га њрекорно њледају, а зајџим излазе. Улази Чеврјаковљева жена весело носећи доручак.

ЖЕНА: Где је мој радник гладни?

Чеврјаков ђуџи.

ЖЕНА: Нарadio се, мили мој! Шта је било? Нешто се десило?

ЧЕВРЈАКОВ: Кинуо сам!

ЖЕНА: И?

ЧЕВРЈАКОВ: И... (*крајџка џауза*) и попрскао генерала Брижалова по лицу!

ЖЕНА (*врисне*): Како си могао?

ЧЕВРЈАКОВ: Како? Тако, незгода...

ЖЕНА: Је л' он твој надређени?

ЧЕВРЈАКОВ: Није. Он је из другог одељења.

ЖЕНА: То је олакшавајућа околност, али требало би да се извиниш.

ЧЕВРЈАКОВ: Извинио сам се, каже да то није ништа. Неће ни да говори са мном, а требало је да му објасним да ја то никако нисам хтео, да је то природни закон, иначе ће помислити да сам га хтео пљунути. Сад не мисли, али ће после помислити!

ЖЕНА: Мислиће како не умеш да се понашаш у друштву!

ЧЕВРЈАКОВ: У томе баш и јесте ствар! Ја сам се извињавао, а он некако чудно... Ниједне честите речи да каже. Али није било ни времена за разговор.

ЖЕНА: Узми свој нови мундир и иди у генералову собу за пријем.

ЧЕВРЈАКОВ: Идем одмах, а пре тога ћу се подшишати.

Генералова соба за џријем. Око џенерала стоји неколико молилаца.

ГЕНЕРАЛ: Ништа не брините, узео сам папире, уписала вас је секретарица. Учинићемо све што је у нашој моћи.

МОЛИЛАЦ: Хвала вам велико, господине генерале!

У џиом џренуџкуулази Чеврјаков у новом мундиру, доџеран и џоносан, и са враџа џочиње да райорџира.

ЧЕВРЈАКОВ: Пре подне код нас у одељењу, ако се ваше превасходство сећа, ја сам кинуо и... нехотице вас попрскао... Опрос...

ГЕНЕРАЛ: Којешта... Важна ствар! Шта сте ви желели? (*обраћа се молиоцу џоред себе*) Чеврјаков се не џомера. Генерал оглази са молиоцима. Чеврјаков је сам на сцени, и даље у стојаву мирно.

ЧЕВРЈАКОВ: Неће да говори! Дакле, љути се... Не, то не може остати... Објаснићу му... Чекаћу га.

Генерал се враћа са молиоцима и исџраћа их.

ГЕНЕРАЛ: То би било све за данас, господо.

Окреће се и види Чеврјакова, који и даље стоји на исџиом месџу.

ГЕНЕРАЛ: Ви сте још ту?

ЧЕВРЈАКОВ: Ваше превасходство! То што се усуђујем да узнемирим ваше превасходство ја чиним, могу рећи, једино из осећања кајања! Није намерно, само изволите видети!

ГЕНЕРАЛ (*бесно оглазећи*): Па ви ми се једноставно подсмевате, милостиви господине!

ЧЕВРЈАКОВ: Али какво подсмевање! То је неспоразум. Нема ту баш никаквог подсмевања! Генерал, а не може да разуме! Можда неће намерно! Када је тако, нећу се више ни извињавати таквом фанфарону. Нека га ђаво носи! Написаћу му писмо, али нећу ићи. Богами, више нећу ићи!

Чеврјаков се и даље не ѿмера. Ђуѿи и наѿавља да чека.

СЕКРЕТАРИЦА: Господине генерале, оставила сам вам на столу прекуцане молбе. Већ је касно, мо-рам да идем.

ГЕНЕРАЛОВ ГЛАС: Само ти, Наталија, иди. И ја крећем за који трен.

Секретарица ѿледа Чеврјакова без речи и излази чудећи се. Чеврјаков се и даље не ѿмера. После неко-лико ѿренуѿака излази ѿгенерал, који се ѿренерази видевиши Чеврјакова у иѿиој ѿози.

ЧЕВРЈАКОВ: Ја сам данас по подне долазио да узнемирим ваше превасходство, али не зато да се исмевам, како сте ви изволели рећи. Ја сам се извињавао зато што сам вас кијајући попрскао, а нисам ни мислио да се подсмевам. Смем ли се ја подсмевати? Ко смо ми да се подсмевамо вашој личности? Када бисмо се ми подсмевали, онда, значи, никаквог поштовања према личностима... не би било, ништа не би ваљало, ми смо ту да, да, да...

ГЕНЕРАЛ (*вичући*): Напоље! Напоље!

ЧЕВРЈАКОВ (*уѿлашено, шайаѿиом*): Шта?

ГЕНЕРАЛ (*луѿајући ноѿом*): Излази напоље, битанго! Мене си нашао, је ли? Напоље!

Чеврјаков, као да ниѿиѿа не види и не чује, ѿиѿа рукама око себе и узмиче ѿрема враѿима, заѿиим се, наѿиѿавиши ѿѿолицу ѿоред враѿиѿа, ѿрчевиѿио хваѿиѿа за ѿу, седа, ѿѿкоѿчава мундир ѿешко диѿиући, заѿиим му ѿлава ѿада. Генерал ѿролази ѿоред ѿеѿа ѿрезриво.

ГЕНЕРАЛОВ ГЛАС: Милорадовичу! Иди у моју собу, види шта је господину и изнеси га. Нећу више да га видим!

Милорадович долази, ѿодиже Чеврјаковљеву руку, она ѿада. Крсѿи се, а заѿиим ѿа хваѿиѿа за руке и износи са сцене.

4.2. Радња, догађај, ситуација

Карактер и радња су неодвојиви јер радња представља и судбину јунака. Драматизација представља покушај да у прозном тексту на доминантно место ставимо радњу коју бисмо приказали на сцени, а **радња** је свесно одабран прелазак из једне ситуације у другу. Радња се састоји од три компоненте: постојеће ситуације, покушаја да се ситуација промени и нове ситуације. Ликови морају бити непосредно повезани радњом како се не би стварали празни простори у којима ликови чине непотребне ствари. Прелазак из једне ситуације у другу, обично уз сукоб, представља елемент који причу води ка расплету. Свака радња мора имати своју противрадњу – поред акције, треба да постоји и реакција. Радњу ствара неподношљивост ситуације у којој се ликови налазе, јер они морају да се прилагоде датој ситуацији и да је прихвате, или пак морају нешто да учине како би из ње изашли. Ако је у постојећој ситуацији главни лик лажно окривљен да је украо новац (као нпр. у роману *Хајдук Штанко*) и по њега долази полиција, поставља се питање шта ће главни лик урадити. Његова одлука је покушај да се ситуација промени, нпр. кроз борбу, бекство, освету и сл. Захваљујући његовом избору настаће радња. Радња је најбитнији сегмент драматизације. Уколико се изабере текст чија радња није драматична или у којем нема много догађаја, интензитет радње се мора појачати и неки догађаји измислити како би драматизована приповетка била сценичнија, тј. драматичнија.

Догађај је део приче у којем је лик немоћан да направи избор или пак ситуација не дозвољава промену. Наш главни јунак, који је окривљен, ухапшен и одведен у затвор, јесте догађај, а ситуација у којој се главни лик нашао не дозвољава промену. Причу коју желимо да прикажемо можемо представити кроз драмски текст као секвенцу радњи (борба, бекство, освета), серију догађаја (хапшење, затвор) или као комбинацију прва два типа (хапшење, затвор, али и бекство).

Текст који желимо да драматизујемо можемо представити као сценску реализацију радње (приказује се оно што је описано), као радњу наративно посредовану кроз планирање или најаву (када нас нпр. лик обавештава о будућој радњи) или наративну ретроспективу (када нас лик извештава о учињеној радњи). Због тога сценска презентација може укључивати отворену и скривену радњу. Избором једне од ових могућности истичемо одређене фазе приче, док неке задржавамо у позадини као скривену радњу о којој публика бива обавештена. Овај избор је важан с обзиром на то да се причи и заплету дају различита значења у зависности од редитељеве идеје. У драматизацији *Чиновникове смрти* сцена у позоришту није била важна за саму радњу, па је инкорпорирана у њен скривени ток.

Драмска ситуација је посебан облик међуљудске напетости у одређеном сценском тренутку. Да би се створила радња, потребно је да одговор на питање „Шта ће се даље догодити?” проистекне из драмске ситуације. Радња мора да води ситуацији, а ситуација радњи. Смисао низа покрета (под покретом се подразумевају и све речи на сцени) који проистиче из одређене ситуације, а тежи одређеном циљу и дешава се у специфичном тренутку, на посебном месту, може се назвати драмским поступком. Сцену чине два или више драмских поступака који су у неком односу или сукобу и стварају драмску ситуацију. Свака драмска ситуација мора имати почетак, развој и крај, јер је свака драмска сцена у представи драма у малом и има сопствене драмске етапе. Сцена је само делић мозаика од којег је састављен чин, који има свој почетак и крај. Исто тако, сви чиновници заједно представљају развој остварен током представе.

Уколико бисмо желели да драматизујемо одломак из приповетке *Прича о кмету Симану*, могли бисмо да измаштамо сцену која би претходила догађају приказаном у одломку из читанке за седми разред. У тој сцени Турчин Ибрага би дошао и узео од Симана трећину. Измењене историјске прилике проузроковале би драмску ситуацију у којој се Симан и Ибрага сукобљавају. Ибрага жели данак који је редовно узимао, а противрадња је Симаново бесно одбијање мотивисано дугогодишњим трпљењем услед турске владавине. Радња се ствара оног тренутка када Симан жели да се ослободи давања данка Ибраги. С обзиром на то да текст преводимо из епског рода у драмски, потребно је да га што више очистимо од приповедања и објашњења и да све те епске елементе прикажемо кроз радњу. Будући да нам је у овом случају драматизација корисна и за образовно-васпитни процес, тј. за час, добро би било да изаберемо оне сцене које нам могу рећи што више о ликовима и њиховом сукобу на историјском нивоу. Одломак о кмету Симану у читанци за седми разред погодан је за драматизацију, с тим што ћемо пре сцене сукоба између Симана и Ибраге који се описује у одломку додати две сцене.

ПРИЧА О КМЕТУ СИМАНУ (драматизација приповетке Иве Андрића)

1. Сусрет аге и Симана пре аустријске окупације Босне и Херцеговине 1878. године. У овој сцени треба приказати однос слуге и господара и Симанов пркос, бес, али и немоћ.

Сцена 1: *Ливада. Ибрага и Симан.*

ИБРАГА: Алах селам ајлекум!

СИМАН: Бог ти добро дао!

ИБРАГА: Право велиш, Симане! Зато и јесам дошао! Дајдер ми трећину од свега што је ове године родило.

СИМАН: Није ништа родило!

ИБРАГА (*гледа воће око себе*): Мени се чини да је добро родило!

СИМАН: Чини ти се, чини! То што је родило мени је родило!

ИБРАГА: Побогу, Симане, по закону је и мени родило.

СИМАН: То су турски закони који су ми одузели оно што је моје!

ИБРАГА: Престани да будеш бандоглав! Знаш да сам ја најбољи ага у селу.

СИМАН: Наш народ каже: „Најбољи ага је мртав ага.”

ИБРАГА: Сотоно једна! Што ли се ја са тобом натежем! Или ћеш ми дати, или ћу доћи са својим момцима, а онда ћеш дати и оно што немаш.

СИМАН: Лако је тако живети. Удри, отми, а ти, гољо, ради и црнци! Шта ће нама да једемо? Ми можемо и без хране и без свега, само без мотке и бича не можемо! Е, да нам је цар Душан поживео, видео би ти, Ибрага, ко би коме по данак дошао!

ИБРАГА: Симо, јесам ли те терао кад да ми сам донесеш мој део?

СИМАН: И зато си добар? Ти, да си добар, живео би од свог рада!

ИБРАГА: Трпео сам твоју ћуд и долазио као да немам друга посла!

СИМАН: То је твој проблем!

ИБРАГА: Симане Васковићу, сад си претерао! Има да све лепо спремиш као што раде и остали кметови и својим колима и воловима да ми допремиш. Уколико не дођеш, доћи ће моји момци, па ће однети и тебе и трећину!

СИМАН: Уф, баш сам се уплашио!

ИБРАГА: Уплашио – не уплашио, ја свој део узимам!

Ибрага одлази, а Симан му бесно, одлазећи, показује шишак.

2. Потребна нам је и сцена у виду епске структуре јер се публика мора информисати о томе да су се десиле историјске промене. То је најлакше постићи кроз измишљени дијалог Симана и његових комшија, који се надају променама после доласка Аустријанаца.

Сцена 2: Кафана. Симан и комшије.

СЕЉАК 1: Јеси ли видео како Турци подвише репове?

СЕЉАК 2: Нема ту шта, Аустрија је сила.

Долази Симан.

СИМАН: Помоз Бог!

СЕЉАЦИ: Бог ти помогао!

СЕЉАК 2: Јеси ли чуо новост, Симане!

СИМАН: Ја одавно више ништа нити чујем, нити видим. Гледам да што више жмури!

СЕЉАК 1: Штета, јер би онда видео како Турци беже ко зечеви!

СИМАН: Беже? Где беже?

СЕЉАК 2: Аустрија је окупирала Босну.

СЕЉАК 1: И мост на Дрини је прекинут у борбама.

СИМАН: А ми? Ратујемо ли ми? Где су нам пушке да се придружимо, да их све поћерамо?

СЕЉАК 1: Није то наш рат, Симане, а и овај се завршио.

СИМАН: Како се већ завршио када није ни почео!

СЕЉАК 2: Склопиће неки мир, и то је то!

СИМАН: Склопиће мир, ал' више неће бити исто, видећеш!

СЕЉАК 1: Не будали, Симане! За нас мале и обичне све ће остати исто!

СИМАН: Е, вала, неће! Када Аустријанци виде какве су бабе и дерикоже ови Турци, има да их отерају.

Је л' песма не каже: „Друмови ће пожељет Турака, а Турака нигде бити неће”?

СЕЉАК 2: То је било за Србију, не за нас!

СИМАН: А шта смо ти ми ког врага ако нисмо Срби! Исто је то! И сад да видим тог Турчина који ће ми доћи да узме трећину мог дела!

Симан одлази линујући, а сељаци слежу раменима.

СЕЉАК 1: Е, мој Симане, у великим променама обично ми малени страдамо.

СЕЉАК 2: Ништа се неће променити осим господара.

Одлазе.

3. Следећу сцену чини одломак из читанке, који се ученицима може дати као задатак за драматизацију. То је сукоб Ибраге и Симана око шљива, када Симан коначно говори аги све што до тада, као слуга, није смео.

Сцена 3: У шљивику на њрави лежи Симан, са рукама испод љаве и сламком у усџима, шешир му љреко лица, а над њим се савијају љране љуне рода. Не мисли ни о чему, само се смешка. Чује шкриљу кайије и рзање коња. Долази Ибраља.

ИБРАГА: Добро јутро, Симане. Дошао сам са четири коња и једним момком.

Симан ља љушља да му љриђе близу, љравећи се да ља не чује и не види.

СИМАН (не усљајући љред аљом): Добро и јест.

Ибраља љрелази руком љреко очију, љридржавајући се за шљиву да не љадне, заљечен Симановим љонашањем.

ИБРАГА: Ја дошо да ово шљива, што је моје, смирим.

СИМАН: Ниси моро долазити. Шљиве су мирне, а уколико их буде требало смиривати, узем их и ја смирити.

ИБРАГА: Ако су шљиве мирне, онда може која јабука!

СИМАН: То што је родило то је за продају! Ако хоћеш, можеш платити и носити!

ИБРАГА: Побогу, Симане, што ћу платити када је то моје!

СИМАН: То је моје и увек је било!

ИБРАГА: Како твоје када је било пола моје!

СИМАН: Није то никад било твоје. То си ти отимао. Е, више нећеш! Сада је моје! И буди срећан што нећу да те гоним да ми вратиш са каматом сваку јабуку што си појео!

ИБРАГА: Богати, Симане, морамо ли сваки пут исто да преживљавамо зато што си ти тврдоглав?

СИМАН (љодигући шешир): А, више нећемо исто да преживљавамо! Сада ћемо да живимо друго-чији живот.

Почињу да се љреиљу. Симан се љридиље како би аљи у лице рекао оно шљљо није ни љомишљао да би смео.

СИМАН (одмахујући рукама широко): Е, сада је доста, Ибрага! (љридиље се љолако) Годинама сам трпео, чекао и гледао како ми комадате земљу, како газите по свему што је свето мом народу. Гледао сам вас и питао се докле ћете, докле, и докле! И чекао сам, чекао, чекао – и дочекао! Не знаш ти, мој ага, како је када у себи носиш јауке косовских јунака, сећање на поносног Душана и Немањиће, а видиш како неке ушљиве мале аге газе преко тебе.

ИБРАГА: Али...

СИМАН: Тишина! Сада ја причам, аго! Ја сада причам у име оних који нису стигли да причају, у име свих оних који су неколико векова мртви. То ми је мерак! И сада је дошло време да ти кажем да се вратиш у ту твоју царевину, па тражи неке друге робове! Маштао сам о овом тренутку, разговарао са собом као да сам луд и питао се шта би било када би одједном аге престале бити аге, а кметови постали господари на својој земљи. То је једино што сам могао да чиним да себи мало олакшам свакидашњу муку!

ИБРАГА: И сада си решио све да ми кажеш!

СИМАН: Сада! Јесте, сада! Сада теби могу да кажем „не”! И свим агама света „не”! (окреће љаву на све чељири сљране светља, а заљим љуљи неба) Не! Не! Не!

ИБРАГА: Ми смо и даље аге, кмете! Исто је време и даље!

СИМАН (смиреније и свечаније): Не, Ибрага Колоша. Није исто! И никад неће бити исто!

ИБРАГА (умиљавајући се): Па како је када није тако?

СИМАН: Видиш сам како је: друго време, друга права, па и други судија!

ИБРАГА: Оно јест, друго је време, али ти си паметан човек, Симане, и знаш добро да нема праве по којој оно што је моје може одједном постати твоје.

СИМАН (бесно): Е, да видиш, има, Ибрага! Има и може! И твоје је било некад наше, па у неко време и по некој прави постало ваше. Е, када је оно што је од давнина било моје могло постати твоје, може, вала, и ово што се зове твоје постати моје, као што је и било.

ИБРАГА: Оде ти, Симане, далеко.

СИМАН: Могу ја данас да идем куд год хоћу и докле хоћу.

ИБРАГА: Мооожеш?!

СИМАН: Могу, још како могу, Ибрага.

Буџање.

ИБРАГА: Могу ли, Симане, макар набрати две-три котарице шљива?

СИМАН: Не!

ИБРАГА: Немој, Симане, ти знаш да нисам био нарочито рђав човек.

СИМАН: Ага је ага, ја то говорим свим агама, а ти си један од њих, па био рђав или добар!

ИБРАГА: Симане, умрећу од срамоте ако се вратим празних кола!

СИМАН: А ту ли смо! Срамота? А што је мене било срамота четири века?

ИБРАГА: Немој бити такав, Симо!

СИМАН: Нисам ја за тебе Симо, већ Симан Васковић! А ти, ако ли хоћеш шљива, ено ти, попни се, па једи колико хоћеш, нека ти је халал, али једног учрвка нећеш понети одавде. Не дам! Хоћу да те видим како се враћаш са празним сепетима оданле одакле си се увек враћао са пуним. То ми је мерак и то ми је, знај, свима мојима мртвима за душу за четири стотине година.

Симан се зајрицу од силине заноса и ућуша. Ибрага одмахује руком и љавом у неверици. Буџање.

Ибрага љеда љреда се, а Симан, бесан, немирним љољедом љеда унаоколо.

ИБРАГА (џихо, сџидљиво): Па како остасмо ми, Симане?

СИМАН: Ја добро, Ибрага, а ти не знам како си.

ИБРАГА: Ама, знам да си добро, и нека си, него шта ћемо са шљивама?

СИМАН: А, са шљивама? Па то се зна, онако како сам ти реко: било, па није.

ИБРАГА: Не море то, Симане, тако. Паметан си човек, не треба да ти говорим.

СИМАН: И не треба, вала. Него, ја ћу теби казати нешто, да не дужимо ову лакрдију. Ево како је: четири стотине година сте ви јахали нас, сада ћемо четири стотине година ми вас, а после ћемо се разговарати ко ће кога јахати за оних трећих четири стотине година.

Ибрага не сачека крај. Одлази без љоздрава, а Симан љеда за њим, жалећи џио се разјовор џако брзо завршио.

СИМАН (машући рукама): Где ћеш сад, Ибрага? Сад ти не одговара када ја причам вашу причу!

Чекај! Нисам ти ни близу све казао. И да знаш, ове јесени нећеш добити ни трећину жита, ни половину воћа и сена!

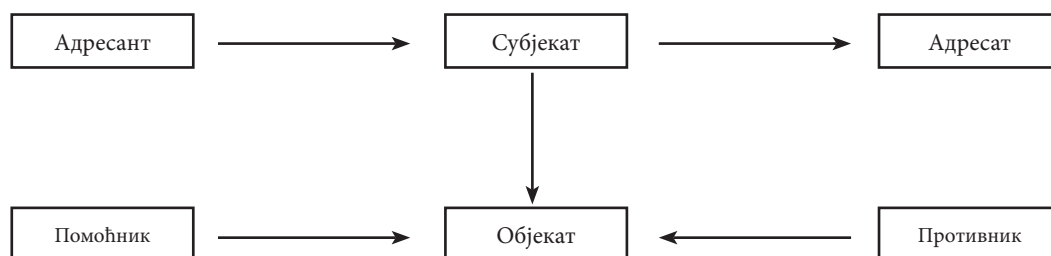
4. Уколико нам је потребна дужа драма и уколико желимо да читаву приповетку припремимо за драмско извођење, драматизацију би требало да наставимо тамо где се завршава одломак. Иначе, крај одломка је истовремено и крај једне драмске ситуације. Наставак ове приповетке даје нам више слободе. Требало би да дочарамо Симаново ликовање, што можемо учинити подједнако верно као у приповеци. Уколико нам понестане идеја, приповетку можемо завршити епским коментаром у виду извештаја о Симановом поразу на суду, који један од сељака преноси другом. Свакако би било ефектније поставити ову сцену него епски коментар. Епилог приповетке, тј. Симаново опијање, скитничење и пропадање могу се приказати кроз кратки епски коментар два сељака са почетка драматизације и на тај начин затворили бисмо кружну организацију наше драмске игре.

4.3. Ликови и препреке

Подражавање неке радње јесте прича, а карактер је оно чему приписујемо одређене особине. Ликови се конституишу као скуп односа са осталим ликовима. **Главни лик** се мора разликовати од осталих, баш као што се сви ликови морају међусобно разликовати, будући да се из разлика рађају супротности, а из супротности сукоб. Разлике могу бити физичке (лик је дебео или мршав, висок или низак...) или психолошке (врлине једних и мане других су супротстављене). **Споредни лик** мора бити представљен одређеније и једноставније неком особеношћу, карактерном цртом, али не треба изгубити из вида ни то да сваки лик мора имати значај и вредност, да мора бити у вези са радњом или наглашавати особине главних протагониста по супротности или сличности.

Без сукоба нема драме, а без препрека нема сукоба. Драмски сукоби, тј. препреке које настају у драмама, могу бити различити. Тако се драма може развити на сукобу између лика и његових жеља (лик има одређене намере и потребе, али мора да савлада препреке; што су оне веће, то је већа и жеља лика да их оствари, али истовремено расте и немогућност да се те жеље остваре). Сукоб може настати између једног лика и других ликова (препреке чине ликови чији се интереси не подударају са интересима главног лика), а може се остварити и сукоб јунака са самим собом (дилеме, сумње, двоумљења и грижа савести у самом лику), сукоб лика и друштвене средине којој припада и сл. Различити теоретичари, попут Пропа или Ан Иберсфелд, правили су различите моделе структуре конфликта. Тако, по Пропу, постоје три функције: функција јунака, функција помоћника и функција противника. Напетост се одржава кроз сукобљавање жеља јунака и опасности које те жеље угрожавају. Етјен Сурио у књизи *Двеста хиљада драмских ситуација* наводи да постоје само две велике страсти које су кључ драмских ситуација: **жеља и страх**.

На основу Суриових примарних функција Ан Иберсфелд је развила **актанцијалне моделе**, корисне за театролошка проучавања и структуру заплета:



У сваком пољу ове схеме може бити више актаната, а саму схему можемо објаснити на следећи начин: субјекат, вођен неком силом или бићем (адресант, који може бити изједначен са субјектом ако је вођен индивидуалном силом), тражи објекат у корист или по жељи другог бића (адресата, који може бити конкретан, апстрактан или изједначен са субјектом уколико жели објекат само за своју корист), а у том трагању има помоћнике и противнике.

Постоје различите технике карактеризације, и то у оквиру самог текста, радње и ликова, или изван радње, путем различитих ауторских интервенција. Већ је речено да лик може бити објашњен вербално, кроз солилоквије и дијалоге, коментаре других ликова, али и посредством аутокоментара. Ауторска карактеризација се испољава кроз секундарни текст, такође поменут на почетку, кроз дијаскалије, опис ликова, давање имена, истицање контраста ликова итд.

5. ПРОСТОР И ВРЕМЕ У ДРАМСКОМ ТЕКСТУ

5.1. Простор²

Неодвојиви елемент сваке позоришне структуре јесте простор у којем се одиграва нека активност ликова. Свако нешто ради у простору, а укупан доживљај представе зависи и од простора у којем се нешто збива.

„Могу узети било који празан простор и назвати га отвореном позорницом. Човек корача кроз овај празан простор док га неко други посматра и то је све што је потребно за настанак једног позоришног догађаја” (Брук 1995: 7). Ова, често цитирана Брукова мисао управо говори о чиниоцима без којих представа не може да постоји, а то су глумац, гледалац и простор. Позоришни простор омогућава људској радозналости да завири у фиктивни свет другог човека.

Драмски простор и сценографија омогућавају нам прелазак из стварног у фиктивни свет. Дидаскалије пружају основна упутства за конструкцију сценског места: детаљне ознаке места, број и имена ликова, упутства за гестове и кретање кроз простор. Драматизације предвиђене за час и приредбе условљене су техничким могућностима саме школе. Постоје три основна типа просторних релација који се могу употребити у драматизацији.

Сценски простор је простор у којем се одвија радња видљива публици.

У простору радње одигравају се скривени делови драме. Писац неке догађаје представља на сцени, док неке смешта у скривене радње, на пример услед техничких потешкоћа које утичу на представљање сцене. Пред публиком се не одвијају ни слике ужаса (*danse macabre*), тј. делови који би нарушили композицију и основну пишчеву идеју. Публика вансценску активност посматра очима одређених ликова кроз извештаје и коментаре.

Простор драме обухвата сценски простор и простор радње. Он садржи најшире просторно одређење (место, регион, град, држава) и углавном се не представља визуелно.

Простор фикције је важна компонента, која не мора бити географски лоцирана. Овај простор је плод маште ликова и има важну улогу у њиховој карактеризацији.

Иберсфелдова истиче да је основна идеја позоришног простора увек у односу представљања према некој ствари: „Он може имати иконички однос: а) са историјским светом у који се уклапа и чија је он више или мање посредована представа; б) са психичким реалностима: у том смислу, позоришни простор може да представља различите инстанце човековог ја са књижевним текстом” (Иберсфелд 1982: 129). Сценски знак није произвољан – он покушава да одржи иконички однос сличности са оним што треба да представи.

5.2. Време

Постоје два вида темпоралности: реално време трајања представе и време представљене радње. Економичност компоновања догађаја огледа се у убрзавању или успоравању темпоралности радње, а циљ драмског аутора је да створи илузију времена и да публику убеди у то да је време заиста прошло. Као и простор, и време се може класификовати.

² Теорија драме на основу које истражујемо структуру драме заснива се на класичним радовима Ан Иберсфелд (*Читање позоришта*), Фолклера Клоца (*Затворена и отворена форма у драми*) и Небојше Ромчевића, који је у књизи *Ране комедије Јована Стерије Поповића* направио систематичну организацију модерних театролошких проучавања, а на Стеријиним драмама показао делотворност ових теорија.

Примарно време је обухваћено радњом која се збива на сцени и садржано је у секундарном фикционалном времену.

Секундарно време подразумева сва времена хронолошки скривене радње.

Терцијарно време се односи на фикционално време, од најдаљих изнетих догађаја из прошлости до најдаљег догађаја у будућности. Ова категорија времена обухвата и секундарно време. Категорије времена се могу преклапати када у представи не постоје вансценске радње, као ни прошлост ни будућност. Користећи различите концепције времена мења се прогресивност драме. Пролажење времена може значити и промене у заплету, па тако и промену радње. У мањим драмама, једночинкама, обично доминира статична концепција времена, која се не мења до краја драме.

У зависности од тога да ли се информације преносе сукцесивно (једна за другом) или симултано (истовремено) могуће је поставити две осе. На **оси сукцесивности** догађаји следе један за другим, док на **оси симултаности** постоји више различитих ситуација које се одигравају истовремено у скривеним радњама. Симултане догађаје, о којима се информишемо од различитих ликова у драми, потребно је реконструисати.

За драмску рецепцију важна је разлика између **текста** и **савремене стварности**, јер се у њиховом сучељавању стварају различита тумачења идеје драме. Што је већи распон времена који одваја садржај комада и контекст представе, већи је ниво посредовања или индиректности релација између текста и стварности. Дистанца према сценски приказаним догађајима омогућава нам да расправљамо о различитим актуелним проблемима. „Различит је однос публике према атемпоралном или недефинисаном времену, према митском времену, неком историјском тренутку или према непосредној садашњости” (Ромчевић 2004: 35). Однос према времену у драматизованом тексту изузетно је значајан будући да ми бирамо начин на који ћемо приступити епском тексту, као и однос који желимо да публика има према времену драматизованог текста.

6. РЕЦЕПЦИЈА УЧЕНИКА

Многи су писали о гледаоцу као чиниоцу драме без којег се не може. Представу је немогуће замислити без постојања заједничке игре глумца и публике. Замислите да глумци изводе представу коју нико не гледа. Исто би било када би писац писао, а не би објављивао своја дела, или када би композитор сам слушао своју композицију. Очигледно је да постоји тајанствени однос између ових чинилаца. Уметничка дела не могу да оживе без публике. Тек у присуству трећег лица уметничко дело добија нови живот, који понекад може бити потпуно различит од почетног и замишљеног. Публика својом имагинацијом оживљава уметничко дело, док драма и позориште представљају слику света у једном концентрисаном облику, при чему публици, која живи у реалном свету, омогућавају да на темељу тог сажетог облика формира другачији поглед на тај свет.

„Ако покушамо дефинисати уметничко дело које ствара редитељ са својим сарадницима, позоришну представу, доћи ћемо отприлике до следеће формулације: позоришна представа је сценско збивање које делује на публику. Само ако се стекну сва три наведена фактора: сценско збивање, деловање и публика, само онда се може говорити о позоришној представи” (Клајн 1995: 270).

Тужна судбина позоришта јесте пролазност. Представа постоји само док траје њено извођење. Наука о позоришној уметности покушава да реконструира представе у прошлости, али и естетичку емоцију која је изазвана код публике. Рецепција гледалаца је комплексан појам. Он зависи од искуства, образовања, расположења, припадности друштвеној групи, од интелигенције, специфичних карактеристика, позоришног амбијента и сл. С обзиром на то, формирана је дисциплина под називом

вом социологија позоришта, која анализира друштвени феномен сценске уметности, однос целокупне сценске слике и друштва којем је намењена.

Представу, као и књижевно дело, чине писац, редитељ и публика. Публика је стално „присутна” на сцени, док ликови обично нису, па се јавља различито **знање**³. Концепт различитог знања односи се на:

- разлике у нивоима знања драмских ликова (ликови истој ситуацији приступају различито) и
- разлике у нивоима знања публике и ликова.

Супериорност знања ствара драмску иронију и изазива смех код гледалаца, јер почива на разлици у свести и сазнању да неког јунака очекује нешто што он сам не види или не зна, а публика зна, „као кад неко испред нас иде право према вратима изнад којих је постављена кофа воде, коју ми јасно видимо” (Женет 2002: 172). Различито знање увек је у корист публике. **Супериорност публике** је доминантни модус, будући да публика прати све што се дешава на сцени, и омогућава јој вишезначно просуђивање драмског збивања. Када ликови знају више од публике, онда је публика у **инфериорном положају** у односу на ликове. У последњој сцени знање се изједначава. **Једнако знање ликова и публике** је најраспрострањеније, али ретко када се спроводи доследно кроз читав комад – знатно је чешћи случај смењивања различитих сазнања. **Драмска иронија** настаје када публика има супериорно знање у односу на ликове. Иронија долази из контраста који публика осећа, с обзиром на то да је из претходних сцена сазнала нове чињенице везане за понашање ликова. Разлика у знању ликова и публике, у овом случају ученика, изузетно је значајна за анализу, јер на основу нивоа њиховог знања ученике можемо мотивисати да размишљају о томе зашто неки ликови нешто не знају или зашто је приликом драматизације потребно постићи то да неки ликови знају мање од других. На тај начин такође учимо ђаке да праве узбудљивију и занимљивију радњу, која ће им олакшати и препричавање догађаја и писање задатака. Скривајући одређене информације од публике или од ликова, припремамо их за неочекиван и занимљив крај, а да бисмо драму развили до неочекиваног краја, потребно је да наш комад поседује одређену напетост.

Напетост је битна категорија сваке драме. Она се кроз комад може повећавати или смањивати. Напетост се ствара између наговештаја који се у драми износе на почетку и приче која треба да донесе испуњење предвиђања публике, а која се презентује до краја драме. На основу добијених информација рецепијент формира своја очекивања у драмској причи. У драми, за разлику од романа, не постоји приповедач који мења тачке гледишта, али постоји промена фокуса. Премештањем фокуса мења се сазнање публике и ликова – ако публика поседује веће знање од ликова, напетост се јавља у ишчекивању да ли ће лик открити оно што публика зна. Антиципација будућних догађаја повећава пажњу и напетост јер гледалац бива увучен у драмску причу. Интензитет напетости сразмерно се повећава са растом знања рецепијента о догађајима и односима ликова у драми. Један од параметара напетости (уп. Ромчевић 2004: 256–263) јесте **идентификација** публике са ликовима, у овом случају ученика, родитеља, наставника, односно свих потенцијалних гледалаца. Што је јача идентификација, публика бива више увучена у причу, прати планирање и одлуке и стрепи од ризика који се јавља у драми. Задржати нешто што се не може са сигурношћу очекивати представља праву основу за неизвесност, али аутор мора дати поједине **информације о будућности** како би публика могла да антиципира одређене хипотезе. Један од параметара напетости јесте информација о **препрекама** са којима се ликови суочавају, с обзиром на то да расте вероватноћа да ће их тешко савладати. Такође, интензивирају се изненађење и ефекат шока, и то пре свега укључивањем фактора **ризика** у причу.

³ Различито знање ликова нарочито је проучавано у приповедним књижевним врстама. **Жерар Женет** је један од најзначајнијих француских представника структуралистичке критике и теорије књижевних форми. Својим циклусом *Фигуре* (1966–1972) Женет је дао знатан допринос наратологији.

Женет је приповедаче поделио према односу њиховог знања и знања ликова. Постоје две основне могућности: у односу на предочена збивања и ликове, приповедач може располагати потенцијално неограниченим „знањем”, односно, како Женет каже, он може знати више од ликова. Приповедање чији начин није условљен никаквом рестрикцијом у погледу знања Женет назива нефокализованим приповедањем (нулта фокализација). Друга могућност је да се приповедачево знање ограничи на перспективу једног или више ликова. У том случају усваја се тачка гледишта лика, његов фокус, и Женет ову врсту приповедања назива фокализовано приповедање. Давање мање информација него што је потребно Женет назива паралипсом, а давање више информација паралепсом (уп. Женет 1972).

Наслов драматизованог текста представља прву антиципацију радње. Прималац има информацију коју ликови немају. Наслов може да пружи одређене информације о главном лику (*Тврдица*), елементу заплета (*Бура*) или пак тематске информације везане за основну идеју и метафору самог комада (*Сумњиво лице*). Информације које пружа наслов не морају бити тачне. То може бити и дезинформисање публике или изневеравање њених очекивања, при чему се добија иронични ефекат. Драматизација познатог текста има ту предност што се током ње стварају контрастни и интертекстуални односи који истичу елементе разлике, дајући им притом доминантни информативни значај.

7. ДРАМСКО ИЗВОЂЕЊЕ НАСТАВЕ И ЦИЉЕВИ

У претходним поглављима поменули смо значај драмског елемента у настави српског језика. Међународни програм процене образовних постигнућа ученика PISA контролише квалитет и праведност образовања у земљама учесницама. У оквиру студија овог програма систематски се прати који ниво функционалне писмености достижу петнаестогодишњаци у области математике, природних наука и разумевања прочитаног. Током спровођења овог програма наши ученици су показали веома слабе резултате, будући да је специфичност студије PISA испитивање у којој су млади оспособљени да разумеју и користе дате информације приликом решавања релевантних проблема из свакодневног живота. Квалитет образовања у домену математичке и научне писмености нешто је бољи, међутим, наши ученици најслабија достигнућа имају из области читалачке писмености, с тим што је резултат 2006. године био лошији него три године раније. Забрињава и податак да више од половине ученика у Србији ни после девет година школовања не достиже ниво читалачке писмености. То значи да ученици не могу да разумеју дуг и комплексан непознати текст, нити су у стању да из њега издвоје теме и идеје. Проблем се јавља нарочито у млађим разредима, где се развија само читалачка репродукција, а не и читање у циљу учења и разумевања. У старијим разредима ученици се на часовима српског језика углавном сусрећу са анализом и тумачењем текста кроз низ различитих приступа, што је недовољно. Традиционални приступ разумевању прочитаног непродуктиван је за савремене генерације, па су потребни модернији приступи образовном процесу. Увођење драме и позоришта у школе представља својеврсну модернизацију образовног процеса. Позориште у данашњем најширем смислу речи (драмске представе, радио-драме, мултимедијални пројекти, анимације и филм, перформанс и сл.) јесте врста стваралачке уметности која може да пружи квалитетнију наставу будући да представља колективни стваралачки чин (глумци, костимограф, кореограф, сценограф, писац, публика, шминкери, организатори...), па самим тим садржи креативни поглед поменутих стваралаца, али и омогућава примењивање знања које су ученици стекли током рада на конкретном задатку. **Драмско изражавање је изузетно средство за подстицање креативних способности, али пре свега омогућује функционалну и практичну примену прочитаног и наученог.** Оно пружа широке могућности за активирање и развијање маште, неговање стваралачког односа према себи, свету, раду и животу, разумевање и критички однос према стварности, па се, захваљујући томе, читаве генерације могу боље припремити за живот у савременом друштву.

У основној школи сваке године се анализира обично један или два драмска текста, док их у средњој школи у просеку има пет током школске године. Примећујемо да је број драмских текстова мали, нарочито у основној школи. Проблем, међутим, није само у наставном плану и програму, већ и у усклађености текстова са узрастом ученика, као и у циљевима наставе српског језика. Због тога би ученицима требало приближити драмско обликовање текстова, јер се тиме обједињују сви методички циљеви, од образовних, преко васпитних до функционалних, а такође се негују природне дечје склоности према игри и глуми.

Образовни циљеви подразумевају увођење ученика у структуру драмских дела, систематизацију књижевнотеоријских знања: књижевни родови и врсте, стилови, идеје, карактер, приповедач, драмски писац, сукоб, заплет, расплет, мотивација, чиновни, карактеризација ликова, дијалог, ремарке, разлике између драмског, епског и лирског књижевног рода, извођачке уметности итд.

Васпитни циљеви се пре свега могу остварити радом на идеји дела и особинама јунака, њиховој анализи и разговору приликом драматизације или припремања представе, кроз естетску и научну вредност текстова, сагледавање јунака као носилаца одређених социјалних особина, те усвајање естетских и моралних начела и указивање на елементарне животне истине и универзалну вредност порука које текст носи.

Функционални циљеви обухватају доживљајно сценско читање, културу изражавања, памћење текста и замишљање сценског простора, изражајно читање, као и говорну радњу кроз лексичке и семантичке вежбе како у настави тако и на драмским секцијама. Кроз драматизацију и позоришни приступ часу код ученика подстичемо посебну рецепцију текста јер се они морају ангажовати и, захваљујући активном раду и разумевању текста, дорадити текст или улогу, конкретизовати замишљене сцене, учествовати у остваривању часа својим сугестијама, разумевати смисао текста и проналазити информације у њему. Током рада на драматизацији сви ученици ће имати сопствене рефлексије о садржају и форми текста, а познато је да се ученици могу интензивно укључити у предмет наставе само уколико им се пружа могућност да стварају. Ученици се оспособљавају за изражајно читање, критичко схватање дела, успешно служење језиком, самосталну анализу, доживљавање, разумевање и оцењивање, аналитичко-синтетичко разумевање дела, читалачку радозналост и аргументацију мишљења.

Ниједан метод који се користи у наставној пракси није применљив у свим случајевима, тако да ни на драматизацијама текстова не треба инсистирати. Па ипак, не треба занемарити чињеницу да се овим методом поштују принципи наставе српског језика и књижевности. Овакав рад обухвата доживљајну, књижевнонаучну и уметничку интерпретацију књижевног и драмског текста, што омогућава трајност знања и вештина. Такође, ученици ће дуго памтити представе на којима су радили, чиме се поштује принцип трајности и применљивости знања, вештина и навика, док се кроз остале елементе драмског рада остварују и принципи научности, примерености, очигледности, свесне активности, условљености...⁴

8. ДРАМСКЕ СЕКЦИЈЕ

Појам уметник има много значења, а драмско изражавање као један од облика уметности представља изузетно средство за подстицање креативних способности: оно активира и развија машту, негује стваралачки однос појединца према себи, друштву, раду и животу. Кроз увођење ученика у драмску уметност подстиче се активан однос између ученика и осталих врста уметности.

Наравно да не треба драматизовати све текстове који се налазе у читанкама, али би било корисно да неке од драмских елемената користимо за мотивисање и бољу рецепцију од стране ученика. До сада смо се упознали са примерима драматизација *Чиновникове смрти* и *Приче о кмету Симану*. Не морамо драматизовати сваку наставну јединицу, али многим од њих можемо приступити на драмски начин. Пример за то је *Хасанајиница*, која поседује драмски потенцијал, што је доказао и Љ. Симовић направивши драматизацију ове баладе. Драматизација *Хасанајинице* може почивати на сукобу два главна лика, којем би потом биле придодате сцене које у песми нису приказане, попут

⁴ О принципима наставе српског језика видети више у: Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2000. и Павле Илић, *Српски језик у књижевности и наставној теорији и пракси*, Змај, Нови Сад, 2006.

Хасанагиничиног живота пре брака са Хасанагом, њене љубави с кадијом и сл. Драматизација не мора подразумевати непрестано писање текстова и извођење – довољно је пронаћи драмски проблем који ће ученици на часу анализирати са наставником. С обзиром на то да су ученицима данас нарочито занимљиви динамични филмови, ђаке можемо анимирати тако што ће добити задатак да одломак или песму замисле у драматизованом облику као низ сцена, при чему у текст могу унети комику, савремено доба и сл. Тиме бисмо добили исцрпнију анализу и веће ученичко ангажовање, тј. њихово стваралачко учешће у анализи текста.

Ученици овим методом боље памте садржај таквих часова. Будући да су за рад на дужим текстовима предвиђена два часа, на другом часу, када се обично врши синтеза усвојених знања, могуће је, на пример, одиграти најзанимљивији моменат из приповетке тако што ће ученици импровизовати на основу онога што су запамтили из текста. На пример, приповетка *Аска и вук* обрађује се три часа, тако да последњи час можемо посветити Аскиној игри. Уз лагану музику, на последњем часу предвиђеном за анализу можемо осмислити кореографију. Ученици би могли да направе и маске за лик вука, да креирају начин изражавања вукових мисли покретом, а могу и да изговарају вуков монолог док Аска игра. Ученици ће овакав час сигурно памтити дуже него класичан, а највиши степен уживљавања ученика свакако је драматизација текстова, при чему ученици учествују у откривању, рашчлањивању, образлагању и демонстрирању.

Мале драмске форме могле би подстаћи ученике на креативно размишљање и преиспитивање стварности, па је зато у драмским представама потребно приказивати и ђачке проблеме, било да ученици мењају и проблематизују постојећи текст или стварају нови. Тада је потребно веће ангажовање наставника и ученика будући да они заједно стварају оригиналну драмску представу о школским и љубавним проблемима, пубертету, насиљу, односу са родитељима и сл.

8.1. Облици рада

Драмске секције су изузетно важне у настави. Многи велики глумци потекли су из школских драмских секција, у којима су стекли прва знања о позорници. Драмске секције су значајне и због прослава различитих свечаности у школама, јер чланови ове секције обично представљају окосницу приредбе. Пожељно је што више ученика укључити у разговор о драмским елементима, а све ученике заинтересоване за глуму уврстити у драмску секцију, у којој ће се ближе упознати са драмом као сценском уметношћу. На овим часовима наставник има довољно времена да се са ученицима бави драматизацијом, јер ученици кроз драматизацију одређених одломака могу боље упознати структуру драме, а самим тим и вештину глуме. Режија драмских текстова обухвата и знања из области драматургије, а редитељ мора поседовати и способност анализе књижевних текстова, коју наставници користе на часу (анализа особина ликова, поступака, доживљаји, идеје итд.). Из свега наведеног може се закључити шта би требало да садржи програм драмске секције и уопште план рада наставника који би се бавио драматизацијом, режијом и радом са ученицима:

а) теоријске основе за упознавање основних елемената глуме и откривање могућности и проблема у гласу и говору, унапређивање тих могућности (вежбе за ослобађање гласа, вежбе за артикулацију, за динамику гласа, брзалице, имитације (говорне, певачке), монолози, гласовне трансформације, слушање околине, акценти);

б) обједињавање стечених знања о жанровима и драми као сценском делу, драматизација текстова и упознавање са основним елементима глуме и рада на сцени (Ко? Шта? Где? Када? Како? Зашто?);

в) бављење покретом, јер физичку радњу на сцени видимо кроз покрете (вежбе кроз покрет: бајка, деца у игри, сусрет у простору, рекламе, циркус, пословице, начини ходања и кореографија уз музику);

г) посета медијима који у свом раду користе драмске форме (позориште, радио, филм, телевизија, циркус).

8.2. Рад са ученицима

Успех дела зависи од поделе улога. Нажалост, драмска секција у основној школи не може да посвети довољно пажње свим заинтересованим ученицима будући да у једној представи нема толико улога. Могуће је, међутим, све такве ученике окупити у више различитих представа како би сваки ђак добио шансу да учествује. Ученици се могу ангажовати у драматизацији текста, режирању, прављењу костима и сцене, а неки ће можда и постати глумци, драматурзи, редитељи, костимографи, сценографи...

Глума не сме бити само уметничко казивање улога – рецитал. Изговарање текста по улогама није драма. Врло је важно да ученици схвате говорну радњу, да им буде јасно да, и када говори и када ћути, глумац то ради целим својим бићем. Нико у стварности не декламује само текст. И када слушамо саговорнике, можемо то радити нервозно, уплашено, расејано, заинтересовано, незаинтересовано, у зависности од радње и дијалога, а све то води коначном циљу који сви ликови имају без обзира на своје особине. Сви покрети и гестови морају одговарати лику и радњи. Највећи проблем који се јавља код ученика јесте брзина изговарања наученог текста. Наиме, они журе да што пре изговоре оно што су меморисали, што често доводи до лоше глуме или нејасног изговора реплика. Зато је на часовима драмске секције потребно одвојити довољно времена за дикцију, наглашавање речи, интонацију и јачину изговора. Сваки ученик је јединствен, па зато не би требало да подражавају наставнике који режирају представу. Потребно је да ученици пронађу сопствени начин изражавања и да у потпуности разумеју шта се представом жели приказати.

Хуго Клајн је у својој књизи *Приручник за аматјере редителје* понудио десет питања која могу помоћи редитељима аматерима, па и наставницима који припремају драмску представу за извођење на позорници:

1. Да ли глумац врши радњу као лик?
2. Да ли заиста ради оно што треба?
3. Да ли ради онако како треба?
4. Да ли је то у складу са местом где се лик налази, одакле долази и куда иде?
5. Кад, откад и докад се радња врши?
6. Зашто лик то ради? (узрок)
7. Чему, с каквом намером ради? (циљ)
8. На чему он врши радњу, на кога или на шта утиче њоме?
9. Да ли радња допире до гледалаца и да ли је сажета, очишћена од свега сувишног?
10. Да ли радња врши своју функцију као саставни део представе?⁵

Драмска секција је превасходно групна активност којом руководи учитељ, наставник или глумац кроз систем радионица и вежби подстицања и откривања ученичких талената посредством вежби и игара изражавања (покретом, гестом, мимиком и говором), играњем улога и ситуација, кроз импровизацију и драматизацију, све до заједничке анализе и разговора о стеченом знању и искуству. Због свега наведеног, драмско изражавање се потврђује као учење кроз практично искуство. Планирање рада у драмској секцији је веома значајно, а најважније је то што омогућује осмишљавање врсте драмске технике која ће бити примењена у раду са ученицима.

⁵ Видети у: Хуго Клајн, *Приручник за аматјере редителје*, Народна књига, Београд, 1961.

План и програм рада драмске секције

ВРЕМЕ	САДРЖАЈ РАДА	БРОЈ ЧАСОВА
Септембар	– Формирање секције и договор о раду – План рада за текућу школску годину – Основни појмови позоришне уметности – Основни појмови позоришне уметности	1 1 1 1
Октобар	– Посета позоришту – Разговор о одгледаној представи – Избор новог текста за драмску игру – Подела улога	1 1 1 1
Новембар	– Читачка проба (рад за столом) – Читачка проба (анализа ликова) – Читачка проба (основна идеја) – Читачка проба (читање по улогама)	1 1 1 1
Децембар	– Распоредна проба: груписање лица и ствари на сцени – Распоредна проба: вежбе покрета и гестова – Распоредна проба: сценске радње – Распоредна проба: вежбе ритма и темпа	1 1 1 1
Јануар	– Генерална проба – Учешће секције на прослави Дана Светог Саве – Анализа рада секције у првом полугодишту	1 1 1
Фебруар	– Историја позоришта и драме – Сусрет са професионалним глумцем – Распоредне пробе: вежбе акцента и паузе – Посета позоришту	1 1 1 1
Март	– Распоредне пробе: звучни и други ефекти – Распоредна проба: костими и маске – Распоредна проба: израда декора – Генерална проба	1 1 1 1
Април	– Генерална проба – Премијера – Дан школе – Гостовање представе у другим школама – Учешће на фестивалима и такмичењима	1 1 1 1
Мај	– Беседништво – Такмичење у беседништву – Гледање телевизијске драме или слушање радио-драме – Стваралачки писмени рад: писање сценских дела – драматизација	1 1 1 1
Јун	– Стваралачки писмени рад: писање сценских дела – драматизација – Разматрање извештаја о раду секције, предлагање чланова секције за похвале и награде	1 1

Било би веома добро да наставници буду у контакту са позориштима како би ученике могли да упознају са правим глумцима, који им могу открити неке тајне глумачких вежби и вештина. Пре свих вежби требало би ученицима појаснити основне жанрове (комедија, драма, трагедија) или их само подсетити на њих уколико су се са овим појмовима већ сусретали на часовима српског језика.

Вежбе за драмску секцију⁶

Поред припремања представе и текста, битно је да се на часовима драмске секције раде и вежбе које отклањају проблеме које млади глумци имају на сцени. За то служе различите вежбе загревања, опуштања, вежбе говора, гласа и сл.

1. Загревање, упознавање сопственог тела, покрета, зближавање са осталим глумцима, вежбање сценске концентрације

Постоје различите врсте загревања и оне су вишеструко корисне, нарочито када се од глумаца очекују виртуозни покрети. Током ове радионице треба тежити новинама у театру, па се зато загревању приступа веома озбиљно, у трајању од 10 до 15 минута, на почетку сваког часа.

Елиминисање психичке напетости ради ослобађања енергије врло је битно и за професионалне глумце, па зато и у школској драмској секцији треба радити вежбе за опуштање и увежбавати покрете у простору. Ученици могу јачати узајамно поверење уколико заједно учествују у овим вежбама, на пример кроз узајамно масирање. Једна могућност је рад у паровима, а друга групни рад, током којег ученици формирају круг, а затим се окрену ка свом левом партнеру и масирају га, да би потом то исто учинили са партнером са своје десне стране. Масажа је веома корисна за опуштање и може бити добар увод у час. Форма круга је нарочито погодна за аматерски рад. Дакле, предлог је круг, масажа, кратка и што озбиљнија, јер се очекује да ова вежба изазове смех код ученика. То је прихватљиво ако се узме у обзир чињеница да је сценска уметност у ствари игра, али ђаке треба научити да је то игра са озбиљним правилима.

Из круга се може прећи на следећу вежбу, која такође служи за загревање. То је вежба задатих покрета. Сценски покрет је веома значајан и треба га увежбавати, нарочито због тога што ученици у почетку мисле да је за глуму најважније научити и изговарати текст. Један по један ученик задаје покрете осталим ученицима. Показивање покрета може се одвијати уз музику, тако да онај ко уђе у круг, пратећи ритам, задаје низ покрета који служе за загревање што веће групе мишића, а остали ученици понављају те покрете што верније. Друга варијанта је да се не улази у круг, већ да један по један ученик са свог места задаје снажан покрет, користећи притом цело тело. Све ово може да се ради и уз испуштање гласова.

Занимљива игра која служи за загревање и ослобађање мишића зове се *убица*. Сви ученици, затворених очију, налазе се у кругу, сем онога ко води игру и у њој не учествује (у нашем случају то је наставник). Наставник улази у круг и додирује једног ученика, али тако да остали то не чују. Тај ученик постаје „убица”. Деца отварају очи и игра може да почне. Хода се слободно по простору. Ту се први пут сусрећемо са веома важним елементом у глуми, а то су ходови, тј. рад у простору и рад на физичкој експресији. Дакле, сви ходају по простору, трудећи се да то чине лагано, равномерно, да простор (учионица) све време буде избалансирано испуњен (добар пример је брод који ће се преврнути ако је превише људи на једној страни; зато треба стално пратити кретање ученика и попуњавати празна места). Изабрани ученик „убија” тако што намигне неком од учесника. Да би се то постигло, важно је да сви гледају једни друге у очи док ходају и док се мимоилазе. Разуме се да је циљ „убице” да намигне када га нико не види (тј. када га види само онај коме намигује), а циљ свих осталих је да открију „убицу”. Да би се ствар закомпликовала, „убијени” не сме да падне чим

⁶ Вежбе за драмску секцију издвојио је глумац Милош Анђелковић.

му „убица” намигне, јер би га у том случају лако открили, већ треба да падне након краћег времена. Пад, тј. глума умирања треба да буде изведена што театралније, уз гласни крик. Ако тога нема, губи се важан сегмент игре, а то је ослобађање и опуштање. Игра се завршава откривањем „убице” или тако што сви буду „убијени”.

Ходови су врло важан сегмент глуме, нарочито за подизање нивоа свести о колективном у драмском чину. Глума није само изражајна декламација текста, већ целокупна животна стварност преликана у позоришни простор. Глумац на сцени не сме бити аутистичан. Он мора да реагује на све што се догоди јер једино тако постаје жив на сцени. Зато су ходови одлична колективна, али и индивидуална вежба, јер служе за корекцију сваког ученика појединачно (држање, корак, равнотежа, кичма, стопала...). Дакле, једноставан ход по простору, сви ходају у истом, лаганом темпу. Ученици могу замислити да их једна нит, кроз теме, вуче ка плафону, а да их друга, низ кичму, вуче ка поду: права кичма, опуштене руке, али без млатарања. Потребно је произвести осећај да из стомака излази сноп светла и да тело буде и чврсто и опуштено у исто време. Професор може да задаје промене ритма и темпа основног хода (брже, спорије, још спорије, најбрже; на ударац длановима сви стану, на следећи сви крену, па се онда све то комбинује са темпом и сл.). Све време треба бити стабилан, опуштеног тела, али пун енергије, концентрисан и водити рачуна о колективу. Вежба се може изводити и тако да нико не задаје промену темпа гласом, већ да група то сама ради. На пример, један од учесника крене брже. Када то види, и следећи учесник ће учинити исто и тако ће сви на крају доћи до брзог темпа. Или, неко стане, исто учини следећи, па следећи и на крају се сви зауставе. За то је потребна добра уиграност и пуно слушања.

Игра *поверења* је још један занимљив начин за вежбање ходова. Ходе се по простору, као и раније, лагано. Изненада, неко од учесника викне: „Лево!”, да би убрзо путем, укоченог тела, кренуо да пада налево. Чим чују узвик, остали, пре свега они најближи, треба да пожуре и да га придрже да не падне. Следећи (произвољно) може да викне: „Напред!”, „Назад!” или „Десно!”. Нарочито је занимљиво када се игра захухта, па се догоди да неколико учесника у исто време викне и почне да пада, док их остали хватају. Наравно, и у овој игри, као и у осталим играма, треба водити рачуна о томе да се неко не повреди.

Дечје игре су идеалне за школску драмску секцију јер служе како за загревање тако и за опуштање. Потребно је предлагати што више игара у чијој основи је акција: *зуце, шује, ледени чика, дрвена Марија, јањине* итд. Најбоље је да се деца сама играју, а да наставник у њиховој игри тражи нешто што би могло личити на сценску занимљивост и да на томе инсистира. На пример, ако се играју *зуце*, професор не треба много да интервенише пошто та игра поседује драмски набој: они који ударају морају што уверљивије да глуме да би скренули пажњу на себе.

Игре у паровима су готово увек занимљиве, нарочито када један ученик глуми марионету, док је други аниматор. Онај који води треба да покреће „марионету”. Он то може чинити самостално или на наставникову сугестију, изводећи притом задату ситуацију. Ово је могуће радити и затворених очију. Ученици могу да стоје у колони, окренути према зиду. Прво дете је окренуто ка наставнику. Наставник показује неку беспредметну радњу, ученик се окреће ка првом до себе и показује шта је запамтио. То се наставља све до последњег ученика, који свима показује шта је видео. Најчешће се испоставља да то није ни налик покрету који је наставник показао првом ученику.

Игра коју можемо назвати *сјонџани круџ* игра се тако што један ученик седи на столицу, а други му прилази. Ученик који прилази је у улози коју је сам осмислио (мајка, друг, другарица, комшиница...) и, на пример, каже: „Била сам у школи. Ниси ми пријавио оног кеца!” Ученик који седи схвата да је у питању мајка, прилагођава се и преузима улогу детета. Када заврше, онај други ученик седа, први одлази, а прилази трећи, глумећи некога, и опет се дете које седи прилагођава и тако редом.

2. Вежбе за упознавање говорног апарата и креирање сопственог гласовног тренинга (за респирацију, за ослобађање гласа, за апођо, за артикулацију итд.) такође су битне јер је веома важно да ученици јасно, одређеним тоном и бојом гласа изговарају речи.

Пре почетка вежбања, легне се на под, а ноге се мало савију у коленима. Треба се опустити и равномерно дисати. Затим подижемо једну руку и пуштамо је да слободно падне. Исто урадимо и са другом, а онда са обе руке. Исти поступак поновимо и са ногама, само што их пуштамо да падну мало на страну. После овог кратког загревања опуштени смо и спремни да се бавимо дисањем.

Удах треба да буде што дужи и што дубљи. Оно што вежбањем треба постићи јесте навићи организам на абдоминално дисање, односно дисање стомаком. То се проверава тако што се руке ставе на ребра и прати померање грудног коша. Циљ је да се груди не померају превише и да се ваздухом најпре испуни стомак и рашире ребра, па да тек онда ваздух уђе у грудни кош. Желимо да постигнемо да се дах што спорије троши и да издах траје што дуже. Поступак је следећи: ваздух се, док лежимо, удише четири секунде, затим се комплетан торзо полако и равномерно пуни ваздухом, па се застаје на четири секунде да би дијафрагма задржала ваздух и тако постала чвршћа, да би уследио спори издах у трајању од осам секунди, при чему се прво испушта ваздух из стомака, па из ребара и на крају из грудног коша. Издах треба да буде равномеран и без прескока, што се може увежбати. Препоручује се издисање на „сссссс“, затим на „фффффф“, па на „хххххх“ и на крају на „шшшшшш“. Може се користити и следећа комбинација: удах четири секунде, задршка четири секунде и онда издах – две секунде „сссссс“, две секунде „фффффф“, две секунде „хххххх“ и две секунде „шшшшшш“.

Вежбе за апођо су вежбе за гипкост дијафрагме, за њену брзу контракцију. Циљ је да глас буде брз, продоран и да се ваздух не задржава у грлу, већ да директно путује у резонаторе (носна и усна шупљина). Ове вежбе се раде у стојећем положају и током њих можемо држати руку на стомаку. Циљ је да издах буде што бржи и што јачи. Вежба се са „хи“, „хе“, „ху“... Може се користити и вежба која ће деци вероватно бити занимљива – стони тенис. Ова вежба се изводи у паровима и симулира се играње стоног тениса, с тим што се, уместо ударца, користи глас („па“, „пе“, „пи“, „по“, „пу“...).

Постоји велики број вежби за артикулацију. Једна од њих је *азбука*. Азбуку треба изговарати што разговетније, па онда убрзавати: абвгдђжз, абвгдђжз, рслстсса, рслстссе, рслстсси, бпвфмнмнмна, бпвфмнмнмне..., „као у аули, као у оази, као и у аули као и у оази“ итд. У другој вежби ученици седну формирајући круг, а у центру је дете коме су везане очи. Остали ђаци га дозивају, али промењеним гласом, тако да ученик у кругу треба да погоди ко га је звао. Ова вежба служи да деца науче да мењају своје гласове.

Брзалице су веома погодне за вежбу јасног изговора. На почетку је најтеже научити ђаке да на сцени треба да говоре јасно и разговетно, уместо да се труде да што брже изговоре своје реплике. Деца могу да стану у полукруг и да заједно говоре брзалице тако што први пут кажу најтише и најбрже, други пут мало гласније и мало брже и тако све до петог пута, када говоре најгласније и најбрже. Наводимо неке од брзалица које се могу користити у овој вежби:

На ливади коњ ућустучен и расћустучен.

Чокањчићем ћу те, чокањчићем ћеш ме.

Рсом срзни, руком врзни, људски рсум.

Јаворово рало, јаворова ралица, рало дрво јаворово.

Поп копа боб, ко покопа попу боб у петак пред Петровдан?

Стала мала Мара на крај стара хана сама.

Невеселе снене жене плеле тешке мреже.

Мирили Мирини мирисни и дивни шимшири.

Около дођох вођо потоком топовском рову.

Луду булу у ту густу шуму вуку.

Ученици такође могу да стоје у полукругу, при чему свако дете треба да каже по једно слово брзалице. Када на ред дође самогласник, уместо да га изговоре, треба да плесну рукама. Ова вежба се игра на испадање.

3. Беспредметна радња (уобичајена дневна радња, покрет рашчлањен на осам ситних покрета, на осам различитих начина, у осам ситуација...)

Циљ вежбања беспредметне радње (монологи, чекања...) јесте причање приче, а најважније је ослобађање маште и осмишљавање занимљиве приче. Циљ ових вежби није да неко изађе и прецизно изведе беспредметну радњу, а да то не буде занимљиво. Најбоље би било да ученици сами осмисле радњу коју ће приказати. Врло је важно водити рачуна о ритму покрета. Ако узмемо да је беспредметна радња кување кафе, она може бити прилично незанимљива, али уз употребу маште могуће ју је учинити интересантном. Такмичење у дизању тегова поседује знатно више динамике: три покушаја, неуспех, на крају успех, па дуга концентрација. Треба водити рачуна о ритму покрета: оно што није важно треба убрзати, а приликом хватања, отварања и сличних радњи ваљало би успорити покрет.

Говорне или певачке имитације веома су корисне и ученици их обично воле, нарочито када се подражавају наставници или њихови другови. Да би се постигла разноврсност, ученици се могу поделити у неколико група, при чему би једна група имитирала суседе, друга старије људе, трећа децу, четврта професоре, а на исти начин се могу анализирати и имитирати животиње по избору.

4. Ситуације представљају практичне вежбе за сцену.

Ситуација је полазна тачка у сцени. Она се састоји од три питања: где, кад и ко? Из ситуације проистичу одређене комбинације смислених покрета који теже свом циљу. Преплитање ових поступака јесте сцена у којој постоји сукоб између ликова.

Ученике ћемо поделити у групе и пустити да се сами договоре ко ће шта бити у задатој ситуацији. Будући да су маштовити, неће им представљати проблем да осмисле догађаје и ликове. На пример:

- лекарска ординација: улоге лекара, медицинске сестре и болесника. Једна од могућих ситуација јесте та у којој лекар дуго није примио плату и одбија да ради, док пацијенти наваљују да их прегледа. Ученици треба да смисле како ће изгледати тај сукоб и како ће га решити;

- кафана: гост, из неког разлога, части конобаре и своје пријатеље. Међутим, у једном тренутку схвата да је заборавио новчаник и настаје непријатна ситуација. Деца сама смишљају како ће се та ситуација завршити;

- рекламе: деца сама смишљају шта и како рекламирају;

- сусрет у парку: дати ученицима задатак да измаштају сусрет нпр. љубавног пара или два друга и сл.;

- брат и сестра (или две сестре): нпр. брат просипа сок од вишања на сестрин дневник док је она у школи и, када се она врати, настаје сукоб;

- циркус: уколико имамо много ученика, можемо их поделити на публику, водитеље и животиње које учествују у програму;

- суђење бајкама: може се узети било која бајка будући да се у свакој обрађује борба добра и зла (у *Црвенкаји*, на пример, имамо ликове Црвенкапе, вука, баке и судије). У суду су с једне стране позитивни, а с друге негативни ликови. Судија води суђење, а остали морају да бране своје ликове.

Пошто су бајке познате ученицима, онда их они могу лако изабрати и одиграти на малом простору, што уједно представља поставку без претходне припреме, па у једном потезу добијамо и драматизацију и режију. На пример, можемо изабрати бајку *Вук и седам јарића* или неку другу са што више различитих ликова. Бајке се могу играти и само кроз покрет. На исти начин могуће је играти и приповетку по избору (или епску песму), и то тако што се изабере познати текст, а затим дочара покретом.

5. Вежбе за меморију су веома важне.

Учење напамет није омиљено међу ученицима, иако то њима обично не представља велики проблем. Па ипак, могу се користити и вежбе које ће побољшати меморију ученика. Неке од њих су:

- посматрање партнера, његових покрета, детаља и имитирање;
- памћење што већег броја задатих речи;
- посматрање слика или фотографија и памћење детаља, откривање индивидуалних карактеристика људи и утицај тих карактеристика на избор радњи и начин њиховог извршења;
- *Причам њи иричу* – изводи се тако што један ученик каже неку реч (нпр. јабука), други понови ту реч и дода нову (*јабука је*), трећи ученик понови те две речи и дода своју реч (*јабука је црвена*) и тако редом све док се не направи реченица. Ова вежба се игра на испадање.
- *Конобар* – игра се тако што ученици седе у кругу, а једно дете стоји унутар круга – тај ученик је конобар. Остали ученици наручују по једно јело или пиће. Када сви поруче, замене места, а конобар треба да се сети ко је шта наручио.

8.3. Рецитаторска секција

Уобичајено је да се за драмску секцију везује рецитаторска, што је неприхватљиво. Глума и уметничко казивање стихова битно се разликују, чак сметају једно другом уколико се ове области помешају. Међутим, највећи проблем је у томе што током школске године нема довољно времена за то да се наставник и ученици квалитетно баве и једном и другом секцијом, што се може закључити и из предлога плана рада рецитаторске секције. Било би добро да ученици који на драмској секцији покажу већи таленат за реторику и рецитовање пређу у рецитаторску секцију, јер ће током припрема прослава и приредби сарадња ученика из обе секције бити и те како важна.

Циљ проучавања уметничког дела јесте да ученик разуме и осети његову уметничку вредност. Док драмски приступ подстиче ученике на то да говоре о делу, изражајна интерпретација текста – рецитовање – подстиче их на то да уметничко дело говори кроз њих. Зато ученицима не треба наметати модел рецитовања, већ им треба помоћи да кроз доживљај текста пронађу свој говорни облик песме.

„О рецитацији можемо размишљати у три основна смера: а) као испољавању нашег унутрашњег говора који је изазван песмом и у својој логичкој и емотивној обојености неодвојив од песме; б) рецитацији као спољној манифестацији (нашег) естетског доживљаја песме која остаје у равни тумачења песме; в) рецитацији као специфичном облику комуникације између публике и песника, књиге и читаоца” (Дамјановић 2001: 19).

План рада рецитаторске секције

ВРЕМЕ	САДРЖАЈ РАДА	БРОЈ ЧАСОВА
Септембар	– Формирање секције	1
	– Чиниоци изражајног казивања	1
	– Акценатске вежбе	1
	– Акценатске вежбе	1
Октобар	– Обрада изабране песме	1
	– Истраживање облика изражавања песме	1
	– Вежбе интонације	1
	– Вежбе интензитета	1
Новембар	– Паузе у рецитовану, понављање и рефрени	1
	– Вежбе темпа, мимике и гестикулације	1
	– Избор анализе садржаја за наступ на школској свечаности	1
	– Увежбавање за наступ	1
Децембар	– Увежбавање за наступ	1
	– Генерална проба пред наступ	1
	– Избор и анализа садржаја за прославу Нове године	1
	– Генерална проба пред новогодишњи наступ	1
Јануар	– Избор садржаја за прославу Дана Светог Саве	1
	– Генерална проба	1
Фебруар	– Историја говорне уметности: историја позоришта, драме, беседништво	1
	– Беседништво	1
	– Припрема за такмичење у беседништву	1
	– Такмичење у беседништву	1
Март	– Посета другим секцијама (драмска, музичка, ликовна) и сарадња са њима	1
	– Посета позоришту	1
	– Дискусија о одгледаној представи	1
	– Сусрет са професионалним глумцем	1
Април	– Избор и анализа садржаја поводом Дана школе	1
	– Припрема за наступ на школској свечаности	1
	– Увежбавање наступа	1
	– Генерална проба	1
Мај	– Припрема за такмичење у рецитовану	1
	– Увежбавање наступа за такмичење	1
	– Генерална проба	1
	– Такмичење у рецитовану	1
Јун	– Рецитоване најбољих садржаја из протекле године	1
	– Анализа рада секције и извештај	1

С обзиром на то да је тема овог приручника драма, нећемо се бавити структуром рецитованја. Међутим, важно је истаћи то да, уколико је рецитаторска секција у оквиру драмске, наставник треба да се припреми и да анализира сегменте песме као што се то чини на часу или као што се анализира драма (мисао, идеја, осећања, значења, дикција, метрика (стих и рима), рефрен, поглед – мимика, пауза, темпо говора, ритам, стилске фигуре).

9. ЗАКЉУЧАК

Позориште подиже ниво културе, писмености и интелигенције како оних који учествују у представи, тако и оних који је гледају, и због тога представља веома важан методички приступ у образовању. У школи, са првим драмским играма, ученици постају свесни тога да позориште служи за забаву, али и за доживљавање снажних осећања, које је потребно уверљиво одиграти. У центру драме су човек и његова судбина, сусрет са тежњама и сукобима у покушајима да се те тежње остваре. Пуни доживљај позоришне структуре, где би се ученици креативно укључили у образовни процес, није могућ без одговарајуће техничке опремљености школске позорнице. С обзиром на то да ученици данас одрастају у динамичном времену, креативни и савремени приступ часу кроз позориште омогућиће развој и повећање нивоа образовања ученика, као и задовољство и памћење таквог часа.

Опремљеност кабинета за позоришни приступ образовању и едукација наставника не подразумевају само постављање драмских текстова који су део школског програма, већ коришћење драмског система мишљења у обради свих текстова и информација. Драмских текстова је мало, нарочито у основној школи. Притом, ту није у питању само предвиђени програм, већ и усклађеност текста са узрастом ученика и циљевима наставе српског језика. Кроз драмски приступ тексту ученици учествују у откривању, рашчлањивању, образлагању и демонстрирању прочитаног. Због тога је важно ђацима представити и вид драмског обликовања текстова, јер се тиме обједињују сви методички циљеви, почевши од образовних, преко васпитних, па до функционалних, и негују природне дечје склоности према игри и глуми.

Позоришни приступ тексту повећава читалачку писменост ученика, која акценат ставља на значај читања у активном и критичком учествовању у друштвеним збивањима, чиме се промовише способност ученика да критички разматрају прочитане информације и да их користе у различите сврхе. Ученици се оспособљавају да изражајно читају, да критички приступају тексту, да се успешно служе говором, да аргументовано воде дијалог и бране своје мишљење, да самостално анализирају, доживљавају, разумеју и оцењују, да аналитичко-синтетички разумеју дело, идентификују главне идеје, уочавају детаље, повезују чињенице, закључују и предвиђају исходе. Осим тога, драмски приступ тексту може да обједини димензије на којима инсистира програм PISA: **формат текста, аспекти разумевања текста, ситуације.**

Формат писаног текста односи се на организацију текста и начин презентације података (реченице, параграфи, одељци, поглавља, књиге). Ученици већ на почетку школовања уче различите облике организације текста и различите врсте и родове тих текстова (нарација, дескрипција, драма, роман, научни и књижевни стилови и сл.). Савремени театролошки приступ тексту подразумева познавање и примењивање знања ученика на различите типове текста:

- јасно одвајање и добро разумевање нарације (приповедање, редослед информација, разумевање временских димензија) и дескрипције (информације везане за описивање) приликом приступа тексту, нарочито кроз драматизацију;
- излагање и аргументација приликом вежбања беседништва и расправа;
- сложеност текста, осмишљавање пута информација кроз драматизације различитих типова текста;
- разлика између високоформализованих текстова (документи и књижевни текстови) и текстова који припадају различитим стилима (разговорни, научни, књижевноуметнички, административни, публицистички);
- употреба нелинеарних текстова у оквиру различитих презентација (табеле, графикони, мапе, рекламе, схеме итд.).

Аспекти разумевања текста обухватају разумевање смисла текста, проналажење информација у тексту, интерпретирање значења текста, рефлексије о садржају текста и евалуацији, рефлексије

о форми текста и евалуацију. Драмски приступ тексту представља универзалну форму која ученицима омогућава да кроз низ припремних радњи, чији је крајњи циљ сценско извођење, обједине све ове аспекте. Да би се текст драматизовао, потребно је разумети опште значење текста у целини, идентификовати тему и основне идеје. Описивање околности, догађаја, места, карактеризације, теме или поруке дела јесу основне радње помоћу којих се мора приступити сваком тексту било да припада драмском или неком другом књижевном роду. Проналажењем информација и интерпретирањем значења текста упоређују се и супротстављају различите информације, извлаче се закључци, продубљују прве импресије и потпуније разуме текст. Рефлексије о садржају и форми текста основни су предуслови за свако сценско извођење, будући да је без њих немогуће правилно приступити игрању комада (структура, жанр, начин и стил писања, хумор, иронија, трагедија, логичка организација, ауторска техника и сл.).

Позоришни приступ образовном процесу омогућава ученицима да класификују текстове у односу на широк спектар реалних ситуација, имајући притом у виду контекст у који је текст смештен. С обзиром на то, позоришно стваралаштво унутар школског система треба да покрене и преиспита постојећи рад са децом и младима како у извођачкој уметности тако и у покушају да се на овај креативни и стваралачки начин усваја знање, што, опет, треба да подстакне боље вредновање и стимулацију наставника. Уз то, саме ученике би требало мотивисати да научено знање примењују уместо да само пасивно усвајају информације.

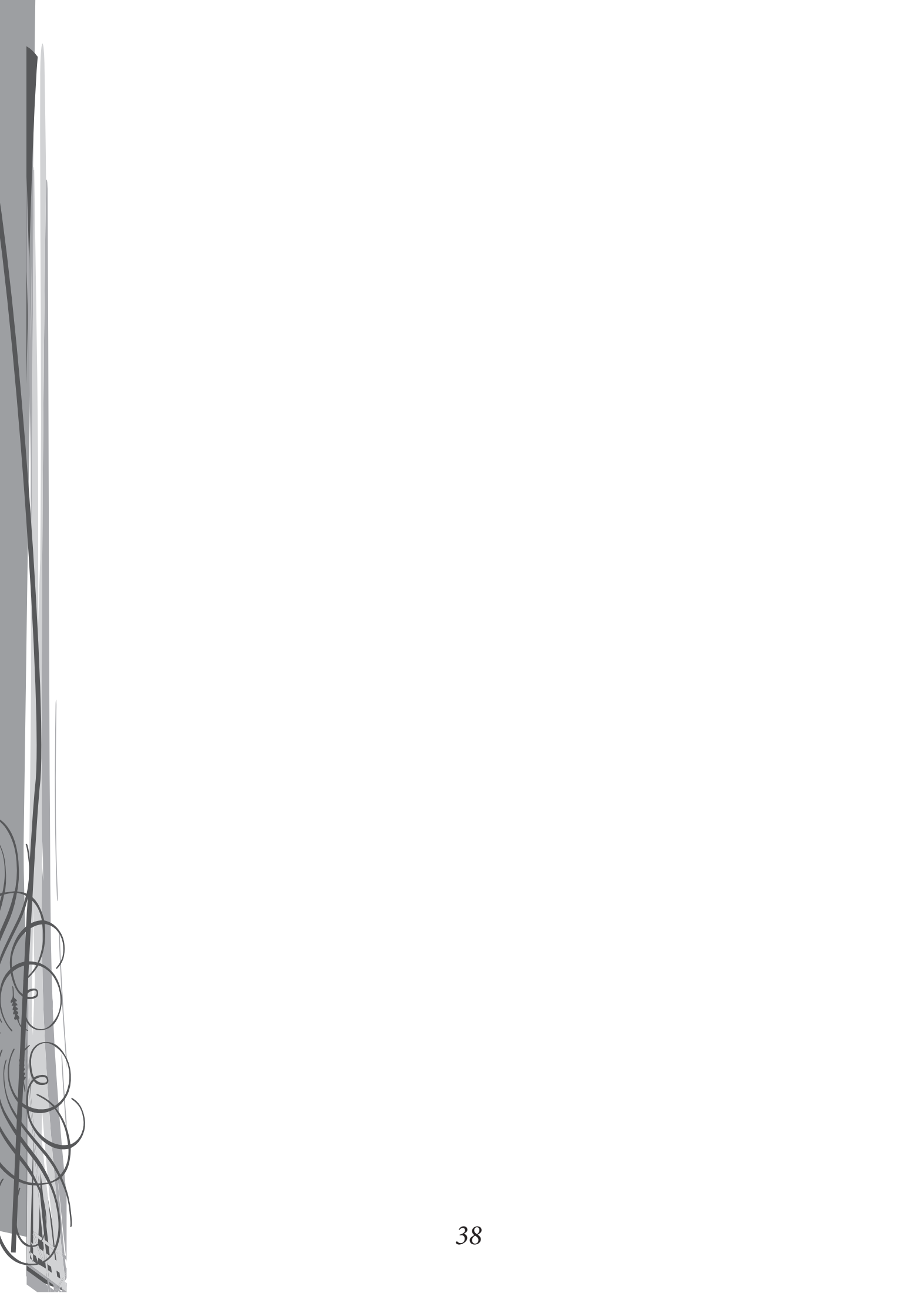
Основни циљ овог приручника јесте афирмација знања и вештина, потенцијала и могућности наставника, ученика и свих других који учествују у образовном процесу, као и промоција активне и креативне сарадње ученика и наставника кроз:

- подизање нивоа стручног знања, вештина и способности учитеља, наставника и професора;
- оспособљавање наставника за успешније обављање наставничког позива, креативнији приступ настави и за драматизовање и писање драмских текстова, као и припрему школских прослава и приредби, за режирање драмских комада, оживљавање школске позорнице и повезивање школских драмских секција;
- активирање школског позоришта као облика уметничког деловања који има дугу традицију у школству. Будући да драма пружа могућност креативног приступа настави, пројекат би требало да омогући квалитетнију наставу;
- упознавање са позоришном уметношћу, музичка едукација, васпитно-образовни рад, тј. едукативни и креативни рад у радионицама, са различитим мултимедијалним средствима.

Посебан циљ представља оспособљавање ученика да препознају универзалне вредности и усвоје знања активно учествујући у процесу учења, да разумеју прочитано и да се оспособе за функционалну примену информација из другог и комплексног текста тако што ће научити да поделе текст, да комбинују делове информација и да разликују битне од небитних информација, да разрешавају нејасноће, да пореде и повезују текст са свакодневним знањима, да разумеју односе међу ликовима и конструишу могућа значења текста. Један од циљева оваквог приступа образовању јесте и побољшање нивоа читалачке писмености код ученика, а самим тим и повећање успеха ученика на PISA тестовима.

Значај драме је у сложености процеса који обухвата стваралачки, мисаони и креативни приступ кроз који се млади упознају са литературом, развијајући машту као један од битних психолошких принципа у развоју (свет технике и видео-игрица спутава ученичку машту) и који омогућава да се ученици ослободе и да гласно изражавају жеље, ставове, емоције и мишљење, што ће их у будућности сврстати међу људе који имају јасне циљеве.

Следе драматизације текстова које илуструју претходно изнете чињенице о техници драматизације.



ДРУГИ ДЕО

ДРАМАТИЗАЦИЈЕ И ДРАМСКЕ ИГРЕ



1. СВЕТИ САВА И НАРОДНА ПРЕДАЊА

Ниједна драмска секција не може се замислити без учешћа у прослави Дана Светог Саве. Поред наступа рецитатора, оркестра и хора, на овој приредби се очекује и пригодна драмска игра. Постоји доста легенди и народних предања о Светом Сави. Они се могу лако драматизовати, а затим спојити у једну представу, или се пак може поставити неколико мањих драматизација, са кратким паузама у којима би учествовао фолклор, хор или ученици који изражајно казују стихове. Следећа драматизација о Светом Сави састављена је од три приповетке.

Сцена 1: *Два ђаволка хватају један другог за њушу, грмусају се и свађају.*

ЂАВОЛАК 1: Камо моји новци, фукаро?

ЂАВОЛАК 2: То су моји новци!

ЂАВОЛАК 1: Били су твоји, ал' сам ти украо, па су моји!

ЂАВОЛАК 2: Е, сад сам украо ја теби, па су моји!

Појављује се Свети Сава. Ђаволак 1 се уйлаши и унезверено маше љавом у љавцу Светиој Саве.

ЂАВОЛАК 2: И, шта сад? Ја се као окренем, а ти ме одаламиш!

ЂАВОЛАК 1 (*одјурне ља*): Ма бежи, бре, будало!

Ђаволак 1 љобеће са сцене.

ЂАВОЛАК 2: Он ће мени да продаје фазоне...

Ђаволак 2 се љолако окреће. Свети Сава му љрилази и вуче ља за уво.

СВЕТИ САВА (*љейа му*): Види, ђаволак мали! Шта ради он овде?

ЂАВОЛАК 2 (*уљлашено*): Ннннништа, ко и увек!

СВЕТИ САВА: Када ништа не радиш, мичи се одавде док те нисам у камен претворио!

ЂАВОЛАК 2: Ххххоћу, одмах, Сссссвети Саво! Ооодмах!

Ђаволак одлази са сцене. Појављују се сељаци.

СВЕТИ САВА: Народе, послушајте! Ове године ће бити велика неродица и ваља се припремити за њу.

СЕЉАК 1: Тако је било и прошле године, суша, ал' ипак нам нешто остаде и преживесмо.

СВЕТИ САВА: Е, ове године ће да роди и неће бити суше већ много кише! Град ће све да побије, а ви – памет у главу.

СЕЉАК 2: Ето, читав живот све обрнуто: када је суша, не ваља; када падне киша, опет не ваља. Дође ми да одем у земљу где је вечито пролеће.

СЕЉАК 1: А која је то земља?

СЕЉАК 2: Мора негде постојати!

СВЕТИ САВА: Из своје коже човек не може, него боље ти је узми и посеј, а остави нашем Господу да чини што му је воља.

Свети Сава одлази са сцене. Сељаци љихо разљоварају. Излазе ђаволи и шуњају се, љољедом љражећи Светиој Саву.

ЂАВОЛАК 2: Он ће мене у камен! А? Ма, ја ћу њега у у у...

ЂАВОЛАК 1: У шта?

ЂАВОЛАК 2: У у у у – камен!

ЂАВОЛАК 1: Баш си креативан!

ЂАВОЛАК 2: У ствари, прво ћу да га ошишам, па ћу и да га обријем, па онда...

ЂАВОЛАК 1: Ено Саве!

ЂАВОЛАК 2 (*љобеће у уљао*): Где, где...? Шалио сам се, Саво! Мала шала, мала шала!

Ђаволак 1 се смеје.

ЂАВОЛАК 1: Е, тикво једна, ти ћеш некога да бријеш, а страх те од самог имена!

ЂАВОЛАК 2: Е, када не могу Саву, сад ћу да ти разбијем главу!

ЂАВОЛАК 1: Стани, еј, стани! Ајд мало да завађамо друге!

ЂАВОЛАК 2: Кога?

ЂАВОЛАК 1: Ево ове сељаке.

ЂАВОЛАК 2: Може комотно. Обожавам да завађам!

Ђаволи љрилазе сељацима и шайућу нешто на уво Сељаку 1 и Сељаку 2, а они их не љримећују.

СЕЉАК 1: Ја мислим да је најбоље да ништа не сејемо. Ионако ће све пропасти.

СЕЉАК 2: Ја се слажем. Када нам светитељ рече да ће бити неродица, зашто би сејали и мучили се када нећемо никакве вајде видети. Зато нас је ваљда и упозорио!

Ђаволи шайшу.

ЂАВОЛАК 1: Тако је!

ЂАВОЛАК 2: Живео говорник!

СЕЉАК 3: Јест, у праву сте, а и оно семена нек нам се бар у невољи нађе, боље него да га улудо потрошимо на сејање.

СЕЉАК 4: Ја иначе немам шта ни посејати, а и да имам, не бих сејао! Читав живот причају: учи, ради, па опет учи, па ради, а кад ће мало бити: одмори се, па се одмори, па се опет одмори!

СЕЉАК 5: Само се ти одмарај! Зато и јеси надничар и немаш ни кучета ни мачета!

СЕЉАК 4: Не волим мачке!

СЕЉАК 5: А кучиће?

СЕЉАК 4: Ни кучиће!

СЕЉАК 5: А ни памет ти баш није јача страна, а?

ЂАВОЛАК 2: Види ти овог малог! Проповедник! Сад ћу уши да му ишчупам!

ЂАВОЛАК 1: Стани! Видиш да ће бити фрке!

СЕЉАК 4: А, видим, ти се од рада обогатио!

СЕЉАК 5: То је божја воља, хвала му за све што ми је дао. А и ако није дао, опет му хвала!

ЂАВОЛАК 2: Е, ово је лепо реко. Што јест, јест!

СЕЉАК 1: Ако је божја воља, а ти онда сеј до миле воље, а немој нама солити памет.

СЕЉАК 2: Пустите будалу нека сеје када нема шта паметније радити.

СЕЉАК 5: И хоћу, па и ако буде неродице, Бог је тако наредио. Од једне неродне године сигурно нећу пропасти.

Сељаку 5 љрилази Ђаволак 2 и ћушне ља љо љлави. Сељак се окреће око себе.

СЕЉАК 6: И ја мислим тако. И ја ћу засејати ка и досад, па што ми Бог да.

СЕЉАК 4: А ја ћу да легнем и дигнем све четири увис, ка и досад, па што ми Бог да.

СЕЉАК 6: Даће ти шипак! Ако случајно огладниш, немој да ти падне на памет да привириш у моју авлију!

ЂАВОЛАК 1: Види сад и овог! *(ћушне и Сељака 6)* Ти си нашао да ми квариш игру!

СЕЉАК 5: Ја одох нешто да радим.

СЕЉАК 4: А ја одох да се мало одморим, па ћу после око ручка опет да се одмарам.

ЂАВОЛАК 2: То је мој човек! *(љоћлаише ља љо лећима)*

Сви одлазе са сцене. Крајка љауза. Чују се љрмљавина и киша. Сељаци се враћају.

СЕЉАК 1: Је ли, богати, оста ли ти штогод после оног града што удари?

СЕЉАК 5: Вала, мени и другима који су посејали, богме, град сатро велики дио, али овђе мало, онђе мало, еле, сабрасмо толико да се можемо прехранити док не стигне нови род.

СЕЉАК 2: Мени ништа не остаде од старе хране. Сад сам без игде ишта!

СЕЉАК 4: Мени, вала, исто и пре града и после града. Ништа нисам имо, ништа нисам ни изгубио.

СЕЉАК 6: А што сам те ја хранио у својој кући?

СЕЉАК 2: Зар ниси рекао да ћеш га истерати из авлије?

СЕЉАК 6: Јесам, но било ми жао.

СЕЉАК 4: Мало сам и ја помагао око сејања.

СЕЉАК 6: Јесте, пет ми мотика сломио док није једну врсту посејао.

СЕЉАК 4: Кад су ти лоше мотике!

СЕЉАК 5: Ево ја ћу, а и сви други који су посејали, да помогнем осталима да прегурају ову годину.

СЕЉАК 3: Хвала, браћо, и опростите нам нашу глупост. *(и остали се љридружују захваљивању)*

Појављује се Свети Сава.

СВЕТИ САВА: Ама, браћо, забога! Ако сам вам казао да ће бити града, нисам вам казао да не радите, јер је опет све у божјој руци. Ради, па ћеш имати.

СЕЉАК 4: И ја то кажем.

Свети Сава ља мрко љоћледа.

СЕЉАК 4: Мало сам се шалио.

Свети Сава ја и даље њледа мрко.

СЕЉАК 4: Нећу више, обећавам.

СВЕТИ САВА: Нас двојица морамо мало да поразговарамо.

СЕЉАК 4: Да, да, знам, треба да будем вредан и да не ленчарим и тако то...

Одлазе са сцене. Појављује се Ђаволак 1.

ЂАВОЛАК 1: Ајд дођи, отишли су! Шта си се упрпио!

ЂАВОЛАК 2: Нисам, нисам! Нимало се не плашим!

ЂАВОЛАК 1: Него си храбар, ал' те је страх да изађеш.

ЂАВОЛАК 2: Опет почињеш! Јесмо ли рекли да друге завађамо, а не да се ми свађамо!

ЂАВОЛАК 1: Јесмо, ал' шта ћу када си добар за спрдњу!

ЂАВОЛАК 2: Ено ти она двојица комшија, па се са њима спрдај!

Појављују се два човека у веселом разговору.

СУПАРНИК 2: И тако ти ја кажем, бећу то лепа времена.

СУПАРНИК 1: Ех, кад се сетим прела, па моба, па жетве, па...

ЂАВОЛАК 1: Жена.

СУПАРНИК 2 (*мало засијане и њојледа око себе*): Па жена.

СУПАРНИК 1: Да, да! Беше наше.

ЂАВОЛАК 2: Две бабе сте ви, да вам ја кажем!

СУПАРНИК 2: Две бабе сте ви, да вам кажем!

СУПАРНИК 1: Шта кажеш?

СУПАРНИК 2: Не знам.

ЂАВОЛАК 1: Шта лупаш ти, магарче? Даћу ти ја бабу! Него, оћемо ли завађати, ил' да се манемо
ћорава посла?

ЂАВОЛАК 2: Ево одмах! Је л', море, ти, што си померио ову белегу!

Ђаволи се њомере мало у ситрану и смеју се овој двојници.

СУПАРНИК 2: Је л', море, ти, што си померио ову белегу!

СУПАРНИК 1: Нисам ја ништа померао.

СУПАРНИК 2: А ниси, а? Као!

СУПАРНИК 1: Нисам, кунем се!

СУПАРНИК 2: Ово овде је моја земља! Видиш ли ову белегу!

СУПАРНИК 1: Јок! Ја, вала, ништа не видим. Моји су одвајкада ову земљу орали до овог камена међаша.

СУПАРНИК 2: Ма то се теби само привиђа!

СУПАРНИК 1: А ја сам онда био луд?

СУПАРНИК 2: И ја то велим.

СУПАРНИК 1: Ја само хоћу свој део, а твоји су сејали догде јер су били незасити!

СУПАРНИК 2: Ево, а ја ћу ти дати догде да буде твоје!

СУПАРНИК 1: Али ти ми онда узе пола моје земље!

СУПАРНИК 2: Море, оћеш ли да ти одузмем и то? Нећу, имам и ја душу!

СУПАРНИК 1: Јадна ли ти душа! Човече, то је моја земља, схваташ ли?!

СУПАРНИК 2: Не схватам, а ако је и била твоја, сад је моја и готово!

СУПАРНИК 1: Склони се одатле! Хоћу да уђем у своју њиву!

СУПАРНИК 2: Разбићу ти главу будеш ли мрднуо преко моје белеге!

Појављује се Свети Сава. Када ја уљледају, ђаволи беже са сцене.

СВЕТИ САВА: У чему је проблем, децо моја?

СУПАРНИК 2: Ја свог оца познајем, нисам ти ја дете, знаш!

Супарник 1 љрилази Светиом Сави и љуби му руку.

СУПАРНИК 1: Свети Саво, молим те, помози! Овај хоће да ми узме очевину, а ја само хоћу оно
што је моје.

СВЕТИ САВА: Ја знам његовог оца, то је честита кућа, то је његова земља.

СУПАРНИК 2: Ја је нећу вратити макар сам Бог сишао одозго.

СВЕТИ САВА: Остави ти Бога на миру, мислим да ћу ти сад и ја бити доста.

СУПАРНИК 2: Да нећеш можда да ме бијеш?

СВЕТИ САВА: Чуј! Да бијем? Нећу! Ја ћу те још наградити.

СУПАРНИК 1: Како наградити?

СВЕТИ САВА: Ево ти, иди, и колико год будеш данас оптрчао земље у овом пустом плодном крају, толико ће твоје бити, али пази добро да до заласка сунца будеш тачно на овом месту одакле полазиш, иначе на теби главе неће бити.

СУПАРНИК 2: Да то није нека превара?

СВЕТИ САВА: Да ли си чуо некад да Свети Сава вара људе? Ако испуниш ово што ти кажем, све ће то бити твоја земља.

СУПАРНИК 2 (*задовољно ђрља руке*): Јој, шта ћу ја са толиком земљом? Бићу најбогатији у селу! *Супарник 2 ђрчи и одлази са сцене.*

СУПАРНИК 1: Зашто мени ниси дао да трчим?

СВЕТИ САВА: Зар ти ниси хтео само своју очевину?

СУПАРНИК 1: Јесам, Свети Саво. Опрости ми моју похлепу.

СВЕТИ САВА: Разуман си ти човек, опроштено ти је.

СУПАРНИК 1: А шта ће бити са њим? Ево, већ залази сунце.

СВЕТИ САВА: Тај се вероватно неће зауставити док не умре. Неким људима никад није доста.

Свети Сава и Супарник 1 одлазе са сцене. После крајње ђаузе појављује се Супарник 2, изнурен од ђрчања.

СУПАРНИК 2 (*једва ђоворећи, задихан*): Само још ову парцелу, само још мало!... Могу ја то, па ћу да будем најбогатији на свету... Шта ће мени село... (*ђада изнурен*) Само још ову малу, малецну парцелу. Само још ову... и...

Сцена 2: *На кревету жена са два ђавола иђра карђе. Домађин седи за сђолом. Појављује се Свети Сава са шђађом, ђреобучен у ђуђника намерника. Домађин ђа ђрима у кућу веома срдочно.*

СВЕТИ САВА: Помоз Бог, домађине!

ДОМАђИН: Бог ти помогао и добро ми дошао, путниче намерниче!

СВЕТИ САВА: Је ли ласно мало одморити?

ДОМАђИН: Само изволи! Што је моје у овој кући, то је и твоје.

СВЕТИ САВА: Хвала на таквом гостопримству.

Свети Сава седне за сђо са домађином, а домађинова жена усђане са кревета, ђа када види ђуђника, разбесни се.

ЖЕНА: Опет ти по старом! Чим мене нема, окупљаш пропалице!

ЂАВОЛАК 2: Е, нека си му рекла!

ДОМАђИН (*обрађа се Светиом Сави*): Није она лоша, него је мало незгодне нарави.

ЂАВОЛАК 1 (*смеје се*): Није, није лоша, само се прави.

ЖЕНА: Шта се ту дошаптаваш? Чујеш ли шта ја тебе питам?

ДОМАђИН: Ниси ме ништа питала.

ЖЕНА (*узима мейлу*): Је л' се ти то мени подсмеваш? Правиш се паметан, а?

ЂАВОЛАК 2: Море, млатни га мокром крпом!

ДОМАђИН: Ма, жено, дошао нам гост у кућу! Човек је са далеког пута, севап је да га примимо и угостимо. Многи су угостили анђеле, а да тога нису били свесни!

ЖЕНА (*мейлом чистђи ђо кући и ђомера Светиођ Саву ђде ђод он сђане*): Теби су сви севап и сви су ти анђели! Ко год ушо у кућу, он је севап. Још кад ти рекну „Помоз Бог”, ти ко да си самог свеца примио у кућу!

ДОМАђИН: Немој тако пред човеком.

ЖЕНА: Баш ме брига, ако му се не свиђа, а он нек иде! Ја га, вала, задржавати нећу! Моја је кућа, у ђој причам што год ми је мило!

СВЕТИ САВА (*усђаје и сђрема се*): Ево, ја бих могао и да кренем, мало сам се одморио, а пут до свете земље је дугачак.

ЖЕНА: Милина! Само ти иди, нећемо плакати за тобом.

ДОМАђИН: Ма остани овде и на конаку, већ пада ноћ. Зар није боље по дану путовати?

СВЕТИ САВА: У праву си, добри домађине, светло је увек боље од таме.

ЖЕНА: Конак? Још и да спава?

ЂАВОЛАК 1: Море, нешто ми је овај познат.

ЂАВОЛАК 2: Како да не! Мора да га знаш из школске клупе.

ЂАВОЛАК 1: Шта лупаш ту када знаш да ја школе нисам ни видео. Он мени личи на Светог Саву.

ЂАВОЛАК 2: Шта сад ти трабуњаш! Баш Сава иде овако и обилази куће!

ЂАВОЛАК 1: Богами, он јест Свети Сава! Одох ја, а ти како хоћеш!

Ђаволак 1 одлази са сцене. Ђаволак 2 мало посматра Саву, па се уклаши када га Сава мрко погледа и побеће са сцене.

ДОМАЋИН (*не слуша жену*): Ево да нешто поједемо за вечеру, па ћемо на спавање.

ЖЕНА: Суманути човече! Још и да вечера? Најбоље је да му даш читаву кућу!

ДОМАЋИН: Немој тако, жено, него дај да човек нешто презалогаци.

ЖЕНА: Камен му за вечеру!

Жена одлази са сцене. Домаћин нешто прети и усјева да нађе једно јаје.

ДОМАЋИН: Жена је нешто уморна. Нашао сам само ово кувано јаје.

СВЕТИ САВА: Пустите, добри човече, много се трудиш.

ДОМАЋИН: Ма узми ти само, треба ти снаге.

Пружа му јаје. Свети Сава га прегледа и пружи једну половину домаћину. Домаћин одбија.

СВЕТИ САВА: Хајде, хајде, узми пола!

ДОМАЋИН: Хвала, добри путнице, а сад да легнемо. Треба се одмарати. Жено, о жено!

ЖЕНА (*у десном улу, мало даље од Свети Сава*): Шта хоћеш, нарани ли госта?

ДОМАЋИН: Дај неку постељину за путника, нек се ваљано одмори пред пут.

ЖЕНА: Камен му постеља!

ДОМАЋИН: Ама што си таква! Дај му бар јастук.

ЖЕНА: Камен му под главу!

Домаћин одлази до Свети Сава.

ДОМАЋИН: Молим те, опрости ми, све су нам постељине прљаве. И јастуке смо опрали, па се суше...

У ствари, видиш и сам, не могу да те угостим како ваља због жене. Није она баш увек оваква.

СВЕТИ САВА: Хвала теби, гостољубиви човече, на свему. Лећи ћу ја на под, а камен ће ми бити узглавље.

ДОМАЋИН: Када ћеш ти тако, а оно и ја ћу.

Свети Сава и Домаћин лећу, узму камен за под главу, а мало даље на кревету жена сама спава. Одједном жена почиње да кука и да се прети од болова. То траје све док најзад не схвати ко је путник, јер као да нека светлост избија из уснутог Сава.

ЖЕНА: Ајоој, боли ме стомак, ајоој, што згрехих! Путнице, сад те познах, ти си Свети Сава! Молим те, опрости мом змијском језику и учини да стану ови болови. Опрости, Свети Сава!

Свети Сава усњаје. Прилази, ставља руку на женин стомак и иде око ње. Болови престају.

СВЕТИ САВА (*обраћа се публици*): Одсад, када жену боли стомак, а оно нек овако ради и говори: „Свети Сава, помози, не поради зле жене него поради добра човека. Камена вечера, камена постеља, камен под главу.” Нек то каже трипут.

Одлазе са сцене. Појављују се ђаволи.

ЂАВОЛАК 2: Није фер, где год се ми појавимо, ето ти Светог Сава. Он нас прогања!

Појављује се Свети Сава.

ЂАВОЛАК 2 (*крене да бежи*): Шта сам ти рекао!

СВЕТИ САВА: Стани!

ЂАВОЛАК 1: Стао!

ЂАВОЛАК 2: Стао!

СВЕТИ САВА: Бисте ли ви хтели са мном да радите баштованлук, а не да хватате зјале по васцели дан?

ЂАВОЛАК 2: Не ја, богами! Гарантовано ћеш нас преварити.

ЂАВОЛАК 1: Читао сам ја ту приповетку. Како год окренеш, ђаво надрља од Светог Сава. Је л' тако?

ЂАВОЛАК 2: Ти си као читао?

СВЕТИ САВА: Хоћете ли онда да не будете више ђаволи?

ЂАВОЛАК 1: Хоћемо!

ЂАВОЛАК 2: Нећемо!

СВЕТИ САВА (*прекрсти их*): Ослобађам вас и идите с Богом.

ЂАВОЛАК 2: Што ти говориш у моје име? Ја нисам хтео да будем ослобођен!

ЂАВОЛАК 1: Ма боље и то него да нам фали глава са рамена.

ЂАВОЛАК 2: Е па сад ће баш да ти фали!

Као и у првој сцени, хватају се за њих и дрмусају. Свети Сава слеже раменима, поклања се публици и одлази.

2. НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ

Народне приповетке су погодне за драматизацију јер су сажете, па се драмска радња може развијати или спојити у неколико приповедака. Такође, у њима има доста дијалога и духовите су. С обзиром на универзални карактер народних приповетки, њихове драматизације се могу користити и на огледном часу или на часу утврђивања, као и за приредбу поводом Дана школе. Ученици, подељени у групе, могу да драматизују ове приповетке уз помоћ наставника, а да би им било лакше, може им се дати краћи одломак. Тако, на пример, о Ери постоји велики број приповетки и приликом њихове драматизације може се искористити метод сличан претходном – могуће је спојити више приповедака у једну представу, али и поиграти се са историјским личностима и ликовима из приповетке, као што је учињено у драматизацији која следи.

2.1. Е(в)ро с онога свијета

Сцена 1: *На сцени је нацртан мост. Турчин седи у хладовини, њог мишком држи коњића од сџи-ројора, једе њишину и њије вино. Поред Турчина зајомаже сељак. Појављује се Еро.*

СЕЉАК: Ајој, ето, умрећу, јој, јој!

ЕРО: А шта ти је, богати? Што дречиш ту, јадо, насред пута?

СЕЉАК: Ето ту, испод грања, искочи змија и за ногу ме уједе! Читав живот ми је севнуо пред очима!

ЕРО: А то ли је! Е, ја мишљах тебе зуб боли! Ајд уздравље!

СЕЉАК: Бог с тобом, ти си луђи од мене!

Сељак одлази.

ТУРЧИН *(смејући се, њродере се)*: Ево, иде Еро без памјети! *(умире од смеха)* Не, не, грешка, Еро са коњском памјећу! *(смеје се, њочне и Еро да се смеје)* Ето *(обраћа се коњићу од сџи-ројора и џајише ња)*, видиш ли ти, мој Шароња, да и ти имаш памјети, а овај нема три чисте у глави.

Еро долази до моста и њадне.

ЕРО: Јоој мене до бога милога, ајој, ајој, шта ћеш сад, куку леле, мој Еро!

Турчин наслони коњића уз дрво, њојајише ња и њриће Ери, ударивши ња мало нојом.

ТУРЧИН: Ајде, Еро, устани! Шта је било? Да тебе зуб не боли? Да се ниси његод ударио?

ЕРО: Не смијем никако устати, видиш да је мост испред мене.

ТУРЧИН: Па шта ако је мост! Није слон, па да га се плашиш.

ЕРО: Ех, да је слон, ја би лако, него је ово мост, господару.

ТУРЧИН: Не будали, Еро! Ево види како њу ја преко моста!

Турчин оде до њола моста и враји се.

ЕРО: Алал вјера, господару! Ја ти преко моста ни за живу главу нећу прећи.

ТУРЧИН: Е, стварно си ти неки магарац, Еро!

ЕРО: Не смијем, стра ме је! Ако мало гуцнем вина, можда се и окуражим.

ТУРЧИН *(њружајући му вино)*: Ево ти мало мог вина, баш да видим оћеш ли смјети отићи преко.

Еро њије, и њије, и њије.

ТУРЧИН *(ојима му балон)*: Еј, бре, доста је! Сад можеш и препливати. Ајд сад да те видим!

Еро крене, сџане на њочетџак моста снебивајући се, крене мало, ња сџане и џако сџиине до њоловине моста, а онда се брзо окрене и враји.

ЕРО: Не смијем, цабе ти је.

ТУРЧИН (*смеје се*): Знао сам! (*гере се*) Јеси ли видио, Шароња, лијепо ја реко! Него слушај, море, шта ћеш дати да те ја пренесем на леђима?

ЕРО: А што иштеш, господару?

ТУРЧИН: Три дуката!

ЕРО: Чуј три, даћу ти и четири, море!

Турчин узима Еру на леђа и носи ја преко мосџа. Чим ја је сјусџио на земљу, Еро почине да њија и изврће џејове.

ЕРО: Господару, ја немам ни паре, а камоли дуката. Биће да су ми испали када си ме носио преко моста.

ТУРЧИН: Немаш, а? Лопове један, мозак је теби испао на мосту, а не дукати! Оди сад опет на леђа, па сам пређи мост ако смијеш.

Еро ојетџ узјаше Турчина и он ја пренесе најџрај.

ТУРЧИН: Ето ти сад, па цркни ту!

Турчин, џојурен, одлази у хладовину и једва усјева да седне, а Еро скочи на ноје, ја џојџрча преко мосџа.

ЕРО: Еј, Турчине! Гледај како и твој Шароња има памјет, а Еро је нема! Еле, он тебе прејаха двапут преко џуприје!

Сцена 2: *Туркиња, џрекрџиџених ноју, седи и чиџа новине. Улази Турчин, џојурен.*

ТУРКИЊА: Господару мој, изгледаш ко да те је неко јахао.

ТУРЧИН: Мучи, море, жено, док нисам тебе упрегао умјесто Шароње!

ТУРКИЊА: Ето, опет сам ти ја крива, али ипак ти мени изгледаш ко да те је неко чак два пута јахао.

ТУРЧИН: Доста, бре, јесам реко?

ТУРКИЊА: Извини, нисам чула.

ТУРЧИН: Ех, ђе су ми очи биле када сам се женио!

ТУРКИЊА: Што? Шта ми па фали?

ТУРЧИН: Јесам ја реко доста више задијевања са мном?

ТУРКИЊА: Добро, бре, немој да галамиш.

ТУРЧИН: Ово је моја кућа и драћу се када ја хоћу.

ТУРКИЊА: Онда се дери.

ТУРЧИН: Доста више! Ја сад идем да обиђем имање и, када се вратим, хоћу да ме ручак чека на столу. Је л' то јасно?

ТУРКИЊА: Оћеш и музичку жељу?

ТУРЧИН: Шта рече?

ТУРКИЊА: Овај, питала сам оћеш ли врућ или хладан ручак?

ТУРЧИН: Нек буде мало ладнији и немој да разговараш са странцима док ја нијесам код куће.

ТУРКИЊА: Је л' ко у бајци са вуком и јарићима? Обожавала сам да ми бака прича ту бајку. Била једном једна коза и она каже: „Јарићи моји мали...”

ТУРЧИН: Ма ријеч више да нисам чуо!

Турчин креће џрема врајџима, а Туркиња му се руја иза леђа. Турчин се најло окреће.

ТУРКИЊА: Нијесам рекла ни ријеч.

Турчин одлази. Појављује се Вук Караџић са џушџјим џером и харџијом. Туркиња држи ванџлу и варјачу и ради. Вук џледа као да џиражи некој на сцени. Када уџледа Туркињу, обрадује се и џође џрема џој.

ВУК: Добар дан, кадо.

ТУРКИЊА: Који си сад па ти?

ВУК: Ја сам Вук Стефановић Караџић.

ТУРКИЊА: Ко?

ВУК: Вук, бре! По мени се зове пола школа у Србији.

ТУРКИЊА: Жао ми је, али муж ми је забранио да причам са странцима.

ВУК: Али ја сам познати српски списатељ.

ТУРКИЊА: А списатељ! Онда може. Важно је да ниси странац. Кажи шта оћеш.

ВУК: Знаш ли неког Тешана Подруговића, треба ми да узмем неке пјесме од њега?

ТУРКИЊА: Алаха ми, не знам за њега.

ВУК: А да можда не знаш старца Милију? Можда је он ту када овог нема?

ТУРКИЊА: Јок, вала. Да си ме питао за Мују, Хасу, Кулина, Мехмеда, па и Јусуфа, некако бих и знала.

За те твоје не знам.

ВУК: Е, они ме не занимају. Њих ће тражити Филип Вишњић када им буде сјекао главе у пјесмама.

ТУРКИЊА: Ко ме, болан, главе?

ВУК: Ма ја то у шали, кадуно.

ТУРКИЊА: Иди се ти шалит негде другде, а мене остави на миру. Видиш да сам у послу!

Туркиња одлази. Појављује се Еро.

ВУК: Ха, ево мог Ере! Он мора нешто знати о Тешану. Помоз Бог, Еро!

ЕРО: Бог ти добро дао!

ВУК: Је ли, Еро, богати, знаш ли ће могу наћи гуслара Тешана Подруговића? Остао ми је дужан пјесме о Марку Краљевићу.

ЕРО: Тешана? Мог земљака из Херцеговине?

ВУК: Да, да, баш тог!

ЕРО: Онај што је један човјек и по другог?

ВУК: Јесте, баш тај!

ЕРО: Онај што пјева пјесме о Марку Краљевићу?

ВУК: Тај, човече, тај!

ЕРО: Е, немам појма ће је!

ВУК: Е, и ја сам магарац, нашо Еру да нешто питам!

Еро одлази, а улази Турчин са коњићем од стиријора њод мишком.

ТУРЧИН: Женооооо! Женооооо!

Улази Туркиња.

ТУРКИЊА: Што се јопет дереш, јадан? Да ти не гори под ноге?

ТУРЧИН: Гладан сам. Ће је мој ручак?

ТУРКИЊА: Ено га у шпорет, још није готов.

ТУРЧИН: Како?

ТУРКИЊА: Шта како? Ето тако! Ево ти сад мало проје, а дођи за два сата, тад ће бити готов ручак.

Турчин њунђа. Појављује се Вук.

ВУК: Ја се извињавам, да нисте можда виђели Тешана?

ТУРЧИН: Који је овај?

ТУРКИЊА: Он ме замајаво, зато ти и нијесам спремила ручак на вријеме.

ТУРЧИН: Да није неки везиров човек?

ТУРКИЊА: Ма јок, море, списатељ.

ТУРЧИН: А писатељ! Па што не кажеш одма! Је л' ти, писатељу, што ти мене не даш да ја једем?

ВУК: Није, свијетли аго, ја само тражим једног пјевача.

ТУРЧИН: А пјевача тражиш?

ВУК (*обрадује се*): Тражим га већ два дана. Да га нисте ви виђели?

ТУРЧИН: Нисам, ал' ако тражиш неког за бенд, ја ти могу свирати у шаргије.

ВУК: Какав бенд?

ТУРЧИН (*оставља коњића, тражи нешто у хрџи итрачака и извлачи малу, гечју њишару*): Свеједно какав, не бирам ја, може и рок и хеви, ма и техно ако треба. Могу ја и пјевати, нијесам ја ко тај Тешан да побјегнем пред концерт. Оћеш да чујеш?

ВУК: Какав, море, концерт?

ТУРЧИН: Па јеси реко да тражиш певача? Јеси. И ја сам одмах сконто да ти треба за неки концерт. Иде Нова година, незгодно је остат без пјевача у групи и ја ево оћу да пјевам уместо њега. (*вади микрофон из џепа*)

ВУК: Ма идите с милим Богом и ти, и Тешан, и Милија, и сви!

Вук одлази љућийио.

ТУРЧИН: Ето, наљути се човјек!

ТУРКИЊА: Видиш да га је напустила читава музичка група, а он не зна да пјева.

ТУРЧИН: Ти си још ту?! Бјежи код шпорета док те нијесам у шерпу убацио, бедевито једна! Прави ручак док ти нисам запјевао.

ТУРКИЊА: Немој само пјевати! Одма ће ручак бити готов!

Сцена 3: *Туркиња сјрема ручак. Појављује се Еро.*

ЕРО: Помоз Бог, кадо!

ТУРКИЊА: Бог ти помого, кмете!

ЕРО: Ех, кадо моја, па мене је Бог и послао да помогнем ако треба штогод на земљи.

ТУРКИЊА: Ајд, болан, не будали! Откуд ти знаш Бога?

ЕРО: Знам кад ти кажем! Ми га тамо сви познајемо.

ТУРКИЊА: А оклен си ти, кмете!

ЕРО: Ја сам, кадо, с онога свијета.

ТУРКИЊА: Уф, баш сам ти повјеровала!

ЕРО: Ја ти најозбиљније кажем.

ТУРКИЊА: Озбиљно велиш? И баш с онога свијета?

ЕРО: Баш вала с онога. Зар ти личим на неког ко је, вала, с овог свијета?

ТУРКИЊА (*загледа ја*): Право да ти кажем, не разликујеш се много од нас с овог свијета.

ЕРО: Ето видиш како си ме мудро разоткрила! Не може тебе ништа промакнути! Маскиро сам се, али тебе не могу преварит.

ТУРКИЊА: Знала сам одмах чим сам те виђела да ти нијеси одавле. Изгледаш као ми, ал јопет некако другачије.

ЕРО: А ја сам одмах виђео да ти имаш око соколово.

ТУРКИЊА (*обрадује се*): А ниси ли виђео тамо мога Муја, који је умро прије неколико мјесеци? Отишо је на онај свет некако пребрзо, не послах га тамо честито.

ЕРО: О, како га не би виђео! Он је мој први комшија. Нас двојица ти сваки дан сједимо, попијемо по коју и запјевамо уз гусле.

ТУРКИЊА: Мој Мујо да пјева?

ЕРО: Ма не пјева он! Ја пјевам, он потпомаже, али више пије него што пјева.

ТУРКИЊА: Е, то је мој Мујага! Воли он добру ракију.

ЕРО: Воли, воли, но нема је.

ТУРКИЊА: Како нема?

ЕРО: Па и горе, снајка, нема ништа цаба. Ваља и тамо платит оно што се попије и поједе.

ТУРКИЊА: Значи, и тамо ударају порезе? Па како се, богати, Мујо сналази? Како живи? Он и овђе није нешто волео много радит.

ЕРО: Хвала Богу, здраво је, али се доста мучи без ашлука: нема за што да купи дувана, нити има чим да плати кафе у друштву, а ракију ја поваздан плаћам. Ето, само мене дугује 300 евра! А сваки пут наздрави и каже: „У здравље моје миле сестре!”

ТУРКИЊА: Аууу, брука! Па зар на онај свијет да му име на срамоту оде! А је ли, оћеш ли ти јопет натраг? Не би ли му могао понијети да му пошљем мало ракије и ране, а даћу ти и ћесу дуката, па ти замјени горе у те, те евре, како рече.

ЕРО: Алал ти вера, кадо, има наш Мујага да се обрадује! Ево ја ћу се право из ових стопа вратит на они свијет да орасположим мога Муја.

Туркиња извади кесу са новцем и сав новац даје Ери да њонесе Муји. Еро узима кесу, сјавља је у негра, ња бежи са сцене. Улази Турчин, који води коња да ња најоји (ученици моју да симулирају коњски њо-њош уз њомоћ њанњомиме).

ТУРКИЊА: Да видиш, мој човјече! Туда сад прође један кмет с онога свијета, па каже за нашега Муја да се мучи без ашлука: нема за што да купи дувана, нити има чим да плати каве у друштво, те сам му ја дала оно новаца што је било у твојој ћеси да му понесе. Они горе имају неке друге новце, ал' се ти не сјекирај – промјениће он то у њиове. Дадо му и мало ракије, могла сам му балон дати, ал' не нађо у кућу. Каже кмет да Мујо и тамо воли попит.

ТУРЧИН: Ајој, женска главо, балон ћу ти направити од главе, па пуштит низ поље! Куд оде тај Мујов пријатељ? Куд оде?

Жена му покаже руком. Турчин брже-боље скочи на коњића, ња за њим.

Сцена 4: *Воденица. Брашњави воденичар везује џак. Ушрчава Еро.*

ЕРО: Бјежи, јадна ти мајка! Ето Турчина да те посијече; већ дај мени твоју капу, а нà теби моја, па бјежи уз брдо туда око воденице.

Воденичар извирује и види Турчина како долази на коњу. Уилаши се и, немајући времена да њи ња зашито ће биџи њосечен, да Ери своју кайу, а Ерину сџави на ѡлаву, ња ѡбеџне са сцене. Еро сџавља воденичареву кайу на ѡлаву и ѡосиџа се брашном. Турчин сџиџе ѡред воденицу, журно силази са коња и ушрчава у воденицу.

ТУРЧИН: Камо, море, они човјек што је сад ту ушо у воденицу?

ЕРО: Ено га видиш ђе утече уз брдо.

ТУРЧИН: Држи ми, море, коња, држ!

Турчин ѡруџи коњића Ери. Крене, али се враџи.

ТУРЧИН: Нешто си ти мени познат?

ЕРО: Познат но што сам, па ја сам воденичар.

ТУРЧИН: Јес, богати, у праву си. Чувај тог коња док ја стигнем оног лопова, немој да му грива фали са главе док не дођем!

ЕРО: Свијетли аго, длака са главе му неће пасти!

Турчин одлази са сцене.

ЕРО: Што ми је данас дан берићетан, и коња доби. Боље да утекнем док се не врну.

Еро ѡаџише коња и одлази са сцене. Ушрчавају Турчин и Воденичар.

ТУРЧИН: Камо, џукело, новци што си преварио моју жену, те узео да понесеш Мују на они свијет?

ВОДЕНИЧАР (*крсџи се и снебива*): Бог с тобом, господару! Ја нити сам виђео твоје жене, нит Муја, нит новаца.

ТУРЧИН: Лажеш, море, фукаро!

ВОДЕНИЧАР: Нисам узео, љеба ми!

ТУРЧИН: А што си бјежо ако ниси узео?

ВОДЕНИЧАР: Рече ми онај човјек што је ушао у воденицу да ме оћеш посјећи.

ТУРЧИН: Који човјек?

ВОДЕНИЧАР: Онај човјек што си га срео у воденицу.

Хваџа се за ѡлаву.

ТУРЧИН: Е, овце ли смо и ја и ти, воденичару! Ја видим да ми је човјек однекуд познат, но како и неће бит кад ме је чак двапут јахо!

Долази жена.

ТУРКИЊА: Шта радиш то, човјече, те бијеш нашег воденичара? И ђе ти је коњ?

ТУРЧИН: Иди к врагу, жено, је л' ти јасно? Ти си Мују послала новаца да купи каве и дувана, а ја сам му посло и коња да не иде пјешке – може бит са другаром оће мало по атару јахат.

ТУРКИЊА: А нека онда, нек си му дао, а готов је и ручак, па дођи када се мало ладне.

Улази неки човек.

ТУРЧИН: Је л' море, жено, личи ли ти онај на твог Мујагу?

ТУРКИЊА: Вала, да знаш да му има лика.

ТУРЧИН: Е, жено, вала, сад ти иди пред Мујагу твога, па нек и тебе води на онај свијет, ја га чекат нећу.

Турчин и Воденичар беже са сцене, а за њима и Туркиња. Тешан са њулама остјаје сам на сцени.

ТЕШАН: Ђе сви несталоше?

Појављује се Вук.

ВУК: А сад сам те ухватио!

ТЕШАН: Ђе си, Вуче, вучино стара, откуда ти у овом крају?

ВУК: Тебе ћерам по Србији, дабогда не пуко!

ТЕШАН: Па што ми нијеси јавио, сачекао би те ја неђе.

ВУК: Како да ти јавим када те овђе нико не зна?

ТЕШАН: Јест, и то што кажеш. Ођу, Вуче, да идем у Ерцеговину да се борим мало са Турцима.

ВУК: Није Ерцеговину, већ Херцеговину. Зар ниси чуо да сам увео слово Х у азбуку?

ТЕШАН: Ђе ћу ја то чути, мој Вучино, а мене је вала доста и оно мало слова што знам.

ВУК: Добро, вала, како ти је воља, него да ти мени, пре него што јопет нестане, испјеваш оне пјесме
о Марку Краљевићу што си ми обећао.

ТЕШАН: Ођу, вала, како неђу, ево истог трена.

Вук сега, сџавља харџију на колена и џочиње да џише џушџим џером.

ТЕШАН (брзо): Вино пије Краљевићу Марко са старицом Јевросимом мајком...

ВУК: Станидер, Тешане, морам ја то да запишем. Ајд полако.

Вук седне, узима џајир и џеро и зајисује док Тешан изјовара сџихове:

Вино пије Краљевићу Марко

Са старицом Јевросимом мајком,

А кад су се напојили вина,

Мајка Марку стаде бесједити:

„О мој синко, Краљевићу Марко!

„Остани се, синко, четовања,

„Јер зло добра донијети неђе,

„А старој се досадило мајци

„Све перући кржаве хаљине;

„Већ ти узми рало и волове,

„Пак ти ори брда и долине,

„Те сиј, синко, шеницу бјелицу,

„Те ти рани и мене и себе.”

То је Марко послушао мајку:

Он узима рало и волове;

Ал не оре брда и долине,

Већ он оре цареве друмове;

Отуд иду Турци јањичари,

Они носе три товара блага,

Па говоре Краљевићу Марку:

„Море Марко, не ори друмова.”

„Море Турци, не газте орања.” –

„Море Марко, не ори друмова.”

„Море Турци, не газте орања.”

А када се Марку досадило,

Диже Марко рало и волове,

Те он поби Турке јањичаре,

Пак узима три товара блага,

Однесе их својој старој мајци:

„То сам тебе данас изорао.”

2.2. Немушти језик

Сцена 1: Чобанин чува овце. Чује се зајомјање.

ЗМИЈА: Еј, чобанине, вади ме из ове ватре!

ЧОБАНИН: Нису ми вране попиле мозак!

ЗМИЈА: Ако ме спасеш, испунићу ти три жеље.

ЧОБАНИН: Уф, баш сам ти поверовао! Ниси ти златна рибица, већ змија.

ЗМИЈА: Али ја сам син змијског цара.

ЧОБАНИН: А ја сам син Алексе Радовановића из Горње Коцељеве.

ЗМИЈА: Е, сад си ме изнервирао! Ако ме не спасеш, послаћу све змије овога света да те изједу!

ЧОБАНИН: Ђути, јадна, и пржи се лепо, немој само са једне стране!

ЗМИЈА: Послаћу их са оног света.

ЧОБАНИН: Е, стварно си досадна! Па баш када оћеш, ја бих те и спасао, но се плашим да ћеш ме ујести.

ЗМИЈА: Ма, нећу, веруј ми!

ЧОБАНИН: Верујем ја, није да не верујем, али, опет, ти си змија, а ја човек, а то не иде једно са другим.

ЗМИЈА: Нећеш ме женити, него помагај, човече, ако Бога знаш!

ЧОБАНИН: Ајд, па нек буде што мора. Ухвати се за мој штап!

Змија се ухвати за штап и Чобанин је извуче из ватре, на сцену.

ЧОБАНИН: Ето, сад ти мене уједи, па да завршимо.

ЗМИЈА: Нисам ја незахвална као човек, него идемо сад мом оцу. Он је змијски цар.

ЧОБАНИН: Не могу оставити овце.

ЗМИЈА: Сад не можеш, а када си малопре отишао за чобаницама?

ЧОБАНИН: Ђути, да не чује отац! Не могу ти ја ући у то змијско легло. Довољно сам луд што причам сад с тобом.

ЗМИЈА: Ништа се не секирај, него, када дођемо у двор к моме оцу, он ће теби давати шта год заиштеш: сребра, злата и камења драгога.

ЧОБАНИН: Оће ли дати и неки долар?

ЗМИЈА: Слушај даље! Ти не узимај ништа, него ишти немушти језик.

ЧОБАНИН: Што ћу му ићи када нећу узети ништа?

ЗМИЈА: Ако не ућутиш, ујешћу те! Он ће се дуго затезати, али ће ти најпосле опет дати.

ЧОБАНИН: А шта ти је тај немушти?

ЗМИЈА: Када га будеш имао, разумећеш све шта причају људи и шта говоре биљке и животиње.

ЧОБАНИН: Па ја тебе већ разумем!

ЗМИЈА: Зато што ја знам ваш језик, а не ти мој.

Сцена 2: Чобанин, Змија и Змијски цар.

ЗМИЈСКИ ЦАР (*ирли сина*): Где си до сада, синко?

ЗМИЈА: Упао сам у ватру и овај чобанин ме избавио. Да није њега, мене више не би видео.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Ходи да и тебе загрлим.

Чобанин се склања.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Ајде, не плаши се, па зар бих ја нешто нажао учинио спасиоцу?

ЧОБАНИН: Не бих да се грлимо, имам гадну прехладу.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Него, шта ћеш да ти дам за то што си ми сина избавио?

ЧОБАНИН: Овај, па не знам, можда две-три хиљаде долара да окрпим кров и да купим нов трактор.

Змија ја ћушне.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Немамо ми овде те паре, ал' имамо злата.

ЧОБАНИН: А пошто је то злато?

ЗМИЈСКИ ЦАР: Мени не вреди ништа!

Змија му сїяне на ноїу.

ЧОБАНИН: Уф, овај, нећу благо, ни мени ништа не вреди. Ја бих хтео немушти језик.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Немущти језик? Није то за тебе.

ЧОБАНИН: Онда ми дај кило злата, па д' идем кући.

Змија му ойейї сїяне на ноїу.

ЧОБАНИН: Уф, овај, нека, нећу злато! Него, ако ћеш ми што дати, дај ми немушти језик; ако ли ми то не даш, а ти с Богом остај! Мени друго не треба ништа.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Не могу ти га дати јер би умро чим би неком рекао за њега, него ишти друго шта год хоћеш – даћу ти.

ЧОБАНИН: Знаш шта, луд сам и ја што причам са змијама, још тражим неку глупост. Идем ја са мојим овцама причати, паметније ми!

Чобанин крене, али їа цар вратїи.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Стани! И баш само то хоћеш?

ЧОБАНИН: Ја баш само то хоћу, ако ћеш ми дати; ако нећеш, онда ништа.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Ако баш хоћеш тај језик, а ти отвори уста да ти плунем.

ЧОБАНИН: Ко ме, море, да плунеш?

ЗМИЈСКИ ЦАР: Како мислиш да ти дам језик када ми је у устима? Морам ти плунути у уста.

ЧОБАНИН: Плуни ти неком другом, а мени, вала, плувати у уста нећеш!

ЗМИЈСКИ ЦАР: Ето човека!

ЧОБАНИН: Шта „ето човека”? Треба неку болест да добијем од тебе!

ЗМИЈСКИ ЦАР: Не бој се, био сам јутрос код зубара.

ЧОБАНИН: Ма, нећу да ми плујеш по устима!

ЗМИЈСКИ ЦАР: Е, ја ћу ти плунути у уста, баш сад намерно! Придржи га мало, синко.

Змија му ухвалїи руке, а Змијски цар ойвори Чобанинова устїа и їљуне.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Е, сад плуни ти мени!

ЧОБАНИН: Са задовољством!

Чобанин їљуне цара. Цар узима мараму и брише се.

ЗМИЈСКИ ЦАР: У уста, идиоте, не у лице! Морамо три пута тако.

Чобанин и цар се неко време їљују.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Доста, ово нам је пети пут. Сад имаш немушти језик и у добру га користи, али за главу своју ником не казуј, јер, ако кажеш коме год, одмах ћеш умрети.

ЧОБАНИН: Добро, добро, само да се више не плујемо.

Сцена 3: *Чобанин сїава на ливади. Појављују се два їаврана.*

ГАШО: Види ово лудо чобанче што спава.

ГАВРО: Е, да ми је његов мозак, да се одморим мало.

ГАШО: Ууу, а теби као пуна глава!

ГАВРО: Имам више и од тебе и од њега.

ГАШО: Ај докажи!

ГАВРО: Видиш где спава овај чобанин? Е, на том месту има кеса дуката.

ГАШО: И?

ГАВРО: Закопали Турци.

ГАШО: И?

ГАВРО: Шта „и, и, и”?

ГАШО: И какве то везе има са твојом памећу?

ГАВРО: Има. Да је чобанин паметан, он би узео ту кесу дуката и живео ко гроф.

Чобанин устїаје и ойкойава кесу са дукаїиима.

ЧОБАНИН: Хвала вам, браћо. Ако некад будете гладни, а ви свратите на моју трпезу на коју мрву.
Оглази.

ГАВРО: Гашо, јес' видео ти то? Он нас разуме.

ГАШО: Е, мој Гавро, ко сад нема мозга?

Чобанин и жена.

ЧОБАНИН: Ружо, о Ружо!

РУЖА: Шта с' дерњаш! Запео ко Сивоња „Ружо, Ружо”!

ЧОБАНИН: Види шта сам нашао у пољу.

РУЖА: Вау, сунце моје!

ЧОБАНИН: Мичи те руке отале!

РУЖА: Одма да си ми купио хаљину на цветиће!

ЧОБАНИН: Какве те хаљине спопале! Ово није наше.

РУЖА: Како, бре, није наше? Наше је! Дај ми то овамо!

ЧОБАНИН: Не може, већ сам звао газду. То је његова земља и мора да је његово.

ГАЗДА: Помоз Бог!

ЧОБАНИН: Бог ти помогао, газда!

ГАЗДА: Шта је то тако хитно?

ЧОБАНИН: Овако је то било. Кренем ја јутрос да чувам овце, кад – нешто запишта...

РУЖА (*нервозно*): Добро, бре, Лазо, скрати мало!

ЧОБАНИН: Пишти, а ја јутрос доручковао само леба и млека, па мислим од глади...

РУЖА: Да није господин хтео и бурек да му развијем?

ЧОБАНИН: Пишти оно, а мени оно млеко ври.

ГАЗДА: Пусти, Лазо, млеко, него – шта пишти?

ЧОБАНИН: Ма, змија пишти ко млеко када се узвари у лонцу.

РУЖА: Разбићу ти о главу тај лонац! Кажу човеку шта имаш да кажеш и готово!

ЧОБАНИН: Ево! Одма избавим змију и добијем ја нагр...

ГАЗДА: Шта добијеш?

ЧОБАНИН: Овај, ништа, рекли су ми да не кажем.

ГАЗДА: Ко?

ЧОБАНИН: Змије.

РУЖА: О, хуе ли сам среће! Опет си пио код брата Живорада!

ГАЗДА: Одбићу им обојици од плате!

ЧОБАНИН: Нисам ништа пио, свега ми, него сам од два гаврана чуо да на...

РУЖА: Гаврани?

ЧОБАНИН: Јест, Гашо и Гавро. И код оне њиве Меиновке рекоше ми да је закопано благо!

ГАЗДА: Гашо и Гавро?

ЧОБАНИН: Јест, па сам те звао да ти даднем то благо.

РУЖА: Ал' двадесет посто налазачу, газда, молим те!

ЧОБАНИН: Ма, ништа нам не треба! Твоја њива, твоје благо, све твоје, газда!

ГАЗДА: Слушај ти, Лазо, нека тог гавранског блага теби, ја имам довољно, а ти узми одмор, па лези мало, чини ми се да имаш грип.

ЧОБАНИН: Није, газда, стварно ти кажем, ево, чек' да видиш...

ГАЗДА (*одлазећи*): Само ти лези, Лазо, и слободно потроши то благо, а ја одох да обиђем имање.

Сцена 4: Чобанин и Ружа се сјремају на њиви.

ЧОБАНИН: Јеси ли спремио коња?

СЛУГА: Све је спремно.

РУЖА: И кажи свињару да ми упакује две-три буткице.

СЛУГА: Одмах!

ЧОБАНИН: Шта ће ти буткице? Идемо на једнодневни излет.

РУЖА: Ја без буткица нигде не крећем.

ЧОБАНИН: Још мало па ћеш ти бити дебела као буткица.

РУЖА: Шупљоглавче један! Да ти није мене, био би гољо.

ЧОБАНИН: Да ниси ти можда нашла дукате?

РУЖА: А ко те спречио да даш газди?

ЧОБАНИН: Газда је мени поклонио.

РУЖА: Поклонио зато што зна да немаш мозга у глави, па је мислио да бунцаш.

ЧОБАНИН: Ја немам мозга? А види какво сад имам имање, и слугу, и свињара, и коњушара, и...

РУЖА: Чобане.

ЧОБАНИН: Јест, и чобане, и моју чобаницу. *(јури је)*

РУЖА *(бежећи)*: Чекај, Лазо, шта ти је!

ЧОБАНИН *(ћихо)*: Ружо, Ружице, где си?

Са друге стране улазе Пеџао и Пас.

ПЕТАО: Ето будала, јуре се у таквом стању.

ПАС: Каквом стању?

ПЕТАО: Па у њеном стању! Коњ ми рекао!

ПАС: Ти си, мој петлу, зрео за Палмотићеву. Имаш кризу идентитета.

ПЕТАО: Нисам рекао да сам ја у стању коња, већ да ми је коњ рекао да је газдарица у стању.

ПАС: Каквом стању?

ПЕТАО: Тако људи кажу, треба да снесе јаје.

ПАС: Мислиш да се оштени.

ПЕТАО: Газдарица да се оштени? Како се каже када људи носе јаја?

ПАС: Газдарица је скотна.

ПЕТАО: То каже пас!

ПАС: Па ја сам пас!

ПЕТАО: Их, бре, јеси добар, ал' си много глуп!

ПАС: Ја глуп, а ти мислиш да си коњ! И одакле коњ зна да је газдарица скотна?

ПЕТАО: Није глуп ко ти, осећа ваљда када носи да је газдарица мало отежала.

ПАС: Отежала је, море, она од погаче и пршуте.

ПЕТАО: Немаш ти појма!

ПАС: Имаћеш ти појма када те газдарица за супицу спреми.

Чобанин је чуо њихов разговор и њочиње да се смеје. Газдарица ујага, Пас и Пеџао беже. Чобанин се и даље смеје.

РУЖА: Радовановићу, ако ми не кажеш што се смејеш, одмах ћу да се разведем!

Чобанин се и даље смеје.

РУЖА: Чујеш ли ти мене?

ЧОБАНИН: Чујем, чујем, него сам се сетио једног вица.

РУЖА: Којег вица?

ЧОБАНИН: Оно кад...

РУЖА: Уф, што је смешно! Није то, знам када лажеш.

ЧОБАНИН: Ма, нећу да ти кажем!

РУЖА: Је л' нећеш?

ЧОБАНИН: Е, нећу!

РУЖА: Добро, ја сад идем.

Чобанин ћуши.

РУЖА: Ја сад идем! Чујеш ли?

ЧОБАНИН: Чујем!
 РУЖА: Ја сад идем.
 ЧОБАНИН: Иди с милим Богом!
 РУЖА: Да идем?
 ЧОБАНИН: Иди!
 РУЖА: Ја?
 ЧОБАНИН: Ти!
 РУЖА: Е, баш сад нећу!
 ЧОБАНИН: Онда немој!
 РУЖА: Сваких пет минута ћу ти досађивати да ми кажеш због чега си се смејао!
 ЧОБАНИН: Али није било ништа битно!
 РУЖА: Не занима ме, хоћу да знам, битно или небитно!
 ЧОБАНИН: Ако ти кажем, одмах ћу умрети.
 РУЖА: Немој да изводиш, а сем тога, умро – не умро, ја морам знати!
 ЧОБАНИН: Тако?
 РУЖА: Тако!
 ЧОБАНИН: Ево, сад ћу лећи овде и, када ти кажем, одмах ћу умрети!
Чобанин лејне.
 ЧОБАНИН: Прво, да одеш и однесеш нешто хране за мог верног кудрова.
Жена оглази, Пас, шужан, долази, а за њим се шејури Пејџао.
 ПЕТАО: Има ли се шта појести у овој кући? Оде жена, а ми дошли овде јести!
 ПАС: Несрећо несита, теби је до јела, а видиш где газда хоће да умре!
 ПЕТАО: Ко да умре?
 ПАС: Газда!
 ПЕТАО: А, овај блента! Па нек умре кад је луд!
 ПАС: Не ућутиш ли, остаћеш без главе!
 ПЕТАО: Што?
 ПАС: Како ти није жао да тако причаш?
 ПЕТАО: Није ми жао, нек умре када је луд. У мене има сто жена, па их свабим све на једно зрно
 проје када где нађем, а када оне дођу, ја га прождерем. Ако ли се која стане срдити, ја је одмах
 кљуном. А он није вредан једну да умири!
Чобанин узима шџај који сџоји у ујлу и крије ња иза леђа.
 ЧОБАНИН: Жено, о жено!
 РУЖА: Што се дереш? Ево идем!
 ЧОБАНИН: Ходи да ти кажем што сам се смејао!
Жена долази, Чобанин вади шџај, ња се јуре њо сцени.
 РУЖА: Ију, Радо, шта ти је, болан?
 ЧОБАНИН: Шта „шта ми је”? Ето то ми је! Ето томе се ја смејем!
 РУЖА: Ма, ја се шалила! Шта ме брига чему се ти смејеш!
 ЧОБАНИН: Тако, тако, жено, наравно да те није брига!
Јурећи се оглазе са сцене.

Немушџи језик је у уводном делу овог приручника наведен као варијанта драматизације у којој је знатан део текста остављен да буде веран оригиналу, али су измењене сцене, ликови, дијалози и сл. Ова тема и идеја су универзалне и могу се драматизовати на више начина. Било би веома интересно драматизовати ову приповетку тако да време у њој буде савремено, а ученицима би вероватно најзанимљивије било да они буду ликови, нпр. да ученик нађе немушти језик који му помаже да лакше уради задатке у школи. Ево једног примера:

ЂОКА: Види, сад умем да читам твоје мисли.

БОЛЕ: Ајд прочитај ми мисли!

ЂОКА: Управо си помислио да не умем да читам мисли.

БОЛЕ: Управо сам помислио да ме пољубиш у задњицу, али пошто то ниси урадио, немаш ти појма како се читају мисли.

ЂОКА: Ма, знам, добио сам немушти језик!

БОЛЕ: Па што ме онда ниси пољубио?

ЂОКА: Не буди прост, Боле! Синоћ сам спасао змију из ватре!

БОЛЕ: Је л'? Баш си ти неки хуманиста!

ЂОКА: Да, и она ми је заузврат пљунула у уста!

БОЛЕ: Ха, ха, ха, па ти си се предозирао змијским отровом!

ЂОКА: Сад ћеш да видиш како то делује. Идемо до оног пса, па ћу да ти кажем!

БОЛЕ: Ти си глуп, Ђоле! Не би смео никоме да кажеш да разумеш језик животиња.

ЂОКА: То је тако било некад, али сад може.

БОЛЕ: Све се мења у овој држави, па и бајке.

ЂОКА: И не само то – могу да читам и људске мисли и зато сам јуче добио пет из математике.

БОЛЕ: Зар ти нисам ја урадио три задатка?

ЂОКА: Три јеси, али она два сам чуо из Сандрине главе.

БОЛЕ: Како је онда она добила двојку?

ЂОКА: Па то су та два тачна задатка, а ти си урадио три, и то ми је пет!

БОЛЕ: Лепо од тебе! Сад можеш и сам да радиш задатке, а мене пусти на миру. Него, јеси ли видео има ли још шта у Сандриној глави осим бројева?

ЂОКА: Има неколико телефонских бројева и...

БОЛЕ: Има ли шта о мени?

ЂОКА: О теби? Нема! Ах, да, помислила је како си се удебљао од петог разреда и како ти је нос порастао!

БОЛЕ: Баш си духовит! Иди, па се дружи са својим змијама!

Боле одлази. Појављује се Змија.

ЂОКА: Зашто ми нико не верује?

ЗМИЈА: Не верују ти јер сам ја тако наместила. Зашто идеш около и причаш о том језику?

ЂОКА: Али рекла си да нећу умрети као онај из бајке.

ЗМИЈА: Јесам, али то није значило да треба да одеш и свима раструбиш шта знаш.

ЂОКА: Аха!

ЗМИЈА: Мораш да ћутиш и слушаш.

ЂОКА: Добро, добро, ником нећу рећи.

Ђока одлази. Долази Змијски цар.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Опет зезаш ђаке за немушти језик!

ЗМИЈА: Мало, дајем им самопоуздање.

ЗМИЈСКИ ЦАР: Џабе ти њима дајеш самопоуздање када они немају знање!

2.3. Усуд

Сцена 1: Два браћџа.

БРАТ 1: Слушај, брате, што бих ја за тебе лењивца и даље радио?

БРАТ 2: Није, бато, ја сам мислио мало да се провеселим док сам млад, па ћу онда и ја прионути на дело.

БРАТ 1: Ти тако, брате, причаш већ годинама.

БРАТ 2: Али, брате, па ја сам годинама млад.

БРАТ 1: Није право, бато, ја све радим, а ти само једеш и пијеш. Па и ја сам ваљда млад!

БРАТ 2: Немој, бато, та добро нам је обојици, ти имаш све у рукама, и своје и моје, а ја сам задовољан како год ти урадиш.

БРАТ 1: Знам да си ти задовољан, али ја нисам задовољан.

БРАТ 2: Када је тако, а ти онда дели сам како знаш.

БРАТ 1: Пола теби, пола мени!

Сцена 2: Браћџ 1 и Комшија.

БРАТ 1: Радоване, видиш ли ти ово? Уби се радећи, а ништа од овога.

КОМШИЈА: Ах, вазда су таке овде прилике! Радиш, а немаш.

БРАТ 1: Знам, али ја сам изгубио и оно што сам имао и добио од брата. Ево, ни опанке немам, него идем бос, све ме пчеле изуједале.

КОМШИЈА: Па и таке су прилике овде вазда.

БРАТ 1: Је л' ти то мени помажеш да се спрдамо?

КОМШИЈА: Ма јок, комшо, него тако, ради разговора.

БРАТ 1: Кажидер неку паметну.

КОМШИЈА: Ех, памет овде не помаже.

БРАТ 1: А шта помаже?

КОМШИЈА: Судбина је овде вазда така.

БРАТ 1: Ајде, комшија, и ти мало кући, вазда си овде.

КОМШИЈА: Немој да се љутиш, него ти право кажем. Ено, отиди до свог брата.

БРАТ 1: Што?

КОМШИЈА: Па он је после поделе наставио живети исто. Поделио земљу пастирима, они му давали пола, он се навеселио, а за то време иметак не само да му је остао исти, него се и проширио.

БРАТ 1: Ја мислим да ти вазда лажеш.

КОМШИЈА: Очију ми, ако ми не верујеш, а ти иди сам, па провери.

Сцена 3: Ливада.

БРАТ 1: Помоз Бог!

ДЕВОЈЧИЦА: Бог ти помогао!

БРАТ 1: Чије су ово овце?

ДЕВОЈЧИЦА: Чија сам ја, онога су и овце.

БРАТ 1: А чија си ти?

ДЕВОЈЧИЦА: Ја сам твога брата срећа.

БРАТ 1: Мог брата? Мог брата? А где је моја срећа?

ДЕВОЈЧИЦА: То ти ја не умет каз'ти. Мора да је далеко од тебе чим си ти тако јадан!

Девојчица оглази, а долази Браћџ 2.

БРАТ 2: Где си, брате, толико дуго? Ауу, што си пропооо!

БРАТ 1: Немој ми и ти стајати на муку! Радио сам како сам знао, но изгледа да ти боље знаш од мене.

БРАТ 2: Није тако, брате, то је само до среће. Него, ево ти опанке, немој ићи бос, нагрдићеш се.

БРАТ 2: Где си сад кренуо? Па ајде седи мало да се почастимо!

БРАТ 1: Не могу, брате, одох да потражим своју срећу. Мора да је негде имам и ја.

Сцена 4: *Шума. Сџарица сјава.*

БРАТ 1 (*бугећи је*): Еј, бако, која си ти и која је ова шума?

БАБА (*јосјано*): Што ме будиш, море! Захвали се Богу што сам заспала, а да сам будна била, не би ти добио ни тих опанака.

БРАТ 1 (*удара се у њруди*): А ти ли си моја срећа, Бог те убио! Ко тебе мени даде?

БАБА: Мене је Усуд теби дао.

БРАТ 1: А где је тај Усуд? Имао бих га нешто приупитати.

БАБА: Иди, па га тражи по овој шуми, немам ти ја појма. И пусти ме да спавам!

Сџарица оглази, а Брај 1 наилази на Домаћина и Говедара.

БРАТ 1: Добро вече!

ДОМАЋИН: Бог ти добро дао! Одакле ти, човече!

БРАТ 1: Кренуо сам да питам Усуда што ми све пропада.

ДОМАЋИН: Е, када си већ кренуо тамо, питај га што ја никако не могу да заситим дружину. Ја сам газда и свега имам доста, али своје дружине никако не могу наситити, све као да ала из њих излази.

БРАТ 1: А ко оно вири из ћошка?

ДОМАЋИН: Оно су, брате, моји отац и мати. Као да су се оковали на овоме свету! Не хтеше умрети нити отићи са овога света.

ГОВЕДАР: Када већ тамо идеш, питај и за нас што нам говеда све натрашке иду.

БРАТ 1: Хоћу питати сигурно.

ГОВЕДАР: Да знаш, ако га нађеш, ради све што и он и не причај ништа! Тек га напослетку пропитај све што те интересује.

Сцена 5: *Шума. Брај 1 долази код Усуда, који вечера. Седа за сџо и вечера са њим. После вечере Усуд лејне да сјава, Брај 1 учини исџо. Зачују се неки џуџањ и јлас.*

ГЛАС: О, Усуде, Усуде, родило се данас толико и толико душа, подај им што ћеш им дати.

Усуд ојџара сандук са новцем и јочне да баца дукаџе јо соби.

УСУД: Како мени данас, тако њима довека.

Брај и Усуд лејну да сјавају. Ојџи зајџуџњи и зачује се исџи јлас.

ГЛАС: О, Усуде, Усуде, родило се данас толико и толико душа, подај им што ћеш им дати.

Усуд изађе и јочне да јросија новчанице.

УСУД: Како мени данас, тако њима довека.

Затим узме моџику и јочне да која. Глас ојџи јројовори.

ГЛАС: О, Усуде, Усуде, родило се данас толико и толико душа, подај им што ћеш им дати.

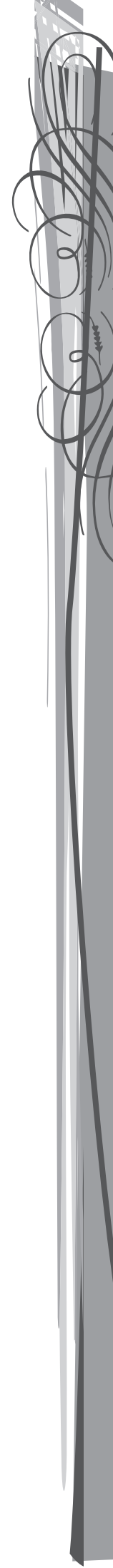
УСУД (*којајући*): Како мени данас, тако њима довека. (*обраћа се Брају 1*) Што си дошао?

БРАТ 1: Дошао сам да те питам зашто немам среће. Све вредно и поштено радим, никог нисам увредио, а, опет, мој брат добије све и не осипа му се имање иако не води рачуна о мени, а ја немам ништа.

УСУД: Ти си видео како сам ја прву ноћ просипао дукате. Како је мени било ону ноћ када се ко родио, томе ће онако бити довека. Ти си се родио сиротињске ноћи, када сам копао и био у ритама, и тако ћеш бити сиромах довека, а твој брат се родио срећне ноћи, он ће бити срећан довека.

БРАТ 1: То није у реду.

УСУД: Много шта није у реду, па ми то опет чинимо. Него, када си се већ заканио и толико се трудио, казаћу ти како ћеш себи помоћи. Има у твога брата кћи Милица. Она је срећна као и отац јој.



Када отидеш кући, а ти узми к себи Милицу, па што год стечеш, све кажи да је њезино. Ваља некад чинити нешто и за друге да би се имало.

БРАТ 1: Хвала ти, Усуде. Него, хтео сам питат' зашто у једном селу богат сељак не може своју чељад никад заситити.

УСУД: То је тако јер не поштује родитеље. Ставио их у запећак и даје им остатке хране. Да их метне у чело стола, сви би се заситили.

БРАТ 1: А зашто у једном селу говеда иду домаћину унатрашке?

УСУД: То је зато што он о крсном имену најгоре закоље, а да закоље што најбоље има, све би ишло како ваља.

БРАТ 1: А зашто она вода што сам је прегазиио нема порода?

УСУД: Зато што није човека никад удавила, али не шали се, не казуј јој то док је не прегазииш јер, ако јој кажеш, одмах ће те удавити.

Усуд несџаје, а њојављује се ученик који ѓлуми реку.

РЕКА: Шта је било код Усуда?

БРАТ 1: Пренеси ме, па ћу ти онда казати.

Заједно ѓрелазе на друју сџрану. Браџи 1 крене да бежи.

БРАТ 1: О водо, ниси никад човека удавила, па зато немаш порода!

Вода ѓа ѓочне јуриџи и несџаје са сџене, а њојављују се Домаџин и Говедар. Срдачно се ѓоздрављају. Браџи 1 им ѓреноси све шџио му је рекао Усуд, али ѓублика не чује њихов разџовор.

Сџена 6: Ливада.

ЉУДИ: Чија су ти говеда?

БРАТ 1: Браћо, Миличина, моје синовиице.

ЉУДИ: Лепа су говеда, лепа! А чије је оно жито?

БРАТ 1: Моје.

ЉУДИ: Ено га, поче ти горети! А било је лепо...

БРАТ 1: Стан'те! Није, браћо, преварио сам се! И то је Миличино, моје синовиице.

Усуд смо драматизовали тако да буде састављен од низа догађаја, без нарочито развијене драмске радње. Уколико желимо да развијемо радњу, онда би однос између два брата требало појачати и приказати кроз неколико драмских ситуација у којима би преокрет и расплет био одлазак код Усуда. Ова идеја се може реализовати и као варијанта смештена у савремено доба, и то тако што би два брата била двојица ученика, од којих један учи, али је и даље лош ђак, док другом све полази за руком. Томе се може додати мотив потраге за срећом и сл.

2.4. Девојка цара надмудрила

Сџена 1: *Сиромас се ѓрашџи са кћерком и осџаје сам на сџени, ѓросеџи. Наилази Цар.*

СИРОМАХ: Пресветли царе, мудри и премудри, удели јадном и убогом сиромасу, не зато што неће да ради, већ зато што много ради, а опет нема среће нимало да има!

ЦАР (*удељујући му дукаџи, кроз смех*): Богаму, лепо збориш. Ај кажи ко те је научио да тако лепо говориш и даћу ти још један дукат!

СИРОМАХ: Нећу те лагати, царе, моја шћер ме је научила.

ЦАР: А шћер твоја од кога се научила?

СИРОМАХ: Бог је њу умудрио и наша јадна сиромаштина.

Цар му даје ѓридесеџи јаја.

ЦАР: Понеси ово твојој шћери и реци јој нека ми из тијех јаја излеже пилад, пак ћу је добро даровати. Ако ли пак не излеже, хоћу те ставити на муке.

Цар одлази, а њојављује се Кћер.

СИРОМАХ: Даде ми те Бог тако лијепу и паметну, али ђаво не да мира, него само о злу снева.

КЋЕР: Какве те муке море, мој мили оче?

СИРОМАХ: Дао ми цар ових тридесет јаја и рекао да морам да излежем пилад, сумњам да је нека превара.

КЋЕР: Дај ми да видим та јаја.

Девојка узима јаја и благо се насмеши.

СИРОМАХ: Зашто се смејеш?

КЋЕР: Ништа не брини, јаја су варена, тако да је немогуће излећи пилад из њих. Него, иди ти одспавај, јутро је паметније од вечери, а ја ћу се за све побринути.

Оџац одлази да спава, а Кћер кува боб. Свиће. Долази Сиромас.

СИРОМАХ: Добро јутро, лепотице! Шта си нам то припремила?

КЋЕР: Ништа за нас, него узми рало и волове и иди орати покрај пута куда ће проћи цар.

СИРОМАХ: Ох, Боже, и то ми је решење?

КЋЕР: Ништа не брини, него, кад видиш цара, а ти узми боб, пак сиј и вичи: „Хај, волови, помози Боже да роди варени боб!”

СИРОМАХ: Ох, ох, па боље да се сам закопам када имам и лудог цара и луду шћер!

КЋЕР (*не обазирјући се*): Када те цар запита како може родити варени боб, а ти реци: „Као и из варенијех јаја излећи се пилад.”

СИРОМАХ: Хм, може бити да је то паметно, па ћу те послушати. Ја ионако никад нисам био паметан – само сам био сиромашан.

Сцена 2: Сиромас оре.

СИРОМАХ: Хај, волови, помози Боже да роди варени боб! Хај, волови, помози Боже да роди варени боб! Хај, волови, помози Боже да роди варени боб!

Наилази Цар.

ЦАР (*смејући се*): Сиромаше, како може родити варени боб?

СИРОМАХ (*њомало надмено*): Хе, како, честити царе? Може, може, као из варенијех јаја излећи се пилад.

Царева њрајња скаче и хвања Сиромаса.

СТРАЖАР: Сад ћемо да те лагано варимо у тамници! Срам да те буде, тако с нашијем царем!

СИРОМАХ: Немојте, људи, ко Бога вас молим! Не знам шта ми би, то сам ја луд, полудио...

КРАЉ (*смејући се*): Није полудио, него га је шћер тако научила. Доведите га преда ме!

Доводе га.

КРАЉ (*њружајући му лан*): Узми то и од тога имаш учинити гумину и једра сва што је од потребе за један брод. Ако ли не, изгубићеш главу.

Сиромас њлаче, Цар са њрајњом одлази смејући се и рујајући се. Долази Кћер.

КЋЕР: Да ли си рекао онако како је требало?

СИРОМАХ (*крз сузе*): Јесам, рекао сам и надрљао. Ево ти сад овај лан и начини све што треба за један брод или ћемо изгубити главу!

КЋЕР: Ајд ти опет на спавање, јутро је паметније од вечери, па ћемо нешто смислити.

Оџац одлази у њао сцене да спава, а Кћер узима њовећи комад дрвета и њочиње да га шеше. Када га истеше, одлази да њробуди оца.

КЋЕР: Пробуди се, оче. Ња ти ово дрво и понеси га цару нека ми од њега направи кућељу и вретено и стативе и остало што треба, пак ћу ја њему направити све што наређује.

СИРОМАХ: Ја то не смијем урадити! А и ти, ко те створи тако луду!

КЋЕР: Ако хоћеш да преживимо, само ти тако уради!

Кћер оглази, а долази Цар.

ЦАР: И, где ми је једро?

СИРОМАХ: Овај, царе, да ти кажем, опрости мени убогом и мојој шћери што нисмо знали направити.

ЦАР: Ако је тако, онда те морам погубити!

СИРОМАХ: Погуби мене, само моју шћер остави у животу!

ЦАР: И, значи, није знала ништа направити од овога?

СИРОМАХ: Није!

ЦАР: Да ли ти је нешто рекла?

СИРОМАХ: Јесте, али ти ја то, пресвјетли царе, не смијем рећи.

ЦАР: Ако ли ми не кажеш, онда ћу те смјеста погубити!

СИРОМАХ: Ох, јадан ја, кукала ми мајка! Рекла је да од овог комада дрвета направиш кућељ и вре-
тено и стативе и остало што требају, пак ће она теби оно што наређујеш.

ЦАР (*кроз осмех*): А, тако значи! Ево ти онда ова чашица и понеси твојој шћери, нека ми њом пре-
сека море да остане поље.

СИРОМАХ: Честити царе, немој нас тако мучити, већ нас одмах погуби.

ЦАР: Ајд ти полако, па да видимо шта ће сад твоја шћер рећи! Ја чекам!

Сиромах илачући носи чашицу. Цар оглази, долази Кћер.

СИРОМАХ (*задишано*): Рекао ми је да ти дам ову чашицу и да њом пресушиш мора и да му остану
сва поља.

КЋЕР: То је немогуће!

СИРОМАХ: Је л? Ко да ја то не знам! Ајд, молим те, одговори му нешто на оном вашем језику! Не
знам ко кога мучи, он тебе или ти њега, или вас двоје мене!

КЋЕР: Не могу тако брзо!

СИРОМАХ: А ја могу да трчим овамо преко поља у својих шесет љета. Цар ме чека на оној ливади:
или ми реци, или иди сама њему и однеси му главу.

КЋЕР: Добро, добро, немој се жистити! Ево, дај му ову литру ступе, па му реци да овијем затисне
све изворе и сва језера, пак ћу ја пресекати море.

Сиромах џрчи Цару. Музика. Сиромах усиплахилено млађара рукама, а Цар се смеје.

ЦАР: Видим ја да ти је шћер мудрија од мене.

СИРОМАХ: Није, није, то се она будаласа!

ЦАР: Јесте, вала, мудра. Стража, идите по његову шћер!

Сиромах сипане џред њих.

СИРОМАХ: Не дам, не дам, ја имам само њу, бранићу је зубима ако треба!

Појављује се Кћер.

КЋЕР (*џоклањајући се Цару*): Не треба, оче, не треба зубима, одбранићемо се истином и речју.

ЦАР: Драго ми је што видим да имам паметне ђевојке у царству.

КЋЕР: И нама је драго што имамо тако паметног цара.

ЦАР: Када је тако, погоди, ђевојко, шта се може најдаље чути?

СИРОМАХ: Топ!

СТРАЖАР: И ја бих рекао да је то топ!

ЦАР: Рекао сам да имамо паметне ђевојке у царству, али за мушкарце нијесам сигуран!

КЋЕР: Честити царе, најдаље се могу чути гром и лаж.

ЦАР (*хватајући се за браду и обраћа се Сипражару и Сиромаху*): Погодите колико ваља моја брада?

СТРАЖАР: Вреди читаво царство!

СИРОМАХ: Ех, царство! Вреди колико читав свет, ако не и више!

ЦАР: А ти, ђевојко, шта ти кажеш?

КЋЕР: Царева брада ваља колико три кише љетне.

СИРОМАХ: Опрости јој, честити царе, на лудом одговору.

ЦАР: Ђевојка је најбоље погодила.

СИРОМАХ: А је л'? Па да, то је моја шћер, него шта, паметна је то главица. На тату. Овај, више је на маму!

ЦАР: Да ли би ти, ђевојко, била моја жена? У ствари, немам шта да те питам, то мора бити тако јер друкчије не може бити!

Кћер се њоклони.

КЋЕР: Честити царе, како ти хоћеш, нека буде, само молим да ми напишеш на карти својом руком, ако би се кадгођ на ме расрдио и мене од себе оћерао, да сама могу узети из твога двора оно што ми је најмилије.

ЦАР: Дај ми да ти то потпишем!

Цар њоћйисује, чује се музика, весеље, иіра и сви оглазе са сцене.

Сцена 2: Двор. Појављује се Сироммах.

СИРОМАХ: Добар дан, господине!

СТРАЖАР: А то си ти! Какав сам ти ја господин! Ти си још жив?

СИРОМАХ (*брецајући се*): А ти си још стражар!

СТРАЖАР: Немој да се љутиш, али прошло је доста година откад сам те последњи пут видео!

СИРОМАХ: Па шта, ти мислиш да човек за десет година оматори толико да мора да умре?

СТРАЖАР: Добро, нисам ништа зло мислио.

СИРОМАХ: Да ли је моја шћер ту негде?

СТРАЖАР: Мислим да је отишла са децом у шетњу, али идемо да проверимо!

Долазе Цар и Кћер. Кћер њонизно слуша како цар нешћо срдћћо њовори, њублика не чује, само види да је цар бесан.

ЦАР: И не могу више, досадила си ми! Нећу те више за жену, него хајде из мога двора куд знаш!

КЋЕР: Свијетли царе, послушаћу, само ме пусти да преноћим, а сјутра ћу поћи.

ЦАР: Баш ме брига! Преноћи!

Цар оглази, а долазе Сћражар и Сироммах.

СИРОМАХ: Шта је то било, моја шћери? Нешто цар оде љутит...

КЋЕР: Ништа, драги оче, све ће бити у реду, само ћеш ми помоћи да нешто урадим.

СИРОМАХ: Хоћу, драго моје чедо, хоћу.

КЋЕР: Требаће нам још неко.

СИРОМАХ: Не треба нико. Ако се мора потегнути, ја могу и за вола и за овог овде магарца.

СТРАЖАР: Ја ћу све за вас, царице, урадити!

КЋЕР: Пођите за мном!

Музика, Цар се весели, Сироммах и Сћражар њакоће њоред Цара доливају вина и ракије.

КЋЕР: Пиј, царе, из ове чаше весело, јер ћемо се сјутра растати и вјеруј ми да ћу бити веселија него када сам се са тобом састала.

ЦАР (*њијано*): Ако је тако, а оно дај да ми не будеш тужна.

Поћије све наискај и засћи. Кћер, Сћражар и Сироммах њодіжу цара и оглазе са сцене.

Сцена 3: Пећина.

ЦАР (*будећи се*): Ко ме овђе донесе?

КЋЕР: Ја сам те донијела.

ЦАР: Значи тако! Ово је за осуду на смрт, све ћу вас повешати, све! Зашто си ти то од мене учинила?

Да ли ти нијесам рекао да више нијеси моја жена?

Кћер вади њоћћисан њаћир.

КЋЕР: Истина је, честити царе, да си ми то казао, али погледај што си на овој карти потписао: што ми буде најмилије у твојему дому да понесем собом када од тебе поћем.

Цар у неверици, а заћћим је њоћледа, ња се насмеје и њољуби је. Музика.

3. БАСНЕ

Басне су кратке и погодне за драмску игру, нарочито у млађим разредима. Могу се лако изводити на часу, по групама, али и на различитим приредбама.

3.1. Седам прUTOва

Сцена 1: *Седам синова се свађају у другом њлану, док су испред двојица комишија.*

КОМШИЈА 1 (*смејући се злурадо*): Ха, ха, види ове Милутиновиће како су сложни!

КОМШИЈА 2: А јест, вала, био поносан старац Милутин на те своје синове!

КОМШИЈА 1: И мени је дозлогрдио! Када иде селом, а они за њим ко учитељ да је, а не обичан сељак!

КОМШИЈА 2: А може бити и учитељ када има деце за један разред!

Смех.

КОМШИЈА 1: Све што је радио има да му синови упропасте!

КОМШИЈА 2: А заслужио је!

КОМШИЈА 1: Заслужио је!

Долази ођац Милутиин, који љокушава да љрекине свађу синова.

ОТАЦ: Децо моја, станите, станите! Јесте ли паметни?!

СИН 1: Он је мени први узео дукат!

СИН 2: Изгубио си га у опклади!

ОТАЦ: А што се ви остали свађате?

СИНОВИ: Ми им помажемо да се свађају!

ОТАЦ: Е, моја децо, када вам оставим све ово, пропашћете. И комшије нам се смеју и ликују зато што нисте сложни!

СИН 3: Ко се смеје? Одмах љу му губицу зачепити!

ОТАЦ: Када се чувари свађају, сва ље им имовина бити разграбљена. Миленко, донеси ми оних седам прUTOва поред шпорета!

Миленко доноси љруђове. Ођац их везује у сној.

ОТАЦ: Који од вас овај сноп преломи, ономе љу дати десет дуката!

СИНОВИ (*свађајући се*): Ја љу! Ја љу! Дај мени!

ОТАЦ: Полако, свако нека проба!

Сваки син љокушава да љреломи, али без успеха.

ОТАЦ: Чудим се што не можете јер је то сасвим лако.

Ођац одвезује канай којим су љруђови били везани, љруђови се размичу и он лако ломи један љо један.

СИНОВИ (*смејући се уђлас*): Ха, па тако може свако!

СИН 4: Лако је тако, то може и било које дете!

ОТАЦ: Ево вам, децо, слике и прилике ваше. Не будете ли сноп, бићете седам прUTOва које, као што сте сами рекли, може сломити свако дете.

3.2. Гавран и лисица

Лисица и Пас пролазе поред јрожђа. Лисица додиже главу и угледа јрожђе. Скаче покушавајући да га дохвати, али безуспешно.

ЛИСИЦА: И даље је кисело, ништа не ваља. Треба зуби да ми трну због њега.

ПАС: Оно шта ко не може имати нек се чини као да неће, а ко ће да му ко не рече: мац!

ЛИСИЦА: Ти ћеш да ми кажеш, псино једна!

Долеће Гавран са комадом меса у кљууну.

ЛИСИЦА: Врану мили! Јао, красне ли птице, а види само какво перје има! Баш си велики и леп!

ПАС: Што му је перје! Све црно...

ЛИСИЦА (Псу): Што си ти глуп! Окани ме се! *(окреће се ка Гаврану)* Не ласкам ти, богами си красан! Нема такве птице нигде на свету. Него, још када би запевао да чујем тај диван глас, но си мутав, чини ми се. *Гаврану је мило што га лисица хвали, те одговори кљун и почне крештајити. Месо му испадне, а Лисица га уграби.*

ЛИСИЦА: Е, мој врану, имаш свашта, само још да памет стекнеш! Ето ти па се дружи са псом, за боље нисте!

3.3. Два путника и секире

Ушрчава Касайин са сатларом.

КАСАПИН: Где оде, где оде?

ЧОВЕК: Ко?

КАСАПИН: Онај пас.

ЧОВЕК: Он је већ стигао до Калифорније.

КАСАПИН: Е, такав је, значи, он! Нека, нек се наједе, али други пут ћу знати како ћу се са њим опходити. Каже наша пословица: ко ме брзо превари, фала му. Ако ме и други ред обмане, још му већа фала: моја је кривица што га се нисам чувао, знајући какав је.

ПАС *(иза сцене)*: Не бих те ја преварио, али ме ти сурово држиш гладна јер ти више не могу ловити. А зашто се не сетиш моје прве службе и верности? Ја сам остао исти, али шта ћу када немам зубе и снагу да ловим као пре.

КАСАПИН: А да једеш моје месо које ниси уловио имаш зубе!

ПАС: Побеглао сам ја када виђех како своје овце и свиње кољеш. Чувати се ваља онога који са својима лепо не живи.

КАСАПИН: Шта се ја са тобом препирем! Када те видим, има кожу да ти одерем!

Касайин крене да оде са сцене, али угледа секиру.

КАСАПИН: Ха, види шта сам нашао! Секира! Таман ми треба да сецкам жилаво месо!

ЧОВЕК: Та, брате, када смо скупа, ваљало би да рекнеш „нашли смо”, а не „нашао сам”.

КАСАПИН *(рујајући се)*: Јест, то баш тако иде! Ја сам је видео, моја је секира.

Чују се њовици: „Неко нам је украо секиру”, „У оном правцу су њобеили”, „Трчиће за њима”...

КАСАПИН: Шта ћемо сад? Рећи ће да смо им украли секиру, а ми смо је само нашли и узели.

ЧОВЕК: Реци сад „нашао сам је” када малопре ниси хтео рећи „нашли смо”, па сам види куда ћеш.

Неколико кратких басни можемо спојити у једну драмску форму. Оне се могу драматизовати тако да се нижу једна за другом и да буду спојене ликовима који се појављују на сцени, као што сам учинио у баснама које следе. Наиме, драматизовао сам стотинак Доситејевих басни тако што сам све ликове животиња извео на сцену, док сам Доситеја, Ла Фонтена, Езопа и Тербера сместио у публику. Пошто је 2011. године двестогодишњица Доситејеве смрти, све животиње на манифестацији *Баснојозорје* изводе на позорници басне чувених баснописаца у њихову част. С обзиром на то да смо ограничени простором, пред вама је скраћена верзија *Баснојозорја*.

3.4. Баснопозорје

ЗЕЦ: Драги гости, част ми је да отворим прво Баснопозорје у нашем малом шумском позоришту поводом стогодишњице нашег великог писца басни Доситеја Обрадовића. Он је наш гост и молим публику да га поздрави.

Айлауз.

ЗЕЦ: Све драмске секције животиња удружиле су се и придружиле су нам се на првом Баснопозорју. Молим вас да поздравите и цењене госте Езопа и Ла Фонтена, Лесинга и остале баснописце који су ту са нама.

ЕЗОП: Наравно да ми је велика част што сам ту. Не бих желео да умањим значај господина Обрадовића, али молим да се напомене да сам ја претеча и гос'н Обрадовића и господина Ла Фонтена. Хоћу да се зна!

ЗЕЦ: Наравно, драги Езопе. Чим утврдимо тачан датум твоје годишњице, ми ћемо да направимо још веће позорје у твоју част.

ЕЗОП: Ја знам да сам рођен у шестом веку пре нове ере.

ЗЕЦ: Онда ћемо направити такмичење за ваших, ух, како се то рачуна, шести век пре нове ере, јубилеј би онда био 2006. године пре нове ере.

ЛА ФОНТЕН: Како, зеко, да идеш уназад? Компликовано је то. Пошто је његов датум компликован, ето, мој није. Ја сам рођен 1621, а умро сам 1695, па бирајте коју годину хоћете.

ЗЕЦ: Твој јубилеј ће онда бити 2021, као онај филм „Одисеја 2021”.

ЛА ФОНТЕН: Мислиш 2012.

ЗЕЦ: Мислим.

ТЕРБЕР: Ја се извињавам, али ту сам и ја.

ЗЕЦ: Да, извињавам се, са нама је и писац новије генерације господин Џејмс Тербер, само не знам шта хоће! Ја бих сад замолио Доситеја Обрадовића да нам каже своју поздравну реч, а затим ћемо кренути са програмом.

Доситеј излази на сцену.

ДОСИТЕЈ: Драги моји, хвала на овој дивној свечаности и поздрављам своје колеге, чувене баснописце, изузев господина Тербера, са чијим радом нисам упознат, али не сумњам да је овде дошао без заслуге, овај са заслугом. Ја се захваљујем! И да вам кажем: „Млада је душа подобна меком воску – у какав га калуп метнеш, онаки образ од њега добијеш.” Зато, одрасли, пазите на младе душе и потрудите се око њихових калупа. Живели!

Доситеј оглази у њрви ред, Тербер њоново усћаје.

ТЕРБЕР: Е, сад ја! Драги моји, ја сам...

ЗЕЦ: Чекај ти, ко те је уопште звао? Само Доситеј прича.

ТЕРБЕР: Ма шта ме брига за Доситеја, оћу ја!

ЗЕЦ: Молим господина лава да одведе овог господина на информативни разговор.

ТЕРБЕР: Лава? Сав сам се најежио!

Иза њега се њојављује Лав и куцка ња њо леђима. Тербер се окреће и њрејрне од сѣраха. Лав ња њомази њо љави и њолако одводи иза сцене.

ЗЕЦ: Е, када смо се тако лепо договорили, ПРВО БАСНОПОЗОРЈЕ може да почне! Молим нашу публику, пре свега цењене госте, да нам помогну да пронађемо или истумачимо наравоученије које нам наши глумци својом драмском басном желе рећи.

Улазе Славуј и Орао.

СЛАВУЈ: Како те обожавам, орлу мој! Какав си ти цар, достојан си да те назовемо царем свих царева! Како се славно винеш међу небеса, па гледаш сву небеску лепоту, а ми смртници одоздо само блејимо у твоје величанствено лебдење.

ОРАО: Е, мој славујчек, ти мислиш ја гледам лепоту горе. Ја се винем да бих лакше спазио корњачу, јежа или каквог зеца на земљи. Још када огладним – и славуј би ми добро дошао. Него, управо сам видео једног зекана, а о естетици ћемо после. Хехе, мој славујчек! Лепота!

Одлејти и изражећи Зеца.

СЛАВУЈ: Е, какво траћење времена и живота! Нек те хвали ко оће, мој орлу, ал' ја нећу када ти је Бог дао да гледаш одозго лепоту овоземаљску, а ти о свом трбуху мислиш.

Славуј одлејти.

ЗЕЦ (*иублици*): Мислим да ме јури неки тупави орао, а наравоученије ове вајне басне јесте да бедни просјак и убоги сиромас ни о чему не мисле до како ће утолити своју глад и празну утробу задовољити. Пошто се још нису појавили наши велики баснописци, ми ћемо наставити прво Баснопозорје поводом јубилеја Доситеја Обрадовића!

ОРАО: Сад ћу ти ја, зеко, показати наравоученије и Доситеја.

Зеца бежи. Улази Лисица.

ОРАО: Охохохо, здраво, лијо! Ако не уватим зекана, доћи ћу по тебе, срце моје.

ЛИСИЦА: Мислим да сам мало тежи залогај за тебе.

ОРАО: Хватао сам ја и веће лисице, без бриге.

Орао одлази.

ЛИСИЦА: Што сам гладна и што би ми легла једна кокошка!

Чује се кокодакање и бежање кокошака.

ЛИСИЦА: Друштво, где побегосте? Па нећу вам ништа, ја сам лија, другар стари.

ПЕТАО (*из жбуња*): Здраво, другар! Остани на дистанци, молићу.

ЛИСИЦА: Та шта се плашиш? Па зар мене? Видим ја да нисте чули шта је изгласано јуче на скупштини. Нисте?

ПЕТАО: Нас нико није звао ни обавестио ни о скупштини, нити о одлуци.

ЛИСИЦА: Па, данас је изашло у „Службеном гласнику”. Хе, хе, мени муштулук! Закључен је мир, свеопшти мир међу свим људима, мислим, животињама, тј. нама. Одсад ће се вуци дружити са јагањцима, орлови са зечевима, а лисице, наравно, са кокама. Нико се више не сме бојати ни плашити. Изађите да се поиграмо и прославимо овај празник. А, петле, шта кажеш?

ПЕТАО: Јупи, јупи, слатке ли вести! Кокошке моје, чусте ли ово?

Чује се кокодакање у знак одобравања.

ПЕТАО: А зато оно видим те трче наши пси овамо да нам јаве гласове мира. Оће и они да се поиграју и да са нама кљуцају траву.

ЛИСИЦА (*бежећи*): Пси?! Нека паса, одох ја на другу журку.

ПЕТАО: Стани, шта ти је, та није ли мир учињен?

ЛИСИЦА: Е, зар пси маре за мир – они ти никог не слушају. Боље да се ја на време склоним!

Кокошке одлазе, а Лисица, задихана, остаје сама са сћрање.

ЛИСИЦА: Што се изменило време данас! Шта је овим петловима те су постали овако промућурни? Ни петлови нису што су некад били!

КРОКОДИЛ: Клин се клином истерује. Није лепо да зли добре варају и да их држе за будале. То није никаква доброта да те вара свако ко хоће. Сви морамо бити достојанствени!

ПУБЛИКА: Браво! Браво!

ЛИСИЦА: Шта си ти, мајке ти? Портпарол пернатих животиња?!

КРОКОДИЛ: Слушај, лијо, немој да те отплачем!

ЛИСИЦА: Ал' си ми јунак! Мене овако малу и жгољаву да једеш!

КРОКОДИЛ: Не дирај ми јунаштво, моји су овом земљом ходали пре сто милиона година. Мој деда је био онај чувени тираносаурус! Како се тад живело, Т-рекс, па бронтосаурус, па онај, како се зваше...

ЛИСИЦА: Нека, не мораш више, види се, вала, и по твојој кожи да си од старине. Но, даба се ти хвалиш тим саурусима када си ти обичан ружни гуштер.

КРОКОДИЛ: Е, вала, лијо, сад ћу да ти покажем ко је ружан!

Крокодил њојури Лисицу и одлазе са сцене. Мајмун улази и њрајући. Чују се њласови остњалих животиња.

ЖИВОТИЊЕ: То, мајмуне! Хоћемо мајмуна за краља! То је краљ мајмуна и свих нас!

Улази Лисица, задихана.

ЛИСИЦА: Ти да будеш краљ?! Мајмун?!

МАЈМУН: Па шта ми фали?

ЛИСИЦА: Значи, ти си ми сад краљ?

МАЈМУН: Ја, па шта?

ЛИСИЦА: Ништа, ништа, само сам нашла тамо у ђошку парче мяса, па нисам смела да га једем – то је за владара.

МАЈМУН: Имаш право! Не зову тебе ѓабе мудра лисица! Где велиш да је то парче?

ЛИСИЦА: Ето ту, мало лево, па право, па...

Чује се ѡук Мајмуна, који је ухваћен у замку.

ЛИСИЦА *(смеје се)*: Е, баш ту!

МАЈМУН: Ово је замка! Јао, што боли! Јао!

ЛИСИЦА: Играј сад! Оном ко хоће да управља потребна је памет, а не мајмунисање!

ПУБЛИКА: Браво, лијо!

Лија се ѡклони, зајим осврне око себе и збрише са сцене. Долази Лав.

ЛАВ: Ех, како сам био јак када сам био млад и здрав, а сад сам гладан, жебан и бедан. Како ћу ловити када су ме сила и снага напустиле? Него, слушајте ме, ја ћу да се направим болестан, а ви разгласите свуда по царству да све животиње дођу да ме виде и да се опросте са мном.

Лав одлази. Долази Мајмун, носећи ѡморанце и банане. Наилази Лисица.

МАЈМУН: Хоћеш са мном у посету лаву? Оће да умре.

ЛИСИЦА: Е, јеси мајмун! Лав ће да ти једе поморанце?! Он ће и тебе и те банане да изједе!

МАЈМУН: Не тупи, лијо! Лав мртав ко клада. Ја понео ово да једем и да гледам како се болестан мучи.

ЛИСИЦА: Само ти иди.

Мајмун одлази, чује се Лав.

ЛАВ: Лијо, море, чујем да си ту. Одидер до мене да се опростимо.

ЛИСИЦА: Опрости, чико, немам кад. Можда си болестан, али ниси без памети. Видим многе трагове до тебе и пећине, а ниједан од тебе.

Животиње ајлаудирају. У уљу сцене се ѡјављује Јање које ѡије воду. Вук ѡа ѡлега и облизује се.

ВУК: Ту си ти дошло мутити ми воду да од тебе не могу с миром ни бистре воде наптити се, је ли?

ЈАЊЕ: Та вода, господару, од тебе к мени тече, како ћу ти је ја замутити? То није могуће!

ВУК: Ха, ха! По гласу те познајем. Ти ли си онај који ми се лане у ово доба ругаше?

ЈАЊЕ: Прошле године у ово доба? Па тада ме није ни било на свету, ја сам се тек овог пролећа ојагњео.

ВУК: Ништа од тога ти данас неће помоћи да те не прождерем.

Вук ѡрчи за Јањем, које бежи са сцене.

ЖДРАЛ: Имати право онде где насиље и неправда владају и суде то је толико колико и сасвим у криву бити. У таквим ситуацијама је најбоље к небу очи подигнути и отуда прави суд чекати.

Враћа се Вук, изнемоћео.

ВУК: Што јагње брзо трчи! Е, да сам ја млађи, видело би оно! Што сам жебан! Има ли кога, ооо, има ли кога да ми донесе воде?

Долази Овца.

ОВЦА: Ја бих ти ласно и радо учинила, но, ако си изнемогао и уморан, и тако си вук, пак се бојим да си гладнији него жебнији.

ЖДРАЛ *(одлазећи)*: Пакостан и сасвим зао човек, ако ће не знам у какву невољу пасти, и ако ће се колико смирити и молити, нико у њега не верује и сваки га се гнуша.

Појављује се Лав.

ЛАВ: О, курјаче, леп плен си одвојио за себе!

ВУК: Неправедно моје отимаш, неће ти то проћи!

ЛАВ: Е баш! Зар си је ти с правдом стекао или од пријатеља на дар добио?

Одлазе Лав и Овца. Појављује се Коњ.

ВУК (за себе): Хм, коњ... Ово би могао бити добар залогај, но да ми не утече овако уморном, морам се послужити лукавством. (Коњу) Драги мој коњу, како ти је здравље? Изгледаш ми нешто болесно.

КОЊ: Добро сам, него имам трн у копиту.

ВУК: То је лако решити, оди да ти зубима извадим трн.

Коњ људиће ноћу, а када види да му је Вук близу, рийне се и лупи ња по лицу. Вук љадне, а Коњ отири.

ВУК: Е, мој вуче, и досад си лагао, а сад си баш долагао!

Појављује се Лисица без репа.

ЛИСИЦА: Тако се догоди сваком ко се у неправду, лаж и превару узда.

ВУК: Уф, ко ми каже! Због превара си вероватно и остала без репа.

ЛИСИЦА: Није тачно, сама сам одсекла реп, јер ми је лепше и лакше без њега.

ВУК (*смејући се и одлазећи*): Хахаха, е, вала, свашта сам чуо, али овако глупу лисицу нисам!

ЛИСИЦА (*одлазећи*): Можда ћу сад без репа лакше дохватити грожђе.

Утирчава дивљи мачак јурећи њејла. Хвања ња.

МАЧАК: Удавићу те зато што у ноћи вичеш и не даш људима с миром почивати!

ПЕТАО: Моје појање у ноћи људма је врло мило јер по њему познају које је доба ноћи и ком је потреба да устаје, а коме није, он спава спокојно.

МАЧАК: Ма немој, а што сте без икаквог закона? Имате више жена него Турци и нимало не гледате на сродство и пријатељство!

ПЕТАО: Али какве то има везе, то је по нашем закону допуштено и из тога се нашим домаћинима излегу многа јаја.

МАЧАК: Слушај, море, не могу се ја овде са тобом ваздан инатити, јер сам ја гладан!

Јури ња и накрајко одлазе са сцене. Мачак се враћа и брише усња.

МАЧАК: Хм, укусан неки петао...

МИШЕВИ: Зао човек тражи узрок да учини зло, а када не може да га нађе, а он и тако чини што је наумио.

МАЧАК (*за себе*): Их, што би ми добро дошао један миш као десерт! Де сте, мишићи, де сте? Није ми добро! Загрцнуо сам се! Ха, застала ми је петлова коска у грлу! Помагај! Ааах, умирем!

Пага.

МИШЕВИ: Глупи мачору, мешину од твоје коже да видимо не бисмо к њој приступили, а немоли теби још неодераном, јер када смо једном савршено видели лукавство и злоћу, више не ваља веровати баш ако ћемо и видети да си се подобрио.

Мачак усњаје разјоран, али не налази Мишеве и одлази са сцене. Појављују се Пењао са завојем и Пас.

ПАС: И тако се ти, мали рођо, извуче од оног мачка.

ПЕТАО: Шта извуче? Видиш да ме је осакатио.

ПАС: Све ће то зарастати, ја сам био више рањаван него што ти имаш перја на себи. Него да ми залегнемо мало. (*захрче*)

ПЕТАО: Их, каква мрцина! Шта ја сад да радим? Да читам књигу пред спавање?

Чује се шушкање. Извирује Лисица.

ЛИСИЦА: Петлићу мали, ни ја не могу да заспим. Ја сам иначе од старине у великом пријатељству са твојим родом и рада бих била са тобом се загрлити и мало попричати.

ПЕТАО: Није проблем, него дођидер овамо, па пробуди мог пријатеља да идемо скупа.

Лисица излази.

ЛИСИЦА: А је л' то нека кокошка или још један тако сочан, овај, диван петлић?

ПЕТАО: Јесте, јесте, дођи да се упознамо.

Лисица долази, али се сайлиће на њосіаної Пса. Он, бунован, скаче на Лисицу, али она бежи.

ПЕТАО (*смејући се*): Можда сам петао, али за данас ми је доста два пута да ме једе ко стигне. Мора тим лукавим и злим да неко стане на пут и да их научи памети, је л' тако, мој вујо?

ПАС (*њосіано*): Шта ли је то било?

ПЕТАО: Хтела лисица да ти откине реп!

ПАС: Замисли! Зна ли она са ким је нашла да се хвата за перчин? Е, глупе ли лисице!

ПЕТАО: Ајмо ми на неко мирније место да одспавамо.

Оглазе. Појављује се Мрав, који носи џак. Зачује се виолина и долази Цврчак.

ЦВРЧАК: Комшија, да ли сте за једну песму?

МРАВ: Нисам, ја немам времена за песме, видиш да радим.

ЦВРЧАК: Онда неку песму о раду. (*њочиње да њева*)

Другарска се песма ори, песма која слави рад,
срце нек нам громко звони,
да нам живи, живи рад. (двапут)
Подигнимо увис чела ми јунаци рада свог,
наша биће земља цела,
да нам живи, живи рад. (двапут)
У дивљака лук и стрела, железница, село и град,
то су наших руку дела,
да нам живи, живи рад. (двапут)

Мрав не слуша, већ доноси друји џак жиїа.

ЦВРЧАК: Е сад, комшо, можемо ли нешто појести? Нисам јео већ два дана.

МРАВ: Је л'? А што?

ЦВРЧАК: Па немам ништа за јело.

МРАВ: Шта си летос чинио? Што ниси спремио зимницу?

ЦВРЧАК: Свирао сам.

МРАВ: Свирао си?

ЦВРЧАК (*њоносно*): Свирао, свирао!

МРАВ: Е, па ти сад лепо играј и свирај да те глад прође.

ЛА ФОНТЕН: Оваква је иста и моја басна.

ДОСИТЕЈ: Басне су народно благо и ја сам их превео мом роду да бих га просветлио.

ЛА ФОНТЕН: Како си га то просветлио?

ДОСИТЕЈ: Учећи га шта је добро, а шта лоше. Ето, у овој басни сам га учио да је леност смртни грех.

Из ње се рађају многа зла.

ТЕРБЕР: Добро, добро, де, просветлио си нас, сви треба да радимо, и радимо, и ја сам радио и да видите ви мој крај ове басне.

Приђе Цврчку и нешиїо му шайне.

ЦВРЧАК: И, шта кажеш, нећеш да ми даш мој део?!

МРАВ: Који твој део?

ЦВРЧАК: Онај што сам зарадио.

МРАВ: Ти ниси радио. Ти си свирао.

ЦВРЧАК: Јесте, отпевао сам ти песму о раду да ти буде лакше, тако да сам зарадио свој део.

МРАВ: Терај се из моје куће!

ЦВРАЧАК: Тако значи?

МРАВ: Тако!

ЦВРЧАК: Е, онда ћемо овако!

Цврчак удари Мрава, који њада на земљу. Узима му џак.

ЦВРЧАК: Е, па када ниси хтео да поделиш, сад ћу да ти узем и свој и твој део, а ти опет ради, а ја ћу опет да свирам.

ТЕРБЕР: Наравоученије је да треба свирати и за појас заденути џак кукуруза. Хахаха!

Оглазе.

ЛА ФОНТЕН: Нечувено!

ЕЗОП: Каква је данашња омладина! Страшно!

ДОСИТЕЈ: Срамота! Ето зашто нам је потребно просветљење!

Оглазе јурећи се. Вук лајано ѝрилази Лисици иза леђа. Пауза. Вук ѝочне да завија, Лисица се уйлаши и ѝочне да узмиче.

ВУК: Здраво, лијо, лутко моја!

ЛИСИЦА: Полако, вуче, полако, сећаш се кад сам ти рекла како да...?

ВУК: Сећам се, сећам како си ме сваки пут прешла. Зато си сад долијала...

ЛИСИЦА: Немој ме дирати, ја сам сад остарила, сама кожа и кост.

ВУК: Ни кожа није лоша...

ЛИСИЦА: Добро, добро, ако баш мораш, поједи ме.

ВУК: Да те поједем?

ЛИСИЦА: Поједи када си навалио! Ево, почни од репа.

ВУК: Како сад тек тако да те једем? Јеси ли, бре, ти нормална? Треба да цвилиш и молиш за живот!

ЛИСИЦА: Рекла сам ти да сам остарила, па ми нису све на броју.

ВУК: Аха! И шта сад да радимо? Стварно си кост и кожа, не једеш ми се.

ЛИСИЦА: Онда ме пусти.

ВУК: Да те пустим. Хм, добро. Пустиху те.

Лисица крене да иде.

ВУК: Стани!

ЛИСИЦА: Шта је сад опет, вуче? Одлучи се!

ВУК: Ако ми кажеш три истине у које ћу морати да верујем, пустићу те.

ЛИСИЦА: Важи. Ево прве. Проклињем час када сам те срела!

ВУК: Шта, море? У ствари, да. У праву си, то ти верујем!

ЛИСИЦА: Друго, ако те још једном сретнем, желим да те слепа сретнем!

ВУК: Верујем ти и то, само не разумем.

ЛИСИЦА: Како, бре, вуче, не разумеш? Ако сам слепа, не видим те и не плашим се.

ВУК: Да, да, нешто ме сунце ударило у главу. Добро. И треће?

ЛИСИЦА: Треће, да Бог да да пропаднеш и да нестанеш, па да те ја, била слепа или не била, више никад не видим.

ВУК: Молим? Како, бре, ја да пропаднем? Ма, море, лијо...

ЛИСИЦА: Тако смо се договорили, ти верујеш и пустиш ме.

ВУК: У праву си. Верујем ти. Ај сад бежи, даћу ти десет метара форе.

ЛИСИЦА: То се нисмо договорили.

ВУК: Нисмо. Нема везе, ај мало да се појуримо да останем у кондицији.

Чују се ѝрайорци око којих се свађају два миша. Вук и Лисица се уйлаше и ѝобећу.

Појављују се два миша који се свађају око ојрлице која звечи.

МИШ: Моја је!

МИШ 2: Није, него је моја.

МИШ: Шта ће теби па да све поплашиш када ходаш?

МИШ 2: Зато ми и треба. А шта ће теби?

МИШ: Немам појма. У ствари, не треба ми ни за шта.

МИШ 2: Је л'? Онда не треба ни мени.

МИШ: Па шта да радимо са тим прапорцима?

МИШ 2: Знам! Слушај!

МИШ: Знаш? Одлично!

МИШ 2: Знам! Ево овако ћемо...

МИШ: Како ћемо?

МИШ 2: Овако ћемо. Рекао си да ти треба огрлица да би поплашио све око себе.

МИШ: То си ти рекао. Ја сам рекао да мени не треба ни за шта.

МИШ 2: Добро, ја сам рекао, нема сад то везе!

МИШ: Има везе, ти си рекао, а ја сам рекао да мени ништа не треба, ја не желим да имам ништа с тим.

МИШ 2: Ма добро, добро, ја сам рекао! Ти ниси рекао то што сам рекао, него... Ма, пусти сад то!

Хоћеш ли ти да чујеш нешто због чега ће читав мишји род да нас слави као велике мишеве.

МИШ: Ауу! Оћу, оћу! Ајд кажи!

МИШ 2: Видиш, ове прапорце ћемо да привежемо мачку на врат тако да се чује сваки пут кад наилази. Нећемо више стрепети од његовог прикрадања!

МИШ: Страва, страва, супер, супер, одлична идеја, одлична!

МИШ 2: Наравно, када сам геније.

МИШ: А ја, а ја? Јесам ли и ја геније?

МИШ 2: Ти, ти ћеш бити још већи геније. Да, да, геније, јер ћеш ти тај прапорац морати да закачиш мачку око врата.

МИШ: Што ја?

МИШ 2: Па, ти си геније!

МИШ: И ти си геније.

МИШ 2: Али ти си већи геније!

МИШ: Зато што сам ја већи геније, не морам ништа да радим, а ти ухвати тај прапорац, па закачи сам мачки око врата. Ја сам ионако рекао да мени тај прапорац не треба ни за шта.

Миш одлази.

МИШ 2: Видите ли, драга моја публико, да се приликом сваког саветовања и деловања мора прво размислити да ли је то изводљиво. Што год мора бити данас, то је сутра у невреме.

Миш 2 одлази. Појављују се раздрагани, весели љолубови, љевајући и смејући се. Долази Финикс; љолубови га задивљено љосмају.

ГОЛУБ 1: Каква птица!

ГОЛУБ 2: Јеси ли некад видео овакву птицу?

ГОЛУБ 3: Никад. Прелепа је!

ГОЛУБ 1: Од каквог си ти рода, племенита птицо?

ФИНИКС: Ја сам финикс. Родио сам се из пепела.

ГОЛУБ 2: Аха, а мене доносе роде!

ГОЛУБ 3: Шта булазниш, и ја сам чуо да постоји таква птица!

ФИНИКС: Рађам се из пепела сваки пут изнова и живим дуго, па опет тако и укруг.

ГОЛУБ 1: А колико је то дуго?

ФИНИКС: На пример, сто година.

ГОЛУБОВИ: Сто година! Аууу!

ГОЛУБ 2: О, благо теби! Када бих ја живео сто година!

ГОЛУБ 3: А где је теби друг?

ФИНИКС: Ја немам друга, ја сам сâм и један од овога рода на свету.

ГОЛУБОВИ: Сâм на свету?!

ГОЛУБ 1: Како сâм на свету? Па то је ужасно!

ГОЛУБ 2: О, несрећне на свету птичице!

ГОЛУБ 3: Како ли ће тако дуги и бедни живот преживети и провести?

ГОЛУБ 1: И без брата?

ГОЛУБ 2: И без пријатеља?

ГОЛУБ 3: Без сестрице?

ФИНИКС: И без верна друга!

ГОЛУБОВИ: И без верна друга!

ФИНИКС: Хвала вам, браћо моја, што саосећате са мном.

ГОЛУБОВИ: Ево, ми ћемо ти бити пријатељи.

ФИНИКС: Хвала, али морам да вас одбијем. Ви ме не можете пратити и нестаћете пре мене, а мени ће бити још теже када вас не буде. Знам да је творац подарио да је човек без жене како год голуб без голубице, риба без воде.

ГОЛУБОВИ: Како онда живиш?

ФИНИКС: Тешко.

ГОЛУБОВИ: Мора да има неко створење подобно и за твоју љубав.

ГОЛУБ 2: Има, има вас у свим митологијама, и у египатским, европским, азијским... Има још финикса.

ФИНИКС: Никад нисам срео ниједног.

ГОЛУБ 1: То не значи да нема, већ да га ниси довољно дуго тражио.

ГОЛУБ 3: Дођи, ми ћемо ти помоћи да га потражиш док можемо. Ништа нећеш изгубити.

ФИНИКС: Добро, другари.

Одлазе са сцене. Појављује се Зеџ.

ЗЕЏ: Ех, дошао је ред да се опростимо. Ово је само делић великог опуса Доситеја Обрадовића. Због недостатка времена ми смо вам приредили скраћену верзију, али обећавамо...

Улази Корњача.

КОРЊАЧА (*јублици*): Да нисте негде видели зеца?

Зеџ зачуђено њега Корњачу. Долази Тербер.

ТЕРБЕР: Ово баснопозорје не може да се заврши без моје басне, јеси ли чуо, зекане?

КОРЊАЧА: Молим вас да ми доведете зеца.

ЗЕЏ: Запела за зеца, па то ти је! Шта ће ти зеџ?

КОРЊАЧА: Треба ми да се тркамо. Читала сам да корњача увек победи зеца и желим опет да се надмећем.

ТЕРБЕР: Ајде, зеко, да те сад видим!

ЗЕЏ: И ти си ову басну написао?

ТЕРБЕР: Ја сам је мало преуредио.

КОРЊАЧА: Ајде, зеко, не одуговлачи!

ЗЕЏ: Одакле теби ноге за трке?

КОРЊАЧА: Ништа се ти не секирај, прочитај шта пише у овој басни.

ЗЕЏ: Шта пише?

КОРЊАЧА: „Онај ко је брз није баш увек и страшно хитар!”

ЗЕЏ: Трице и кучине! Ти не можеш превалити петнаест метара ни за сат и по, а ја превалим петнаест метара за секунд и петину.

КОРЊАЧА: Шио ми га Ђура! По свој прилици нећеш стићи ни други на циљ!

ЗЕЏ: Лако ћемо за то!

ТЕРБЕР: Доста приче, припреми се за старт.

Тербер ојали њишњоме увис. Зеџ брзином муње отича и несјиде са сцене, док је Корњача једва превалила двадесет један сантиметар и осам и три четвртине милиметра.

ТЕРБЕР (*док Корњача и даље лајано хода на сцени*): Е, моја корњачо, можда нова метла боље чисти, али никада се не уздај у стару тестеру и стару пословицу!

ЛА ФОНТЕН: Ја мислим да је било доста терорисања. Ја ово више не могу да гледам!

ЕЗОП: Слажем се са колегом, ово стварно нема смисла!

ДОСИТЕЈ: Младост је таква, немојте јој пребрзо судити!

ТЕРБЕР (*одлази љушћин*): Немате ви, старци, слуха за модерну басну!

Улази Зеџ.

ЗЕЏ: Драги моји, е сад је стварно завршено прво Баснопозорје у част Доситеја Обрадовића. Имали смо малих техничких проблема, али сваки почетак је тежак, те не замерите. Наставићемо нашу манифестацију за остале баснописце и басне широм света, а једном ће доћи на ред и овај млади охоли баснописац Џејмс Тербер. И тако, драги гости, представа је за ову годину завршена, видимо се у годинама које су пред нама. Уживајте и не заборавите басне и приче. Живот без добре басне је као земља без слатког зеленог купуса. Живели!!!

4. НАРОДНЕ ЕПСКЕ ПЕСМЕ

Епске песме су погодне за драматизације, с тим што је потребно одредити правац у којем желимо усмерити драматизацију. На пример, народна епско-лирска песма *Женидба Милића Барјактара* по начину на који се у њој одиграва женидба великог јунака подсећа на драму, па ју је због тога лако драматизовати.

Поменули смо већ да је свака драматизација у ствари стваралачки чин, који се може извести на више начина. Уколико желимо да сачувамо оригиналан текст, најједноставније је да издвојимо ликове (у овој песми су то Војвода Малета, Милић, Лепосава, родитељи, сватови, Милићева мајка) и да поделимо сцене по догађајима (уз незнатно изостављање текста):

- разговор Војводе Малете и Милића Барјактара
- окупљање сватова
- долазак пред двор
- извођење невесте
- смрт девојке
- сусрет мајке и сина
- смрт Милића и мајчина тужбалица.

Ево како могу да изгледају једна таква сцена и одговарајући дијалог.

Сцена 1: *Разговор Војводе Малете и Милића Барјактара.*

НАРАТОР: Мили Боже, чуда великога!
Кад се жени Милић-барјактаре,
Он обиђе земљу и градове
Од истока паке до запада,
Према себи не нађе девојке:
Главит јунак свакој ману нађе;
Женидбе се проћи хотијаше;

ВОЈВОДА МАЛЕТА: Ој Бога ти, Милић-барјактаре!
Ти обиђе земљу и градове
Од истока паке до запада,
А по ћуди не нађе девојке,
Но ти хоћу једно чудо казат:
Ено за те љепоте девојке
У Загорју украј мора сиња,
У онога Вида Маричића;
Чудо људи за девојку кажу:
Танка струка, а висока стаса...

Знатно је ефектнији креативан приступ драматизацији, при чему бисмо на основу стихова, држећи се смисла и идеје оригиналног текста, осмислили реплике које ликови изговарају.

Сцена 1: *Разговор Војводе Малетше и Милића Барјакћара.*

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Ој, Бога ти, мили војводо, нађе ли ми невесту?

ВОЈВОДА МАЛЕТА: Тражио сам свуда, али нигде нема такве која би теби одговарала, сем можда једне...

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Зашто ме мучиш? Кажи која је то!

ВОЈВОДА МАЛЕТА: То је кћерка чувеног Вида Маричића, прелепа Лепосава: танка струка, очи као два драга камена, образ као румена ружа, а зуби два низа бисера.

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Да не претерујеш мало?

ВОЈВОДА МАЛЕТА: Не претерујем нимало, чак је и лепша.

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Онда, мили пријатељу, шта чекамо – зовимо сватове, па да крећемо по невесту.

Сцена 2: *Окућљање свайова.*

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Добро ми дошао, Јанковић Стојане, куме мој!

ЈАНКОВИЋ СТОЈАН: Боље те нашао, куме Милићу! Да ли смо спремни?

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Јесмо, само да пристигну још стари сват и девер.

БАЈО ПИВЉАНИН: Извини, Милићу, неко невреме нас ухвати успут, но ипак стигосмо на време и Мандушић и ја.

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Ништа, Пивљанину Бајо, мој драги стари свату! А где се изгуби девер Мандушић?

БАЈО ПИВЉАНИН: Ту је, него оде да одложи пушку у оружарницу.

ВУК МАНДУШИЋ (*улазећи*): Није ред да изађем са својим џефердаром пред тебе, побратиме!

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Знам ја, Вуче, да се ти не одвајаш од пушке, те можеш са њом изаћи увек пред мене.

ЈАНКОВИЋ СТОЈАН: Не каже се џабе: „У рукама Мандушића Вука свака пушка биће убојита!”

Сви се смеју и разилазе.

Сцена 3: *Долазак пред двор. Виде Маричић дочекује Милића Барјакћара, Стојана Јанковића, Вука Мандушића и Бају Пивљанина.*

ВИДЕ МАРИЧИЋ: Добро ми дошли, драги гости!

МИЛИЋ БАРЈАКТАР: Хвала, поштовани домаћине, лепо си нас угостио и примио.

4.1. Косовски круг песама

Косовски круг песама је погодан за драматизацију јер се састоји из низа етапа, које обухватају мотиве од почетка до краја Косовског боја: предсказања, Муратово писмо, клетва, ухођење Турака, појава Косовке девојке, кнежева вечера, одвраћање од боја, бој, извештај гласника итд. Од ових мотива може се поставити и дужа драмска форма. Реплике могу бити верне оригиналној песми или прилагођене замишљеном дијалогу.

Сцена 1: Лазар и Мураћ.

МУРАТ: Лазаре, никад није било да постоји једна земља, а два господара, нити могу бити два цара! Или ћеш се предати, или ми се надај у Косову пољу, па да сабљама поделимо шта је моје, а шта твоје!

КНЕЗ: Ех, лако је теби, Мурате, када ти имаш војску иза себе, а ја имам подељену Србију и само клетву у рукама.

МУРАТ: Ако мислиш против мене бапским клетвама, онда си, кнеже мој, у горем стању него што сам мислио.

КНЕЗ: Чуј ме сад добро, Мурате, чекај ме у пољу Косову, а чујте ме и остали, ко не дошо на бој на Косово, од руке му ништа не родило, ни у пољу бјелица пшеница, ни у брду винова лозица!

МУРАТ: Улудо ћеш, Лазаре, изгубити главу!

КНЕЗ: Није битна моја глава, Мурате, већ Србија, коју браним!

МУРАТ: Када је тако, онда спреми коње и јунаке!

Мураћ одлази, долазе Косанчић и Тойлица.

КНЕЗ: Јуначе мој, Косанчић Иване, јеси ли турску уходио војску?

КОСАНЧИЋ: Јесам, пресветли кнеже!

КНЕЗ: Је ли много војске у Турака? Можемо ли са њима бојак бити?

КОСАНЧИЋ: Силна је војска у Турака, сви ми да се у со праметнемо не би Турком ручка осолили.

КНЕЗ: Зар толико црно?

ТОПЛИЦА: Није толико црно, није! Ишли смо ми, кнеже, и на веће војске, па смо их добијали!

КОСАНЧИЋ: Ево има петнаест дана, ја све ходах по турској ордији и не нађох јој краја. Све је турска војска притиснула, коњ до коња, јунак до јунака!

ТОПЛИЦА: Знам ја те јунаке, садевао сам их на стогове у боју на Плочнику као сено!

КОСАНЧИЋ: Море, Милане, да из неба плаха киша падне, нигде не би на земљицу пала, већ на добре коње и јунаке!

Појављује се Обилић.

ОБИЛИЋ: А где је чадор Мурата?

ТОПЛИЦА: Што, да нећеш можда на каву да му свратиш?

ОБИЛИЋ: Можда и хоћу!

ТОПЛИЦА: Тако прича и Вук Бранковић!

ОБИЛИЋ: Шта прича?

ТОПЛИЦА: Да хоћеш да идеш код Мурата на каву!

ОБИЛИЋ: Одвешћу ја Вучину на драње коже само да га видим!

КНЕЗ: Обилићу, није време за наше свађе!

КОСАНЧИЋ: Да луд ти си, мили побратиме! Тамо где је чадор силног цар Мурата, усред турског силнога табора, да ти имаш крила соколова, па да паднеш из неба ведрога, перје мяса не би изнијело!

КНЕЗ: Видим ја, Иване, да смо, по теби, већ изгубили битку!

КОСАНЧИЋ: Није, кнеже, тако, није, само зборим истину.

ОБИЛИЋ: Није то истина, Иване, мили брате, и пресветли кнеже! Није тако, јер, да је тако, сва би нам се војска поплашила. То није никаква војска, већ све старе хоће и хаџије, занатлије и младе ћарџије, а каква војска такви и коњи, болесни од коњске сакагије!

КНЕЗ: Нећемо, Обилићу, давати лажне вести. Онај ко не сме ударити на најјачу војску не сме ни на најслабију.

Чују се звона.

КНЕЗ: Биће што бити мора! Време је вечери.

Долазе великаши и седају за сто.

БРАНКОВИЋ: Чух, пресветли Лазаре, да ће ти Милош невјеру на Косову учинити!

ОБИЛИЋ (*скаче љушићом*): Вучино, престани да шириш лажи или ћеш их овог тренутка позобати заједно са мојим буздованом!

БРАНКОВИЋ: Ти ништа друго и не знаш него махати мачевима и буздованима!

КНЕЗ: Полако, Бранковићу, и прекини да клеветаш мог најбољег јунака!

БРАНКОВИЋ: По чему је он најбољи јунак?

КНЕЗ: Не мешај се у оно што не знаш! Милош се не меша у твоје господарство, а ти немој у његово јунаштво. И превршио си сваку меру! Прекинуо си овај скуп пре него што сам изрекао здравицу, зато седите сви.

Узима чашу вина.

КНЕЗ: Ко ме ћ ову чашу наздравити?

Ако ћу је напиту по старјештву,

Напићу је старом Југ-Богдану;

Ако ћу је напиту по господству,

Напићу је Вуку Бранковићу;

Ако ћу је напиту по милости,

Напићу је мојим девет шура,

Девет шура, девет Југовића;

Ако ћу је напиту по љепоти,

Напићу је Косанчић-Ивану;

Ако ћу је напиту по висини,

Напићу је Топлици Милану;

Ако ћу је напиту по јунаштву,

Напићу је војводи Милошу,

Та ником је другом напиту нећу,

Већ у здравље Милош-Обилића:

Здрав Милошу, вјеро и невјеро!

Прва вјеро, потоња невјеро!

Сјутра ћеш ме издат на Косову,

И одбећи турском цар-Мурату;

Здрав ми буди, и здравицу попиј;

Вино попиј, а на част ти пехар!

Лазар исија пехар, а Милош устјаје љушићом.

МИЛОШ: Вала тебе, славни кнез-Лазаре! Вала тебе на твојој здравици, ја ти невера никад био нисам, нит сам био, нити ћу кад бити. Сутра ћу на Косову за хришћанску веру погинути! Тако ми Бога великога, заклаћу турског цара Мурата, а тебе, Вуче Бранковићу, везаћу уз бојно копље као жена кудељу уз преслицу! Што рекох, не порекох!

Милош устјаје од стола и одлази. Бранковић се смеје. Музика.

Уколико имамо инспирацију, вољу, жељу, таленат, можемо написати и оригинални текст који садржи различите мотиве из школе или мотиве наставних јединица. Ученицима је веома занимљиво да глуме ђаке, наставнике, директоре, односно да глуме ликове и догађаје из школе на забаван начин, при чему се могу користити и лапсуси са часова.

4.2. Турнир на Косову

Учионица. Две клупе и катедра. Купе су накосо окренуте према ђледаоцима. У ђрвој клупи седи Кефало, ђоред њеђа је ђразно место. Иза њеђа седе Катђрина и Марија. Звони за ђочетђак часа. Професор уђисује час, улази Ђуро.

ЂУРО: Добар дан, извињавам се што сам закаснио!

ПРОФЕСОР (*ћуђи и мрко ђа ђледа*): А што си закаснио?

ЂУРО (*замуђкује*): Овај, ммм, па, знате, ммм, ја, знате ја...

ПРОФЕСОР: Све сам разумео! Седи!

Ђуро седне ђоред Кефала.

КЕФАЛО (*усђаје*): На часу нису...

ПРОФЕСОР: Ко је тебе шта питао?

КЕФАЛО: Да кажем ко није на часу!

ПРОФЕСОР: Ко је редар?

КЕФАЛО: Лимени са Лекиног брда.

ПРОФЕСОР: Ко?

КЕФАЛО: Милан Павковљевић, звани Лимени!

ПРОФЕСОР: Јеси ли ти Лимени?

КЕФАЛО: Ја сам Бошко Драговић, звани Кефало!

КАТАРИНА: Ни други редар није на часу!

ПРОФЕСОР: А ви сте резерве?

МАРИЈА: Ми смо добри ђаци.

КЕФАЛО: Ја сам трећи редар, одмах сам после њих у дневнику.

Професор ђолако ођвара дневник.

ПРОФЕСОР (*ђрљајући руке*): Пошто сте једини на часу, сигурно сте спремни за испитивање.

КЕФАЛО: Професоре, ја сам задовољан својом оценом за крај године!

ПРОФЕСОР: Јединицом?!

КЕФАЛО: Моја бака каже да је и јединица за ђака!

ПРОФЕСОР: А шта тата каже?

КЕФАЛО: Он још не зна, па нема шта да каже.

ПРОФЕСОР: Идемо даље. (*ђледа у дневник*) Катарина има пет, Марија има пет, аха, Ђуро!

ЂУРО (*нађло скачући*): Извол'те, господине професоре!

Док Ђуро одговара, Кефало чђђа, а Ђуро ђовремено ђођледа да ли на клупи има књђу из које би мођао неђђи да ђрочђђа. Катђрина и Марија ђђђо ђричају, Професор ђх ђонекад ођомене.

ПРОФЕСОР: Јеси ли учио, Ђуро?

ЂУРО: Нисам!

ПРОФЕСОР: Како?

ЂУРО: Тако, мислио сам да нас нећете питати пошто је цело одељење побегло.

ПРОФЕСОР: Мислим да си погрешно проценио.

ЂУРО: Видим сад и ја!

ПРОФЕСОР: У ствари, ђима ћу да дам јединице и укор, а тебе ћу да питам. Ето, даћу ти шансу.

ЂУРО: Сад ми је много лакше.

ПРОФЕСОР: Е, када је тако, ево једно лако питање за тебе: Косовски бој.

ЂУРО (*сићурно*): Косовски бој.

ПРОФЕСОР: Да?

ЂУРО: Е, е, овај, Косовски бој, е, е, или бој на Косову је... ммм... био Косовски бој на Косову. Овај, да, краљ Милутин се четири пута женио, али то се не сматра једином историјском заслугом тог владаоца. Он је још, сем женидби, проширио и границе српској држави итд.

ПРОФЕСОР: Ти кренуо од Кулина бана!

ЂУРО: Не, професоре, од Милутина!

ПРОФЕСОР: Од Милутина? Добро, и?

ЂУРО: Да, овај, данас је историјски несумњиво да је цар Душан Силни отрован. За то има врло много доказа, а један од њих је и тај што није умро природном смрћу.

ПРОФЕСОР: Лепо ти иде, доћи ћемо и до кнеза Лазара!

ЂУРО: Да, кнез Лазар је умро, али ваља имати на уму да се сва политичка радња тог владара развија пре његове смрти.

ПРОФЕСОР (*иронично*): Одлично, Ђуро, даље. Када је био тај Косовски бој или бој на Косову?

Ђуро удара Кефала не би ли му овај нешто шајнуо.

КЕФАЛО (*шајнуће*): Хиљаду осам стотина...

ЂУРО: Хиљаду и осам стотина...

КЕФАЛО: Седамдесет девете.

ЂУРО: Седамдесет девете. Значи, хиљаду и осам стотина седамдесет девете године.

ПРОФЕСОР: Хиљаду осамсто седамдесет девете године?

ЂУРО (*сигурно*): Јесте, значи, хиљаду осамсто седамдесет девете године!

ПРОФЕСОР: Браво, Ђуро! А који је то век?

ЂУРО: Па, значи, петн'ести, шесн'ести, евентуално седамн'ести!

ПРОФЕСОР (*савлађа руку на чело и немоћно уздише*): Добро, ајде, кажи шта се догодило у том боју.

ЂУРО: Па, овај, ми смо победили.

ПРОФЕСОР: Који ми?

ЂУРО: Па, ммм, они су, овај, значи, победили, а, а... (*удара Кефала*)

КЕФАЛО: Борили су се на пољу!

ЂУРО: Да, борили смо се напољу, ми, значи, српска војска...

КЕФАЛО: Против Турака!

ЂУРО: Против Угара.

КЕФАЛО: Турака, будало!

ЂУРО: Значи, Угара и Турака.

ПРОФЕСОР: Значи, Угара и Турака?

ЂУРО: Да, и, овај, битка је била фантастична!

ПРОФЕСОР: Фантастична?

ЂУРО: Да, то су две огромне војске биле.

ПРОФЕСОР: Рекао си ми, Угри и Турци.

ЂУРО: Пардон, три огромне војске, значи, битка је трајала седам до осам дана.

КЕФАЛО: Милош Обилић!

ЂУРО: Да, да, да, сад сам се сетио, онда је један од наших ратника...

ПРОФЕСОР: Који ратник?

ЂУРО: Милош и његова два другара побацали су десет хиљада Турака.

ПРОФЕСОР: Три другара, три мускетара и десет хиљада Турака.

КЕФАЛО: Убили су команданта.

ЂУРО: Јесте, три, тај ратник и три мускетара, овај, другара, убили су њиховог принца и онда су они победили.

Кефало њије сок.

КЕФАЛО (*јласно*): Ал' прија!

ПРОФЕСОР: Драговићу, уписан си у дневник.

КЕФАЛО: Али био сам жедан!

ПРОФЕСОР: Настави, Ђуро.

ЂУРО: Ти Турци, они су победили...

КЕФАЛО: Постали смо вазали!

ЂУРО: А ми смо постали фазани!

ПРОФЕСОР: Шта смо постали?

КЕФАЛО: Вазална држава!

ЂУРО: Фазална држава и морали смо Аустроугарима да дајемо данак у крви, наше жене, кћерке, а они су нас силовали, мучили...

КЕФАЛО (*усџаје и љовори реџиорично и љоносно*): И вадили наше очи чарне!

ПРОФЕСОР (*бесно*): Фазани? Фазани? Ти си један фазан, немаш мозга у глави, годину дана причам вазал, вазални!

ЂУРО: То сам и рекао, фазални.

ПРОФЕСОР: Није Ф, него В!

КАТАРИНА: Ђуро меша гласове Ф и В зато што су то лабијални гласови, па...

ПРОФЕСОР: Тебе ништа нисам питао, а ти, Милоше, нема оцене коју могу да ти дам, нема, разумеш ли!

ЂУРО (*седајући*): Онда ништа!

ПРОФЕСОР: Шта ништа! (*Ђуро усџане*) Даћу ти један и за следећи разред! Срам да те буде, па да си филм гледао, ма и неког пролазника питао, знао би за Обилића, кнеза Лазара, Мурата!

МАРИЈА: Немојте тако, професоре! Други су побегли са часа, а он је храбро остао.

ПРОФЕСОР: А ко је сад тебе нешто питао?

МАРИЈА: Ја сам председница одељења!

КАТАРИНА: А ја сам заменик!

ПРОФЕСОР (*Кефалу*): А ти си његов адвокат!

КЕФАЛО: Не, не, ја нисам ништа говорио, ја сам све време ћутао, ја нисам ништа...

КАТАРИНА: Стварно није фер, остали Бранковићи из одељења су побегли са часа.

МАРИЈА: Стварно нисте фер!

ПРОФЕСОР: Доста! Ко је овде професор? Слушај, Ђуро, за следећи час хоћу да знаш све о Косовском боју, ко да си био тамо, је л' то јасно?

ЂУРО: Нема проблема, никаквих, ако треба, ја ћу и да одем тамо.

ПРОФЕСОР: Боље ћути да се не предомислим, а ви остали да му помогнете и да напишете реферат о Косовском боју.

КАТАРИНА, МАРИЈА И КЕФАЛО (*уљас*): Није у реду! Ми нисмо ништа скривили!

Ђуро разљовара мобилним џелефоном.

ЂУРО: Да, добио сам један, али поправићу га. Не, немој долазити, нема потребе!

ПРОФЕСОР: Излазите напоље!

Ученици излазе, а Ђуро и даље разљовара џелефоном. Професор диже ноје на калџедру и лежерно сџа-вља руке из џлаве, клајџећи се на сџолици. Неколико џренуџака ужива у џиџини. Чује се бука. У учиионицу улази бесна жена са кишобраном.

ЖЕНА: Јесте ли ви тај Херодот?!

ПРОФЕСОР (*џрејадне се и замало џадне са сџолице*): Само полако, госпођо!

ЖЕНА: Шта, море, полако?!

ПРОФЕСОР: Полако! Прво, ко сте ви?

ЖЕНА: Ја сам мајка, а ко си ти?

ПРОФЕСОР: Ја сам Браца Перовић.

ЖЕНА: Па тај ми и треба, Браца, звани Херодот, професор историје!

ПРОФЕСОР: Не знам за тај надимак!

ЖЕНА: Знаћеш сад када те распалим овим кишобраном!

ПРОФЕСОР: Ја се извињавам, госпођо, ви мора да сте погрешили.

ЖЕНА (*виче*): Ко, бре, погрешео? Оћеш да кажеш да сам луда, ја луда, а?!

ПРОФЕСОР (*ујлашено, муцајући*): Полако, госпођо, све ће да се среди, само ми објасните у чему је проблем.

ЖЕНА: Полако, полако, а мом сину си на брзака дао кеца!

ПРОФЕСОР: Само моменат!

ЖЕНА: Немам моменат, изашла сам с посла и хоћу да поправиш ту јединицу! Одма! Је л' то јасно?!

ПРОФЕСОР: Не могу ја тако, нисмо ми на пијаци, па да се ценкамо, молим вас, госпођо!

ЖЕНА: Богами ћеш моћи!

Жена узима кишобран и јури Професора око катедре. Звони за крај часа. Излазе са сцене. Сцена остаје као претходна, улазе ученици и седају на клупе. Кефало чита „Харија Потера“.

КАТАРИНА (*уостаје и хода изнервирано*): Ето, како сам глупа што сам се бунила, сад морам са овим тупанима да пишем реферат.

ЂУРО: Ја тупан? А овај што ми је шапутао глупости?

КАТАРИНА: Тупан си што си слушао Кефала!

ЂУРО: Кога да слушам када ти нећеш ништа да кажеш.

КАТАРИНА: Нећу да добијем јединицу.

КЕФАЛО: Знам шта ћемо да радимо!

КАТАРИНА: Боље да ћутиш!

КЕФАЛО (*претирајући њорбици*): Не, стварно, знам, имам ту негде један Потеров штапић.

ЂУРО: Ког Потера?

КЕФАЛО: Па Харија Потера! (*вади штапић*) Ево га, ха!

ЂУРО: Ко је мени говорио историју...

КЕФАЛО: Гледај сад, док махнем штапићем хоп, хоп, хоп. Јеси ли видео?

ЂУРО: Шта?

КЕФАЛО: Како машем.

КАТАРИНА (*иронично*): Дивно машеш!

ЂУРО: А што машеш?

КЕФАЛО: Да бисмо се вратили у време Косовског боја.

ЂУРО: И сад смо као у 1879. години.

КЕФАЛО: Да!

КАТАРИНА: Те године није био бој већ Француска револуција!

КЕФАЛО: Добро, ево, вратићу још коју годину, кад оћете?

КАТАРИНА: 1389.

КЕФАЛО: 1389, скоро па сам и био близу.

КАТАРИНА: Да, само се два броја разликују.

КЕФАЛО: Ето, сад смо у 1389. години.

КАТАРИНА: Супер! Ајд сад здраво, идем кући да учим математику!

Улази Марија.

КАТАРИНА: Види, и Мара је дошла у 1389. годину.

КЕФАЛО: Како си ти дошла на Косово?

МАРИЈА: Деведесет петицом!

КЕФАЛО: И деведесет петица може да путује кроз време!

КАТАРИНА: Не лупајте више, молим вас!

МАРИЈА: Слушајте, имам план!

КАТАРИНА: Да ниси и ти смислила да путујемо кроз време?

МАРИЈА: Откуд знате?

ЂУРО (*иронично*): И ти имаш штапић Харија Потера?

МАРИЈА: Немам!

КЕФАЛО: Како мислиш да одемо тамо?

МАРИЈА: Позваћу виле!

КАТАРИНА: Ви сте сви полудели! Виле?

МАРИЈА: Да, виле Равијојле.

Марија неколико љуца љесне рукама, почиње музика и виле се појављују и играју, док ученици одлазе. Док виле играју најпре на бини, ученици сирепају сцену. Преко клупе је пребачен столњак и стављен неки украс, а за катедром седи Кнез Лазар, замишљен.

ЂУРО: Где су нестале оне две?

КЕФАЛО: Изгледа да су нестале у Француској револуцији.

ЂУРО: Ајмо до оног човека!

КЕФАЛО: Добар дан!

КНЕЗ ЛАЗАР: Бог ти добро дао!

ЂУРО: Је ли ово пут за Косово поље?

КНЕЗ ЛАЗАР: Ви сте већ на Косову пољу.

ЂУРО: Дивно, а ко сте ви?

КЕФАЛО: Ђуро, ти ћути и учи!

Ђуро све време носи свештицу у коју нешто записује. Када немају реплика, Кефало заједно са Ђуром погледа у свеску и помаже му да нешто запише, некад и отимајући му свеску и свађајући се. То раде без много буке, не ометајући радњу на бини.

КНЕЗ ЛАЗАР: Чуј, ко сам ја! Ја сам кнез Лазар!

ЂУРО: Па због тебе да идем на поправни?

КЕФАЛО: Ућути, Ђуро!

КНЕЗ ЛАЗАР: А одакле сте ви, децо!

КЕФАЛО: Ми смо из Београда.

КНЕЗ ЛАЗАР: Угри!

ЂУРО: Јесам рекао да су били и Угри!

КЕФАЛО: Нисмо ми, честити кнеже, Угри. Ми смо Срби из Београда.

ЂУРО: Долазимо из 21. века.

КЕФАЛО: Ми смо ученици и дошли смо да видимо како је било за време битке.

КНЕЗ ЛАЗАР: Видиш да је сунчано. А, море, да нисте ви неки војни репортери?

ЂУРО: Прво да ми разјаснимо ко тачно ратује.

КНЕЗ ЛАЗАР: Како ко? Ми и они.

ЂУРО: Тако сам и ја рекао, ми и они, па добио кеца.

КЕФАЛО: А ко су то они?

ЂУРО: Сви они који нису ми!

КНЕЗ ЛАЗАР: Турци, море, ко ће бити!

КЕФАЛО: Када почиње битка?

КНЕЗ ЛАЗАР: Каква, море, битка? Данас само варвари ратују.

ЂУРО (*иронично*): А шта ви радите, играте фудбал?

КНЕЗ ЛАЗАР: Фудбал је за примитивце, шаховски турнир је права ствар!

ЂУРО: Шах!

КНЕЗ ЛАЗАР: Шах!

ЂУРО: Ако ја ово кажем Херодоту, закључиће ми кеца и за средњу школу, море, и за факултет!

КЕФАЛО: Ићи ћеш ти у вечерњу школу.

КНЕЗ ЛАЗАР: Знате ли ви играти шах?

КЕФАЛО: Ја знам „Не љути се, човече”!

ЂУРО: Ја знам да гледам!

КНЕЗ ЛАЗАР (*уштаје и говори свечано*): Ништа, морам да позовем српске соколове. Ко не дошо на бој на Косово, не играо шаха никада, падале му фигуре одвајкада, губио и левом и десницом руком, у кући му жена повоздан звоцала, фудбала никад не гледао! То ми се не римује.

ЂУРО: Може, на пример, фудбала никад не гледала.

КНЕЗ ЛАЗАР: Браво! Фудбала никад не гледала, већ носио кућељ и преслицу и садио винову лозицу!

Ха! А сад да вечерамо.

ЂУРО: А шта има да се једе?

КНЕЗ ЛАЗАР: Ништа! Рат је.

КЕФАЛО: Па што онда зовеш на вечеру?

КНЕЗ ЛАЗАР: Јес' ти био у школи?

КЕФАЛО: Јесам, али добио сам један.

КНЕЗ ЛАЗАР: Е, онда добро. Уочи Косовског боја одржана је чувена кнежева вечера, на коју сам позвао све јунаке.

ЂУРО: Аааа!

Улазе Милош Обилић и Вук Бранковић свађајући се и носећи шаховске табле под руком.

КНЕЗ ЛАЗАР: Ево моја два најбоља мајстора!

МИЛОШ: Хвала, кнеже, на таквој добродошлицы.

ВУК: Није, вала, два, него један, и то ја. Шах играм од треће године, нема мени равнога!

МИЛОШ: И сад играш ко да имаш три године!

Милош и Вук седну у њрве клупе. Улазе Марко Краљевић и Југ Богдан, иза њих је Косанчић Иван.

МАРКО: Ево и нас!

КНЕЗ ЛАЗАР: Здраво, Марко Краљевићу, а здраво и теби, Југ Богдане! Но, где су ми Југовићи?

ЈУГ БОГДАН: Отишла деца на вашар, Видовдан је, воле онај рингишпил што се врти.

КНЕЗ ЛАЗАР: Да ми почнемо! Прво да видимо тактику, па ћемо здравицу. Ја предлажем да сутра играмо Дамин гамбит.

ВУК: Ја сам ипак за Француску одбрану, неће сад и жене да играју!

МИЛОШ: Ти си, Вуче, жена! Ваздан се браниш, сукњу ти треба ставити, па у Шкотску одбрану послати.

МАРКО: Чуј Француску, па нисмо ми Французи да нападамо одбраном.

ЈУГ (помиљује га по глави): Марко, сине блесави, па нема Српске одбране.

МАРКО (млађи рукама): Како нема, оћеш сад да ти је покажем? Левицом и десницом.

МИЛОШ (хвата се за мач): И ја сам за напад!

КНЕЗ ЛАЗАР: О каквом ви нападу уопште причате?

МАРКО: Каквом? Оваквом! (показује на сцени) Ја ћу у средину, па удри, коме глава, коме нога, коме рука, а када га лако ударим, два ћу зуба у грло да му саспем.

КНЕЗ ЛАЗАР: Не будали, сине Марко!

ЈУГ: Шах играмо, не бијемо се.

МАРКО: Ја ћу да закасим! Никако да укапирам где стоји краљ, а где краљица.

ВУК: Ја сам, ипак, за одбрану.

МИЛОШ: Овај ко сека Перса, запео за одбрану, па одбрану. Леђа ћемо теби видети.

МАРКО: А шта вам дође тај гамбит?

ЈУГ: То је отварање у шаху где се жртвује пешак.

МИЛОШ (устаје и удара се по грудима): Ја ћу да се жртвујем, напашћу краља у самом табору чим изврши рокаду.

КНЕЗ ЛАЗАР: Добро, онда да наздравимо. Комаћину ову чашу наздравити? Ако ћу је напиту по старјештву, напићу је старом Југу Богдану.

ЈУГ БОГДАН: Ма немој, за старјештву напиј себи, ја сам у најбољим годинама!

КНЕЗ ЛАЗАР: Ако ћу је напиту по господству, напићу је Вуку Бранковићу.

ВУК (устаје задовољан): Што јес, јес!

КНЕЗ ЛАЗАР: Ако ћу је напиту по љепоти... (застаје посматрајући их)

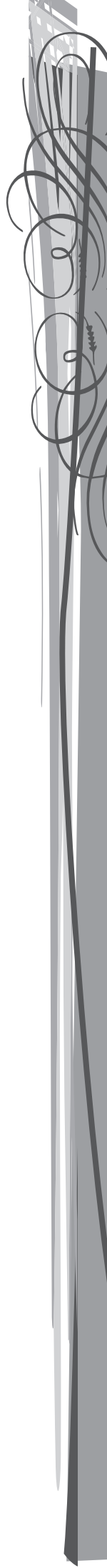
МАРКО (дојрчи испред кнеза Лазара): Мени, мени, царе?

ВУК: Мени?

МАРКО: Ти си био!

КНЕЗ ЛАЗАР (погледа у Косанчића): Напићу је Косанчићу Ивану, а ако ћу је напиту по јунаштву, напићу је војводи Милошу. Та ником је другом напиту нећу, већ у здравље Милош-Обилића! Здрав, Милошу, вјеро и не вјеро! Сјутра ћеш ме издат на Косову. Здрав ми буди и здравицу попиј, вино попиј, а на част ти пехар!

МИЛОШ (скаче и клања се. Док изговара реплику, показује час на себе, час на Вука Бранковића, јонекад и замахне, а Вук саиће главу и склања се): Вала тебе, славни кнез-Лазаре! Вала тебе на твојој здравици, ал не вала на такој бесједи! Ја не вјера никад био нисам, нит сам био, нити ћу кад бити! Не вјера ти сједи уз кољено, испод скута пије ладно вино: а проклети Вуче Бранковићу! Вићећемо



у пољу Косову ко је вјера, ко ли је невјера! А тебе ћу, Вуче Бранковићу, везати уз то бојно копље као жена кућељ уз преслицу, носићу те у поље Косово!

Милош хваћа Вука, ња га изводе са сцене, а за њима одлазе замишљени Марко и Јуџ Бојдан.

КНЕЗ ЛАЗАР: Вас двојица?

ЂУРО: Ми!

КНЕЗ ЛАЗАР: Одакле оно ви бејасте?

ЂУРО: Из Београда.

КНЕЗ ЛАЗАР: Ах, да, Мађари. Ви ћете сутра бити војни посматрачи, тако да све буде легално!

Одлазе са сцене. Појављује се Мурај са чибуком и њолулејне на онај сјмо, дозивајући Бајазити.

МУРАТ: Бајазите!

БАЈАЗИТ: Извол'те, оче!

МУРАТ: Сутра хоћу једну велику победу!

БАЈАЗИТ (*нервозно шети и млади мачем*): Нема проблема, све ћу им носеве посећи! Има прави масакр да буде!

МУРАТ: Е, моје драго дете, ти би само секао.

БАЈАЗИТ: Могу и уши ако треба!

МУРАТ: Не може се царство задобити на душеку све дуван пушећи.

БАЈАЗИТ: Шта кажеш?

МУРАТ: Нема везе, не знаш ти те стихове.

БАЈАЗИТ: Увек си више волео Јакуба.

МУРАТ: Јакуб ти је брат.

БАЈАЗИТ: Ал' он нема појма да игра!

МУРАТ: Научиће.

БАЈАЗИТ: Док он научи, одосмо ми са Косова!

МУРАТ: Нека учи још мало, а ти ћеш сутра на мегдан са Вуком.

БАЈАЗИТ: Са Вуком? Левом ћу да га победим!

Појављују се Кефало и Ђуро.

КЕФАЛО: Добар дан!

БАЈАЗИТ: Тата, који су ови? Види какво одело носе.

ЂУРО: Ми смо војни потрошачи!

КЕФАЛО: Посматрачи!

МУРАТ: Из које земље?

ЂУРО: Коју земљу да кажемо?

КЕФАЛО: Европе!

МУРАТ: Ааа, Европе! Ево баш сам кренуо да је освојим!

БАЈАЗИТ: Код нас је све у реду, баш размишљамо о тактици.

МУРАТ: Бајазит ће се такмичити са њиховим највећим јунаком!

ЂУРО: Милошем!

БАЈАЗИТ: Вуком!

КЕФАЛО: Врага Вук најјачи! Јес' ти читао епске песме у школи?

ЂУРО (*Кефалу*): А ти си као читао!

БАЈАЗИТ: Нисам, ал' тата јесте!

ЂУРО: Ништа ниси пропустио.

КЕФАЛО: Да сте читали, видели бисте да се Вук предао!

БАЈАЗИТ: Предао?

МУРАТ: Одлично, онда ћу ја са Милошем да се носим и то је то. А ти (*показује на Ђуру*) дедер седни да напишем једну објаву рата.

БАЈАЗИТ: Хоћу ја, тата! Је л' могу ја, тата?

МУРАТ: Како то да изведеш када не знаш ћирилицу?

БАЈАЗИТ: Не знам ја ни латиницу, па шта!

МУРАТ: Пиши, мали! Ој Лазаре, од Србије главо, нит је било, нити може бити: једна земља, а два господара; једна раја два харача даје... Пишеш ли?

ЂУРО: Пишем, пишем, једна раја два... Чег да даје?

МУРАТ: Харача!

ЂУРО: Харача...

МУРАТ: Царовати оба не можемо, већ ми пошљи кључе и играче, златне играче од свијех градова, па ти хајде у поље Косово – да фигурама земљу дијелимо... Пишеш ли?

ЂУРО: Пишем, пишем...

МУРАТ: Дај сад да прочитам. Шта је ово? Умеш ли ти лепше?

ЂУРО: Арапски не умем.

МУРАТ: Српски треба да пишеш!

ЂУРО: То је српски, само арапским словима!

БАЈАЗИТ: Јесам ти рекао да ја пишем!

МУРАТ: Ти би писао арапски српским словима. Шта је – ту је! Носи ту књигу Крушевцу, граду бијеломе, а ми одосмо да се припремимо за бој.

Сви одлазе. Појављују се Кнез Лазар, Косанчић, Милош и Вук. Ђуро и Кефало су у другом џлану. Кефало снима мобилним телефоном шта се дешава, а Ђуро записује.

КНЕЗ ЛАЗАР (*седне за катедру*): Јеси ли уходио Турке?

КОСАНЧИЋ (*рејторично и свечано*): Сви ми у со да се праметнемо не би Турком ручка осолити!

КНЕЗ ЛАЗАР: Шта рече?

КОСАНЧИЋ: Тај стих знам још из школе.

КНЕЗ ЛАЗАР: Пустити сад стихове, него, каква је турска војска?

КОСАНЧИЋ: Најопаснији је велемајстор Бајазит, а и Мурат је већ други пут светски шампион.

МИЛОШ: Њега ћу ја, не брини!

КОСАНЧИЋ: Јакуб је слаб играч.

ВУК: Њега ћу ја, не брините!

КОСАНЧИЋ: Остали су већ започели бој.

КНЕЗ ЛАЗАР: Како?

КОСАНЧИЋ: Влах Алија у две партије одрао Бановић Страхињу.

КНЕЗ ЛАЗАР: Тај не може да се састави отада су му отели жену!

КОСАНЧИЋ: Повео је и свог хрта Карамана. Победи ли га Алија још једну, не бих био у Алијиној кожи!

КНЕЗ ЛАЗАР: А Алија повео Бановићеву жену.

КОСАНЧИЋ: Није луд Влах Алија, љуба Анђелија је шаховски шампион.

КНЕЗ ЛАЗАР: Па зар Турчину да помаже?

ВУК: Треба их све избацити са турнира!

КНЕЗ ЛАЗАР: Ех, какав је то шахиста био! Нетко беше Страхињићу бане!

КОСАНЧИЋ: Срђа Злопоглеђа ухватио таблу, па два и два у главу удара, преко себе у Ситницу тура.

КНЕЗ ЛАЗАР: Ко је позвао њега?

КОСАНЧИЋ: Сам је дошао.

КНЕЗ ЛАЗАР: Где ми је Марко? Зашто нема Марка?

КОСАНЧИЋ: Марко касни.

КНЕЗ ЛАЗАР: Знао сам, ласна ми вајда од њега, никад тај на време није дошао. Ајте сад, сиви моји соколови, да бој војујемо!

Долазе Мураш и Бајазит, без речи седају и намештају фигуре. Мураш је насупрот Милоша, Бајазит насупрот Вука. Тишина.

МУРАТ: Обилићу, украо си ми фигуру!

МИЛОШ: Нисам!

МУРАТ: Јеси!

МИЛОШ: Нисам, него губиш, па хоћеш кавге да заметнеш!

МУРАТ: Имао сам топа на овом пољу!

МИЛОШ: Сад ћу да ти покажем твог топа!

Устјаје и насрће на Мурају. Косанчић их раздваја.

КОСАНЧИЋ: Дисквалификовани ћете бити обојица!

Милош и Мурају насављају да играју.

КНЕЗ ЛАЗАР: Иване, како напредујемо на осталим таблама?

КОСАНЧИЋ (*гледа у даљину и показује руком*): Тамо на петој табли нас разбише! Варају! Довели су Каспарова!

КНЕЗ ЛАЗАР: А ко је онај на седмој табли што му пада калпак на обрве?

КОСАНЧИЋ: Онај? А, то је Боби.

КНЕЗ ЛАЗАР: А, Боби! Који, бре, Боби?

КОСАНЧИЋ: Па Боби Фишер!

КНЕЗ ЛАЗАР: Они као варају, а ми невини!

КОСАНЧИЋ: Ма, Боби је наш!

КНЕЗ ЛАЗАР: Наш, наш! Слушај, мичи га док нас нису дисквалификовали!

Косанчић оглази.

БАЈАЗИТ: Тата, Вук још не предаје партију.

МУРАТ: Ћути, видиш да играм!

БАЈАЗИТ: Играм и ја, ал' жилав, богме, Вук, не да се.

ВУК: Када си одвајкада био глупа сировина!

БАЈАЗИТ: Вуче, ако ти дођем, постаћеш сировина за трен!

КНЕЗ ЛАЗАР: Тишина тамо! Посматрачи, па какав је то начин?!

ЂУРО: Тишина!

БАЈАЗИТ: Ти, мали певац, немој да се дереш да не останеш без гласа!

ВУК: Оћеш ти да играш ил' предајеш партију?

БАЈАЗИТ (*ћури рука*): Слажем се, предај партију!

КНЕЗ ЛАЗАР: Шта, море, предајеш?

ВУК: Не предајем, лаже Турчин!

БАЈАЗИТ: Лажеш, Вуче, реко си!

Бајазит хваћа Вука за руку и не пушта је. Надвлаче се.

КНЕЗ ЛАЗАР: Играј, море, иначе нећеш жив са Косова отићи!

МУРАТ: Шах!

МИЛОШ: Мат!

МУРАТ: Пат!

МИЛОШ: Шах-мат!

МУРАТ: Опет вараш, Обилићу! Овај топ није стајао овде!

МИЛОШ: Купи наочаре, Мурате! То није топ, већ мат!

МУРАТ: Судија, овај вара!

МИЛОШ: Ти ћеш мене да фолираш!

КНЕЗ ЛАЗАР: Вала, нећеш предати, Вуче, ту партију!

ВУК: Нисам предао, честити кнеже.

КЕФАЛО: Турнир је неважећи, сви сте дисквалификовани!

МИЛОШ: Када је тако, море, онда ћемо по старом! Српски напад на турску одбрану!

Милош хваћа Мурају, Кнез Бранковића. Ђуро и Кефало на Бајазита. Сви урлају. Музика, улазе виле, играју, док јунаци оглазе са сцене.

МАРКО (*уштрчава*): Ће одоше сви, таман сам се спремио за борбу! (*исштрчава*)

Улази Професор са завијеном главом, за њим Ђуро и Кефало.

ПРОФЕСОР: Јесте ли урадили задатак?

КЕФАЛО: Нисмо, али смо зато били на Косову.

ЂУРО: Урадили бисмо, али су Марија и Катарина нестале.
КЕФАЛО: Оне су сигурно завршиле на гиљотини у Француској.
ПРОФЕСОР: Ђуро, да те није мајка мало дохватила кишобраном?
ЂУРО: Није, не бије ме кишобраном.
КЕФАЛО: Само оклагијом!
ПРОФЕСОР: Онда сам ја добро прошао. Кажи, Ђуро, шта си научио!
ЂУРО: Косовски бој је био 1389. године.
ПРОФЕСОР: Браво, ево ти једна двојка.
ЂУРО: Ја бих још да одговарам!
ПРОФЕСОР: Нека, не треба.
ЂУРО: Али ја сам чак и отишао тамо!
КЕФАЛО: И ја!
ЂУРО: На Косову је одржан шаховски турнир, на којем је Вук Бранковић предао партију!
ПРОФЕСОР: Веома креативно.
ЂУРО: Милош је дисквалификован због насиља.

Улази Обилић.

МИЛОШ: Ђе је онај Вук да га ставим као кућељ на преслицу?
ПРОФЕСОР (*уљашено*): Мислите на Вука из седмог четири? Па он код мене има пет!
МИЛОШ: Јок, море, мислим на Бранковића.
ПРОФЕСОР: А шта сам њему дао?
МИЛОШ: Њему ћу ја да дам!
ПРОФЕСОР: Нека, море, ја ћу, и пет и шест, само немојте да бијете!

Професор одјурџи са сцене.

МИЛОШ: Стани, море! Шта му би? О, децо, па ви сте ту!
КЕФАЛО: Откуд ти овде, Милоше?
МИЛОШ: Где знам! Јурио сам Мурата и Вука и одједном сам наишао на вас.

Улази Марко Краљевић.

МАРКО: Где је пут за... Где си, Милоше, побратиме!
МИЛОШ: Здраво, Марко, сунце моје јарко!
МАРКО: Добро је што сам те срео, мислио сам да сам окаснио на бој.
Милош и Марко одлазе. Долазе Катарина и Марија.

КЕФАЛО: Где сте вас две биле?

МАРИЈА: Ишле смо на Аду.

КАТАРИНА: Урадиле смо вам онај реферат.

ЂУРО: Ми смо мислили да су вам одсекли главу.

КАТАРИНА: Теби глава и не треба!

ЂУРО: А виле?

МАРИЈА: Какве виле?

КЕФАЛО: Сад смо још и луди.

ЂУРО: Луд или паметан, двојка ми ко врата сија!

Улазе виле, уз музику „Балканике” („Кермес”), за вилама убрзо улазе сви ликови и њоклањају се.

Уколико нам одређени модел одговара за ангажовану представу о неком научнику, књижевнику или другој славној личности, можемо га, уз извесне измене, искористити и за другу представу. Претходни модел са ученицима и путовањем кроз време можемо да искористимо и за представу у којој се ученицима представља Милутин Миланковић или нека друга личност. Уместо да кроз реферате објашњавамо ко је био Милутин Миланковић, много је боље то учинити коришћењем претходног модела.

5. БАЈКЕ

Не треба занемарити ни драмски потенцијал бајки, које већ поседују сукоб добра и зла и спој реалног и фантастичног, што нам пружа широке могућности у њиховој драматизацији.

5.1. СВИЊАР

Сцена 1: На сцени седи млади краљевић, тужан, сам и замишљен. Улази Луда, која се обраћа љубици.

ЛУДА: Био једном један принц који је волео живот и све што он носи. Волео је сунце, шуму, птице, ма волео је све! Јесте! Да, да! То је овај младић, који седи овде, расејан. Млади краљевић зна истину коју су људи заборавили: „Без љубави смо ништа. Она све трпи, свему се нада и у све верује.” И краљевић је нашао своју љубав, цареву кћи из суседне земље. Но, погледајте га сада. Прво је био тужан јер није имао љубав, а сада је тужан јер се заљубио. И од тада је краљевић тужан. И ко је сад ту луда, шта кажете? Ха, краљевићу?

Оглази.

КРАЉЕВИЋ: Шта, шта кажеш? *(окреће се, али не види нико)* Мора да ми се учинило.

СЛУГА: Хоћете сада да вечерате?

КРАЉЕВИЋ: Не, не могу ништа да окусим.

СЛУГА: Нисте јели већ неколико дана.

КРАЉЕВИЋ: Један њен поглед и био бих сит. Један њен осмех, само један њен осмех и моја је вечност.

СЛУГА: Ја бих, ваше величанство, пре да ми поједемо једну свињску плећку.

КРАЉЕВИЋ: Како је тужно без њеног погледа, без њеног мириса...

СЛУГА: А тек како је тешко без чорбе, паприкаша, пребранца...

КРАЉЕВИЋ: Куд она погледа, то се све топи од њеног сјаја...

СЛУГА: Као телећи бифтек који се лагано топи у устима...

КРАЉЕВИЋ: А тек њена дуга сјајна коса која нежно пада на њена дивна рамена...

СЛУГА: Краљу мој, ја сам толико гладан да бих и њену косу смазао уз мало парадајза.

КРАЉЕВИЋ *(шприне се)*: Што ми досађујеш! Иди једи!

СЛУГА: Пошто ви тако данима не једете, кувар је дао отказ.

КРАЉЕВИЋ: Нек ти жена скува нешто!

СЛУГА: Уф, онда је боље да гладујем!

КРАЉЕВИЋ: Добро. Извини што сам мислио само на свој бол, а не и на своје пријатеље. Узећемо новог куvara.

СЛУГА: То! Браво! Узећемо новог куvara и направићемо дивну гозбу. Славље! Журку! Ууу!

КРАЉЕВИЋ: А шта ћемо да слаavimo?

СЛУГА: Живот! Вас! Ви сте се вратили и запросићемо цареву кћи!

КРАЉЕВИЋ: Ко ће запослити цареву кћи?

СЛУГА: Ми, овај, ви ћете је запросити.

КРАЉЕВИЋ: Запросити? Али како? Она је царева кћи!

СЛУГА: Па шта! И ви сте краљев син. Покажите се и поклоните јој нешто велико.

КРАЉЕВИЋ: У праву си. Знам шта ћу јој показати! Моју силну љубав! Поклонићу јој ружу која рађа сваких пет година и која тако дивно мирише да свако заборави своје бриге.

СЛУГА: Ето!

КРАЉЕВИЋ: Поклонићу јој и славуја који анђеоски пева.

СЛУГА: Добро, не морамо претеривати, али како хоћете.

КРАЉЕВИЋ: Упакуј лепо те поклоне и однеси јој.

СЛУГА: Хоћемо прво јести?

КРАЉЕВИЋ: Јешћемо касније.

СЛУГА: Можда тамо нешто грицнем...

Одлазе. Слуја је џужан јер је ојет осџао џладан.

Сцена 2: *Царев двор. Дворани се додворавају хвалећи све шџо Цар и Принцеца кажу, а дворани уздишу. Само дворска луда не уздише.*

ЛУДА: Дошао је војвода да донесе поклоне за вашу кћер.

ЦАР: Је л' Па нек уђе! Шта чека?

ЛУДА: Не може да нађе врата.

ПРИНЦЕЗА: Какав је то глупи војвода? Нећу! Не треба ни да улази, нек само остави поклоне.

ДВОРАНИН 1: Вау, како је паметна наша принцеца!

ДВОРАНИН 2: А тек што је дивна и лепа!

ДВОРАНИН 3: Лепша је него...

ЦАР: Него?

ДВОРАНИ: Него, овај, него – врба!

ЦАР (*шайше*): Да, врба! Него шта! То је моја кћерка!

ЛУДА: То јој је највећа мана.

ЦАР: Јес' ти луд?

ЛУДА: Јесам!

ПРИНЦЕЗА: Каква врба? Врба је ружна!

ЛУДА: Откуд ти знаш када не знаш ни шта је врба!

ПРИНЦЕЗА: Знам! Врба је животиња која има рокове и буљаве очи!

ЛУДА: То је пола сова, пола крава.

ПРИНЦЕЗА: Све их баците у окове! Они ми се ругају!

ЦАР: Сад ћу их све бацити у окове!

ЛУДА: Онда неће имати ко цара увеселити!

ЦАР: Е, што си ме насмејао, убило се!

ПРИНЦЕЗА: Хоћу још поклона!

Улази слуја младој краљевића.

СЛУГА: Ваше величанство, ове дивне поклоне послао је мој млади краљ. Гладан и жедан сам журио да увеселим ваше срце.

ЛУДА: То што си гладан и жедан њих не занима.

ЦАР: Да, шта то мене брига што ниси јео, него, вади те поклоне.

ПРИНЦЕЗА: Да! Поклони, поклони!

Слуја ошвара џоклон и џружа јој ружу.

ПРИНЦЕЗА: Каква дивна ружа! Баш је дивна, је л' да?

ЛУДА (*ојџен мирисом*): Какав мирис! Ништа ме више не боли.

СЛУГА: Ни ја више нисам гладан.

ПРИНЦЕЗА: Мирис, какав мирис, ја сам мислила да је то вештачка ружа! Срамота, фуј, фуј, фуј! Уф, убола ме је! Она је права, права, права! Баците је на џубриште!

ДВОРАНИ: Катастрофа! Баци је, брзо, баци је! Ми ћемо те спасти!

Дворани скачу и џазе ружу.

ЛУДА (*џужно*): Гле вајних јунака како се храбро боре са ружом!

СЛУГА: Ја сам опет гладан.

ЦАР: Тај краљевић је луд! То је атентат!

ЛУДА: Ја сам луд.

ПРИНЦЕЗА: Срамота! Шта је у другој кутији?

Слуја показује кутију.

ПРИНЦЕЗА: Славуј?

Слује прилазе и ошварају поклон, а славуј излеће и почиње да пева најдивнију песму које је људско ухо икад чуло.

СЛАВУЈ:

Тамо где је сунчан стан

голема шума снива сан,

тамо живот радосни

славимо ми!

У ноћи, под сјајем звезда,

на грању њишу се гнезда,

шума спава тихим сном

то је ваш дом, наш дом, наш дом, наш дом!

Сви су занесени песмом, осим Принцезе, којој је досадно.

ПРИНЦЕЗА: Уф, тај славуј пева! Супер! Тако је шармон та играчка!

СЛУГА: Та играчка је права, принцезо. Она је жива.

ПРИНЦЕЗА (*вриши*): Зар је и тица права, глупа тичурина, ох, угасите то чудовиште, пишти, то је прави, прави, фуј, фуј, одвратно!

ЦАР: Одмах упуцајте тог славуја! Одмах!

ЛУДА (*скачући*): Зовите гладијаторе, зовите појачање, напао нас је славуј, упомоћ, упомоћ!

ПРИНЦЕЗА: Не треба ми ништа више од тог тупавог краљевића!

ЦАР: Објавићу рат тој земљи! Какав је то начин, какви су му то поклони?

ЛУДА: Живи!

ЦАР: Показаћу ја њему шибу живу!

ПРИНЦЕЗА: Затворите тог слугу који ми се подсмевао!

Дворани хваљају Слују.

СЛУГА: Хоће ли бити тамо нешто да се поједе?

ЛУДА: Ха, па наравно, затворска храна је боља него дворска.

СЛУГА: Ура! Живео затвор! Хоћу у затвор!

ЛУДА: Ура, добили смо још једну луду!

Одлазе слује, дворани и Принцеза. Цар остаје сам, узима ружу и мирише је, задивљен. Улази краљевић преобучен у свињара.

СВИЊАР: Добар дан, царе!

ЦАР (*ошвијен мирисом*): Добар дан, момче! Какав диван дан!

СВИЊАР: Има ли код вас посла за једног свињара, ваше величанство?

КРАЉ: Има, има, наравно! Дошао си у прави час! Баш ми треба један свињар. Знаш ли ти чувати свиње како ваља?

СВИЊАР: Знам, ваше величанство!

ЦАР: А знаш ли чувати и овце?

СВИЊАР: По потреби.

ЦАР: Одлично! Баш сам послао овчара у превремену пензију, ал' ето, ти ћеш ми радити оба посла, наравно, за исту плату!

СВИЊАР: Мени треба само мало хране и место да преноћим.

ЦАР: Одлично! Ја свима говорим да паре само чине човека несрећним!

Улази Луда.

ЛУДА: Паре људе кваре, а и вештачке руже.

ЦАР: Руже! (*брзо баца ружу*) Одвратне ли руже, грозно мирише! И, шта сам оно рекао... а да... значи, радићеш без пара и бићеш срећан.

ЛУДА: Наш цар је добар, жели да му цео народ буде срећан, па је од народа покупио сав новац.

ЦАР: Наравно, ја сам цар и морам да бринем о јадном народу.

ЛУДА: Јесте, наш народ је јадан, али је зато срећан!

ЦАР: Ако се будеш показао добар, и ти ћеш бити срећан, а даћу ти да радиш и око живине. Ма, све ћеш ми радити када си тако добар! А сад на посао, одмах!

Цар и Луда одлазе. Луда се враћа и узима ружу. Свињар остијаје сам на сцени и љуби лончић који љочиње да свира.

ЛОНЧИЋ:

Аугустине, сети се, сети се, срећниче,
живот брзо промиче, пролази све,
игре у младости, бриге и радости,
све на свету пролази, све је ко сан,
слава и страдања, љубав и надања
све на свету пролази, све је ко сан,
живот брзо промиче, пролази све,
игре у младости, бриге и радости,
све на свету пролази, све је ко сан,
све на свету пролази, све је ко сан.

Док љесма љуби, љуби лончић са својим дворанима и задивљено слуша лончић.

ПРИНЦЕЗА: Јао, какав диван инструмент! Морам да га имам! Морам! Молим вас, одмах да сте отишли до тог свињара и да сте купили то! Не питам шта кошта!

Дворани одлазе до Свињара, љубоварају, не чује се љуби љоворе. Принцеза машта.

ПРИНЦЕЗА: Како је дивна та играчка! Када је будем имала, бићу најславнија у царству. Направићемо балове на којима ћемо пуштати песме, а лончић ће сам свирати.

Дворани се враћају задихани и сви љубовремено љоворе.

ПРИНЦЕЗА: Колико кошта?

ДВОРАНИ: Боже!

ПРИНЦЕЗА: Шта „Боже“?

ДВОРАНИ: Ми не смемо ни да кажемо шта је тражио!

ПРИНЦЕЗА: Не интересује ме, даћу му што год тражи! Ваљда моја ризница може то да плати!

ДВОРАНИ: Тога нема у вашој ризници.

ПРИНЦЕЗА: Нема? Како нема? Шта он мисли! Шта хоће тај бедни свињарчић?

ДВОРАНИ: Он хоће...

ПРИНЦЕЗА: Да?

ДВОРАНИ: Он хоће...

ПРИНЦЕЗА: Да?

ДВОРАНИ: Он хоће...

ПРИНЦЕЗА: Шта више хоће?

ДВОРАНИ: Хоће, овај, тражи десет пољубаца од вас!

ПРИНЦЕЗА: Шта?! Десет пољубаца?! Каква дрскост! Од тога нема ништа! Може да добије пољупце једино од вас! Идите и питајте га!

Дворани одлазе.

ПРИНЦЕЗА: Како се све променило! Замисли да једна принцеза мора да љуби свињара! Ма, зваћу оца и он ће га одмах у тамницу! Што се ја замајавам, чик да видим да не пристане!

Дворани се враћају.

ДВОРАНИ: Неће! Или принцеза, или ништа!

ПРИНЦЕЗА: Ухапсићу га, нема шта ту да се прича!

ДВОРАНИ: Али онај лончић тако лепо свира! Је л' чујете, сада је пустио другу песму.

Док лончић њева, дворани иџрају.

ЛОНЧИЋ:

Код обућара пилећа чорбица кува се,
код пароха прасенце дебело пече се,
кнедле код столара, каша код колара,
а код апотекара паприкаш љут,
фазан код крчмара, риба код стаклара,
код трговца дебелог срнећи бут.

ПРИНЦЕЗА: Овако ћемо. Ви ћете ме заклонити и ја ћу га пољубити, али за то нико не сме да зна. Ја сам царева кћи!

ДВОРАНИ: Дабоме, дабоме!

Сцена 3: *Оглазе. Иза завесе се чује бројање. Принцеза се враћа са лончићем и оглази на друћу сџрану. Појављује се Свињар, који љрави чејрџаљку. Чејрџаљка свира мелодију „Аућусџине, срећниче”. Поново се љојављују Принцеза и Дворани на друћој сџрани.*

ПРИНЦЕЗА: Ах, то је тако супер! Идите брзо, видите колико тражи за чегртаљку.

ДВОРАНИ: Да, супер је, стварно је тако *шармон*!

ПРИНЦЕЗА: Али, да зна, нећу га пољубити ниједном!

Сама на сцени док се чује музика. Дворани се враћају.

ДВОРАНИ: Хоће сто пољубаца од царева кћи!

Принцеза се замало онесвесџи и љада у руке Дворанима.

ПРИНЦЕЗА: Он је полудео! Шта он мисли! Па ја сам царева кћи!

ДВОРАНИ: Али та чегртаљка је предивна!

ПРИНЦЕЗА: Ако је тако, онда се морамо жртвовати за добробит уметности. Добиће од мене опет десет, а од вас осталих деведесет.

ДВОРАНИ: Али ми то нерадо чинимо!

ПРИНЦЕЗА: А ја радо вам чиним? Када ја могу десет, можете и ви остало. Ја вас храним, плаћам и одевам!

Појављује се Свињар.

СВИЊАР: Жао ми је, али ја хоћу само пољупце од принцезе!

ДВОРАНИ: Али не можеш тражити сто пољубаца од принцезе!

СВИЊАР: Зашто? Могу и хоћу! Ако неће, онда ништа. Није мени стало до њених пољубаца колико до моје чегртаљке.

ПРИНЦЕЗА: Сто пољубаца нема шансе! Може да добије само сто од вас.

ДВОРАНИ: Али ми нећемо!

ПРИНЦЕЗА: Има да оћете!

СВИЊАР: Нећу ја! Или сто од принцезе или ништа!

ПРИНЦЕЗА: Добро, али, да знаш, после овога ћу те прогнати из царства!

Свињар и Принцеза се крију иза завесе, а дворани броје. Док они броје, улази Цар, љуџиџи, и рејује уз музику док осџали сџоје на сцени, не љомерајући се.

ЦАР:

Шта то чујем, шта је сада,
око свиња нека вика,
биће суза, биће јада
кад ухватим преступника,

идем сад да средим ствар,
па ја сам ваљда неки цар,
бацићу га на тортуру
два'ест пет по туру.

ЦАР: Срамота! Шта је ово, куплерај? Сви сте отпуштени, а тебе, кћери моја, срам да буде!

ПРИНЦЕЗА: Али, тата, то није као што изгледа!

ЦАР: Јесам ли ја луд или ћорав? Чујеш ли ти то, лудо моја? Ја као глуп и ћорав!

ЛУДА: Срам да те буде, тако свом паметном татици.

ПРИНЦЕЗА: Али, нисмо ми ништа, ми смо спремали приредбу за...

ЦАР: Лепа приредба, нема шта! Слободно можеш да ухватиш тог свињара под руку и са њим напоље!
Ја ти тражим принца, а теби се свиђају свиње! Срећа те имам још једну кћерку, она ће бити паметнија.

ЛУДА: Ако је повукла на мог цара, онда нема ту памети ни грама.

Сви одлазе ѡрезирући Принцезу, која осѣјаје сама на сцени.

ПРИНЦЕЗА: Ето, како сам била глупа! А одбила сам оног краљевића и шта ћу сад сама овако.

Појављује се Свињар, скида кабаницу и осѣјаје у свечаној одори.

КРАЉЕВИЋ: Знај да те презирем, ниси хтела честитог краљевића, ниси имала осећај за ружу и славуја, а свињара си пољубила за играчке!

ПРИНЦЕЗА: Али ја нисам крива, ја сам тако одрасла!

КРАЉЕВИЋ: Ја сам крив што сам те волео.

ПРИНЦЕЗА: Шта ћу ја сад сама! Научила сам лекцију. Сад све знам.

КРАЉЕВИЋ: Сад је касно!

Краљевић одлази. Принцеза осѣјаје сама на сцени.

ПРИНЦЕЗА:

Аугустине, сети се, сети се, срећниче,
живот брзо промиче, пролази све,
игре у младости, бриге и радости,
све на свету пролази, све је ко сан,
слава и страдања, љубав и надања,
све на свету пролази, све је ко сан.
Игре у младости, бриге и радости,
слава и страдања, љубав и надања,
све на свету пролази, све је ко сан.

Принцеза одлази ѡужна. Појављује се Луда.

ЛУДА: Ха, добро вече! Морате опростити Андерсену на тужном крају, то је његова бајка. Но, пошто сам ја овде задужен за смех, ја тужан крај не могу поднети, а Андерсен ће ми опростити. У ствари, мислим да је он већ опростио принцези то што је била уображена.

Одлази и доводи Краљевића и Принцезу.

ЛУДА (*јубилице, ѡре нејо шѣо се Краљевић и Принцеза ѡоклоне*): И тако су они живели срећно до краја живота. Музика и весеље нек крену!

Музика, ѡоклон.

5.2. ПЕПЕЉУГА

Пейељуџа чисти собу. Очух седи на столице и незаинтересовано чита новине. Долази Маћеха.

МАЋЕХА: Јеси ли била на пијаци?

ПЕПЕЉУГА: Да, мајко!

МАЋЕХА: Рекла сам да ме не зовеш тако. Ја сам мадам за тебе!

ОЧУХ: Мадам из Малог Мокрог Луга!

ПЕПЕЉУГА: Да, мадам!

МАЋЕХА (*мужу*): Тебе ништа нисам питала! (*Пейељуџи*) Да ли је доручак готов?

ПЕПЕЉУГА: Само да се лосос скува.

МАЋЕХА: Лосос?! Лосос?! Какав лосос?!

ПЕПЕЉУГА: Синоћ сте ми рекли да узмем лососа на пијаци и да направим бродет.

МАЋЕХА: Ти кажеш да сам ја расејана, то кажеш, да не знам шта говорим?!

ПЕПЕЉУГА: Не, мајко, овај, мадам, никако!

МАЋЕХА: Рекла сам ти да спремиш пијаног шарана.

ПЕПЕЉУГА: Опростите ми, мадам, одмах ћу.

ОЧУХ: И ја бих нешто попио. У овој кући само шарани пију!

ПЕПЕЉУГА: Да вам донесем једну ракијицу?

МАЋЕХА: Куш! Марш на пијацу, даћу му ја једну ракију по глави!

Пейељуџа одлази на пијацу.

ОЧУХ: Лепо ја рекох, само за шарана има, а...

МАЋЕХА: Ти си синоћ био пијан ко шаран! И не требају ми за доручак два пијана шарана!

ОЧУХ: Нисам био пијан, славио сам!

Долази старија кћи. Мајка јој ујаћа.

МАЋЕХА: Ма, ти славиш откад си рођен! А ево и мог чеда! Је ли лепо спавала мајкина душица?
Ћушање.

МАЋЕХА: Оћеш белу кафу?

Ћушање.

МАЋЕХА (*мазећи је по коси*): Дремљива моја цура.

ОЧУХ: Ленштина!

МАЋЕХА: Ћу'дер море, бабуну један!

ОЧУХ: Шта? Бабубубубу...

МАЋЕХА: Мајмуне!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Остави ми, жено, косу на миру!

МАЋЕХА: Да почешља мамица.

СТАРИЈА КЋЕРКА: Зови Пепељугу.

МАЋЕХА: Где је та девојчура? Долази овамо! Мала!

ОЧУХ: Оставите више то дете на миру!

Неко звони на вратима. Ушрчава Пейељуџа.

ПЕПЕЉУГА: Ваша пријатељица Гроздана вас тражи!

МАЋЕХА: Она није моја пријатељица, то је моја колегица, колегица, дете!

ПЕПЕЉУГА: Ваша колегица Гроздана вас тражи!

МАЋЕХА: И није Гроздана него мадам Грозда.

ПЕПЕЉУГА: Мадам Грозда вас тражи!

ОЧУХ: Може мени један сок од преврелог грожђа?

МАЋЕХА: Чешљај ми кћерку!

ПЕПЕЉУГА: Али морам да очистим шарана!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Шарана? Каког шарана? Мрзим те смрдљиве рибе!

МАЂЕХА: Шта? Шарана?! Ко ти је рекао да правиш шарана?!
ПЕПЕЉУГА: Али ви, мадам!
МАЂЕХА: Тишина! Шта ће моје пиленце за доручак?
СТАРИЈА КЋЕРКА: Хоћу прасетину.
МАЂЕХА: Прасенце, мало, је л' да? Одма! Ти, мала уштво, одма вади оно прасе из замрзивача!
Улази Гроздана.
ГРОЗДАНА: Ију, ију, овде је весело, весело, весело!
СТАРИЈА КЋЕРКА: А да ме очешља?
ГРОЗДАНА: Ко да те очешља?
ОЧУХ: Оће ли и то прасе да буде пијано?
ГРОЗДАНА: Какво прасе?
МАЂЕХА: Што је смешно! Пустите ти њих, све ћу ти, слатка моја, објаснити, седи ти само, сад ће чај.
Мала, донеси одмах чај!
ОЧУХ: Жалосно је то што у мојој кући и свиње и шарани могу да пију, а ја ни чашицу!
ГРОЗДАНА: Какве се то свиње овде мотају од јутрос?
МАЂЕХА: Ништа, моја Гроздо, то он због свињског грипа. Прати ове вести, па се занео!
ГРОЗДАНА: Да, тај свињски грип. Него, лепа моја, да ти кажем, уђем ја јутрос у једну радњу, „Бела ми”..
МАЂЕХА: Јао, дивно, откад се ја спремам да одем у ту радњу!
СТАРИЈА КЋЕРКА: И ја, и ја!
ОЧУХ: Има једна одлична кафана поред тог бутика! Леле ми!
ГРОЗДАНА: Кад оно тамо дивна блуза и хаљина, не можеш да замислиш какве су! Ма, не верујеш!
МАЂЕХА: Морам да је видим, морам! То је сигурно изузетно!
ГРОЗДАНА: Него, јеси ли чула за оно што се десило?
МАЂЕХА: Које?
ГРОЗДАНА: Оно код комшије, развели су се.
МАЂЕХА: Ах, то, па то је могло да се очекује. Ја сам увек говорила да паре нису гаранција за срећу у браку!
ГРОЗДАНА: И ја исто. Ја увек кажем мојој кћерки: љубав је највреднија у животу.
МАЂЕХА: Ја то стално причам мојим кћерима. Ето, ја сам се удала због новца, па видите како сам прошла – и без новца и без љубави!
ОЧУХ: Ког новца?
МАЂЕХА: Оног што си ти попио!
ОЧУХ: То је била моја уштеђевина пре брака, коју сам потрошио на твоју „багат” машину за шивење!
МАЂЕХА: Да није било те машине, ми не бисмо сад седели у овом стану!
ОЧУХ: Ја и даље мислим да је било паметније да сам тад наручио пола белог и десет ћевапа!
ГРОЗДАНА: Па, ти си тад, мила моја, шила!
МАЂЕХА: Врло мало, врло мало, одмах сам нашла неколико радница.
ГРОЗДАНА: Да, да, па наравно!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Мама, ја нисам лепо очешљана!
Улази Млађа кћерка.
МЛАЂА КЋЕРКА: Ти си толико ружна да ти ни пеглање косе не може помоћи!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Мајко, шта она рече?
МАЂЕХА: Шали се, сине!
МЛАЂА КЋЕРКА: Не шалим се. И бежите од мене! Где је она пепељава? Није ми јутрос ставила пасту на четкицу за зубе, сада има да ми опере зубе.
МАЂЕХА: Бештија једна! Са' ће она, само да припреми прасе.
МЛАЂА КЋЕРКА: Какво прасе! Свињу да једем за доручак?! То је за сељанке као што сте ви!
ОЧУХ: Не, кћери, она је мадам Батерфлај из Малог Луга!

СТАРИЈА КЋЕРКА (*оглазећи*): Ти си сељанчура!
МЛАЂА КЋЕРКА: Оћу лигње!
МАЂЕХА: Девојко! Трчи на пијацу по лигње!
ГРОЗДАНА: Одох ја, овде опет неке свиње лете.
МЛАЂА КЋЕРКА: Пошаљите нам Катарину да се заједно спремимо за журку!
ГРОЗДАНА: Одмах ћу, њој је тако лепо у вашем друштву.
Гроздана оглази. Улази Пејељуја.
ПЕПЕЉУГА: Тек сам ставила прасе у рерну, госпођо!
МАЂЕХА: Какво прасе? То је за сељанку ко што си ти! Лигње и плодове мора да сам одмах видела! И пожури, већ касниш! Оћеш да ми деца добију анорексију?
МЛАЂА КЋЕРКА: А моји зуби?
Улази Сџарија кћерка.
СТАРИЈА КЋЕРКА: А моја коса?
МАЂЕХА: Мама ће и да чешља и да пере!
СТАРИЈА: Нећу, хоћу да ме она чешља.
МАЂЕХА: Добро, одох и ја да се припремим за журку, чекам вас тамо, а ви се дотле лепо слажите.
ОЧУХ: Шта ћеш ти, матора кокошко, на журки?
МАЂЕХА (*оглазећи*): Не слушам те, ти си за мене ваздух!
МЛАЂА КЋЕРКА: И, где је мој „Забавник“?
ПЕПЕЉУГА: Али данас је четвртак!
МЛАЂА КЋЕРКА: Шта ме брига, хоћу „Забавник“!
ОЧУХ: Шта ће теби, сине, „Забавник“, када ти не знаш да читаш?
Пејељуја јој даје „Забавник“.
МЛАЂА КЋЕРКА: Ово је стари, знам по сликама. Хоћу нови!
ПЕПЕЉУГА: Излази тек сутра.
МЛАЂА КЋЕРКА: Одмах да си отишла у фабрику, нек ми одштампају један!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Стани! Прво да ме очешљаш!
МЛАЂА КЋЕРКА: И мени зубе да опереш!
Пејељуја џрчи од једне до друге.
СТАРИЈА КЋЕРКА: Јеси ли ми заказала код фризера?
ПЕПЕЉУГА: Јесам!
МЛАЂА КЋЕРКА: А мени?
ПЕПЕЉУГА: Јесам!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Зови ми такси!
МЛАЂА КЋЕРКА: И мени!
Пејељуја оглази да зове џакси.
СТАРИЈА КЋЕРКА: И да урадиш домаћи из хемије, математике, српског, географије, историје, биологије...
МЛАЂА КЋЕРКА: Енглеског, француског, ликовног, техничког, физичког!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Вечерас је журка код најбогатијег дечка у школи!
МЛАЂА КЋЕРКА: Мора бити мој!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Баш ће тебе такву! Он је мој!
Долази Каџарина.
СТАРИЈА КЋЕРКА: Што ти је добра та хаљина!
КАТАРИНА: Узела ми мајка у „Бела мију“!
МЛАЂА КЋЕРКА: Што бих ја волела да се тако обучем!
КАТАРИНА: Али у вашем бутику шију по овим лиценцама!
СТАРИЈА КЋЕРКА: Оригинал је, оригинал!
КАТАРИНА: То јесте, али када вам је мајка кројачица, онда морате да носите њено.

МЛАЂА КЋЕРКА: Наша мајка није кројачица! Она је модни креатор!

КАТАРИНА: Креатор, хаха, креатор! Јесте ко што сам ја ђак генерације!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Кокошко једна, наша мајка је шила за Дону Каран, за Карла Лагерфелда, за.... за..
за све је шила. А за тај „Бела ми” шију Кинези!

Пейељуи се враћа.

ПЕПЕЉУГА: Такси вас чека!

МЛАЂА КЋЕРКА: Како, бре, ти улазиш, пепељава!

КАТАРИНА: Ово вам је млађа сестра, хаха, хаха! Личите, хаха!

СТАРИЈА КЋЕРКА (*рујајући се*): Није млађа сестра, него послуга! Ти немаш ни сестру, ни послугу!
А ни оца!

КАТАРИНА: Како? Шта? Шта си рекла?!

СТАРИЈА КЋЕРКА: То што си чула, а ја сам чула то што сам ти рекла!

КАТАРИНА: Срам да те буде! И то ми је хвала што сам ти послала задатак на контролном!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Захвалила сам ти се за тај хумани гест.

ПЕПЕЉУГА: Такси је стигао!

КАТАРИНА: Чули смо те, одвратно мало створење! Чули смо те!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Стварно, шта ти изиграваш? Чули смо те!

КАТАРИНА: Добро, де, чули сте је, ајмо да не закаснимо!

Сестре оглазе свађајући се. Очух и даље чииа новине. Долазе две Пейељуиине најбоље другарице.

ПЕПЕЉУГА: Откуд ви овде? Склоните се брзо док се нису вратиле!

ДРУГАРИЦА 1: Дошле смо по тебе. Идеш са нама на журку. Па јесмо ли ми најбоље другарице?

ДРУГАРИЦА 2: Биће нам супер! Сви ће да дођу, и из других школа.

ПЕПЕЉУГА: Не смем, имам толико тога да урадим.

ДРУГАРИЦА 2: Шта ћеш сад да радиш, па вечерас је наше вече!

ПЕПЕЉУГА (*иужно*): Можда јесте ваше вече, али ја имам гомилу задатака да урадим!

ДРУГАРИЦА 2: Ко је још видео да се суботом увече раде задаци, још када је најбоља журка у граду?

ПЕПЕЉУГА: Ја сам видела милион пута!

ДРУГАРИЦА 2: Е, више нећеш ни ти да гледаш!

ДРУГАРИЦА 1: У праву си! Ја ћу да те средим за бал! Изгледаћеш ко Анђелина.

ПЕПЕЉУГА: Која Анђелина?

ДРУГАРИЦА 1: Па, Џоли!

ПЕПЕЉУГА: Свеједно, не смем, оне ће ме појести.

Другарица 1 је сређује, облачи, иминка...

ДРУГАРИЦА 2: Ко да те поједе? Немој да им ја покажем!

ПЕПЕЉУГА: Јој, немојте, молим вас! Нису оне тако лоше, само су размажене.

ДРУГАРИЦА 1: Јесте, размажене роспије!

ПЕПЕЉУГА: Свеједно, не смем, не могу да се свађам, немој да ме сређујеш, нека.

ДРУГАРИЦА 2: А да пробаш да је мало замаскираш?

ДРУГАРИЦА 1: Ништа се не секирај, неће те препознати када те ја нашминкам. Ја себе не препознајем
када се нашминкам, па се често уплашим када се погледам.

ДРУГАРИЦА 2: Вежи јој косу у реп.

ДРУГАРИЦА 1: Наравно, и понела сам ову блузу, и то је то. Нико те не може препознати!

ПЕПЕЉУГА: Али морам да урадим домаће задатке!

ОЧУХ (*напо устјаје*): Е, то ћу ја да урадим. Нема ништа у овим новинама што није било и јуче!

ПЕПЕЉУГА: Али како ћете ви, па...

ОЧУХ: Ја како ћу? Па ја сам у сваки разред по два пута ишао, да утврдим градиво! Сад га знам у по
ноћи да ме питаш!

ПЕПЕЉУГА: Не знам како да вам се захвалим!

ОЧУХ: Ништа, драго дете, само се врати пре поноћи да те не открију.

ДРУГАРИЦЕ: Ура, ура! Идемо сви!

Оглазе. Музика. Журка. Маћеха јура кћерке код Принца, оне ирају са њим. Појављује се Пејелуја са другом, сви засијају, прави се шилир. Дру се ирикључује шилиру. Принц заира са њом, Пејелуја погледа на сави, а заштим услахилено бежи, остављајући ципелицу.

СТАРИЈА КЋЕРКА: Где је она уштва? Хоћу кафу!

МЛАЂА КЋЕРКА: Идем да је пробудим.

СТАРИЈА КЋЕРКА: Јесте ли видели ону профукњачу?

МАЋЕХА: И због ње да нам одлете милиони!

МЛАЂА КЋЕРКА: Срамота!

МАЋЕХА: Нечувено! Нек ми се скува чај за смирење!

СТАРИЈА КЋЕРКА: А могла сам једну банку од њега да добијем.

МЛАЂА КЋЕРКА: Ја више волим тржни центар!

Улазе Гроздана и Катарица.

ГРОЗДАНА: Јесте ли видели, молим вас, оног глупог принца?

МАЋЕХА: Зашто глупог? Човек може да воли оно што жели да воли!

ГРОЗДАНА: Али, ко је она? Ко је та мала која се усудила? Ко?

КАТАРИНА: Јесте? Ко је то? Ко?

МАЋЕХА: Зар је битно? Зар нисмо рекли да је важна љубав?

ГРОЗДАНА: Да, да, љубав. Важна је, али важна је нама, познатима! А ко је она да и за њу важи! Зар за њу толики милиони?

Улази Очух уводећи Принца, који држи велику рибарску чизму.

ОЧУХ: Ево, доводим вам госта, али чини ми се да греша пошто је дошао да тражи вас.

ПРИНЦ: Бонжур!

МАЋЕХА (*изненађено и збуњено*): Бон, дабом, бон!

ГРОЗДАНА: Гуд монинг, мај дир!

ПРИНЦ: Морам да видим да ли је ово ваша ципела. Уф, пардон, ишао сам јутрос на пецање. Да видим... Ах, да, ово је ципелица!

МАЋЕХА: Коми фо, коми фон, наша, наша! Обувајте је!

ГРОЗДАНА: И ти, Каћуша! И ти пробај!

СТАРИЈА КЋЕРКА: Не могу да уђем у њих.

МАЋЕХА: Само да исече нокте. Сад ће она!

МЛАЂА КЋЕРКА: Дај овамо ту ципелу, она треба прсте да сече!

ОЧУХ: Када ти видим та стопала, богме, ти ћеш сећи пету.

КАТАРИНА: И мени је мала, мама!

ГРОЗДАНА: Није, чедо, мало, није, него ти стопало мало набубрило од синоћних штикли!

МЛАЂА КЋЕРКА: Она је увек имала стопала ко паприка бабура, хахаха!

Пејелуја улази сипидливо. Сви иресијају да се смеју. Тишина. Гледају у Пејелују, која не зна шта да каже.

ПРИНЦ: Хоћете ви да пробате да обујете ову ципелицу?

МАЋЕХА: Шта?! Она да проба?!

ОЧУХ: Нека проба дете, што да не проба!

Пејелуја обува ципелицу.

МЛАЂА КЋЕРКА: Види, сељанчице, молим те. Обу их!

КАТАРИНА: Мама, она их је обула, обула!

ГРОЗДАНА: Обула, види стварно, обула!

ОЧУХ: Наравно да је обула када су њене.

ГРОЗДАНА: Ово је скандал, дете моје, полази са мном, ово је скандал!

Гроздана и Катарица оглазе.

ПРИНЦ: Хоћеш ли да пођеш са мном?

МАЋЕХА: Зете драги, овај, пардон, младићу, то је моја најдража усвојеница, можемо да се договоримо ако хоћете да је узмете.

Пейељуја скида крју, баца је Маћехи.

ПЕПЕЉУГА: Изволите, мадам. Припазите, на шпорету је пијани шаран, прасе је у рерни, а лигње се одмрзавају.

ОЧУХ: Одох и ја, жено, да поједем тог шарана у кафани, не бих да ризикујем са вашим бућкалицама!

Оглазе. Мајка и кћерке осћају забезекнутије.

СТАРИЈА КЋЕРКА: Јеси ли видела ти вашку!

МАЋЕХА (*разјарено*): Вашка, вашка, а паметнија него вас две заједно! Ватај варјачу и у кухињу, па да кувате док принц не дође тамо по вас!

Исћерује их.

5.3. МИДА

Сцена 1: Краљ Мида и Луда.

МИДА: Ајде, лудо, заиграј мало! Јеси луда или ниси?

ЛУДА (*иірајући*): Досадно вам је, мој краљу?

МИДА: Досадно. А бар да имам злата, путовао бих по целом свету.

ЛУДА: Али ви сте већ једном обишли свет.

МИДА: Па други пут да га видим.

ЛУДА: Видели сте га други пут прошле зиме.

МИДА: Добро, бре, лудо, хоћу да га гледам опет, је л' ти јасно?

ЛУДА: Јасно ми је, али ви сте богати, па идите и трећи пут.

МИДА: Јесам ли?

ЛУДА: Два пута сте обишли свет, имате четири дворца, две лепе кћерке, моћну државу, богату тетку у Америци... Шта би још човек могао да пожели?

МИДА: Можда још један дворац, само још један трезор злата.

ЛУДА: А још једну кћерку?

МИДА: Шта ће ми, једва могу да издржим и са ове две, само вичу: „Дај, дај, дај!”

ЛУДА: А можда једног сина?

МИДА: Уф, па да ми отме царство и да покупи све моје благо!

ЛУДА: Е, мој краљу!

МИДА: Шта ти знаш, лудо, то су велике ствари. Ти само играј!

ЛУДА: Играм, играм, краљу!

МИДА: Каква се то музика чује напољу?

ЛУДА: Оно ми се чини као сатирска свита и рекао бих да носе Силена, пратиоца бога Диониса.

Улази Слуга.

СЛУГА: Краљу, нашли смо у пољу Силена, пољског бога, мртваг пијаног, спава све у шеснаест!

МИДА: Јесте га донели?

СЛУГА: Јесмо!

МИДА: Ха, биће весело! Направите славље! Сатири знају да вечери учине занимљивим, има десет дана да правимо лумперајку!

ЛУДА (*скаче*): Журка, журка, јуухуу!

МИДА: Стани мало, ко ће то да плати?

ЛУДА: Испостави му после рачун.

МИДА: Ха, браво, лудо! И ти некад знаш да будеш паметан.

Музика, іласови, журка иза сцене.

Сцена 2: Дионис, Мига и Луда.

МИДА: Велико поштовање Дионису, раскошном богу свих...

ЛУДА: Журки у крају.

МИДА: Свих журки у крају.

ДИОНИС: Краљу Мидо, гостио си мог драгог Пана десет дана, па сад хоћу да ти испуним неку жељу.

МИДА: Нисам ја то, Дионисе, боже вина и весеља, урадио из користи, већ што и ја волим добру забаву.

ДИОНИС: Зато ћеш и бити награђен. Ишти неку жељу!

МИДА: Када већ могу, хтео бих још злата.

ДИОНИС: Зар само то? Злато се потроши, боље узми нешто паметније.

МИДА: Знам ја да се троши, зато га и желим још, али би било добро када не би могло да се потроши.

Хм... (размишља) Сетио сам се! Допусти да се све што дотакнем претвори у злато!

ДИОНИС: Мислим да ти то и није баш паметно.

МИДА: Зашто? Баш је добро! То је једини начин да га никад не потрошим. Чим нестане, ја хоп дрво у злато, камен у злато, све у злато.

ДИОНИС: Како хоћеш, испуњавам ти жељу. (ћићне ња њо рамену) Сад имаш тај дар.

Сцена 3: Мига и Луда.

МИДА (држећи златну чашу): Ха, види, претворио сам чашу у злато! Сад смо богатији од америчких федералних резерви.

ЛУДА: Видим. То вам је била последња чаша која није златна у читавој краљевини.

МИДА: Да, сад су ми све чаше златне.

ЛУДА: Одлично, сад можете да направите и читав дворца од злата.

МИДА: То сам већ урадио, пипнуо сам га случајно и он се цео позлатио.

ЛУДА: Да нисте и поток поред дворца претворили у злато?

МИДА: Откуд знаш? Претворио сам у злато и поток и рибице у њему.

ЛУДА: Ха, ха, ха! Сад можете да тражите још три жеље од златне рибице.

МИДА: Мислим да сам огладнео. Тежак је ово, али златан посао. Идем да нешто поједем, а ти пази на ове златне чаше.

ЛУДА: Хоћу, хоћу. Не дај боже да нам их неко украде, банкротираћемо.

После неколико њренушака враћа се Мига и урла.

МИДА: Лудо, лудо, јаооо, шта да радим?

ЛУДА: Шта је опет?

МИДА: Види!

Пружа му златно воће. Луда проба да зајризе.

ЛУДА: Мислим да је мало бајато.

МИДА: Будало једна! Видиш да сам га у злато претворио. Ништа не могу да поједем! Гладан сам!

Све што принесем устима постаје златно, не могу ваљда злато да једем. Пробао сам да ставим рукавице.

ЛУДА: Баш сте паметни! Претпостављам да су се претвориле у злато.

МИДА: Јесу, откуд знаш?

ЛУДА: А да вас неко нахрани?

МИДА: Види стварно, идем да нађем послугу.

ЛУДА: Увек сте се хвалили да имате златну послугу.

Оглази. После неколико њренушака се враћа, ојет кукајући.

МИДА: Гладан сам, а сад сам и жедан!

ЛУДА: Зашто?

МИДА: Узео сам пехар са вином и он се претворио у течно злато!

ЛУДА: Вау, замисли, течно златно вино! Где је тај пехар?

МИДА: Ти ме вређаш! Казнићу те!

ЛУДА: Уф, уф, претворићете ме у златног кипа, мазићете ме и пазити и звати ме Златко.

МИДА: Да, пошто ми је читаво кухињско особље претворено у злато, може и луда да буде златна.

ЛУДА: Одлично, сад имате златну кухињску гарнитуру! Ко ће сад да вас нахрани, јадни Мидо?

МИДА (*илаче*): Ти се спрдаш, а мени је тешко. Никог не могу ни да загрлим. Пробао сам да загрлим кћерку, али сам и њу претворио у злато.

ЛУДА: Одувек си хтео да од оне млађе направиш злато од детета, увек је била неваљала. Ето, сад имаш златну кћерку.

МИДА: Бууууу!!! (*џауза*) Откад смо ми на ти?

ЛУДА (*џрилази му*): Да, овај, добро, добро, краљу, смислићемо већ нешто.

МИДА: Не прилази! С ким ћу да причам ако и тебе претворим у злато?

ЛУДА: Замисли, златна луда, били бисте једини краљ на свету који има златну луду.

МИДА: Нећу злато, мука ми је од злата, хоћу обичну луду од крви и меса!

ЛУДА: Користиће вам злато за путовање око света.

МИДА: Видео сам га већ два пута, шта имам опет да га гледам!

ЛУДА: А хоћете ли још мало злата?

МИДА: Не спомињи ми га, повратићу, дао бих читав трезор за комад хлеба.

ЛУДА: Е, мој краљу, толико богат, а ипак тако гладан.

МИДА: Опет ти мени на ти! О проклета моја лудост и моја глад за богатством! (*џочиње да се удара џесницама*) Милост, милост, оче Дионисе! Опрости мени малоумном грешнику и одузми ми ово блештаво зло!

Појављује се Дионис.

ДИОНИС: Здраво, Мида, златни краљу!

МИДА: Опрости мени лудом ову жељу!

ДИОНИС: Лепо ти је овде, све је од злата.

МИДА: Молим те, склони ми га са очију, омрзнуо сам га за сва времена! И дворове ћу да порушим и да направим шуме и поља.

ДИОНИС: Добро, Мида, ти си схватио да богатство није само имати злато. Попиј мало из овог пехара и твоје муке ће нестати.

Мида џије и скаче од радосџи. Грли Лугу, која бежи од њеџа.

ЛУДА: Не пипајте ме, господине, макар још два сата. Можда још нисте сасвим здрави.

МИДА: Ма јок, види, види, ништа, ништа, идем одмах да једем, две козе и два јагњета и...

ДИОНИС: Стани мало, Мида, прејешћеш се, не ваља тако гладан одмах да навалиш на храну.

МИДА: У праву си, опет ја претерујем ко и у свему. Појешћу само једно јагње.

ЛУДА: А гарнитура кухињска?

МИДА: Молим те, хоће ли се вратити моји кувари? Не требају ми златни већ масни и мусави.

ДИОНИС: Све је сређено.

МИДА: Одлично, идем да једем, а ходи и ти, драги Дионисе, да прославимо Мидин повратак. Краљ Мида други део! Ходи и ти, Лудо, бацићу ти коју коску и даћу ти да сркнеш мало вина ако остане шта после нас двојице. (*смеје се*)

ЛУДА: Баш сте великодушни, драги краљу!

Дионис и Мида одлазе.

ЛУДА (*џублици*): Не знам зашто се у свим комичним представама луда зове тако. Јер, ако сам ја луд, онда...

Мида се дере иза сцене.

МИДА: Лудо, лудооо, ево једне коске, лудоо!

ЛУДА: Шта ћу, обожава ме, не може ни минут без мене!

Хваџа коску која му долеџи и одлази са сцене. У даљини се чује флауџа.

МИДА (*иза сцене*): Лудо, пакуј се, идемо да слушамо флауту!

ЛУДА: И после ја луд?

Сцена 4: Поље. Пан свира неку чудну мелодију на флаути. Мида задивљено слуша, док се Луда госађује.

МИДА: Чујеш ли како је ово дивно?

ЛУДА: Чујем.

МИДА: Ово су божански звуци!

ЛУДА: Мој краљу, опет претерујете.

МИДА: Не претерујем! А ти претерујеш! Рекао сам да ме опомињеш за претеривање, али не сваки пут када претерам. Претерао си, брате!

ЛУДА: Шта ћу када стално претерујете!

МИДА: Не претерујем!

ЛУДА: Претерујете! Све сте благо поделили, ходате пољима са мношћом као луди, завлачите се у пећине и тражите околу Баханткиње и Сатире, слушате птичице, држава вам се распада, а жена вас је напустила.

МИДА: Како се распада? Па њом управљају моје кћерке!

ЛУДА: Управљају ко што сте ви управљали! Ено их на трећем путу око света и шестом на Месецу!

МИДА: Нека се и оне науче да створе злато када га потроше, а ја сам своје створио.

ЛУДА: Вала, што јест јест, много га је било.

МИДА: Пустите све то и уживајмо у овим аркадијским долинама и милим звуцима.

Појављује се Ајолон.

АПОЛОН: Чујем ли ја то овде дивну музику?

МИДА: Наравно да чујеш.

ПАН: Добро дошао, Аполоне, господару свих уметности! Хоћеш ли да засвирамо заједно?

АПОЛОН: Хоћу, али бих прво желео да се са тобом окушам. Чуо сам да ти најбоље свираш флауту, а ја мислим да сам бољи.

ПАН: Ја сам увек за такмичење. Него, ко ће нам бити судија?

АПОЛОН: Ево, нек буде овај блесави Мида.

ЛУДА: Немојте, господару, слути ми на зло!

МИДА: Хоћу, мислим да сам управо ја најбољи за судију. Седим овде данима и слушам ове умилене звуке.

Пан свира на флаути, ња Ајолон. Завршавају.

АПОЛОН: Па, Мидо, ко је бољи?

ЛУДА: Ја мислим да сте изједначени.

АПОЛОН: Тебе нико ништа није питао!

ЛУДА: Полако, господару, то је ипак бог, немојте се шалити главом.

МИДА: Нека је бог, али ја знам шта сам чуо.

ЛУДА: Шта си чуо, нек си чуо, али Ајолон је боље свирао. Како ти мислиш да бог уопште може да свира горе од једног Пана?

МИДА: Нек је Ајолон и свирао боље, али ја кажем да је Пан бољи.

ЛУДА: Али то није тачно, и сам Пан показује да је Ајолон бољи.

Пан клима главом. Ајолон љуља са два магарећа уха и ставља их Миди на главу.

АПОЛОН: Мида, увек си био брбљивац, е сад буди мало магарац, има да носиш те магареће уши и да се стидиш.

Ајолон и Пан одлазе.

МИДА: Зашто ме ниси зауставио, лудо једна? Сад сам постао магарац!

ЛУДА: Говорио сам, али шта ја могу када луду нико не слуша. Сем тога, нисте магарац, само имате магареће уши.

МИДА (*дере се*): Ја сам само рекао истину! Ја сам страдалник истине, ја страдам због истине!

ЛУДА: Добро, бре, немој да се дереш, чуо сам те, ти страдаш због истине.

МИДА: И, шта ћу сад? Боље ми је да сам остао да све око себе претварам у злато.

ЛУДА: Што? Да би претворио магареће уши у златне?

МИДА: Опет се спрдаш са мном! (*йлачући*) Ууууу, што ли се то судбина игра са мном?

ЛУДА: Немојте плакати, решићемо то некако.

МИДА: Ето и ти! Са тобом сам као са братом, све ти дозвољавам, а ти ми се подсмеваш. И ти ми говориш!

ЛУДА: То ми је посао, ја сам луда.

МИДА: Ајд сад буди мало нормалан и паметан човек!

ЛУДА: Јест, па да ме баците у тамницу или на вешала зато што само вређам иако истину зборим!

МИДА: Нећу, лудо моја, само ми реци шта да радим.

ЛУДА (*доноси неко бело йлаино*): Ево, ставићемо турбан на главу и уши се неће видети.

МИДА (*радује се и йрли луду*): Браво, лудо, па ти си права паметница! Бићу као Турци, ако они носе турбане. Је л' носе тамо турбане?

Сцена 5: *Мида и Луда. Мида је йорасла коса.*

МИДА: Шта да радим? Сад треба неко да ме ошиша, а поданици ће од берберина сазнати да им краљ има магареће уши.

ЛУДА: Немој да се шишаш.

МИДА: Како да се не шишам? Коса ми се мрси и опада, а и пуна је вашки.

ЛУДА: Да немате можда и перут?

МИДА: Их, колико волиш!

ЛУДА: Онда узмите „хедншолдерс“, одличан је против перути.

МИДА: Одличан је да ти опадне коса! Свеједно, берберин ће знати да имам уши од магарца.

ЛУДА: Онда запретите да ником не говори.

МИДА: Која то тајна није била јавна? Али знам шта ћу. Када ме берберин подшиша, бацићу га у тамницу. У ствари, одсећи ћу му главу, што да пуним тамнице безвезе.

ЛУДА: Значи да вам требају два берберина годишње, а то значи да за десет година треба двадесет њих да посечете.

МИДА: Баш тако! Чист рачун – дуга љубав!

ЛУДА: Немамо толико бербера у краљевству.

МИДА: Отворићу школу и наредити да се школује сто бербера.

ЛУДА: Нико неће смети да вас шиша када се прочује да се ниједан не враћа после вашег шишања.

МИДА: Наредићу! Јесам ли ја краљ или нисам?

ЛУДА: Побећи ће сви у другу земљу.

МИДА: Ја ћу освојити другу земљу.

ЛУДА: Јесте ли ви добили и магарећу памет или само уши?

МИДА: Што?

ЛУДА: Да због бербера ратујете са другим земљама?

МИДА: Не видим разлику. Исто ми је ко да ратујем због злата или да проширим територије, мени је свеједно због чега ратујем.

ЛУДА: Јесте, само дај да се ратује!

МИДА: Ма дај да се ја шишам, ко прича о ратовању!

ЛУДА: Онда ћемо изабрати једног берберина који ће те шишати. Биће частан и ником неће одати тајну.

МИДА: Ето, што то одмах ниси рекао, него причаш о ратовању! Лудо једна! Треба да нападам другу земљу због шишања. То нигде нема! Еј, а ако берберин буде неком рекао, побићемо му породицу.

ЛУДА: Е, ал' си запео за убијање!

МИДА: Шта ћу када нисам ником скоро одсекао главу. Каква је то земља ако ником не сечемо главе?

ЛУДА: Нашао си прво берберима да их скидаш?

МИДА: Шта фали? И они су људи. Ако баш нећеш да му сецнемо главу, морамо га мало застрашити.

ЛУДА: Одох да нађем једног таквог.

Сцена 6: *Мида, Берберин и Луда.*

МИДА: И кажеш, ти си частан човек?

БЕРБЕРИН: Не знам, величанство, тако кажу за мене.

МИДА: Кажу да су за тебе реч и тајна светиње.

БЕРБЕРИН: Мислим да је реч једино што човек може да поседује.

МИДА: Браво! Ја сам имао много злата, али само ме је реч спасла.

ЛУДА: Реч те и довела до магарца. Не зна баш свако да употребљава речи како треба.

МИДА: Ти си, лудо, најпааметнија!

ЛУДА: Зато се и зовем Луда.

МИДА: Е па, берберине, слушај ме сад добро. Оно што ћеш видети када скинем турбан остаје само између нас двојице, у овој соби.

ЛУДА: Тројице.

МИДА: Ко тебе шта пита? Ти се не рачунаш, је л' то јасно?

ЛУДА: Јесте.

МИДА: Берберина питам.

БЕРБЕРИН: Јесте, јесте, нико жив неће знати.

МИДА: Шта неће знати?

БЕРБЕРИН: За то, када скинете турбан.

МИДА: Ником не смеш рећи или ћу ти породицу бацити у тамницу.

БЕРБЕРИН: Ја немам никог.

МИДА: Како, бре, немаш никог?

БЕРБЕРИН: Ја сам сироче.

МИДА: Лудо, па ти си луд!

ЛУДА: Јесам!

МИДА: Зар си од свих бербера морао да нађеш сироче?

ЛУДА: Али, он је најчаснији међу њима.

МИДА: Чиме сад да га уценим?

ЛУДА: Његова реч је реч којој се верује.

МИДА: Добро, ако је тако. Берберине, дајеш ли реч да ником нећеш рећи оно што ћеш видети? Понови!

БЕРБЕРИН: Дајем реч да ником нећу рећи оно што ћу видети.

МИДА: Или ћу ти ја одсећи главу.

БЕРБЕРИН: Или ћу ти ја одсећи главу.

МИДА: Ко ме главу?

БЕРБЕРИН: Пардон, грешка! Или ћете ми ви одсећи главу.

МИДА: Тако је!

ЛУДА: Морао си мало крви да додаш.

МИДА: Каква је корист од силе и власти ако је не користим и она зарђа? Власт се увек мора мало подмазати.

ЛУДА: Свежим главама вероватно.

МИДА: Ваља се и понека глава одсећи.

ЛУДА: За виши циљ.

МИДА: Јесте, за виши циљ.

ЛУДА: За твоје козје уши.

МИДА: Магареће.

ЛУДА: Пардон, магареће.

МИДА (*Берберину*): Још нешто. Не смеш да се смејеш када ме будеш шишао! Доћи ћеш опет за неколико месеци и никог више нећеш шишати до краја живота.

Мида њолако скида њурбан и искачу магареће уши. Берберин као да ништа не примећује, њрилази краљу и шиша ња. Зайим се њоклони и оглази.

МИДА: Јеси ли видео шта је професионалац? Реч није рекао, ни најмањи знак се није видео, а камоли да се пренеразио.

ЛУДА: Рекох ти ја да сам нашао најбољег.

МИДА: Свака част, лудо моја паметна!

Сцена 7: Берберин и пријатељи.

ПРИЈАТЕЉ: Чујем, шишаш краља?

БЕРБЕРИН: Шишам.

ПРИЈАТЕЉ: Шта има код краља?

БЕРБЕРИН (*вриољи се, њокрива рукама ушиа да не каже*): Ништа посебно.

ПРИЈАТЕЉ: Нема ниједан трач? Какво је то краљевство без трача?

БЕРБЕРИН: Ништа сем ушију.

ПРИЈАТЕЉ: Чеге?

БЕРБЕРИН: Овај... ушију, косе, краља кога шишам.

ПРИЈАТЕЉ: Ти нешто кријеш? Мора да краљ има вашке?

БЕРБЕРИН: Не кријем.

ПРИЈАТЕЉ: Кажи мени. Мени све можеш рећи, знаш да ником нећу рећи.

БЕРБЕРИН: Ма немам шта да ти кажем!

ПРИЈАТЕЉ: Увек се има нешто рећи.

Улази Познаник.

ПОЗНАНИК: А мени, кажи мени!

ПРИЈАТЕЉ: Он је трачара, немој њему никако. Реци мени, ја сам ти прави пријатељ.

ПОЗНАНИК: Он пријатељ, а одмах је дотрчао да нешто из тебе ишчупа!

БЕРБЕРИН: Оставите ме на миру!

ПРИЈАТЕЉ: Види ти њега! Шта је? Мислиш да је свет твој откад краља шишаш. Сад смо ми лоше друштво?

БЕРБЕРИН: Немам ништа да вам кажем.

ПОЗНАНИК: Неће нама, ми смо сувише испод њега. Можда треба неко са двора да ти дође да конверзирате.

БЕРБЕРИН (*њродере се*): Оставите ме на миру!

Изјури са сцене.

ПРИЈАТЕЉ: Шта му би?

ПОЗНАНИК: Никад није био такав.

ПРИЈАТЕЉ: Ми се мало нашалили, а он побенавио.

ПОЗНАНИК: Није лако шишати краља, замисли да га посече или да му уво одсече.

ПРИЈАТЕЉ: Стварно, баш је под стресом!

ПОЗНАНИК: Идемо да га утешимо.

Оглазе, њојављује се Берберин, осврће се, саишње и коиа рују. Када је искоиао рују, шайуће у њу.

БЕРБЕРИН: Краљ Мида има магареће уши! (*смеје се*) Да, уши правог магарца, не можеш да поверујеш, а све онако пале ко у правог магарца! А ја, када узмем маказе, (*њоказује како хваиа велике уши*) ухватим једно ухо, а краљ се мрдне (*смеје се*), дође ми да му дам коцку шећера да се смири, све чекам да се ритне! (*оиеи се смеје*) Јесте, збиља, праве магареће уши, замислите!

Затим заириа рују, њоіледа око себе и оглази са сцене. Долази Луда, оікоіава рују, вади флауіу и њочіње да свира. Чују се музика и ілас: „У цара Миде маіареће уши, у цара Миде маіареће уши.” Док іираје музика, сви излазе на сцену и њоклањају се.

6. ГРЧКИ МИТОВИ

Као и бајке, и митови се могу драматизовати. Будући да су митови опште познати, постоји доста могућности за њихову драматизацију. Уколико се одлучимо за свет пародије, онда античким јунацима додељујемо особине другачије од оних које су им у митовима приписане, удружујемо их са ликовима из других уметности, као што су стрип или књижевност, мешамо времена у којима се појављују и на тај начин добијамо уврнути свет који спаја класични грчки мит и мит савременог доба. То је свет који узвишено претвара у ниско, који безвредном даје вредност, који нарушава уобичајену слику античког света прожимајући га савременом стварношћу, схватањима и искуством. Добијамо особен свет бурлеске и травестије, који би требало да публику насмеје, забави, али и нечему научи. До сада сам драматизовао све значајније митове од Прометеја до Одисеја, како за читање тако и за позоришну игру. Због малог обима овог приручника доносим избор из тог опуса.

6.1. БОГОВИ СА ОЛИМПА И ПРОМЕТЕЈ

Сцена 1: *Зевс и Крон.*

ЗЕВС: Ајде, тата, доста је! Брате, дај сад мало ја да владам!

КРОН: Види ти малог! Је л' те зато нисам појео, да би ми отео власт?

ЗЕВС: Што, шта фали? И ти си је свом оцу отео!

КРОН: Зато и нисам луд да је сад теби дам. Сву браћу и сестре сам ти појео, а тебе сам оставио јер си био јадан, кило и по си имао, ко ће то да једе!

ЗЕВС: Чекао си да се мало ухраним?!

КРОН: Мислим да ти је дошло време. Додај ми ту портиклу.

Зевс му догаје.

КРОН: Иди сад код Стеве куvara, уреди се, па дођи као готово јело. И, молим те, стави на себе што више зачина, нарочито оригана, обожавам га.

ЗЕВС: Да ставим на себе и мало шафрана?

КРОН: Нећу тог шафрана, али би могао да се окупаш у неком сосу.

ЗЕВС: Већ сам срећен.

КРОН: Тих, бре, што си брз! Ти си мој најбољи син! Лези сад да те једем.

Зевс ућери батеријску лампу, чује се њом, Крон се рукама брани од светлости.

КРОН: Киклопи су ти дали муњу?!

ЗЕВС: Мислиш на ову батеријску лампу?

КРОН: Угаси то, угаси, не могу да поднесем!

ЗЕВС: Хоћу да вратиш моју браћу и сестре што си их појео!

КРОН: Хоћу, хоћу! Што одмах ниси рекао? А нису ни били укусни, причувао сам их у стомаку.

ЗЕВС: Марш са мог престола, је л' јасно?

КРОН: Баш сам размишљао да абдицирам. Што да ја и даље будем врховни бог када то може мој лепи синчић, а ја ћу му помагати и бити његов саветник. Па да! Заједно ћемо срећно и вечно владати.

Улазе Хад и Посејдон.

ЗЕВС: Ево и моје браће!

Поздрављају се као млади у савременом добу.

КРОН: Моји дивни и прелепи синови, види их како су само порасли!

ПОСЕЈДОН: Где си, брате, шта има?

ЗЕВС: Ево, управо постајем врховни бог, а отац ме смара.

ХАД: Дај ми да га бацим у тамну врећу, да види како је тесно у стомаку!

КРОН: Није хтео татица да вас мучи, само мало да вас чува. Прво мама чува у стомаку, па онда тата мало носи.

ХАД: Ти си нас носио неколико хиљада година.

КРОН: Тата, када ради, он то чини темељно. Нисам ја нека смотана жена да вас само девет месеци носим у стомаку. Нема сина док га тата не роди, је л' тако, синчићи моји драги?

ХАД: Зевсе, да га убијем сад или одмах?

ЗЕВС: Сачекај!

ПОСЕЈДОН: Ти си нас појео, драги татице! Могли смо да се угушимо у твојем стомаку!

КРОН: Храна, синови моји, на уста улази, а нисте се могли угушити, дао сам вам боцу са кисеоником.

ПОСЕЈДОН: Нас троје на једну боцу!

КРОН: Криза је, нема се, децо моја, а били сте и мали, таман на једну боцу. Видите како сте израсли.

Појављују се Титани, Кронови њихови, у кожним кационима, са аутоматима.

АТЛАНТ: Имаш ли неких проблема, владару?

КРОН: Ево мојих Титана! Где си ти до сада, идиоте?

АТЛАНТ: Добио сам дозволу за излазак, па сам отишао мало до града.

КРОН: Даћу ти ја излазак! Видиш да је овде на помолу побуна. Хоћу да је у крви угушиш, ил' ћеш добити излазак у мрачни Тартар!

АТЛАНТ (*рејетирајући*): Ко се буну да га видим ја?

Посејдон и Хад дижу руке увис. Зевс ујери лампу у очи Титану и њему исјада аутомат.

ЗЕВС: Будале, хватајте оружје!

Несћане светла, чују се њихови и јауци. Светло. Титани и Крон су везани.

ЗЕВС: Водите њега и све његове Титане у мрачни Тартар!

ХАД: Ја бих да оставим овог Атланта да држи небо. Нека му то буде казна!

ЗЕВС: Добро онда, све их похватајте и поведите у мрачни, дубоки Тартар.

ПОСЕЈДОН: Хоћемо ли све Титане да пошаљемо у Тартар?

ЗЕВС: Оставите Прометеја и његовог брата, они су били на нашој страни.

Посејдон и Хад одводе везане Титане и Крона. Улазе њихови суђаје са макама и њихови.

ЗЕВС: Три моје суђаје, шта то спремате?

Оне њихови. Једна узима мач, мери Зевса, други извлачи канџу, трећи ја њихови макама.

ЗЕВС: Шта ви то радите? Па ја сам врховни бог, видите ли?

КЛОТА: Јеси, јеси, али и ти имаш судбу. Сад када си постао краљ морамо да те измеримо. И ти имаш свој крај.

ЗЕВС: Свашта! Какав сам то краљ када и краљ има свој крај?

Суђаје одлазе, улази Хера са Еросом.

ЗЕВС: Ти мора да си Хера, моја сестра? Од данас ћеш бити моја жена.

ХЕРА: Не пада ми на памет, ти си познат као похотљив и насртљив.

ЗЕВС (*улази*): Ма ко насртљив, душице моја, ја сам фин младић. (*улази*)

ХЕРА: Не прилази, не прилази!

ЗЕВС: Пустити тог малог страшило и ходи ми у наручје да видиш шта је прави мушкарац!

ЕРОС: Ја сам бог љубави, нисам страшило!

ЗЕВС: Види ти њега, нема три киле у њему, а оће да буде бог. Ти си једно обично страшило, па још мало!

ЕРОС: Сад ће мало страшило да те испраши!

ЗЕВС (*иронично*): Уф, уф, сав сам се најежио!

Ерос испали стрелицу у њега.

ХЕРА: Јеси ли луд? Он је ионако жељан сваке жене, још му и стрелу бацаш!

ЗЕВС: Јесам, луд сам и управо сам присвојио све жене, а ти ћеш бити моја прва.

Хера бежи, а Зевс је јури. Одлазе са сцене.

ЕРОС (*јева*): Ја сам мали Ерос, нисам Рамацоти,

Некад ме зову Купидон, а некада Амор,

Боц, боц, стрелицама, не дирај ме ручицама,

Биће суза, беж, иде Амор јеж.

Смеје се.

Сцена 2: Зевс, Посејдон и Хад.

ХАД: Е, лепо, дошао је ред да делимо царство.

ЗЕВС: Наравно, ево овако ћемо. Ја сам цар, а ви сте... Шта сте ви уопште?

ХАД: Браћа!

ЗЕВС: Па да, царева браћа. Еј, знате ли ви шта је то, то је веће и од самог цара. Када си цар, мораш да владаш, да заповедаш, глуматаш, а када си брат, само тражиш од цара.

ПОСЕЈДОН: Ми смо Кронова деца и нама припада нешто.

ХАД: А рођени смо пре тебе.

ЗЕВС: Рођени, живели три секунде и одмах поједени!

ПОСЕЈДОН: Ја хоћу свој део, је л' јасно?

ЗЕВС: И нећеш да те преваре, је л' да?

ПОСЕЈДОН: Да!

ЗЕВС: Добро, ајд, нек вам буде. Браћа сте ми, ред је да се делимо.

ХАД: Ред је ред. Ја бих узео, овако, да видим...

ЗЕВС: Стоп, стоп, стоп! Не може то тако, већ ко шта заслужи.

ХАД: Како?

ЗЕВС: Ето, обараћемо руку.

ПОСЕЈДОН: Ја нећу.

ЗЕВС: А шта би ти?

ПОСЕЈДОН: Ја бих да играмо фудбал.

ХАД: А ја одбојку?

ЗЕВС (*узима боксерске рукавице*): А ја бих да избоксујем обојицу, но ајд, играћемо фудбал.

ПОСЕЈДОН: Ууу, супер! Ја браним!

Пославше јолове и играју фудбал, сви ширче и дају јолове за себе, радујући се.

ХАД: Стани! Шта радимо ми сад?

ПОСЕЈДОН: Играмо фудбал.

ХАД: Видим да играмо, али нисмо се поделили.

ПОСЕЈДОН: То је лако, ти ћеш бити бели, а ми ћемо бити црни. А могу ја да будем репрезентација Бразила, а ви се договорите.

ЗЕВС: Не лупај, Посејдоне! Хад је у праву. Како ћемо да поделимо свет?

ПОСЕЈДОН: Ево овако: нек Зевс пуца, ја браним.

ЗЕВС: И шта онда?

ПОСЕЈДОН: Да видиш како браним, Валтер Зенга ми није раван!

ЗЕВС: Знам, али шта онда када одбраниш?

ПОСЕЈДОН: Ако ја одбраним, ја узимам море; ако не одбраним, онда мени небо.

ЗЕВС: Добро.

Зевс се намешља, припремају се, раде вежбе. Зевс појурчи, али се испред лопте зауставља и усљореним покрећом лагано је шућине. Посејдон се намерно баца на друћу сћрану, а Зевс онда покушава да ја појоди. На крају узима лопту и ћура му је у руке.

ЗЕВС: Браво, царе! Како си ово одбранио! Каква парада, прави си тај Менга!

ПОСЕЈДОН (ћужно): Зенга.

ЗЕВС: Ај' сад, једно слово горе-доле. Зенга или Менга – моје је небо.

ПОСЕЈДОН: Добро, ето сад је моје море.

ЗЕВС: Ето, Хаде, теби нека буде подземно царство и свет мртвих, а ја ћу бити на Олимпу и владати свима вама.

ХАД: Чекај, нисам се сложио!

ЗЕВС (поћайше ја по образу): Ма кул је, брацо! Биће ти лепо доле, али ако баш хоћеш, ево, бацаћемо пару. Писмо или глава?

ХАД: Писмо.

Зевс баца, а заћим иледа.

ЗЕВС: Глава! Победио сам!

ХАД: Дај да видим!

ЗЕВС: Шта ћеш гледати када сам ја видео! Е па тако, сви смо се сад лепо поделили, ајд сад сваки у своје царство.

Улази Аћена.

ЗЕВС: Ево и татине мудрице!

АТЕНА: Здраво, тата! Јеси ли чуо да онај блесави Прометеј опет нешто прави и поправља?

ХАД: Добар је тај Прометеј.

ЗЕВС: Не верујем ја њему. Стари је то лукавац.

АТЕНА: Могу ли да се играм са њим доле у песку?

ЗЕВС: Може, сине, ал' када урадиш домаћи задатак.

АТЕНА: Који домаћи задатак?

ЗЕВС: Откуд знам! Ја нисам ишао у школу. Чуо сам од других родитеља да децу пуштају напоље тек када ураде неки домаћи задатак.

АТЕНА: Ја сам урадила.

ЗЕВС: Онда можеш да идеш. Стани, стани! А шта је било за домаћи?

АТЕНА: Да створимо један град.

ЗЕВС: Уф, што вас муче у школи! И шта си ти створила?

АТЕНА: Створила сам град Атину.

ЗЕВС: Вау, браво! Ти си татина паметница! Иди сад да се играш!

Одлазе.

6.2. ОКОВАНИ ПРОМЕТЕЈ

Сцена 1: *Прометей са мојником. На земљи лежи Човек. Долази Аћена.*

АТЕНА: Шта радиш, Прометеју, сине Јапетов, добри титане?

ПРОМЕТЕЈ: Узео сам небеско семе, па сам га ставио у иловачу, оквасио речном водом и замесио је. Од животињских душа сам узео добре и рђаве особине. Сад баш хоћу да окопам да плод не затрави.

АТЕНА: Лепо су мени рекли да ти ниси баш чист! И шта ће бити од тога?

ПРОМЕТЕЈ: Биће човек, лутаће земљом, хранити се, живети и умирати.

АТЕНА: Зашто онда живи ако ће опет умрети?

ПРОМЕТЕЈ: То не знам, али што је краће, то је и слађе. Знам из искуства.

АТЕНА: А је л' можемо ми да водимо бригу о њима?

ПРОМЕТЕЈ: Који ви?

АТЕНА: Ми, богови!

ПРОМЕТЕЈ: Ви не знате о себи да водите бригу, а хоћете од мојих људи да направите поданике!

АТЕНА: Свиђа ми се твоја замисао, таман да их ставим у свој град Атину. Даћу им божански дах.

ПРОМЕТЕЈ: Само ако си опрала зубе.

АТЕНА: Јесам, ружиним латицама.

ПРОМЕТЕЈ: Може, али следећи пут их опери пастом за зубе.

Саће се и дуне. Усћаје Човек, само у њама, њокушава да хода, њодиге се и њада, њроба чењвороношке, унезверено се врзма њо сцени, мумлајући нешто.

АТЕНА: Нешто ти није баш савршен овај човек.

ПРОМЕТЕЈ: Направили смо ипак само човека, не и бога. Позабавићу се њим, видећеш да ће бити добар. (Човеку) Устани!

Човек се окреће, не зна одакле дойире њас. Прометей долази до њега и њокушава да му отвори очи.

ПРОМЕТЕЈ: Зашто жмуриш? Отвори очи! Зашто сам ти их ставио?

Човек отивара очи и, када ња види, уљаши се и њадне на земљу.

ПРОМЕТЕЈ (њоказује му њестивима да усћане): Не плаши се. Ајде, лагано отвори очи, погледај како ја стојим, па и ти устани.

Човек њроба да сћоји на рукама и њави.

ПРОМЕТЕЈ: Не тако, обрнуто, овако.

Човек се окреће леђима њрема њему.

ПРОМЕТЕЈ: Не тако, коњу један!

АТЕНА: Зар ниси рекао да се зове човек?

ПРОМЕТЕЈ: То ја њему тепам.

Прометей ѡрилази Човеку, ѡридржава ѡа и усћравља.

ПРОМЕТЕЈ: Је л' сад боље?

Човек клима ѡавом мумлајући. Прометей ѡа ѡушћа, овај ѡада.

АТЕНА: Видим ја, нећеш се ти дуго забављати са том стварчицом што се зове човек.

ПРОМЕТЕЈ: Богами, и ја имам све мање стрпљења.

АТЕНА: А да га ми опет закопамо и растргнемо када није ни за шта?

ПРОМЕТЕЈ: Могли бисмо. Ухвати га за једну руку, ја ћу за другу, па ћемо да га раставимо.

Човек најло усћаје и ѡочиње да ѡира казачок мумлајући мелодију.

ПРОМЕТЕЈ: Ха, види како нас је сад брзо разумео!

ЧОВЕК (клима ѡавом и мумла): Азем, азем!

АТЕНА: Шта мазнеш?

ПРОМЕТЕЈ: Покушава да каже да разуме, али му тешко ово Р.

АТЕНА: Добро Р, али што онда не изговори У?

ЧОВЕК: У у у у!

ПРОМЕТЕЈ (*мази ѿа ѿо ѿлави*): Паметна моја пчелица, зна, зна. Уууууу...

ЧОВЕК: Ууууу!

АТЕНА: Нисам му ја безвезе дала божански дах! Бар се надам да није безвезе...

ПРОМЕТЕЈ: Ајд, богињо, богати, дај му неко одело. Награди га.

АТЕНА (*ђружајући му*): Ево имам једну сандалу и ево му један бели чаршав, тако су се облачили у Грчкој тада.

Човек узима сандалу, ѿокушава да је сѿави на ѿлаву, ѿа на нос, Аѿена се смеје, Прометѿеј врѿи ѿлавом. Сѿавља сандалу на руку и оѿеѿи хода на рукама. Прометѿеј ѿа удара и ѿоказује му како да се обује. Човек узима чаршав, буѿи ѿа на средини и ѿровлачи ѿлаву.

ПРОМЕТЕЈ: Што поцепа?

АТЕНА: Шта фали? Сада је ко пончо што носе Мексиканци. Само неке боје да додам.

ПРОМЕТЕЈ: Али ово је Грчка пре нове ере!

АТЕНА: Нема везе, пусти га, баш је сладак!

Аѿена ѿрилази и нацрѿа на чаршаву смешка. Човек се смеши дебилно.

ПРОМЕТЕЈ: Нисам створио човека, већ идиота! Идемо, драга Атено, до мог брата, па ћемо сутра наставити подучавање.

Прометѿеј и Аѿена одлазе. Човек се још мало клибери, заѿиим скида чаршав и баца ѿа на ѿод.

ЧОВЕК (*у ѿравицу Прометѿеја, нормално и разложно*): Ти ћеш да ми кажеш да сам идиот, идиоте један!

Појављује се Прометѿеј.

ПРОМЕТЕЈ: Ајде, бре, шта чекаш? Што си то бацио? Полази за мном!

Човек ѿодиже чаршав оѿеѿи мумлајући и кревељећи се и, намиѿујући ѿублици, одлази за Прометѿејем.

Сцена 2: Зевс и Посејдон седе на сѿоолицама. Прометѿеј сѿѿоји ѿоред њих, а Човек сѿѿоји мало даље, мудро и озбиљно као војник.

ЗЕВС: Видим, Прометеју, да си лепо изучио и обучио те своје смртнике.

ПРОМЕТЕЈ: Лепо.

ЗЕВС: А каква је наша корист од тога?

ПРОМЕТЕЈ: Корист нам је што им помажемо и бринемо за њих.

ЗЕВС: Не видим ја ту никакву корист. Ред је и да плате нешто.

ПРОМЕТЕЈ: Зашто?

ЗЕВС: Зато што смо ми богови, а они мали људи и мораће да нам плаћају.

ПРОМЕТЕЈ: Је ли то нека врста рекета?

ЗЕВС: Зови га како хоћеш, ето, може и рекет.

ПРОМЕТЕЈ: А шта ће бити рекет за тебе?

ЗЕВС: Откуд ја знам? Ти си споменуо да се то зове рекет.

ПОСЕЈДОН: Знам ја, то је она справа за тенис.

ЗЕВС: А шта је тенис?

ПРОМЕТЕЈ: Тенис је игра иста као стони тенис, само са већим рекетима. Туку једну лопту док се не распадне. Онда узму другу, па њу ударају.

ЗЕВС: А што се, море, ти са мном зафркаваш! Сад ћу те својом муњом!

Вади батѿеријску ламѿу и уѿери је у Прометѿеја.

ПРОМЕТЕЈ: Остави, Зевсе, ту лампу, па да се као људи договоримо!

ЗЕВС: Изгледа да су батерије слабе. Добро, шта предлагеш?

ПРОМЕТЕЈ: Ти хоћеш да твоји богови штите људе, а да људи за то теби плаћају порез.

ЗЕВС: Јесте, баш тако, порез.

ПРОМЕТЕЈ: Хоћеш да ти приносе жртве?

ЗЕВС: Ако немају новца, може и жртва. А ја ћу им дати нека права, али и обавезе. Не волим безакоње.

ПРОМЕТЕЈ: Уф, што смо паметни!

ЗЕВС: Молим?

ПРОМЕТЕЈ: Ништа, ништа, то ја за себе. И, шта ће ти жртвовати?

ЗЕВС: Ето, ти стави две гомиле од бика, а ја ћу одабрати једну и то ће ми давати.

Прометееј оглази на сирану и намешта две гомиле, једну већу, а другу мању.

ЗЕВС: Сине Јапетов, светли краљу и драги пријатељу, нешто си неједнако поделио ове гомиле.

ПРОМЕТЕЈ: Само ти бирај што ти срце у грудима саветује.

ПОСЕЈДОН (*тихо*): Овај хоће да нас зезне.

ЗЕВС: Знам, али пустићемо га, па ћемо после да му се осветимо.

ПОСЕЈДОН: Баци коску, царе! Обожавам да се светим!

Зевс вади коску из џепа и ставља је Посејдону у руку.

ПОСЕЈДОН: Ма не праву коску! Поздрав, овако!

Узме Зевсову руку, окрене длан, а онда га лупи својим дланом. Зевс га ошамари.

ПРОМЕТЕЈ: Ако ћете да се играте таши-танана, доћи ћу ја касније.

ЗЕВС (*намигне*): Чекај! Ја ћу онда ону већу гомилу, је л' тако, брате Посејдоне?

ПОСЕЈДОН (*држи се за образ*): Наравно, брате, већу, већу! Видиш како на њој лој светлуца!

Зевс љулази и открива гомилу, зајим се враћа са великом коском, као бесан и изненађен.

ЗЕВС: Видим сада, драги мој Јапетиониде, да још ниси заборавио уметност варања! Ти мислиш да самог Зевса прећеш?

ПРОМЕТЕЈ: Ја сам поделио како сам поделио, а ти си бирао како си бирао.

ЗЕВС: И изабрао сам, а ти си под лој ставио само кости.

ПРОМЕТЕЈ: Такав је ред, људи ће вама кости и лој жртвовати.

ЗЕВС: А њима месо? За те мамлазе? Види га, само гледа и ћути. Мислиш да си лукав?

ПОСЕЈДОН: У ћутању је мудрост.

ЗЕВС: Ћути ти тамо!

Зевс љулази Човеку, маши му љед очима, ставља му велику коску у зубе.

ЗЕВС: Е, нек им буде! Видео сам ја твоју превару одмах, али нека, доћи ћу ја теби главе.

ПОСЕЈДОН: Стварно није лепо од тебе, Прометеју!

ПРОМЕТЕЈ: Ја мислим да је све било фер.

Прометееј и Човек оглазе.

ПОСЕЈДОН: Шта ћеш сад?

ЗЕВС: Шта ћу? Знам ја шта ћу, ускратићу људима ватру. Нек бауљају у мраку!

Сцена 3: *Зевс седи на трону и игра се с бајтеријском лампом светлећи по бини уз песму „Let there be rock” групе AC/DC. Улази Хефест.*

ХЕФЕСТ: Свемоћни Зевсе!

ЗЕВС: Изволи?

ХЕФЕСТ: Прометеј!

ЗЕВС: Шта Прометеј?

ХЕФЕСТ: Нашао ватру!

ЗЕВС: Ух, јак ми изум! Па ватра је код нас богова од постанка света.

ХЕФЕСТ: Код нас јесте, али сад ју је дао и људима.

ЗЕВС: Штааа?!

ХЕФЕСТ: Узео дугу стабљику огромне мирођије са пуно сржи, приближио се сунчаним колима док су се возила небом и ставио стабљику у распаљени жар.

ЗЕВС: То си измислио!

ХЕФЕСТ: Нисам измислио, пише код Гревса у „Грчким митовима”.

ЗЕВС: И ти читаш свашта!

ХЕФЕСТ: Рекла ми је библиотекарка да су боље „Приче из класичне старине” Густава Шваба, али ја не волим Швабе.

ЗЕВС: Ни ја не волим Швабе. Него, говори брзо, ко му је продао ватру, да те не истресем из гаћа!

ХЕФЕСТ: Ја сам му продао!

ЗЕВС (*ујери ламју у Хефестиа, који се руком брани од светлости*) Како? Још смеш да ми изађеш на очи!

ХЕФЕСТ: Нисам крив, Зевсе, нисам му продао! Прометеј је јуче дошао код мене у ковачницу и замолио ме да му упалим цигару.

ЗЕВС: Али он не пуши?

ХЕФЕСТ: То сам и ја рекао, а он рече да је пропушио од муке и ја, да скратим човеку муке, упалим му цигару. И тако он ватру однесе људима.

Зевс, љутији, баца ламју.

ЗЕВС: Платиће ми тај зликовац што се бесмртнима подсмева! А ти, глупане један, иди одмах и направи ми један превртљив лик лепе девојке.

ХЕФЕСТ: Ја другачију девојку и не знам да направим.

ЗЕВС: Не прави се паметан! Хоћу да буде у белом и да сва сија, а затим је одведи до козметичарке да је лепо уреди.

ХЕФЕСТ: Може моја жена Афродита да је учини прелепом!

ЗЕВС (*дере се*): Нек је срећује ко хоће, али хоћу да буде готова за минут. Је л’ јасно?

Хефест ојрчи и враћи се са малом лујком.

ЗЕВС: Шта је то?

ХЕФЕСТ: Само ово могу да направим за минут.

Зевс узима лујку и њоме удара Хефестиа.

ЗЕВС: Што је мени бог дао да владам будалама? Марш на посао и доведи је када урадиш како ваља! Марш!

Хефест одлази. Нешто касније Зевс седи држећи црну кутију. Улазе Хефест и Пандора у мини-хаљини.

ЗЕВС: Браво, мој Хефесте! Права девојка! Могоа си сачекати још две године да је направиш.

ХЕФЕСТ: Зове се Пандора.

ЗЕВС: Што јој не даде неко заносније име, на пример Бритни, Синди, Моника... него Пандора!

ХЕФЕСТ: Размишљао сам прво да јој дам име Живадинка, али ми Пандора некако лепше било.

ЗЕВС: Уфф, Пандора је онда сјајно! (*узима кутију и оћвара је*) Видиш, Пандора, у овој кутији су сва зла која могу да снађу човека. Дај је Прометејевом брату да отвори и све пошести ће им похрлити. После ћу им пустити један потоп, неки ураганчић и готово је са људима и Прометејем!

Сцена 4: *Прометеј и његов брат Епиметеј.*

ПРОМЕТЕЈ: Немој случајно да примаш неке поклоне од богова!

ЕПИМЕТЕЈ: Зашто, брате?

ПРОМЕТЕЈ: Зато што су богови кивни на људе и учиниће им неко зло.

ЕПИМЕТЕЈ: Зашто су кивни?

ПРОМЕТЕЈ: Зато што, ваљда, живе безбрижно, без рада, без мука и болести. Докони људи!

ЕПИМЕТЕЈ: А зашто?

ПРОМЕТЕЈ: Откуд ја знам зашто, само немој ништа примати.

ЕПИМЕТЕЈ: Што?

ПРОМЕТЕЈ: Знаш ли ти неку другу реч сем што? Кажи нећу!

ЕПИМЕТЕЈ: Нећу. Што?

ПРОМЕТЕЈ: Најгора ствар која ми се десила у животу је то што сам добио тебе за брата.

ЕПИМЕТЕЈ: Што?

ПРОМЕТЕЈ: Иди с милим богом!

Прометей љуштити одлази. Долази Пандора и носи кутију.

ПАНДОРА: Здраво, Епи!

Епиметей ћути.

ПАНДОРА (*умиљавајући се*): Што ћутиш, пиле мало?

ЕПИМЕТЕЈ: Што?

ПАНДОРА: Ја тебе питам што?

ЕПИМЕТЕЈ: Ааа! Рекао ми брат да не причам са особама које не знам.

ПАНДОРА: Али ја знам тебе, ти си најслађи титанчић ког сам срела!

ЕПИМЕТЕЈ: Је ли, баш најслађи?

ПАНДОРА: Јесте, и сама Афродита често уздише за тобом.

ЕПИМЕТЕЈ: Је л'? А што?

ПАНДОРА: Како што? Па зато што те воли!

ЕПИМЕТЕЈ: А што?

ПАНДОРА: Шта што?

ЕПИМЕТЕЈ: Што ме воли?

ПАНДОРА: Леп си јој. Сваку ноћ каже: „Ех, да ми је Епиметеј да ме једном загрли својим снажним рукама!”

ЕПИМЕТЕЈ (*дише руке*): Ево, нека дође, ја ћу је оберучке овако!

Зајрли Пандору, а она ја одјурне.

ПАНДОРА: Чекај, Епи, полако!

ЕПИМЕТЕЈ: Извини, ја се мало занео!

ПАНДОРА: Нека, нека, само се ти занеси! (*шћипне ја за образ*) Мали мој Епиметеју! Сад ме је баш Афродита послала.

ЕПИМЕТЕЈ: Стварно? А што?

ПАНДОРА: Послала ти је овај поклон од Зевса.

ЕПИМЕТЕЈ: Од Зевса?! Онда ништа. Од њега не примам поклоне.

ПАНДОРА: А што?

ЕПИМЕТЕЈ: Не знам, тако ми је рекао брат.

ПАНДОРА: Ма шта брат зна, он се увек прави паметан. Види како је лепа кутија!

ЕПИМЕТЕЈ: А шта је у њој?

ПАНДОРА: Не знам, мораш да узмеш.

ЕПИМЕТЕЈ: Па да узмем. Шта ли може бити унутра?

ПАНДОРА: Можда је неки поклон за дивног Епиметеја?

ЕПИМЕТЕЈ: Да, сигурно је Афродита послала само мени неки леп поклончић. Можда прстен, да се веримо, ха, сигурно је то!

ПАНДОРА: Да да, сигурно је то, узми.

ЕПИМЕТЕЈ (*пође да узме, али застџане*): А јок, нећу! Реко ми брат да јок!

ПАНДОРА: Добро, онда, немој да отвараш, бацићу га.

ЕПИМЕТЕЈ: А можда је Хефест само за мене исковао мач, са којим ћу бити главни у крају? Сигурно је то!

ПАНДОРА: Тако си мудар да се сва јежим!

ЕПИМЕТЕЈ: Уф, дај ми овамо!

Епиметей узима кутију, али је враћа. Пандора му је јура у руке, он враћа, на крају му ујура њоклон.

ЕПИМЕТЕЈ: Шта сад?

ПАНДОРА: Отвори сад када си узео.

ЕПИМЕТЕЈ: Ма није мач сигурно! Како може мач да стане у овако малу кутију? Да није бомба?

ПАНДОРА: Каква, бре, бомба? Па то још није измишљено!

ЕПИМЕТЕЈ: Није, али богови су то, хеј, могу они све!

ПАНДОРА: А што би богови па тебе убијали?

ЕПИМЕТЕЈ: Стварно, што би мене убијали? Ја сам нико и ништа. Ха, знам, можда је атомска бомба, па могу све да нас побију одједном!

Пандора њође да узме кутију.

ЕПИМЕТЕЈ: Стоп, није бомба, сигурно би у њој нешто куцало.

ПАНДОРА: Слушај, дај ми ту кутију ако је ти већ нећеш!

ЕПИМЕТЕЈ: Не дам, то су мени послали богови, баш мени, и...

ПАНДОРА: Дај ми овамо да видим шта су ти послали!

ЕПИМЕТЕЈ: Ја ћу! Бежи, бре, од мене!

Гура Пандору и отивара кутију. Чује се звук њома.

ЕПИМЕТЕЈ: Шта урадих? Шта урадих?

Пандора брзо затвара кутију.

ПАНДОРА: Пустео си читав рој недаћа које се шире по земљи: болест, грознице, смрт и остале зле ствари, а на дну сам затворила наду, глупане један!

ЕПИМЕТЕЈ: Боље онда да је била атомска бомба!

Пандора бежи, а утирчава Прометеј.

ПРОМЕТЕЈ: Која је она девојка што отрча?

ЕПИМЕТЕЈ (*иресирашено*): Не знам ја ништа!

ПРОМЕТЕЈ: Брате, шта уради? Лепо сам ти рекао да не примаш ништа! Шта ти је дала?

ЕПИМЕТЕЈ: Полако, не могу да одговорим на толика питања!

ПРОМЕТЕЈ: Шта су ти дали?

ЕПИМЕТЕЈ: Говорићу истину и само истину.

ПРОМЕТЕЈ: Говори већ једном!

ЕПИМЕТЕЈ: То је био терориста.

ПРОМЕТЕЈ: Какав терориста?

ЕПИМЕТЕЈ: Зевс је послао терористу са пакетом, који је експлодирао. Али све је добро, нико није страдао, само су неке зле ствари излетеле. Све је под контролом.

Прометеј се држи за љаву. Појављују се Зевс и Хефест.

ЗЕВС: Драги мој Прометеју, лепо сам ти рекао да се не играш са боговима!

ПРОМЕТЕЈ: Извини, Зевсе, али нисам ја крив што си ти глуп, па се даш насамарити.

ЗЕВС: Глуп јесам, али сам зато силан!

ПРОМЕТЕЈ: Свеједно, опет си глуп.

ХЕФЕСТ: И ја сам глуп, ал' сам зато ружан.

ЗЕВС: Ко је тебе шта питао, будало? Свеједно, Прометеју, али ти ћеш награбусити.

ПРОМЕТЕЈ: Ево, сав сам се испрепадао!

ЗЕВС: Препедаћеш се ти и те како!

ПРОМЕТЕЈ: Шта ћеш са мном када сам бесмртан?

ЗЕВС: То ћеш видети. Хефесте, стави му ланце, поведи Силу и Власт и окујте га за стену над провалијом, на врху Кавказа.

ПРОМЕТЕЈ: Уф, сав сам се најежио!

ЗЕВС: Најежићеш се ти горе на минус 30! И, да знаш, твој незахвални и безбожни људски род ћу да потопим!

ПРОМЕТЕЈ: То си прочитао у Старом завету, не би се тога сам сетио!

ЗЕВС: Вређај, вређај, молићеш ти мене!

ПРОМЕТЕЈ: У праву си! Могу ли да се опростим са сином Деукалионом?

ЗЕВС: Нисам ти ја социјална установа!

ПРОМЕТЕЈ: Дај ми пет минута, велики Зевсе!

ЗЕВС: А сад сам и велики, а малопре сам био глуп!

ХЕФЕСТ: Тата, испуни му последњу жељу, ваља се.

ЗЕВС: Зашто се ваља?

ХЕФЕСТ: Слушао сам као мали од дадиље да ваља некад учинити добро дело.

ЗЕВС: Не зна та дадиља ништа! Али ја ћу да ти кажем, сине, ваља некад учинити и добро дело.

Запамти то.

ХЕФЕСТ: Баш си ти мудар, тата! Запамтићу то, а дадиља нема појма.

ЗЕВС: Тако, мој паметни синчићу, а теби услишавам, услишујем... како се каже: услишавам или услишујем?

ХЕФЕСТ: Не знам ја, тата, слабо ми иде језик у школи.

ЗЕВС: Помози, Прометеју!

ПРОМЕТЕЈ: Кажу – испунићу!

ЗЕВС: Прометеју, испунићу ти последњу жељу. Како само говорим језик! Поздрави се са сином.

Улази Деукалион у рокерици са слушалицама на глави.

ДЕУКАЛИОН: 'Де си, бре, ћале? Видим, дошли по тебе у мардељ да те воде.

ПРОМЕТЕЈ: Не лупај глупости, идем мало на планину.

ДЕУКАЛИОН: Још је лето.

ПРОМЕТЕЈ: Немамо паре за летовање, па идем на зимовање. Него, слушај ме, сине, последњи пут!

ДЕКАЛИОН: Поправићу оне кечеве, обећавам, ћалац!

ПРОМЕТЕЈ: Какве кечеве?

ДЕУКАЛИОН: Уф, мислио сам да си био на родитељском!

ПРОМЕТЕЈ: Имаш кеца?

ДЕУКАЛИОН: Немам кеца.

ПРОМЕТЕЈ: Имаш или немаш кеца?

ДЕУКАЛИОН: Немам једног кеца већ седам комада, али...

ПРОМЕТЕЈ (*очајно*): Седам кечева?! Па из чега немаш, црни сине?

ДЕУКАЛИОН: Ма, поправићу то док си рекао пиксла!

ПРОМЕТЕЈ: Пиксла!

ДЕУКАЛИОН: Немој тако брзо да говориш!

ЗЕВС: Вас двојица, доста тог родитељског зафркавања, идемо!

Прометјеј одводи сина мало у сџрану.

ПРОМЕТЕЈ: Умало да заборавам шта сам хтео да ти кажем. Слушај! Зевс ће пустити на читаву земљу потоп, нико од људи неће остати.

ДЕУКАЛИОН: Страва, па онда ће нестати и дневници из зборнице!

ПРОМЕТЕЈ: Будало, нећеш ни ти остати! У мојој радној соби имаш план да изградиш брод у који ћеш се склонити. Поведи и неку другарицу.

ДЕУКАЛИОН: Могу ли свој бенд да поведем?

ПРОМЕТЕЈ: Ако буде било места, али мораш да ставиш ту и животиње и биљке које ће преживети.

И натрпај камења, од њега ће богиња Земља поново створити људе.

ДЕУКАЛИОН: А да понесем и кућни биоскоп? Биће нам досадно.

ПРОМЕТЕЈ: Понеси и биоскопску салу, само учини како ти говорим!

ДЕУКАЛИОН: Ништа не брини, тата!

ЗЕВС: Хефесте, стављај овог у ланце и идемо.

ПРОМЕТЕЈ: Е мој Деукалионе, јадан ми је људски род који ће од тебе настати!

ДЕУКАЛИОН: Ајде, тата, немој да си на крају срца, бар неће слушати народњаке.

Хефест савлађа ланце Прометјеју и сви одлазе са сцене. Остaje само Ејиметјеј.

ЕПИМЕТЕЈ (*збуњен*): А што га одведоше? Ни кафу не попише!

Сцена 6: *Прометей ланцима везан за сџену, изнад њеџа на камену сџиоји орао.*

ПРОМЕТЕЈ: Проклетниче, мислиш да ћеш угушити са мноу сваку светлост која плане у људском роду!

Појављује се Хефест.

ХЕФЕСТ: Рођаче, мени је жао што патиш, а лепо сам ти рекао да је пушење штетно по здравље. Видиш како си завршио! Зевс је наредио да тако останеш бар тридесет хиљада година.

ПРОМЕТЕЈ: Могу ја овде вечно остати, али Зевс неће. Он ће бити заборављен, смениће га други богови. Памтиће га само као похлепног старца који је блудио и муњама плашио народ. Најобичнији тиранин!

ХЕФЕСТ: Немој тако! Па видиш да ти је оставио могућност да неко уместо тебе добровољно изабере смрт.

ПРОМЕТЕЈ: Хоћеш ли ти можда?

ХЕФЕСТ: Уф, нећу! То није моја судбина.

ПРОМЕТЕЈ: Ето видиш како је милосрдан! Ко би хтео да пристане на смрт? Али нека га, има судбина и за Зевса, неумољива и неизбежна. И њему предстоји пад и пропаст због једне жене.

ХЕФЕСТ: Јак си ми и ти мудрац! И ја сам могао рећи Зевсу да ће због жене пропасти.

ПРОМЕТЕЈ: Али ја знам због које жене!

ХЕФЕСТ: Које?

ПРОМЕТЕЈ: Зини да ти кажем!

Хефест зине. Прометей одмахује џавом чугећи се Хефестовој џлујосџи.

ХЕФЕСТ (*држећи уста отворена*): Ево, зинуо сам, говори већ једном, заболе ме вилица!

Појављује се Зевс.

ЗЕВС: Драги Прометеју, чујем те где кукаш.

ПРОМЕТЕЈ: Не кукам, него позивам ветрове, потоке, морске таласе, мајку земљу и вечно сунце за сведоке моје судбе.

ЗЕВС: Уф, сад сам се ја сав најежио! Има ли кога да ниси позвао? Слободно ти кукај, нисам због тога дошао, него, шта ти рече малопре? Чу ли и ти, Хефесте?

ХЕФЕСТ (*и даље отворених уста*): Чух да и теби неће вечно горети свећа.

ЗЕВС: Затвори та уста, ништа те не разумем! Ако те зуб боли, иди до стоматолога. А сад кажи лепо.

ХЕФЕСТ: Чуо сам да ти неће вечно горети свећа! И да ћеш надрљати због једне жене.

ЗЕВС: А, то си чуо и свиђа ти се!

ХЕФЕСТ: Јок, ја не знам ништа, одлазим.

Хефест одлази.

ЗЕВС: Која ће ми то жена доћи главе?

ПРОМЕТЕЈ: Не знам, Зевсе, ти си врховни бог, па сам види.

ЗЕВС: Ако ми будеш рекао, ослободићу те.

ПРОМЕТЕЈ: Нећу ти рећи, Зевсе, ред је да осетиш како је судбина неумољива.

ЗЕВС: Ако је тако, онда ће твоја бити још неумољивија. Тај орао што ти је изнад главе од сада ће ти сваку ноћ кљуцати јетру. Мучење неће престати док се не појави неко ко ће те заменити. А тешко да ће неко заменити своју судбину за твоју.

ПРОМЕТЕЈ: Нећеш, Зевсе, ни ти добро проћи, рекох ти ја.

Зевс сџавља иџачку орла изнад Прометейеве џлаве. Мрак.

Сцена 7: *Прометей и даље иџикован за сџену. Појављује се Херакле.*

ХЕРАКЛЕ: Ти ли си онај добри заштитник људи, чувени Прометеј?

ПРОМЕТЕЈ: Јесам, а ти си вероватно најснажнији човек звани Херакле.

ХЕРАКЛЕ: Откуд знаш?

ПРОМЕТЕЈ: Знам ја свашта.

ХЕРАКЛЕ: Онда знаш да морам да извршим оне глупаве задатке за краља Еуристеја?

ПРОМЕТЕЈ: Знам.

ХЕРАКЛЕ: А пошто све знаш, богати, знаш ли и како да златне јабуке узмем Хесперидама?

ПРОМЕТЕЈ: Знам, замоли мог брата Атланта да их узме уместо тебе. Он ће радо пристати ако га мало одмениш и придржиш небо уместо њега.

ХЕРАКЛЕ: Само то? Супер! Е, када си ти мене лепо посаветовао, ја ћу тебе избавити.

Херакле ухвати оног орла са сивене, удари га о сивену и баца га у мрак. Кида ланце којима је Прометеј био окован.

ХЕРАКЛЕ: Сад си ослобођен, Прометеју.

ПРОМЕТЕЈ: Неће то ићи тако лако. Мора неко уместо мене да буде закован за ту стену.

ХЕРАКЛЕ: Ништа се ти не секирај, и за то имам решење. Мом другару кентауру Хирону досадио је вечни живот и оберучке ће прихватити твоју судбину.

Појављује се Зевс.

ЗЕВС: Каква је то овде завера?

ХЕРАКЛЕ: То си ти, тата?

ЗЕВС: Херакле, шта радиш ти овде?

ХЕРАКЛЕ: Кренуо сам да узмем оне јабуке од Хесперида, па сретох Прометеја.

ЗЕВС: Једи, сине, само једи јабуке, оне су здраве. Воће је извор здравља, запамти, мој лепи Херакле, једна јабука на дан и доктор иде ван!

ХЕРАКЛЕ: Хоћу, тата, ал' можеш ли да пустиш Прометеја? Хирон ће пристати да замени своју судбину за Прометејеву. Ево, одмах ћу да га позовем!

Херакле вади мобилни, га га баца на земљу.

ХЕРАКЛЕ: Немам кредита! Имаш ли ти, тата, мобилни?

Зевс љуби Хераклу мобилни.

ХЕРАКЛЕ (*диви се телефону*): Вауу, 661087895678934Е!

ЗЕВС: Да не кажеш после да нисам милосрдан, допуштам размену, али ћеш носити гвоздени прстен у којем се налази камичак са кавкаске стене тако да будеш симболично прикован за Кавказ.

ПРОМЕТЕЈ: Нисам ни сумњао да те могу победити.

ЗЕВС: Наравно да не можеш.

ПРОМЕТЕЈ: Рећи ћу ти тајну, Зевсе. Не могу да будем немилосрдан као ти. Немој да се жениш Тетидом, добио би сина који би био већи и јачи од тебе, што би значило и твоју смрт.

ЗЕВС: Знао сам да си мека срца, мој Прометеју, не ваља ти то у овом суровом животу.

ПРОМЕТЕЈ: Не можемо сви бити богови, ваља понекад и човек бити.

Зевс и Прометеј одлазе.

ХЕРАКЛЕ: Алоо, ало! Здраво, Хироне! Добро сам, јесте... Слушај, нашао сам ти посао. Да, да, за стално, ништа нећеш морати да бринеш! Да! Па, на планини. Наравно, није хладно. Ма какви, сунце сија знаш како! Да, да... Базен? Шта ће ти базен на планини, будало једна? Да се скијаш? Можеш да се скијаш, наравно! Добро је, бре, досадан си, видећеш када дођеш! Ма, посао је боли глава! Доста, бре, сав кредит ми потроши! Јави се Зевсу, он је дао оглас. Здраво! Где сви одоше? Тата! Прометеју!

Херакле одлази са сцене.

6.3. ТЕЗЕЈ И МИНОТАУР

Сцена 1: *Испред лавиринта.*

ХЕСИОД: Ко си ти?

АХИЛ: Ја сам Ахил, највећи грчки јунак.

ХЕСИОД: Аха! Лепо. Ти нам уопште ниси потребан.

АХИЛ: Молим?! Ја нисам потребан? Па ако нисам ја, ко је онда, молим те, потребан? И ко си ти уопште? Сад ћу главу да ти одсечем! (*вади мач*)

ХЕСИОД: Шта ти је, бре, човече? Ја сам Хесиод, приповедач митова и легенди. У овој легенди нам треба Тезеј, највећи атински јунак.

АХИЛ: Тај фићфирић највећи атински јунак?! Има да га поједем за ужину!

ХЕСИОД: Не можеш да га једеш. Ти ниси из овог доба.

АХИЛ: Не него си ти! Ја сам свевремен!

ХЕСИОД: Ма знам, али ти треба да дођеш мало после.

АХИЛ: Кад, бре, после? Где је тај Минотаур да му састружем главу?

ХЕСИОД: Чекај да видим. (*гледа сјисе*) Нема те у овој легенди. Ево, треба да дође Тезеј, Егејев син, и он треба да убије Минотаура, па да се ожени, па...

АХИЛ (*узима харџије од Хесиода*): Дај да видим то! (*чиџа*) Глупости!

ХЕСИОД: Нису глупости! Погледај овде – ти си после Персеја и Јасона, тек када дођемо до Троје.

АХИЛ: Ма, сад ћу и теби и овом Персеју и Јасону и свима да пооткидам главе!

Појављује се Одисеј.

ОДИСЕЈ: Ми се извињавамо вама и гледаоцима због ове грешке.

АХИЛ: Шта оћеш ти? И ко си, молим те, сад па ти?

ОДИСЕЈ: Ја сам Одисеј, твој пријатељ. Ајмо полако, Ахиле, Пелејев сине!

АХИЛ: Нећу!

ОДИСЕЈ: Ајде, чекају те Пелеј и Тетида.

АХИЛ: Баш ме брига!

ОДИСЕЈ: Зашто секираш мајку, што си такав? Ходи! Дај ми тај мач.

АХИЛ (*ћлаче*): Нисам хтео, само сам...

ОДИСЕЈ: Хајде, ево и твог Патрокла.

АХИЛ: Где је?

ОДИСЕЈ: Чека те тамо иза брда, па да идемо да нађемо Троју.

АХИЛ: А где је та Троја?

ОДИСЕЈ: Не знам док је не пронађемо. Имамо времена, сазнаћемо.

АХИЛ: А је л' истина да си смислио оног коњића ко што пише у овој легенди?

ОДИСЕЈ: Не дери се, чуће те Тројанци. (*ћледаоцима*) Извињавамо се, много се извињавамо.

АХИЛ (*ћледаоцима*): Вама се извињавам, (*Хесиоду*) а теби ћу одсећи главу кад-тад!

Одисеј ћа одводи са сцене.

ХЕСИОД: О Зевсе, Зевсе!

Појављује се Зевс.

ЗЕВС: Шта је?

ХЕСИОД: Ништа. Ко си сад па ти?

ЗЕВС: Зевс! Што си ме звао када нећеш ништа?

ХЕСИОД: Па ја то онако...

ЗЕВС: Немој ти то онако да не бих ја овако (*чује се ђрмљавина*).

ХЕСИОД: Нећу више никад, опрости ми!

ЗЕВС: Добро, него, што касни ово? Шта ви мислите, да ми богови на Олимпу имамо времена за ваше глупости? Због овог Тезеја касни читава грчка историја!

ХЕСИОД: Нисам крив, ево очекујем га сваког тренутка!

ЗЕВС: Немој да ја поново долазим! Среди то!

Зевс одлази.

ХЕСИОД: Е, свашта! Па ово ни на шта не личи! Само још Херакле да дође, па да све митове измешамо!

Појављује се Херакле.

ХЕРАКЛЕ: Где је тај Минотаур?

ХЕСИОД: Па је л' могуће?

ХЕРАКЛЕ: Шта?

ХЕСИОД: Јес' ти Тезеј?

ХЕРАКЛЕ: Нисам. Ја сам Херакле.

ХЕСИОД (*бесно*): Па шта тражиш овде? Шта тражиш? Иди очисти штале, убиј лава, гањај вепрове, кербере, само остави Минотаура Тезеју. Па побогу, брат ти је од стрица! Сви би на тог јадног полубика да скоче!

ХЕРАКЛЕ: Добро, бре, што се љутиш! Ја реко да помогнем. Једе вам ове девојке, а ви како хоћете.

Изази Минотаур.

МИНОТАУР: Где је више тај Тезеј? Не могу више, досадно ми у оном лавиринту! Љут сам! У последње време ми шаљете само неке мршавице!

Херакле скаче на Минотаура.

ХЕРАКЛЕ: Сад ћу да те ја...

Хесиод га задржава.

ХЕСИОД: Стани, Херакле! (*Минотауру*) А ти сад иди, послаћемо ти дебљу.

МИНОТАУР (*одлази њежурајући се*): Добро, нека буде.

Херакле креће за њим.

ХЕСИОД: Стани, изгубићеш се!

ХЕРАКЛЕ: Ако се изгубим, полупаћу цео лавиринт!

ХЕСИОД: Стани! Ено, зове те Зевс!

ХЕРАКЛЕ: Где?

ХЕСИОД: Ено, види, маше ти са неба.

ХЕРАКЛЕ: Је л'? Ништа не видим! Шта каже?

ХЕСИОД: Да дођеш.

ХЕРАКЛЕ: Како да се попнем?

ХЕСИОД: Иди право овим путем, па онда питај неког.

ХЕРАКЛЕ: Овуда?

ХЕСИОД: Јесте.

ХЕРАКЛЕ: Хвала ти пуно. Отац мора да је много љут чим ме зове, сигурно је видео да сам се у средү потукао на часу грађанског васпитања.

Херакле одлази забринут.

ХЕСИОД (*јосмајра Херакла како одлази*): Можда си јак, али памет ти није баш јача страна. И где је више тај глупи Тезеј? Овде је постала права лудница. Изгледа да од овог данас нема ништа!

Појављује се свиџа са Тезејем на челу.

ХЕСИОД: Ко си сад ти? Можда Персеј?

ТЕЗЕЈ: А шта, где је он?

ХЕСИОД: Ма није ту, него ко си ти?

ТЕЗЕЈ: Ја сам Тезеј.

ХЕСИОД: А ја сам Хера!

Тезеј пада на колена.

ХЕСИОД: Бежи, бре, будало једна! Каква те Хера спопала? Зар ти личим на богињу?

ТЕЗЕЈ (*вади мач*): Ти се спрдаш са мном! Сад ћу да те посечем!

ХЕСИОД: И ти још! Па знаш када ћу да напишем нешто о вама? Никад! Какви сте ви хероји, све кретен до кретена! Е, Хеладо, на шта си спала!

ТЕЗЕЈ: Где је тај Минотаур да га бесим, па да идем?

ХЕСИОД: Јес' ти стварно Тезеј?

ТЕЗЕЈ: Јесам!

ХЕСИОД (*јрли ја*): Где си, брате, досад? Једва сам ти јуначко дело сачувао!

ТЕЗЕЈ: Е, хвала ти пуно! Где је сад то чудовиште што једе младе атинске девојке и младиће?

ХЕСИОД: Полако, где си навро! Ти мислиш да је то тако, дођеш, убијеш и готово. Мора бити мало љубави у овом комаду. Треба прво да одеш до оне девојке и да јој се свидиш.

ТЕЗЕЈ: Ех, сад! Иди ти, а ја идем да убијем бика, па ћу кући. Чека ме отац.

ХЕСИОД: Да би убио бика, треба ти она девојка.

ТЕЗЕЈ: Ма, склони се!

Крене у лавиринт. После неколико минути њочиње да виче.

ТЕЗЕЈ: Еј, где сам ја? Како да изађем, еееј?

Хесиод се хваћа за главу. Одлази до лавиринта и изводи ја.

ХЕСИОД: Видиш сад зашто ти је потребна девојка. Она зна како ћеш да се снађеш у лавиринту. Иди до ње.

ТЕЗЕЈ: Идем.

Тезеј одлази до Аријадне, која стоји са друјарицама. Тезеј заузима позу заводника.

ТЕЗЕЈ (*као да њева*): Ђаооо!

Аријадна ја иледа презриво.

ТЕЗЕЈ: Ђаооо још једном!

АРИЈАДНА: Шта оћеш?

ТЕЗЕЈ (*Хесиоду*): Шта хоћу?

ХЕСИОД: Хоћеш да ти помогне да убијеш Минотаура.

ТЕЗЕЈ: Хоћу да ми помогнеш да убијем Минотаура.

АРИЈАДНА: А шта ћеш ти мени дати?

ТЕЗЕЈ (*Хесиоду*): А шта ћу јој ја дати?

ХЕСИОД: Узећеш је за жену.

ТЕЗЕЈ: Узећу те за жену.

АРИЈАДНА: Ух, онда нећу да ти помогнем!

ТЕЗЕЈ (*Хесиоду*): Неће!

ХЕСИОД: Шта, бре, неће! Аријадна, немој да зезаш!

АРИЈАДНА: Не зезам. Каква ми је награда да ме овај узме за жену!

ТЕЗЕЈ: Онда ми помози да те не узмем за жену.

АРИЈАДНА: Е, онда хоћу! Ево ти овај хлеб, бацај мрвице, па се врати пратећи тај траг.

ТЕЗЕЈ: Добро.

Тезеј креће, али ја Хесиод зауставља.

ХЕСИОД: Чекај, бре, где си кренуо са тим хлебом?

ТЕЗЕЈ: Па унутра.

ХЕСИОД: Аријадна, није ти он ни Ивица ни Марица! Где ти је клупко?

АРИЈАДНА: Нисам купила.

ХЕСИОД: О, како одржати те митове са овим глупацима! Тезеју, трчи код моје бабе по неко клупко! *Тезеј одлази.*

АРИЈАДНА: Шта ће му клупко? Ја мислим да може и по комадићима хлеба да се врати натраг.

ХЕСИОД: Ко је од тебе тражио да мислиш? Ивица иде по мрвицама, а Тезеј носи твоје клупко.

Тезеј се враћа носећи клупко.

ХЕСИОД: Еј, бре! Дај почетак Аријадни. Шта си мислио, да играш добацивке са Минотауром?

ТЕЗЕЈ: А где ми је чудотворни мач?

ХЕСИОД: Шта ће ти чудотворни мач?

ТЕЗЕЈ: Зар немају сви јунаци у бајкама неко чудесно супер оружје којим побеђују?

ХЕСИОД: Чек' да видим... Да! Пише овде да Аријадна треба да ти да чудотворни мач. Аријадна, где је мач?

АРИЈАДНА: Немам га, поклонила сам га најбољој другарици за рођендан.

ТЕЗЕЈ: Глупачо!

АРИЈАДНА: Ако те доватим, мали, неће ми требати мач да те саставим са земљом!

ХЕСИОД: Доста! Ајд, пусти мач, можеш ти и без њега када си до сада савладао све оне разбојнике.

Улази у лавиринт и сврши то, па да идемо даље!

ТЕЗЕЈ: Е, мој Тезеју, кукала ти мајка!

Тезеј даје њочетак конца Аријадни и улази у лавиринт.

Сцена 2: Лавиринт.

Тезеј шумара, сав се ућешљао у конач.

ТЕЗЕЈ: Шта ја уопште радим овде? Баш ме брига за неког тамо бика који једе девојке! И како ја уопште да убијем то чудовиште? Они мисле то тако: извадиш мач и одсечеш му главу. А ако ме повреди? Не волим крв, онесвестим се када је видим.

Појављује се Минотаур.

МИНОТАУР: Јес' ти Тезеј?

Тезеј вади мач, али не може да замахне њимом је сав обавијен концем.

МИНОТАУР: И ти ћеш да ме убијеш?

Бик крене да га удари, Тезеј падне на колена.

ТЕЗЕЈ: Немој! Чекај, не можеш мимо света, не каже тако легенда. Ја треба тебе да убијем.

МИНОТАУР: Баш ме брига за легенду! Она не говори ни да си ти кукавица и смотанко. Види како си се уваљао у конач, исплео си себи џемпер!

ТЕЗЕЈ: Помози ми да се одвежем и поштедећу ти живот.

МИНОТАУР *(смеје се)*: Сад ћу да ти поједем главу! *(хвата га за главу)* Што се ниси ошишао? Како да је једем тако са косом, морам неку салату да нађем.

Појављује се Зевс.

ЗЕВС: Стани!

МИНОТАУР: Ко си сад па ти?

ЗЕВС: Зевс и спржићу те муњом!

МИНОТАУР: Мајке ти?

Пође према Тезеју. Зевс га зауставља њекрећом руке.

ЗЕВС: Не можеш мењати судбину макар ти се и не свиђала. Задатак си испунио, што си јео, јео си, сад морају и други да испуне своју судбину.

Бик се замислио.

МИНОТАУР: Добро, нећу га убити.

ЗЕВС: Тако. Сад помози Тезеју да се одвеже и немој да ја опет долазим безвезе. Имам побуну горе на Олимпу, а ви ме овде замајавате!

Зевс одлази. Минотаур одвезује Тезеја. Док га овај одвезује, Тезеј изненада скочи и савлада мач њог Минотаурово јбло.

МИНОТАУР: Стани! Немој, немој, молим те!

ТЕЗЕЈ: А сад ти цвикаш!

МИНОТАУР: Ја сам ти једном спасао живот, сад спаси ти мени!

ТЕЗЕЈ: Ево, спасавам ти једном, али ћу сад други пут да те убијем.

МИНОТАУР: Стани! Испуни ми последњу жељу!

ТЕЗЕЈ: Кажи шта хоћеш!

МИНОТАУР: Хоћу сладолед.

ТЕЗЕЈ: Молим? Шта ти је то?

МИНОТАУР: Никад нисам јео сладолед, а толико лепог сам чуо о њему. И то хоћу у корнету.

ТЕЗЕЈ: Где да ти нађем тај сладолед и корнет?

МИНОТАУР: На Северном полу.

ТЕЗЕЈ: Где ти је то?

МИНОТАУР: Не знам.

ТЕЗЕЈ: Па како онда?

МИНОТАУР: Онда не можеш да ме убијеш, није лепо без последње жеље, наљутићеш богове.

Тезеј скрушено седне поред бика.

ТЕЗЕЈ: У праву си. И шта ћемо сад?

МИНОТАУР: Имам овде нешто да поједемо и попијемо, а онда ћемо да видимо шта ћемо.

Миноџаур одлази и доноси чашице.

МИНОТАУР: Немам ништа за јело, све сам их појео. Ево, имам сок од вишње!

ТЕЗЕЈ: Хвала.

МИНОТАУР: А што не бисмо могли да инсценирамо моју смрт?

ТЕЗЕЈ: Шта да радимо?

МИНОТАУР: Да инсценирамо, да направимо да сам као мртав.

ТЕЗЕЈ: Па да! Инсценираћемо то као да си ти мртав. Одлично сам се тога сетио! Много сам паметан!

Идем да кажем да си мртав. (крене)

МИНОТАУР: Стани, бре! Доћи ће до мене и видеће да сам жив.

ТЕЗЕЈ: Види стварно! Шта ћемо сад?

МИНОТАУР: Најбоље је да кренем први као да бежим, а ти за мном, па да се мало вијамо пред њима, а онда ти мене као убодеш мачем.

ТЕЗЕЈ: Одлично, браво ја! Хајде, крени!

Миноџаур џоџрчи, а за њим Тезеј.

Сцена 3: *Исџа као на џочетџку исџред лавиринџа. На сцени се вијају Тезеј и Миноџаур. Окуџљени народ их радознало џосмаџра.*

ТЕЗЕЈ: Стани, багро! Лако ти је са девојкама, поједи мене, кукавице!

МИНОТАУР: Тезеју, не будали! Изнервираћеш ме, немој ме вређати!

ТЕЗЕЈ: Стани, кукавице!

МИНОТАУР: Сад ћу ти показати ко је кукавица!

Миноџаур крене да џури Тезеја.

ТЕЗЕЈ: Чекај, опет ће Зевс да дође!

МИНОТАУР: Баш ме брига, тебе ћу самлети!

ТЕЗЕЈ: Стани, нећу ти више ништа причати, мајке ми!

МИНОТАУР: Добро!

Миноџаур сџане, Тезеј се окреће и као убодје џа. Народ џа одушевљено џоздравља. Тезеј сџавља ноћу на Миноџаура као на ловачки џлен, овај џа удара џо нози. Народ се џримиче, џа онда усџукне.

ТЕЗЕЈ: Није то ништа, то су живци. Мртав је.

Тезеј оџетџ сџавља ноћу на Миноџаура, а овај џа оџетџ удара.

ТЕЗЕЈ: Буди миран!

МИНОТАУР: Мичи ту ногу, одгришћу је!

ТЕЗЕЈ: У реду!

Народ са моџкама џрилази бикџ.

МИНОТАУР: Нисмо се овако договорили! Одох ја!

Бик џоџрчи, а народ за њим. Тезеј их збуњено џледа.

ТЕЗЕЈ: Нисам баш најбоље убо, али све ће бити у реду, смртно је рањен.

ХЕСИОД: Ти си смртно рањен у главу!

ТЕЗЕЈ (*џиџа се џо џлави*): Где, где?

ХЕСИОД: Стани, бре, будало! То сам тако само рекао!

ТЕЗЕЈ: Аха! Што не кажеш, а не да ме препадаш! И, шта сад? Има ли још неко чудовиште да га средим док сам ту?

ХЕСИОД: Иди кући.

ТЕЗЕЈ: Је л' готово? Само је ово требало? Да сам знао, не бих се толико секирао. И мој отац се, јадан, насекирао! Да поведем и ону јадну Аријадну?

АРИЈАДНА: Јадан си ти!

ХЕСИОД: Нека ње, ионако ћеш је оставити богу вина Дионису.

ТЕЗЕЈ: А не бих је ни водио, види је, ко змија је. Роспијо једна!

АРИЈАДНА: Немој сад да ти почупам косу!

ТЕЗЕЈ: Уф, сав сам се препао!

ХЕСИОД: Доста више, ајде, идемо, треба и друге легенде да се одиграју.

ТЕЗЕЈ: Е, ако је тако, да не задржавамо ред!

ХЕСИОД: И не заборави да ставиш бела једра.

ТЕЗЕЈ: Што?

ХЕСИОД: Отац ти је рекао да их ставиш ако си жив.

ТЕЗЕЈ: Добро. Ако не заборавим, урадићу тако.

Тезеј оглази. Писац осћиаје сам на сцени.

ХЕСИОД: Ето, драги гледаоци, то је био чувени мит о Тезеју и Минотауру. Мало смо имали проблема и извињавамо се због тога, ни јунаци нису више ко што су некад били.

Поклања се, а из жбуња искаче Ахил и крене да ња јури.

АХИЛ: Сад ћу да ти откинем главу!

Завеса се сћушћиа.

6.4. ИЛИЈАДА

Сцена 1: *Хомер и његов секретар седе на сцени. Хомер смишља њесме.*

ХОМЕР: Полећела два врана гаврана са Мишара поља широкога...

СЕКРЕТАР (*ише и йонавља речи*): Полећела два врана гаврана...

ХОМЕР: А можда је боље да буде више тих птичурина?

СЕКРЕТАР: Добро, три врана гаврана.

ХОМЕР: Још више!

СЕКРЕТАР: Полећело сто враних гаврана...

ХОМЕР: Стани! Што сто? Можда хоћу пет?

СЕКРЕТАР: Онда: Полећело пет враних гаврана...

ХОМЕР: Доста, бре, са тим гавранима!

СЕКРЕТАР: Ти си први почео песму са њима.

ХОМЕР: Ја почео, ја почео? А шта ти је уопште Мишар, нисам видео ниједну планину у Грчкој под тим именом.

СЕКРЕТАР: Откуд ти знаш када си слеп?

ХОМЕР: Какве везе има то што сам слеп, нисам глув! Чуо сам за Троју и Илиј и за... Стани, стани! Шта сам рекао?

СЕКРЕТАР: Да ниси глув ако си леп.

ХОМЕР: Рекао сам Троја и Илиј, будало!

СЕКРЕТАР: Проја? Чуо сам за тај град, мислим да је негде у Малој Азији.

ХОМЕР: Ти нешто знаш? Баш ме брига где је, треба да испевам еп „Илијаду”, а не да пронађем град.

СЕКРЕТАР: Да почнем: Полећело много враних гавра...

ХОМЕР: Избаци тај стих, имам бољи: Ту кнезови нису ради кавзи, ал' је рада сиротиња раја, која глобе давати не може! Ха, какав стих!

СЕКРЕТАР: Добар је, добар, мада ми није јасан.

ХОМЕР: Није ни мени, ал' ко да је то битно!

Појављује се Филиј Вишњић.

ВИШЊИЋ: Еј, бре, Хомере!

ХОМЕР: Ко је то?

СЕКРЕТАР: Неки слеп човек са неким инструментом са неком једном жицом.

ХОМЕР: Знаш ли ти још неку реч сем неки?

СЕКРЕТАР: Знам понеку.

ВИШЊИЋ: Што ми крадеш песме, плагијатору један?

ХОМЕР: Шта рече?

СЕКРЕТАР: Да си радијатор.

ХОМЕР: Шта му је то?

СЕКРЕТАР: То вам је неки паклени строј за грејање.

ВИШЊИЋ: Рекао сам плагијатор, а то значи да крадеш моје песме о Првом и Другом српском устанку!

ХОМЕР: Чијем устанку?

ВИШЊИЋ: Српском.

ХОМЕР: Ко су ти Срби? Ни њих нисам видео у Грчкој.

ВИШЊИЋ: Срби су најстарији народ на свету, ал' се за њих чуло тек у шестом веку.

ХОМЕР: Мора да су били веома мали када до шестог века нисмо чули за њих.

ВИШЊИЋ: Није мала, трипут ратовала!

ХОМЕР: Који си, бре, ти?

ВИШЊИЋ: Ја сам Филип Вишњић, слепи певач и гуслар.

ХОМЕР: Ти си мој колега!

СЕКРЕТАР: Ја имам телевизор марке „филипс”. Одлично ради!

ХОМЕР: Ти не лупај глупости! А ти, Филипе, нећеш ми заповедати шта ја да певам! Свет идеја је један и свако пије из њега што оће, тако каже брат Платон.

ВИШЊИЋ: Боље ти је држ' се ти своје Троје, а мени остави моје Србе!

ХОМЕР: Како рече то прво?

ВИШЊИЋ: Троје.

ХОМЕР: Да, сетио сам се! Треба да пишем о Троји. Да не знаш можда како почиње та моја песма?

ВИШЊИЋ: Како не знам! Починеш као да си јако љут, у ствари, Ахил је љут и неће да се бори.

ХОМЕР: Наравно, одмах сам се сетио: „Гнев ми, богињо, певај Ахилеја, Пелеју сина...”

ВИШЊИЋ: Браво, Хомере! Идем ја сад. Нисам се још ни родио, а већ морам да гулам!

ХОМЕР: Хвала, колега!

ВИШЊИЋ: Нема фрке!

Вишњић одлази.

ХОМЕР: Како сад даље да пишем када не знам шта је било? Знаш ли ти?

СЕКРЕТАР: Не знам, још није почео рат.

ХОМЕР: Како није?

СЕКРЕТАР: Нико од Грка неће да ратује. Четири године касне са почетком рата.

ХОМЕР: „Илијада” касни?! То не сме да буде! Води ме брзо!

СЕКРЕТАР: Где идемо?

ХОМЕР: Идемо да започнемо рат на Троју!

Сцена 2: *Афродита, Хера, Атина.*

АФРОДИТА: Мислим да се уопште не морамо такмичити. Ко би могао бити најлепши ако не богиња љубави, то јест ја?

АТЕНА: Афродита, увек си била без мозга! Лепота је празна ако у себи нема мудрост. Истина и мудрост су најлепше.

АФРОДИТА: Иди, јадо, погледај се у огледало, па ћеш одмах видети своју истину!

ХЕРА: Цабе се ви свађате када сам најлепша ја, краљица свих богова!

АФРОДИТА: Да ниси можда ти најлепша, кравоока Херо? То што си жена врховног бога Зевса не значи да си најлепша. Сем тога, ти ниси једина Зевсова жена!

ХЕРА: Ти вређаш!

АТЕНА: Нећемо се ми више свађати, зваћемо неког да пресуди.

АФРОДИТА: Да нећеш можда ти да судиш, жабо једна крастава?

АТЕНА: Пресудиће Парис, Пријамов син, принц Троје.

ХЕРА: Зар тај чобанин да нам суди?

Долази Парис.

ПАРИС: Да нисте можда видели моје овце?

ХЕРА (*иронично*): Видели смо једно стадо коза.

ПАРИС: Ништа онда, ја имам само овце.

АТЕНА: А би ли ти био арбитар?

ПАРИС: Шта ти је то?

АТЕНА: Арбитар, судија.

ПАРИС: А, то! Би, што не би, све ја оћу! Судио сам на бејзбол утакмици између Феничана и Египћана.

АФРОДИТА: А знаш ли ти пресудити?

ПАРИС: Их, ко од шале! Пресуђивао сам ја, ихахај! Ето, баш јуче су ми се два овна побила, једном сам одмах пресудио и на ражањ га ставио.

ХЕРА (*иронично*): Паметан дечак!

АТЕНА: Сад мораш да пресудиш која је најлепша међу нама.

ПАРИС: Ха, да будем жири за мис? Хоћу! (*радује се*) Баш сам јуче изабрао овцу Цветуљу за најлепшу у стаду.

ХЕРА: Ти си се јуче баш нарадио!

АФРОДИТА: Зар Цветуља није име за краву?

АТЕНА: Слушај, бре, будало! Ми смо богиње, а не овце!

ПАРИС: Што јес' јес', али поступак је сличан. Ето, нека свака прошета мало окол, окрене се који пут, знате већ како то раде на избору за мис. Било би добро и да се скинете у купаће костиме.

ХЕРА: Зар теби, мамлазу један, да показујем своје божанске груди?

ПАРИС: Ма не мора, не мора! Мислио сам да ово такмичење подигнемо на светски ниво.

Музика. Богиње ходају њоцени као на избору за мис показујући своју лејошу и љублици и Парису.

Свака љрилази Парису и обећава му дар.

АФРОДИТА: Ако кажеш да сам ја најлепша, даћу ти најлепшу жену на свету.

ХЕРА: Ако кажеш да сам ја најлепша, учинићу те господарем Азије и најбогатијим човеком.

АТЕНА: Ако кажеш да сам ја најлепша, учинићу те најмудријим и најјачим човеком.

Долазе Хомер и Секретар. Хомер одвлачи Париса на сирану.

ПАРИС: Рећи ћу да је најлепша Хера, мада ме нешто не воли.

ХОМЕР: Каква те, море, Хера снашла? Види на шта личи!

ПАРИС: Не личи ни на шта, ал' ми је обећала да ћу бити најмоћнији човек на земљи.

ХОМЕР: Вала, нећеш њу изабрати, па макар црко!

ПАРИС: Ко си ти уопште?

ХОМЕР: Ја сам нешто као твој отац.

Парис ња њрли.

ХОМЕР: Ма бежи, бре, будало! Рекао сам као! Ја сам онај који ће те овековечити у песмама и легендама.

ПАРИС: Стварно?

ХОМЕР: Наравно, али мораш да узмеш Јелену.

ПАРИС: Она се није такмичила. Која ти је та?

ХОМЕР: Најлепша жена на свету.

ПАРИС: А она! Њу ми је обећала Афродита. Значи, морам да кажем да је Афродита најлепша.

СЕКРЕТАР (*загледа бојине*): И мени се највише свиђа Афродита.

ПАРИС: Који је сад овај?

ХОМЕР: То је мој водич.

ПАРИС: А ти си слепац, сад тек видим.

ХОМЕР: Ја нисам слепац, него сам слеп! Ти мораш да украдеш Јелену и вечно ћеш живети.

ПАРИС: Као богови на Олимпу.

ХОМЕР: Исто тако.

ПАРИС: А можеш ли ми купити нове маказе за шишање оваца?

ХОМЕР: Чуј маказе, купићу ти машиницу за шишање на батерије.

СЕКРЕТАР: „Филипсову”!

ПАРИС: онда да кажем да је Јелена најлепша.

ХОМЕР: Афродита, не Јелена!

ПАРИС: Ах, да, Афродита!

Парис одлази до бојине.

ПАРИС: Одлучио сам! Афродита је најлепша!

АФРОДИТА: Прави избор си учинио, лепи мој младићу!

ХЕРА: Будало једна, донео си смрт свом народу!

Хомер и Секретар одлазе са сцене. Хомер њрља руке.

СЕКРЕТАР: Да почнем?

ХОМЕР: Шта да почнеш када ништа још није почело! Али почеће, почеће! (*њрља руке*) Биће рата, биће рата! Идемо до Одисеја и Менелаја.

Сцена 3: Хомер и Менелај.

ХОМЕР: Менелају, зар тако проводиш дане, а рат ти над главом?

МЕНЕЛАЈ (*њрошеже се*): Што? Шта ми фали?

ХОМЕР: Вероватно си у депресији.

МЕНЕЛАЈ: Јок вала! Ја у Атини, у кревету.

ХОМЕР: Жену ти је отео Парис, а ти спаваш!

МЕНЕЛАЈ: Да не мислиш можда у Париз да идем по њу? Немам паметнија посла него да ратујем због једне жене!

ХОМЕР: Не мораш у Париз, али у Троју мораш да идеш!

МЕНЕЛАЈ: Ко каже да морам? Ајд’ баш да га видим! Не морам ја ама баш ништа! Него, седи ти да ми попијемо штогод, а после ћемо и запевати. Мало да се дружимо! Видиш какав је овај свет, сви се отуђујемо једни од других. А не треба то тако, не треба!

ХОМЕР: У томе и јесте проблем – не могу да певам када нема рата.

МЕНЕЛАЈ: Рат ти треба? Па ти зато мене мучиш! Што ниси одмах рекао!

ХОМЕР: Мени треба рат, теби су потребне жене, благо, власт, а Грцима слава. Свима треба тај рат, Менелају.

МЕНЕЛАЈ: А Јелена?

ХОМЕР: Јелена је своје одрадила, она ником није потребна. Нама треба Троја!

МЕНЕЛАЈ: Дуго се путује до тамо. А шта мислиш да се сви потрпамо у авион, па правац Троја?

ХОМЕР: Не изводи глупости, видиш да ти авиони падају ко крушке, него крени ти по Грчкој да скупљаш војску.

МЕНЕЛАЈ: Е, досадан си! Идем до свог брата Агамемнона, он је прави човек за рат.

ХОМЕР (*ирли ња*): Браво, јуначе мој!

МЕНЕЛАЈ: Бежи, бре, слепа будало!

Менелај одлази. Улази Одисеј, води ња Секретар.

ХОМЕР: Ево мог главног јунака!

ОДИСЕЈ: Зар баш мора тај рат?

СЕКРЕТАР (*Хомеру*): Правио се луд, морао сам да га надмудрим. Штета би било – најмудрији, па да одједном постане најглупљи. Не иде! Узео кобајаги да оре земљу са магарцем и воловима и да сеје со. Можеш мислити!

ОДИСЕЈ: Нисам се правио, стварно сам мислио да тако треба.

СЕКРЕТАР: Доскочио сам му и поставио сам сина Телемаха испред рала и, наравно, одмах се уразумио.

ОДИСЕЈ: Ма нисам, људи, нисам га ни видео, него сам вас угледао да машете, па сам стао!

ХОМЕР: У реду је, Одисеју! Него, слушај. Идемо у рат на Троју. Треба да одеш по Ахила, који се преобукао у жену и крије се на острву Скир. Мајка Тетида му је рекла да ће, ако оде на Троју, бити славан, али и мртав, па се сакрио негде међу жене.

ОДИСЕЈ: А шта је за мене рекла?

ХОМЕР: За тебе? Ситница, нећеш се вратити двадесетак година, ал' брзо ће то проћи, а ја ћу, ево, да направим једну читаву књигу о теби чим завршим „Илијаду”. Иди са мојим секретаром, а ја вас чекам код Троје.

Сцена 4: Одисеј, Секретар и неколико девојака.

ОДИСЕЈ: Како ћемо сад да га препознамо? Знам, дозиваћемо га! Ахиле, о Ахиле!

СЕКРЕТАР: Ћути! Теби су стварно вране попиле мозак! Мораш да будеш домишљат.

ОДИСЕЈ: Како?

СЕКРЕТАР: Баци испред њих женске дрангулије и оружје, па ћемо видети ко ће шта да узме.

Одисеј изручује на сцену луџице, крџице, мач и шџиџи. Девојке љрилазе и узимају луџице. Ахил, љреобучен у жену, узима луџиџу.

АХИЛ: Јао, што је дивна луткиџа! (*оџкине јој љлаву ља се лџџи мача*) Вау, какав мач! (*маше мачем*)

ОДИСЕЈ: Ахиле!

АХИЛ (*окрене се*): Откуд знаш да сам Ахил? Ја сам Ахила!

ОДИСЕЈ: Нисам знао да си променио пол.

АХИЛ (*баџа љерику и џеџа сукњу*): Доста ми је да изигравам жену и да се скривам!

СЕКРЕТАР: Браво, Ахиле! Идемо у рат на Троју!

Секретар и Ахил одлазе урлајући „Јееееееееее!”, Одисеј оџџаје сам на сцени, збуњен. Слеже раменима, ља и он одлази.

Сцена 5: *Бојови на Олимпу.*

ЗЕВС: Зашто сте замесиле тај рат? Прошло је већ десет година, а он никако да се заврши.

ХЕРА: Они би заратили и да ми нисмо ништа мутили.

АТЕНА: У крви им је да стално ратују. Ми смо им само дали мали повод.

АПОЛОН: Сем тога, рат траје зато што Грци летују на обали Троје играјући се Олимпијаде.

ЗЕВС: А и ви бисте да заиграте?

АРЕЈ: Ионако нам је досадно. Мало фајта ником неће шкодити.

АПОЛОН: Ми смо се већ поделили. Ареј, Хера и Атина су за Грке, Афродита и ја смо за Тројанце.

ЗЕВС: А ја да будем неутралан?

АПОЛОН: Ти си врховни бог, мораш да будеш и за једне и за друге.

ЗЕВС: Где су сада Грци тачно?

АПОЛОН: Тамо где су били и када су дошли. Направили су логор око Троје и праве журке.

Улази Хомер.

ХОМЕР: Јесте. Седе, пију, једу, још мало ће и савез да направе са Тројом.

ХЕРА: То никако не ваља!

ЗЕВС: Ко си ти када тако улећеш у мој дворцац на Олимпу?

ХОМЕР: Ја сам слепи певач Хомер.

ЗЕВС: Ако си слеп, ниси глув! Како то улазиш на Олимп?

ХОМЕР: Али ја пишем књигу о вама.

ЗЕВС: А је л'? Мој биограф?

ХОМЕР: Јесте, и треба мало да потерате те јунаке, да буде неке борбе, иначе нам пропаде историја и ваша биографија.

АТЕНА: Стварно, Зевсе, шта ће писати о нама ако ни један обичан рат нисмо у стању да направимо и водимо?

ЗЕВС: Шта сви хоћете од мене? Ја сам бог, моје је само да уживам, а ви ратујте!

ХОМЕР: Идем. Не вреди на вас чекати!

Сцена 6: *Ојсага Троје. Хомер иде по лојору и храбри војнике.*

ХОМЕР: Ајмо мало, Грци, бабе једне, не бојте се! Још мало!

АХИЛ: Ко је овај? Личи ми на оног старца што ми није дао да убијем Минотаура.

ОДИСЕЈ: То је Хомер, он је написао еп о Илијади.

АХИЛ: О чему?

ОДИСЕЈ: Глупане, о Илијади! Ова читава област коју нападамо зове се Илиј, па одатле Илијада.

АХИЛ: Мислио сам да се зове Троја. А шта је написао о мени?

ОДИСЕЈ: Видећеш када изађе из штампе.

АХИЛ: Када? Хоћу одмах! Еј, Хомере, оди овамо!

ХОМЕР: Где?

ОДИСЕЈ: Он је слеп, не зна где да дође.

АХИЛ (*одлази до њега и дрмуса га*): Шта си о мени писао?

ХОМЕР: Не знам ја ништа.

АХИЛ: Знаш, знаш! Како ћу завршити?

ХОМЕР: Онако како је записано.

АХИЛ: Ви сте бедна пискарала! Не може то тако! Када нисам оном писцу скинуо главу, сад ћу то теби да урадим!

ОДИСЕЈ: Остави га на миру, Ахиле! Боље ти је да трчиш, дошли Тројанци до грчких лађа!

Сцена 7: Хомер и Секретар.

ХОМЕР: Видећеш ти, Ахилеју, како ћеш да завршиш, па ћеш онда да претиш, бабо једна: „Гнев ми, богињо, певај Ахилеја, Пелеју сина...”

СЕКРЕТАР: Јесмо завршили?

ХОМЕР: Нисмо још ни почели.

СЕКРЕТАР: Како нисмо? Рат траје већ годинама, а ти ни реч да испеваш сем тог једног стиха!

ХОМЕР: Није то песмица за децу да се за дан испева, то је еп! Еп! Еп!

СЕКРЕТАР: Добро, не дери се више! Епепе, па епепе!

ХОМЕР: Немаш ти појма како је то бити песник! Треба нам срџба Ахила. Када се он наљути, крећемо у епопеју. Све ово до сада нам је непотребно, евентуално за неку ретроспекцију у песми.

СЕКРЕТАР: Какву секцију?

ХОМЕР: Драмску секцију, глупане један! Ретроспекција значи враћање у прошлост.

СЕКРЕТАР: Аааа, добро! Је л' сад идемо да га наљутимо?

ХОМЕР: Не треба ми да љутимо Ахила већ Агамемнон. Иди до Агамемнона и наговори га да отме робињу која је код Ахила, Брисеиду. Како само монтирам!

Секретар одлази. Долази Ахил, бесан, млати мачем, за њим Одисеј, који га смирује.

АХИЛ: Он мени да отима! Он! Па ја сам најјачи човек на свету!

ОДИСЕЈ: Ниси. Херакле је.

АХИЛ: Ма, тог Херакла бих левом руком, а немој и тебе да сад десном! Ти ћеш да ми кажеш ко је најјачи!

ОДИСЕЈ: Смири се, Ахиле!

АХИЛ: Идем да убијем Агамемнона!

ОДИСЕЈ: Иди!

ХОМЕР: Стани!

Ахил скаче на Хомера. Одисеј га држи.

АХИЛ: Шта ти, матори, хоћеш? Хоћеш нос да ти одсечем, је л' то хоћеш?

ХОМЕР: Не, него имам бољи план како да напакостиш Агамемнону.

АХИЛ: Говори план, одмах, иначе ћу ти уши одрезати!

СЕКРЕТАР: Рекао си прво нос.

АХИЛ: Види, овај се меша! Е, теби ћу нос да одсечем, потрчко један!

ХОМЕР: Немој да се бориш више за Агамемнона, наљути се на њега. Доћи ће он сам после да те моли, а ти опет немој да се враћаш у битку.

ОДИСЕЈ: Могао би да са твојим Патроклом играш шах, тенис, фудбал на плажи... Уживај мало, лето је!

АХИЛ: Да, могао бих бич волеј да играм са мојим Патроклићем! *(гласно)* Хвала вам, пријатељи, тако ћу да урадим!

Одлази Ахил. Долази Агамемнон.

АГАМЕМНОН: Хомере, рат је завршен!

ХОМЕР: Како, бре, завршен?

АГАМЕМНОН: Ахил одустао од борбе, игра се на плажи.

ХОМЕР: А, то! Ништа се не секирај, ја ћу се за то постарати, а ти иди, врати му Брисеиду.

АГАМЕМНОН: Ти час једно, час друго, час је отми, час је врати! Договори се већ једном! Ако си слеп, ниси глуп, Хомере!

Агамемнон одлази.

ХОМЕР: Паметњаковићу један! Да кренем: „Гнев ми, богињо, певај Ахилеја, Пелеју сина.” Где ли је нестао тај глупи секретар? Изгубићу инспирацију!

Сцена 8: *Патрокло и Ахил играју одбојку.*

АГАМЕМНОН: Ево, враћам ти робињу Брисеиду и, молим те, врати се у бој.

АХИЛ: Ма баш ме брига за Брисеиду!

АГАМЕМНОН: Зато си се наљутио.

АХИЛ: Јесам, али сад ми је баш лепо, играм одбојку, баш ме брига да ратујем због тамо неке Јелене.

Нисам ја ловац на јелене!

АГАМЕМНОН: Хоћеш да у епу пише да си под Тројом играо одбојку, а не ратовао?

АХИЛ: Ко да пише? Оном ћу ја главу одсећи ко тако буде писао! Писаће оно што му ја кажем!

Агамемнон, љутићи одлази.

АХИЛ: Идем мало да прилегнем у шатор. Хоћеш и ти?

ПАТРОКЛО: Нека, ја ћу још мало прошетати по плажи.

Долази Хомер.

ХОМЕР: Патрокло, мораш да помогнеш Грчкој!

ПАТРОКЛО: Како ја да помогнем Грчкој?

ХОМЕР: Треба да обучеш Ахилово одело и да поведеш рат на Троју.

ПАТРОКЛО: Убиће ме Ахил!

ХОМЕР: Неће, он те воли. Грци ће помислити да их сам Ахил води и зачас ћете освојити Троју.

ПАТРОКЛО: Можда и успе и ја ћу онда постати славан као и Ахил.

ХОМЕР: Наравно да ћеш постати славан! Само ти навуци оклоп и правац бој, и не брини ништа!

Патрокло одлази, а долази Секретар.

СЕКРЕТАР: Хектор убио Патрокла!

ХОМЕР: Знам. Шта је могао јадан Патрокло против најбољег тројанског ратника?

СЕКРЕТАР: Није га убио Хектор, већ је стао на нагазну мину. Мислио да је фризби! Ти си га намерно послао у сектор Ц.

ХОМЕР: Сад ће и Ахил у бој да уђе. Докле смо ми стигли са епом?

СЕКРЕТАР (*вади сџисе*): Ево, када Ахил, бесан, узима оружје и одлази у Троју да убије Хектора.

ХОМЕР: Одлично, пиши даље!

СЕКРЕТАР: Како да пишем када не знамо шта ће се десити?

ХОМЕР: Ма шта ме брига шта се десило! Измислићемо!

СЕКРЕТАР: Како? Па могли смо онда одмах да измислимо! Што смо ратовали безвезе?!

ХОМЕР: Како што? Па зезамо се мало!

Сцена 9: *Ахил и Хектор седе за сџолом и пију њиво.*

ХЕКТОР: Живели, Ахиле!

АХИЛ: Живели, Тракторе!

ХЕКТОР: Хектор, не трактор.

АХИЛ: Трактор, трактор, то и кажем.

ХЕКТОР (*љутићи*): Ово нам је двадесета кригла пива, а ти не можеш да запамтиш моје име.

АХИЛ: Добро, бре, немој да се љутиш! Ако ти је баш толико стало, а ти буди трактор.

Хектор замахне да га удари, али њадне на земљу, њијан.

АХИЛ: Јеси л' ти то мене покушао да удариш?

ХЕКТОР (*усџаје*): Чини ти се. Хтео сам комарца да убијем.

АХИЛ: Мени се чини да си ти мене хтео да удариш.

ХЕКТОР: Нисам, него ево опет комарца!

Хектор оиети њроба да удари Ахила, али њадне на земљу.

АХИЛ: Ма ти мене хоћеш да удариш!

ХЕКТОР (*изнервиран*): Хоћу, хоћу, ал' не могу!

АХИЛ: Ето човека, опет се љути. Па, овако удариш, овако!

Ахил удари самој себе и њадне на земљу. Хектор скочи на њега и, ваљајући се, несћиају са сцене. Долазе Хомер и Секретар.

ХОМЕР: Шта се ново дешава на ратишту?

СЕКРЕТАР: Немам појма, гледао сам финале Лиге шампиона.

Долази Одисеј.

ХОМЕР: Шта има ново?

ОДИСЕЈ (*јева*): Код тебе, једно те исто код мене, и увек је било оооооооооо исто лудилоооооо!

ХОМЕР: Стани, идиоте!

ОДИСЕЈ: Уф, извини! Где шта има ново?

ХОМЕР: На Марсу!

ОДИСЕЈ: Не знам, нисам био тамо. Е, ал' знам ко јесте! Хоћеш да одем по њега?

ХОМЕР: Шта има ново у боју, мазго?

ОДИСЕЈ: А, ту! Ништа! Хектор и Ахил се запили у крчми.

ХОМЕР: Немам речи!

ОДИСЕЈ: То сам и ја рекао. Са њима су и сви Тројанци и Грци, а појавили се и неки Срби, они нешто запевају и запомажу.

СЕКРЕТАР: То су они што их је помињао онај Филипс. И сви седе и пију?

ОДИСЕЈ: Не. Седели су и пили, перфекат, Хомеру.

ХОМЕР: А шта сад раде, у презенту, Одисеју?

ОДИСЕЈ: Када су се напили, онда су се и посвађали.

ХОМЕР: Тројанци и Грци?

ОДИСЕЈ: Не, Ахил и Хектор, а Грци и Тројанци још пију.

ХОМЕР: И шта је било са овом двојицом?

ОДИСЕЈ: Ахил је победио Хектора, па сад онако бесан и пијан јури богове по бојишту.

ХОМЕР: Кога јури?

ОДИСЕЈ: Хоће Ареја и Аполона да убије пошто су сишли да помогну Тројанцима.

ХОМЕР: Е, стварно је луд!

Иза њих њројрчи Ахил са мачем, јурећи Ареја.

ОДИСЕЈ: Да, а Тројанци устали да бране своје богове, ту прискочише и Грци и настаде општи хаос у кафани и на бојишту.

ХОМЕР: Идемо, секретару! „Илијада” је завршена!

ОДИСЕЈ: Где ћеш сад? Шта ја да радим?

ХОМЕР: Ти направи ту једног коњића, па се играј у песку.

ОДИСЕЈ: У, супер! Како се ја тога нисам сетио?

ХОМЕР: Када се рат заврши, доћи ћу по тебе – идемо на пут око света на десет година.

Хомер и Секретар се мало њомере у сћирану, Одисеј нађе коњића и иџра се.

ХОМЕР: Боље да сам био Хомер Симпсон него што се са овим Грцима млатим овде!

Појављује се Милош Обилић.

ОБИЛИЋ: Где је шатор султана Мурата?

ХОМЕР: Из ког си ти филма испао?

ОБИЛИЋ: Из „Боја на Косову”!

ХОМЕР: Аааа! Никад чуо!

Обилић ња хвајџа за јушу.

ОБИЛИЋ: Море, казуј, курво, где је шатор, док те нисам обесио о суву шљиву!

ХОМЕР: Ено, видиш ону велику тврђаву, ту ти је тај твој султан!

ОБИЛИЋ (*јушџа ња и намешџа му кошуљу*): Што одмах не кажеш? Могао сам те удавити!

Обилић оглази.

ХОМЕР: Ово је луда кућа!

СЕКРЕТАР: Како ће се ово завршити?

ХОМЕР: То нас не интересује, нама је био потребан само један део из овог рата.

СЕКРЕТАР: И због тог делића смо их натерали да ратују десет година?

ХОМЕР: Нисмо их ми натерали, ми смо им само мало помогли.

Огледе. У јозадџини Парис и Ајолон држе лук и сџрелу и њађају Ахила. Ахил са сџрелом у сџражњџи дојџрчи до Одисеја.

АХИЛ: Помагај, помагај, брате!

ОДИСЕЈ: Што кукаш? Нико није умро од убода у задњицу!

АХИЛ: Ја хоћу, то је моја слаба тачка.

ОДИСЕЈ: Зар теби није слаба тачка у Ахиловој тетиви?

АХИЛ: Каквој тетиви?

ОДИСЕЈ: Ово код стопала, то се код људи, по теби, зове Ахилова тетива.

АХИЛ: По мени? Нисам знао да сам славан, али није ми тачка у тетиви, већ у пети.

ОДИСЕЈ: Ако је у пети, што кукаш када су те у стражњицу погодили?

АХИЛ: Али није ни у пети!

ОДИСЕЈ: Договори се више, у пети или није у пети!

АХИЛ: Измислио сам да је у пети како би ме баш ту гађали, а у ствари ми је слаба тачка стражњица.

ОДИСЕЈ (*смеје се*): Од сад ће људи и то звати Ахилова стражњица, тј. Ахилова гуза, или боље Ахилова гузица!

АХИЛ: Ти се смејеш, а ја умирем!

ОДИСЕЈ: Неће ти бити ништа! Ко је још од тога умро? Иди ти до болничара.

Ахил оглази. Долазе Агамемнон и Менелај.

АГАМЕМНОН: Готово је!

ОДИСЕЈ: Јесмо ли победили?

МЕНЕЛАЈ: Побеђен си ти у главу!

ОДИСЕЈ: Зашто ме овде сви вређају? Вероватно им је криво што сам најлукавији човек на свету.

АГАМЕМНОН: А ја сам онда мајка Тереза.

МЕНЕЛАЈ: Наша мајка се зове...

АГАМЕМНОН: Добро је, Менелају, нисам те питао за мишљење, то се само тако каже.

МЕНЕЛАЈ: Аха!

АГАМЕМНОН: Ни код тебе се баш нису претргли када су делили памет!

МЕНЕЛАЈ: Зато си ти покупио сву памет овог света! А сад, када си тако паметан, ти смисли како ћемо да се извучемо из овог рата.

АГАМЕМНОН: И хоћу! Где је онај Хомер?

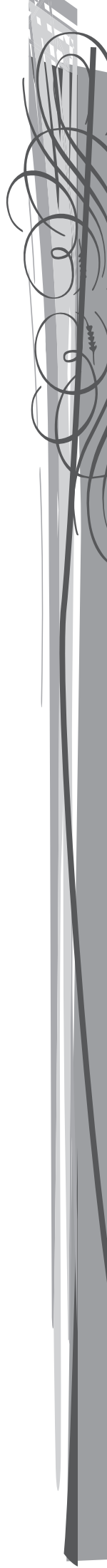
ОДИСЕЈ: Отишао.

АГАМЕМНОН: Отишао?

ОДИСЕЈ: Да, рекао је да га не занима исход пошто ће он сам смислити крај какав њему падне на памет.

АГАМЕМНОН: А шта ми сад да смислимо када нема ни оног глупог Ахила?

ОДИСЕЈ: Зар је стварно умро од оне ране?



АГАМЕМНОН: Погодили га зли Тројанци у пету, знали су да му је ту слаба тачка.

ОДИСЕЈ: Како у пету када сам видео да је у стражњицу погођен?

АГАМЕМНОН: Лупаш, ено га лежи са стрелом у пети.

ОДИСЕЈ (*смеје се*): Зато је и умро, искрварио, јер није смео да каже где је у ствари рањен! Славни јунак па да буде погођен у дупе! Да су знали, можда би га доктори превили и спасли.

АГАМЕМНОН: Шта ти ту блебећеш? Када нема Хомера и Ахила, ти онда треба да смислиш како да уђемо у Троју! Ти беше најлукавији човек на свету.

ОДИСЕЈ: Ја сам се мало играо и да видите шта сам направио!

МЕНЕЛАЈ: Не занимају нас твоје глупе игре у песку! Него, како да уђемо у град?

Одисеј их не слуша и доноси карџионску кутију на којој је најпрег залеђљена коњска љава, а љозади реј.

ОДИСЕЈ: Видите шта сам измислио!

АГАМЕМНОН (*иронично*): Дивна картонска кутија! Пази само какве странице има!

ОДИСЕЈ: Није то обична кутија него претеча будућег тенка. Ја уђем овде, овако, заклопим тенк и, када Тројанац приђе, ја искочим и главу му одсечем, и тако редом свим Тројанцима!

МЕНЕЛАЈ: Идемо! Од овог нема леба, видиш да је скроз пошандрцао!

АГАМЕМНОН: Чекај, тачно тако ћемо и да урадимо! (*радује се и њрли Одисеја*) Ко каже да си ти глуп? Лукав си, нема шта, ма, најлукавији!

МЕНЕЛАЈ: Видим ја, ратујем само са лудацима!

АГАМЕМНОН: Видиш овог Одисејевог коњића? Направићемо мало већег и оставићемо га на обали, а сакрићемо унутра неколико војника, који ће нам ноћу отворити врата.

ОДИСЕЈ: То ја и кажем!

МЕНЕЛАЈ: Мислиш да ће Тројанци да наседну на тај штос?

АГАМЕМНОН: Ма хоће, читао сам то у лектури за средњу школу, они ће да узму овог коњића као дар за победу над нама.

МЕНЕЛАЈ: Ми то нисмо радили, али се сећам „Ромеа и Јулије”.

ОДИСЕЈ: А ми смо читали „Антигону”.

МЕНЕЛАЈ: Тебе нико ништа није питао, него улази у тог коњића и идемо да завршимо овај рат.

Сцена 10: Бојови.

ЗЕВС: Значи, заврши се и овај рат!

АПОЛОН: Завршио се и, да ти ниси помогао Грцима, моја Троја би била још увек неосвојена!

ХЕРА: Освојили бисмо ми ту твоју Троју и без Зевса!

АТЕНА: Ми смо помогли само да се унесе онај коњ у Троју.

АРЕЈ: И како им само паде на памет тај коњ?

АФРОДИТА: То је масло оног лудог Хомера.

АРЕЈ: Зар није Одисеј то смислио?

АФРОДИТА: Онај нешто да смисли? Ено га још је код Троје, чека Хомера, иако су сви отишли.

АРЕЈ: Зашто чека Хомера?

АФРОДИТА: Звао ме пре неки дан Хомер телефоном, хоће да испева и „Одисеју”.

ЗЕВС: Мало му „Илијада”, па сад ће и „Одисеју”!

ХЕРА: Нисам видела добро, је л’ узеше Грци Јелену?

АТЕНА: Јесу, отишла је са Менелајем и Агамемноном.

АПОЛОН: А мој град су спалили до темеља, као да никад није ни постојао.

ЗЕВС: Ајд немој да си накрај срца! Направићеш ти опет себи град. Један град мање-више! Ви остали испратите Грке да срећно дођу кући, а Одисеја ћемо да оставимо код нимфе Калипсе, нек буде мало тамо, можда постане паметнији.

6.5. ОДИСЕЈА

Сцена 1: *Испред разорене Троје. Одисеј и Хомер.*

ОДИСЕЈ (*илачљиво*): Где си ти до сада? Скоро сви су отишли!

ХОМЕР: Што ниси и ти? Стигао бих те ја!

ОДИСЕЈ: Рекао си да ћеш ме вратити кући и да ћеш ме учинити бесмртним.

ХОМЕР: Јесам, и?

ОДИСЕЈ: Ја сам се спремио.

ХОМЕР: Како си се спремио?

ОДИСЕЈ: Радио сам мало склекове и трбушњаке. Треба издржати вечност!

ХОМЕР: Одлично је то. Ево како ћемо: ради ти још мало вежбе, па се видимо за десетак година.

ОДИСЕЈ: Како? Ти си луд! За десет година?

ХОМЕР: Шта си ти мислио, да се бесмртан постаје тек тако?

ОДИСЕЈ: А може ли за две године?

ХОМЕР: За две године могу да напишем само песмице за децу, а не једну „Одисеју” од дугих десет година.

ОДИСЕЈ: И ти си ми неки писац када ти треба десет година за једно дело!

ХОМЕР: Шта је то десет година? Овако ће да прође! (*јуцне њрсџима*)

ОДИСЕЈ (*ојонаша ја*): Је л' овако?

ХОМЕР: Тако, тако, само још неколико пута овако.

ОДИСЕЈ (*јуцкеџа њрсџима*): Је л' сам доста пуцкетао? Могу ли сад кући?

ХОМЕР: Не шегачи се са мном ако хоћеш да се уопште вратиш! Могу ја да испевам и трагичан еп.

ОДИСЕЈ: А овако ће бити комедија? Враћам се за десет година, жену и сина не могу да видим, мучим се успут. (*илаче*)

ХОМЕР: Доста, бре, цмиздравац један! Доћи ћу ја касније.

ОДИСЕЈ: Кад касније?

ХОМЕР: Када доживиш неке авантуре, да бих могао да певам о томе. Животиње умиру, људи умиру, сви на земљи морају умрети... Али прави јунак никад не умире, биће увек памћен.

Хомер одлази.

ОДИСЕЈ: Шта ја сад да радим? Баш њих брига, важна им је њихова песма, а ја морам да се мучим и да пролазим кроз тешке задатке, док они седе у фотељама и смишљају. А ја бих хтео да ми неко посвети мало бриге и пажње.

Долази Одисејев друг Елпенор.

ЕЛПЕНОР: Ево, газда, пробај мало ове салате.

ОДИСЕЈ: Шта је то?

ЕЛПЕНОР: Не сећам се, ничег се не сећам.

ОДИСЕЈ: Зар ниси рекао да је салата?

ЕЛПЕНОР: Да, заборавио сам, мислим да се зове лотос.

ОДИСЕЈ: Где су остали?

ЕЛПЕНОР: Мислим да се не сећам.

ОДИСЕЈ: Ти си неки кретен!

ЕЛПЕНОР: Ни тога се не сећам, господару.

Долази Кирка.

КИРКА: Сви другари ти једу лотосе, а од њих се заборавља домовина, жена, све, а затим ћу ја да их претворим у свиње. Оди, Одисеју, мало к мени да се поиграмо!

ОДИСЕЈ: Не желим да будем свиња.

КИРКА: Обећавам да нећеш бити свиња. Можда прасенце.

ОДИСЕЈ: Крмачо једна!

КИРКА: Охохо, почели смо са грубостима! У ствари, нећу те претворити у свињу – бићеш мој љубавник.

ОДИСЕЈ: Онда ме боље претвори у свињу!

Одисеј бежи, Кирка га јури.

ЕЛПЕНОР: Ево, ја хоћу да будем љубавник ако ме неко пита.

Сцена 2: *Одисеј на сцени њлаче. Појављује се Киклој, њлега га зачуђено, а затим га милује њо њлави.*

ОДИСЕЈ (кука): О моја драга Пенелопа, о мој родни крају, ко ће мене да утеши, ко ће мој бол да излечи?

КИКЛОП: Ево мене, пријатељу, ја ћу! Оди к мени у наручје!

Одисеј му њрилази и њлаче. Затим га њоњлега и види да овај има једно око.

ОДИСЕЈ (*њрине се и њура га*): Тих, бре, што си ружан! Бежи од мене, ругобо једна!

КИКЛОП: Срам те било! Ја сам хтео да те тешим, а ти тако!

ОДИСЕЈ: Могао си бити лепши.

КИКЛОП: И ми ружни можемо да тешимо.

ОДИСЕЈ: Ви онда тешите ружне!

КИКЛОП: Зато сам и дошао тебе да утешим. Ја сам твој поклон.

ОДИСЕЈ: Хоћеш да кажеш да сам ја ружан? Ја сам Мерилин Монро за тебе.

КИКЛОП: Поклону се у зубе не гледа.

ОДИСЕЈ: Твоји зуби ми не сметају.

КИКЛОП: Био сам јуче код зубара.

ОДИСЕЈ: Требало је прво да одеш до очног лекара да ти уграде једно вештачко око.

КИКЛОП: Поклону се ни у очи не гледа.

ОДИСЕЈ: Тебе могу да гледам само у једно око!

КИКЛОП: Што си ти безобразан! Знаш ли ти да сам ја син Посејдона?

ОДИСЕЈ: А ја сам син Сизифа, који је зезнуо све те Посејдоне.

КИКЛОП: Уф, што их је зезнуо! Ваља камен узбрдо и низбрдо!

ОДИСЕЈ: Он то воли.

КИКЛОП: Воли, воли, само се прави!

Одисеј се разљуби и убоде Киклоја у око.

ОДИСЕЈ: Мој тата је најлукавији човек на планети, је л' јасно? А и ти и твој тата сте ментално ретардирани!

КИКЛОП: Тата, тата!

Киклој њлаче, њојављују се Посејдон и Ареј.

ПОСЕЈДОН: Шта је сад било, сине?

АРЕЈ: Ово ти син?

ПОСЕЈДОН: Јесте!

АРЕЈ: Умеш ли ти да направиш неког нормалног? Или је глуп, ил' су нека чудовишта, или је ружан, или има једно око! Могу мислити какве су им мајке!

ПОСЕЈДОН: Киклопова мајка је била предивна, личила је на...

АРЕЈ: Синди Крафорд, само су јој се случајно два ока спојила у једно!

ПОСЕЈДОН: Умукни!

КИКЛОП (*још јаче вичући*): Тата, и он ми се руга!

ПОСЕЈДОН: Ђути, Ареју! Какав је да је, мој је син!

АРЕЈ: Не, ја сам само мислио да ти нађем пристојну жену, која има два ока, две ноге и све зубе.

КИКЛОП (*њоказујући на Одисеја*): Тата, овај овде ме је исто вређао и убо у око! Рекао је да смо нас двојица метално реградирани!

АРЕЈ: Мислим да младић говори истину.

ПОСЕЈДОН (*сјавља Одисеју њрозубац њод њрло*): Ко си ти да мог сина вређаш?

ОДИСЕЈ: Нисам ја нико, мајке ми, баш нико! Уопште немој да се на мене обазиреш! Нико!

АРЕЈ: Ето, човек је Нико!

ПОСЕЈДОН: Када је већ нико, да му откинем главу са рамена?

ОДИСЕЈ: Ево, нећу бити нико, бићу овца.

Одисеј узима крзно, навлачи ња и њочиње да блеји.

АРЕЈ: Обожавам овце. Да закољемо једну?

ПОСЕЈДОН: Немој, ова је мршава.

КИКЛОП: Тата, уништи га!

АРЕЈ: Ако би могао да га претвориш у јагње, ја би га до коске оглодао.

Одисеј баца кожу са себе и бежи.

КИКЛОП: Тата, стигни га! Освети ме, тата!

ПОСЕЈДОН: Ућути, бре, шта се дерњаш!

КИКЛОП: Али он ме је убо!

ПОСЕЈДОН: Није ти главу скинуо ако те убо! Убо, убо, па шта?

Киклой још њласније кука. Посејдон му њрилази и њеши ња.

ПОСЕЈДОН (*њења му*): Добро, сине мој лепи, немој да пацес, показаће њему твој татица.

АРЕЈ: Сад ми је јасно, они су и на тебе мало метално реградирани!

ПОСЕЈДОН: Не лупај глупости, него идемо да стигнемо Одисеја.

АРЕЈ: Ја бих ипак неко јагњешце ако може.

Сцена 3: *Одисеј седи незаинтересовано док исјред њења њњра денс њруња девојака, обучених као сирене. Музика је модеран хаус или нењњо слично. Чују се и звукови сирена. Прилази му Елпенор.*

ЕЛПЕНОР: Вау, какве су ово сирене? Нигде не видим авионе!

ОДИСЕЈ: То су морске сирене!

ЕЛПЕНОР: Аха!

ОДИСЕЈ: Јеси ли се сетио нечега?

ЕЛПЕНОР: А чега да се сетим?

ОДИСЕЈ: На пример, где ми је остала посада?

ЕЛПЕНОР: А, то? Ено их у обору, једу коре од бундеве и траже неке крмаче по острву.

ОДИСЕЈ: Зашто тебе Кирка није претворила у свињу?

ЕЛПЕНОР: Ја сам за то време ловио Хелијева говеда, па ме је он убио, а ја сам побегао између Сциле и Харибде и...

ОДИСЕЈ: Видиш да се свега сећаш.

ЕЛПЕНОР: Ма јок, ложим те! Благе везе немам, све сам то сад измислио.

ОДИСЕЈ: Ех, са ким сам ја остао!

ЕЛПЕНОР: Дobar сам ти и ја, него гледај ове сирене како врцкају! (*скаче на Одисеја и њокушава да му зачењи уши*) Не слушај их, не слушај их!

ОДИСЕЈ: Бежи од мене, будало једна!

ЕЛПЕНОР: Кирка је рекла да их не слушамо, појешће нас после. Стави восак у уши!

ОДИСЕЈ: Тотално сам равнодушан према њима, не слушам хип-хоп.

ЕЛПЕНОР: Не слушаш хип-хоп? А коју ти, мајке ти, музику слушаш?

ОДИСЕЈ (*усњаје и свечано изјављује*): На свету је само један краљ музике! (*њњра девојке са сцене*)

Ајде, доста сте ми испирале мозак! Јакњ сте ми ви сирене!

ЕЛПЕНОР: Знам ко је краљ! Елвис Присли!

ОДИСЕЈ: Какав Елвис, он је мало дете, може ли Елвис да направи овакву песму (*ћочиње да ђева ђесму Томе Здравковића*): Дотако сам дно живота

И пакао и поноре,
Али ти ми душу узе, ти проклети женски створе,
Па због тебе немам мира у сновима ни на јави...

ЕЛПЕНОР (*ћрекида ђа урлајући*) Лав ми тендр, лав ми ду, енд ај вуд лав ју, лав ми дарлинг, лав ми ду енд ај вуд лав ју со...

ОДИСЕЈ (*нађђласавајући ђа*): Уморан сам од живота, уморан сам од кафана, уморно је срце моје, уморно, јер на њему лежи рана дуго већ, старе ране из младости што су остале...

ЕЛПЕНОР: Вива Лас Вегас, вива Лас Вегас, виваааа, виваааа...

ОДИСЕЈ (*шућира ђа*): Доста, бре! Немој да ми квариш солистички наступ!

ЕЛПЕНОР: А шта мислиш да организујемо турнеју по азијској обали? Замисли само нас двојицу и великим словима написано: Оди и Броди!

ОДИСЕЈ: Не лупај глупости, него мисли како да се вратимо.

ЕЛПЕНОР: То није проблем, вратићемо се авионом, купио сам повратне карте када смо кренули из Грчке.

Сцена 4: *Одисеј и Елпенор са завојем на ђлави седе на крилу авиона.*

ОДИСЕЈ: Рекао си да је ово најбезбеднији саобраћај.

ЕЛПЕНОР: Јесте, али када има пилота у авиону.

ОДИСЕЈ: Зар онај у црном није био пилот?

ЕЛПЕНОР: Не, то је био терориста.

ОДИСЕЈ: А ко је тај терориста?

ЕЛПЕНОР: То је неко ко хоће тебе да убије да би он живео!

ОДИСЕЈ: Само он?

ЕЛПЕНОР: Само он!

ОДИСЕЈ: Баш је себичан тај терориста! Сигурно га је послао онај досадни Посејдон. Што ме не остави више на миру!

ЕЛПЕНОР: Имам ту иза угла тетку Калипсу. Она је чаробница, можда нам помогне. Могли смо да свратимо до ње, треба и лек да јој однесем.

ОДИСЕЈ: Нећу да идем код ње! Хоћу кући, хоћу кући!

ЕЛПЕНОР: Тетка прави одличне сарме.

ОДИСЕЈ: Уф, обожавам сарме! Још када би направила оне са зељем, их! Идемо одмах, већ су ми замирисале!

Сцена 5: *Бојови на Олимћу.*

АТЕНА: Зар те то не дира, Зевсе?

ЗЕВС: Шта, дете моје?

АТЕНА: То што Одисеј десет година не може да се врати својој кући.

ЗЕВС: Ја се не љутим на њега. Што се мене тиче, могао га је Хомер одмах вратити, него се Посејдон љути што је дирао његовог сина Киклопа.

АТЕНА: Јак му син, једнооки Џек! Него, ако смо ми данас сложни, ја бих одмах послала Хермеса да јави Калипсо да пусти Одисеја, а ја ћу сама отићи до Одисејевог сина Телемаха да га охрабрим да сачека оца.

ХЕРА: Шта се догађа у Одисејевој кући?

АТЕНА: Просци су му запосели кућу и чекају да се Пенелопа преуда за једног од њих. Бахато се понашају, све поједоше и потрошише.

ХЕРА: А Пенелопа чека?

АТЕНА: Чека.

ЗЕВС: Добро, децо моја, разлаз! Док Посејдон није чуо, идемо да помогнемо Одисеју.

Сцена 6: Калипсо и Хермес.

КАЛИПСО: Добро дошао, боже, у мој дом! Надам се да добром долазиш.

ХЕРМЕС: Шаље ме Зевс, чуо је да је код тебе човек који је највише заслужан за Троју, а највише га је јада снашло.

КАЛИПСО: Шта је то вас брига? У своју кућу примам кога ја хоћу!

ХЕРМЕС: Да, брига нас је, није му судбина да умре далеко од својих предака, већ да се врати у дом.

КАЛИПСО: Па?

ХЕРМЕС: Зевс ти наређује да га одмах пустиш!

КАЛИПСО: Или шта?

ХЕРМЕС: Боље ти је да он не долази лично да говори своје заповести!

КАЛИПСО: Сурови сте ви богови и завидљиви као и обични смртници, а можда и више од њих. Ви не допуштате богињама љубав коју сваки смртник може да има када год пожели. Пријатељски сам га овде примила када му се разбио авион, сарме сам му спремала, хтела сам и бесмртним да га начиним. Но, Зевс је свемоћан, ко сам ја да бих се њему опирала! Кажи му да ће бити тако, пустићу га и помоћи му да стигне до куће како знам и могу.

ХЕРМЕС: Уради тако!

КАЛИПСО: А ти си један обичан мали поштар!

ХЕРМЕС: Е, сад ћеш да видиш да ли ћу ти донети пензију на време!

КАЛИПСО: Јаке ми пензије! Марш из моје куће, торбару један!

Хермес одлази, долази Хомер.

КАЛИПСО: Ко си ти?

ХОМЕР: Ја сам Хомер.

КАЛИПСО: И ти си дошао да се ругаш мојој несрећи?

ХОМЕР: Не, ја сам дошао да поведем Одисеја.

КАЛИПСО: Шта има ти да га водиш? Није он слеп!

ХОМЕР: Није он, али јесам ја.

КАЛИПСО: Онда боље да остане када треба слеп да га води кући.

Појављује се Одисеј.

ОДИСЕЈ: Па да останем онда?

ХОМЕР: Где да останеш? Зар ниси хтео да идеш кући?

ОДИСЕЈ: Хтео сам, али пре десет година.

ХОМЕР: Нећеш у своје топло огњиште?

ОДИСЕЈ: Вала, и овде ми је топло, а сем тога, Калипсо ми прави одличне сарме.

ХОМЕР: А Пенелопа?

ОДИСЕЈ: Шта Пенелопа? Она? Она нема благе везе да прави сарме, мада зна она пребранац направити без мане.

ХОМЕР: Не питам те за сарме и пребранац, већ да ли је волиш?

ОДИСЕЈ: Она се до сада трипут преудала.

ХОМЕР: Није, мада не значи да неће ако не дођеш на време.

ОДИСЕЈ: Али, лепша ми је Калипсо.

ХОМЕР: Слушај, мали, није твоје да бираш!

ОДИСЕЈ: Није ни твоје!

КАЛИПСО: Пусти га да каже шта има!

ОДИСЕЈ: Калипсо је лепша и богиња је, еј, и бићу бесмртан!

ХОМЕР: И ја ћу те учинити бесмртним.

ОДИСЕЈ: Ти ћеш да ме учиниш?! Ниси могао да дођеш на време, а учинићеш ме бесмртним!

КАЛИПСО: Одисеју мој драги, мораш ићи, то није ни моја воља, ни Хомерова, већ воља богова.

ОДИСЕЈ: Њихова воља! А када ће бити моја воља? Како год окренем, не ваља! Прво је била моја воља да идем кући, а они ми не дају; сад ја нећу кући, а они ме терају! Ко ли се може снаћи у свему овоме!

КАЛИПСО: Тако је то са боговима.

ХОМЕР: Идемо!

Сцена 7: Телемах и Ајена.

АТЕНА: Здраво, Телемаше! Порастао си, малени.

ТЕЛЕМАХ: А ко си ти?

АТЕНА: Ја сам тета Атена, богиња мудрости и твоја и Одисејева заштитница.

ТЕЛЕМАХ: А ја сам краљ Ричард!

АТЕНА: Не верујеш ми, Одисејев сине. Мудар си на оца.

ТЕЛЕМАХ: Јак ми је он мудрац када не зна да нађе пут до куће, а и ти си га заштитила, немам речи!

АТЕНА: Одисеј је жив и враћа се кући.

ТЕЛЕМАХ: Сад је касно, може да се враћа колико хоће када се мајка сутра преудаје.

АТЕНА: То не може! Идемо брзо до ње.

Долази Пенелопа.

ПЕНЕЛОПА: Кога то водиш?

ТЕЛЕМАХ: Ово је Атена, богиња мудрости.

ПЕНЕЛОПА: А ја сам Зевс!

ТЕЛЕМАХ: А ја сам рекао да сам краљ Ричард!

АТЕНА: Не ругај се, Пенелопо, ако ти је глава мила!

ПЕНЕЛОПА: Опрости, Атено. Нисам те препознала.

АТЕНА: Чујем да се удајеш?

ПЕНЕЛОПА: Да.

АТЕНА: Па ти имаш мужа!

ПЕНЕЛОПА: Можда имам, можда немам.

АТЕНА: Имаш га, имаш, жив је и долази ускоро!

ПЕНЕЛОПА: Што није раније дошао? Десет година измишљам да треба да исплетем покривач.

Направила сам фабрику чарапа у међувремену.

АТЕНА: Таман, када дође, да не буде бос.

ПЕНЕЛОПА: А где је био до сада? Знам ја да се он годинама вуцара по кафанама.

АТЕНА: Слушај, Пенелопо. Он долази, а ти, ако нећеш да будеш погубљена као и просци, сачекај га како ваља, или ти оде глава.

ПЕНЕЛОПА: Сва сам се препала!

Сцена 8: Хомер и Одисеј.

ХОМЕР: Е па, драги Одисеју, стигли смо кући.

ОДИСЕЈ: Уф, заборавио сам и како ми изгледа кућа! Ајмо сад, шта си стао!

ХОМЕР: Полако, прво морамо да се прерушимо у просјаке.

ОДИСЕЈ: Што одмах не упаднемо?

ХОМЕР: Па да те одмах смакну!

Телемах, просци, улази Одисеј.

ПРОСАЦ 1: Ево Одисеја!

ОДИСЕЈ: Како си ме препознао?

ПРОСАЦ 2: По ожилку! (*смеје се*) Сви смо читали Хомеров еп.

ОДИСЕЈ: Ти си ме издао! Написао си песму пре него што сам стигао кући!

ХОМЕР: Не знам ја да пишем, видиш да сам слеп! То је сигурно масло мог секретара.

Појављује се Секретар.

СЕКРЕТАР: Јесте, двадесет година идем уз тебе, празног трбуха и џепова.

ХОМЕР: А је л'? Јеси ли хтео уметност? Е па, брале, уметност је празног стомака.

СЕКРЕТАР: Е па, ја сам уновчио, продао њима и упозорио их. Платили су ме дебело!

ХОМЕР: Ђубре!

ПРОСАЦ 1: Јесте, и знали смо да долазите и чекали смо вас.

ПРОСАЦ 2: И сада сте наши заробљеници, али нећете још дуго – потопићемо вас.

ХОМЕР: Не можете, ја такав крај нисам планирао.

СЕКРЕТАР: Ја ћу да га испланирам.

ОДИСЕЈ: Где је мој лук?

ХОМЕР: Лук? Лук? Не знаш, бре, оловку да узмеш, а хтео би лук! Треба нам пиштољ! Пиштољ за царство! Вичи, будало! Пиштољ за царство!

ОДИСЕЈ: Шта је то пиштољ?

Појављује се Ајена.

АТЕНА: Каква је ово гужва? Разлаз, бре!

ПРОСАЦ 1: Уф, ти ћеш да нам кажеш!

АТЕНА: Ја сам богиња мудрости Атена.

ПРОСАЦ 2: Уф, сав сам се најежио!

ХОМЕР (*вади њишић*): Е па, сад ћу да вам покажем шта је то пиштољ „магнум 357”.

ОДИСЕЈ: Стани, слеп си, побићеш и нас!

АТЕНА: То не смеш да користиш, пронађен је у деветнаестом веку, мада је овај из двадесетог, дај ми га! (*узима њишић*)

АТЕНА: Вау, „магнум”! (*ојали увис*) Да ли сам ја нешто рекла?

ПРОСАЦ 2: Чини ми се да сте рекли да се разилазимо.

ПРОСАЦ 1: Све је у реду! Ево, идемо одмах!

ОДИСЕЈ: Чекај, дај мени тај пиштољ да им пресудим!

АТЕНА: Нека, прогнаћемо их са острва.

Појављује се Пенелопја.

ПЕНЕЛОПА (*Хомеру*): Уф, што си поружнео! Јеси ли ти то и ослепео?

ХОМЕР: Ја сам слеп од рођења.

ОДИСЕЈ: Ја сам Одисеј, а то је мој писац.

ПЕНЕЛОПА: Ни ти ниси много бољи!

ОДИСЕЈ: А ти си за двадесет година постала Афродита, бабо једна!

АТЕНА: Не вређај ми сестру!

ПЕНЕЛОПА: Боље да сам се удала за неког просца!

ХОМЕР: Стани, доста ми је ових уврнутих легенди! Како, бре, можете тако? Десет година се нисте видели и тако говорите једно другом!

ОДИСЕЈ: Човек је у праву.

ХОМЕР: Него шта! Ајд сад лепо од почетка.

ПЕНЕЛОПА: Ти ли си, мој Одисеју?

ОДИСЕЈ: Ја сам, драга!

ПЕНЕЛОПА: Још не могу да верујем да си ти прави Одисеј! Еуриклеја, иди у собу и донеси кревет за мог драгог Одисеја.

ОДИСЕЈ: Стани, то не може нико смртан урадити, пошто сам собу озидео око маслине коју сам одсекао и на пању направио постељу.

ПЕНЕЛОПА (*јрли ја*): Ово је мој прави Одисеј, само он зна за наш кревет! Добро дошао кући после толико година, господару мој!

ХОМЕР: Е, то је већ боље! А ти, секретару... Где си, секретарчићу? Секретарчићу?

Секретар се шћућурио у уљу. Хомер му јрилази, вуче ја за уво и враћа на сцену.

ХОМЕР: Довиђења сад, идемо и ми кући, али пре тога да се поздравимо. Ето, драги гледаоци, то вам беху „Илијада” и „Одисеја”. Није можда било баш овако, али може да буде овако. Ако хоћете да сазнате више о овоме, купите „Илијаду” и „Одисеју” на трафици за 200 динара.

СЕКРЕТАР: Мислиш у књижари?

ХОМЕР: Можда и тамо доставе неки примерак, сад се књиге углавном продају на трафици, уз неки часопис.

6.6. ОРФЕЈ И ЕУРИДИКА

Сцена 1: *Орфеј и Еуридика. Чује се музика.*

ЕУРИДИКА: Свирај нам нешто, драги Орфеју! Свирај да нам, као и увек, долете птице из ваздуха, да нам прилазе рибе из воде и звери из шуме, а стене и читава природа умукну пред твојом музиком, пред твојом лиром, коју ти је дао Аполон.

ОРФЕЈ: О Јулија, зашто си Јулија?

ЕУРИДИКА: Ромео, о Ромео! Зашто си, што си Ромео? А ја нисам Јулија, ја сам Еуридика, твоја жена, коју обожаваш.

ОРФЕЈ: Ех, да сам неко други, неко трећи, ми бисмо били сасвим срећни!

ЕУРИДИКА (*јублици*): Опет је побркао улоге! Еј, Орфеју!

ОРФЕЈ: Ко ме то тако зове? Ја сам Ромео! Зашто, Јулија, избегаваш то рећи? Знам, не дају ти тата и мама да се дружиш са мном, али наша љубав ће победити, она ће бити јача од свега!

ЕУРИДИКА: Треба ми помоћ. Редитељу, редитељу!

РЕДИТЕЉ: Шта је сад било?

ЕУРИДИКА: Опет је побркао улоге! Сада мисли да је Ромео из Шекспировог комада.

ОРФЕЈ: Ја то не мислим, ја јесам Ромео!

РЕДИТЕЉ (*клеји ја њо љави*): Шта си ти?

ОРФЕЈ: Ромео.

РЕДИТЕЉ (*ојейи ја клейи*): Шта кажеш да си ти?

ОРФЕЈ: Овај, више нисам сигуран!

РЕДИТЕЉ: Ти си Орфеј, који божански свира лиру.

ОРФЕЈ: Да! Ја свирам лиру божански.

Орфеј сега и свира веселу мелодију, иза њеја Еуридика радосно шрчкара. Одједном врисне и љадне.

Орфеј настјавља да свира. Затим пресјане и ошрчи до Еуридике.

ОРФЕЈ: О Јулија, драга, што си још

Овако лепа? Да л' да помислим

Да је у тебе бестелесна смрт

Заљубила се, па да те ту у мраку

К'о љубазницу држи мршава,

Одвратна ова наказа? У страху

Да је тако, с тобом ћу за навек

Остати овде, никад напустити нећу:

С црвима, твојим дворкињама, овде

Остаћу ја, да овде одмориште

На вјеки вјеков себи подигнем

И скинем јарам звезда зломисоних

Са ових плећа трудних од живота.

Последњи поглед, очи, баците!

Последњи пут још, руке, загрлите!

И сад ћу Јулија бити са тобом заувек у вечности, ја пијем отров.

РЕДИТЕЉ: Стани! Стој!

ОРФЕЈ: Шта је сад било?

РЕДИТЕЉ: Не иду тако речи!

ОРФЕЈ: Ти ћеш да ме учиш!

РЕДИТЕЉ: Треба да кажеш: „Апотекару! Лек ти је ко муња”, да умреш и изговориш: „С пољупцем тако душу Богу дајем.” Ех, када се сетим како сам ја монтирао Јулију и Ромеа у Народном позоришту!

ОРФЕЈ: Добро! Апотекару, страва ти је лек, ко гром удара, умирем с пољупцима на грудима, душу испуштам теби (*јада као мртјав*).

РЕДИТЕЉ: Стани, будало! (*јрилази, шамара и грмуса Орфеја*) Какво те умирање снашло! Ти си Орфеј, запамти: Орфееееј, и волиш Еуридику, а не Јулију!

ОРФЕЈ: Да, да, ја сам Орфеј и свирам добро... Да, сетио сам се! Само, ја више волим Јулију од Еуридике!

РЕДИТЕЉ: Не занима ме шта ти волиш, мораш да сиђеш у Хад, свет мртвих, да је својом музиком избавиш.

ОРФЕЈ: Да, хоћу. Овај, не! Нећу да силазим тамо!

РЕДИТЕЉ: Шта, бре, нећеш? Има да сиђеш ко бела лала!

ОРФЕЈ: Нећу у свет мртвих! Не желим да умрем! Сиђи ти ако је толико волиш!

РЕДИТЕЉ: Ово је представа, разуме ли то твоја празна глава? Мораш да играш као што је писац написао и ја режирао.

ОРФЕЈ: Уопште ме не занимају ни ти ни он, али тамо не силазим ни за живу главу!

РЕДИТЕЉ: Али, ти волиш Еуридику бескрајном љубављу и сиђи ћеш због ње у Хад и покушати да је избавиш!

ОРФЕЈ: Ја волим Јулију!

РЕДИТЕЉ: Да ли би због Јулије сишао?

ОРФЕЈ: Бих! За Јулију и у пакао и у поноре!

РЕДИТЕЉ: Онда силази, одмах!

Сцена 2: Харон и Орфеј.

ХАРОН: Не можеш преко ако немаш паре!

ОРФЕЈ: Али, ја сам свирач!

ХАРОН: Онда свирај, али преко те нећу превести без новца!

Орфеј свира тиху, лећу музику. Харон се досађује.

ХАРОН: Какав си ти гњаватор!

ОРФЕЈ: Ја сам најбољи музичар свих времена!

ХАРОН: Ти?! Ти?!

ОРФЕЈ: Ја! И одмах да си ме превезао у свет мртвих, иначе ћу звати редитеља!

ХАРОН: Можеш да зовеш кога хоћеш, али те не пуштам без новца.

Долази Редитељ.

РЕДИТЕЉ: Шта радиш ти, идиоте?!

ХАРОН: Превозим мртве.

РЕДИТЕЉ: Онда превези Орфеја! Одмах!

ХАРОН: Он није мртав, а и нема да плати!

РЕДИТЕЉ: Добио си плату у позоришту.

ХАРОН: Добио сам да глумим, али не и да превозим!

ОРФЕЈ: Идем ја кући, доста сам глуматао!

РЕДИТЕЉ (*изнервиран*): Стани! Колико треба?

ХАРОН: 150!

РЕДИТЕЉ: Чега?

ХАРОН: Евра, чега ће бити?

РЕДИТЕЉ: За 150 евра могу другог глумца да нађем!

ХАРОН: Онда нађи, али публика те неће чекати!

РЕДИТЕЉ: Може за 80?

ХАРОН: 160!

РЕДИТЕЉ: 120!

ХАРОН: 170!

РЕДИТЕЉ: Стани, бре! Ево ти 150, хуљо једна!

ХАРОН: Чист рачун, дуга љубав. И ако може да се пусти музика док превозим. Мало да се забављамо: гитаре, солаже, мало хеви метала... Какав је то пакао без металаца!

РЕДИТЕЉ: Даћу ти ја један метал у главу!

Редитељ одлази са сцене одмахнувши руком. У позадини прешлије музика и соло пјивара. Одлазе и Харон и Орфеј.

Сцена 3: *На престољу седе Хад и Персефона, до њих тројлаво кученце Кербер. Сви ћуше и задивљено слушају Орфејеву музику.*

ОРФЕЈ: Шта ћу сад?

ХАД: Изволи, Орфеју, кажи нам шта би ти желео за овакву свирку.

ОРФЕЈ: Видите, у ствари, ја сам Хамлет, овај, Ромео, међутим, мене су натерали да глумим Орфеја, а ја, у ствари, волим Јулију, а овде сам дошао по Еуридику и...

ПЕРСЕФОНА: Шта лупаш ти, бре?

ОРФЕЈ: Овај, морам да питам. *(оћрчи лево, ја десно)* Где си, редитељу?

РЕДИТЕЉ: Шта је сад, будало!

ОРФЕЈ: Не знам текст даље!

РЕДИТЕЉ *(ћружајући му шексћ)*: Држи!

ОРФЕЈ: Хвала. *(чића)* Хаде и драга Персо...

ПЕРСЕФОНА: Молим?

ОРФЕЈ *(оћвара харћију и лајано, изражајно казује)*: Овај, Персефоно, о ви владари подземног света, дозволите ми да говорим истину и милостиво саслушајте моју молбу! Нисам сишао гоњен радозналошћу да гледам Тартар, нити да спутам троглавог пса. Приближио сам се из љубави према својој супрузи. Отрована уједом подле змије, умрла ми је моја драга у цвету младости, а само је кратко била понос и радост у мом животу. Видите, хтео сам да поднесем овај неизмерни бол, дуго сам се борио са собом. Али, љубав ми раздире срце, не могу да живим без Еуридике. Због тога вас, велики свети богови смрти, преклињем језивошћу овога места, ћутљивом пустињом ваших поља, вратите ми драгу супругу, ослободите је и поново јој поклоните прерано одузети живот! А ако то не може бити, онда узмите и мене међу мртве, јер без ње се никад нећу вратити. *(за себе)* Ако сам шта овде разумео, бог ме убио!

Док Орфеј ћовори, ћраћи ја лира, ћића музика, а он рецићује. За то време, Сизиф ћролази носећи у руци фудбалску лопћу, заћим седне ћоред њеја и задивљено слуша музику, ћоред њеја Танћал са ћраном ћуном воћа у руци и кофом воде сћиоји одушевљен и слуша, Кербер долази до Орфеја и седа му у крило, Иксион засћјаје и ћледа, Персефона узима мараму и ћлаче.

ПЕРСЕФОНА: Шта да радимо, мој мрачни мужу? Видиш да је његова музика лек за све муке, Тантал не жуди за храном, Сизиф је стао са послом, чак га и Еумениде, опаке осветнице, сажаљевају.

ХАД: Шта има ту да се прича? Ја сам за онај други део погодбе, да узмемо ми њега овамо, а не да му још дајемо Еуридику горе.

ПЕРСЕФОНА: Зар немаш срца?

ХАД: Немам! Ја сам владар подземног света, откуд мени срце? Лепо су се Посејдон и Зевс поделили: овоме море, плаже, нимфе, а мени орке, кербери, утваре и смрт. Зевс се сунча на светлом Олимпу, Посејдон бућка са сиренама у плићаку, а ја се брчкам овде доле у котлу са неким створењима да те бог сачува!

ПЕРСЕФОНА: Значи, и ти би сирене?!

ХАД: Не буди љубоморна, рибу волим само у тањиру.

ПЕРСЕФОНА: Покажимо милости мало у овом доњем свету!

ХАД: Нема милости за њега, нема ни за мене! Крај приче! Иде у Хад!

РЕДИТЕЉ: Стоп, стоп! Шта је ово данас? Сви раде погрешно! Шта то причаш? Јес' ти неки мангун?

ХАД: Ко је овај?

РЕДИТЕЉ: Ја овде водим игру! *(двојици са сцене)* Вас двојица, ухватите га и однесите са сцене, не иде овако текст, а ви остали наставите! Акција!

Хватају Хада, он се дера и бори са њима.

ХАД: Станите, ја сам Хад, све ћу вас позатварати у најмрачније делове земље! Ово је Зевсово масло, то сигурно опет он прави сплетке!

Одводе га.

ПЕРСЕФОНА: Мој муж је мало пренаглио. Добро, Орфеју, узми са собом Еуридику, али, знај, она ће бити твоја само ако се пре него што пређеш капију подземног света не окренеш и не погледаш ону која иде за тобом.

Сви одлазе са сцене, сем њих двоје. Орфеј иде, за њим Еуридика. Орфеј се не окреће, мрачно је, чује се језива музика, вришћење, лавез у даљини. Одједном Орфеј скаче и пада на колена.

ОРФЕЈ: Сетио сам се, Еуридика, сетио сам се! Ја сам Орфеј, а не Ромео, сетио сам се улоге! *(окреће се)* Драга Еуридика, зар сам могао бити толико будаласт да те заборавим? Волим те, Еуридика, ти си Еуридика, а не Јулија, Јулија је нека намигуша из Вероне, а ти си сва моја љубав коју сам годинама чекао и желео, ти си ми све што сам у животу желео, тебе, и музику и наша поља! *(јри је)* О Еуридику, моја љубави!

Еуридика се сажаливо окрене и помиљује га по глави.

ЕУРИДИКА: Ох, мили Орфеју, зашто си се баш сад пробудио? Збогом, мили, не могу бити тужна када сам се осетила вољеном како ниједна жена неће бити. Наша љубав ће остати вечна за све људе, за све животиње, птице, уметност. Збогом, мили!

Еуридика нестaje, Орфеј клечи на сцени и плаче.

ОРФЕЈ: Ех, глупи Орфеју, зашто си се окренуо, зашто си се окренуо, Орфеју? Зашто си, Еуридика, Еуридика и зашто сам ја Орфеј? Могли смо бити неко други и волети се. Зашто смо ми ми, а не неко други, зашто морамо да играмо увек исту кобну судбину и да се сви надахњују нашем трагичном и великом љубављу? Нећу да будем Орфеј! *(баца лиру и одлази у шаму за Еуридиком)*

Излази Редитељ, плачући.

РЕДИТЕЉ *(јублице)*: Немојте бити тужни, није ово крај трагичне судбине Орфеја. Пошто су људи често завидни и љубоморни, тако су и жене завиделе Еуридики на Орфејевој верности. Орфеј годинама није погледао ниједну другу жену. Ишао је сам по пољима и планинама дружећи се само са птицама и природом, остајући веран успомени на своју Еуридику. Тако је шетајући наишао на групу жена које су га презирале и мрзеле, те су га помахнитале жене растргле. Животиње и нимфе са извора оплакале су га и сахраниле, а његова душа је одлепшала доле у царство сенки. Тамо је Орфеј поново нашао своју драгу и сада нераздвајни и срећни бораве вечно сједињени на Јелисејским пољима.

7. УМЕТНИЧКА ПРОЗА

Кратке уметничке форме свакако су погодније за драматизацију, међутим, и романи се могу драматизовати. Приповетке су погодне јер су језгровите, те могу послужити и за краћу форму, али могуће их је и проширити. Романи и делови романа такође се могу драматизовати. Наредна драматизација садржи радњу из два романа: *Хајдук Станко* Јанка Веселиновића и *Хајдуци* Бранислава Нушића.

7.1. ХАЈДУК СТАНКО И ХАЈДУЦИ

Сцена 1: *Школа. Професор испитује ђаке.*

ПРОФЕСОР: Реци ти мени, Мито, је ли Месец удаљен од Земље и колико?

ТРТА: Јесте.

ПРОФЕСОР: Шта, јесте?

ТРТА: Удаљен је!

ПРОФЕСОР: Колико је удаљен?

ТРТА: Много!

ПРОФЕСОР: Немаш ти, Мито, појма! Устани, Лазо!

ЦВРЦА (*муца*): Ооооввај, иииззззволл'те, пррофесоре?

ПРОФЕСОР: Је л' ти од рођења муцаш?

ЦВРЦА: Не, откад сам пошао у први разред.

ПРОФЕСОР: А је л' тако из свих предмета муцаш, или само код мене?

ЦВРЦА: Не муцам када радим гимнастику!

ПРОФЕСОР: Све мангуп до мангупа! Ајде, Симо, кажи ти у ком су веку Срби примили хришћанство?

ГЛУВАЋ: Косовска битка је била 15. јуна 1389. године, на пољу Косову. Турску војску...

ПРОФЕСОР: Стани, нисам те то питао!

ГЛУВАЋ: Турску војску је предводио сам турски цар, а српску војску сам српски цар!

ПРОФЕСОР: Тишина! Је л' ти не чујеш добро?!

ГЛУВАЋ: Не чујем!

ПРОФЕСОР: Како ти се зову отац и мајка?

ГЛУВАЋ: Америку је пронашао Америго Колумбо, звани Веспучи Христофер!

ПРОФЕСОР: Ајде ти, Брано! Знаш ли лекцију?

БРАНА: Знао сам је, али ме отац истукао пред сам полазак у школу.

ПРОФЕСОР: Па?

БРАНА: Од батина сам све заборавио!

ПРОФЕСОР: А зашто те истукао?

БРАНА: Зато што нисам хтео да дођем у школу!

ПРОФЕСОР: А тако! Е па, синко, за домаћи задатак поздрави свога оца и реци му да сам га ја умолио да те испребија још једаред, а остале родитеље ћу поздравити лично. А сад сви напоље!

Сцена 2: *Музика и фолклор. Станко и Јелица седе скоро на рампи једно до друго и шайућу. Лазар их љубоморно гледа са стране. Седне поред њих, али га Станко и Јелица не примећују.*

СТАНКО: Ја бих те нешто пито?

ЈЕЛИЦА: Кажи.

СТАНКО: Је ли, Јелице, право ми кажи: или волиш мене или другог?

ЈЕЛИЦА (*обори ѝлаву*): Ти знаш!

СТАНКО: И ни за кога не мариш?

ЈЕЛИЦА: Не марим!

СТАНКО: Нимало?

ЈЕЛИЦА: Нимало!

СТАНКО: Онда добро!

Долазе друѝарице и Јелица одлази са њима.

ЛАЗАР: Хоћемо сутра до гаја да пливамо?

СТАНКО: Не могу, идем са Јелицом да беремо хајдучку траву.

ЛАЗАР: Папучару један!

СТАНКО: Немој да се љутиш, можемо ићи предвече у гај. Тебе и Јелицу волим највише на свету.

ЛАЗАР: Баш ме брига, ићи ћу сам!

Лазар одлази љуѝиѝо, а за њим и Станко.

Сцена 3: Хајдуци код Хрastiова сѝабла.

БРБА: Излази ти рибар јуче из радње, када угледам да је мазнуо лепињу. Одмах сам га за гушу ухватио, кад ли он запишта кано љута гуја!

ВРАБАЦ: А би ли тако Матамуту смео за гушу?

БРБА: Матамуту?

ВРАБАЦ: Кажу да је много јак!

ГЛУВАЋ: Може да преврне кола пуна лубеница!

БРБА: А, тог Матамуту! Њега сам синоћ саставио са земљом!

ВРАБАЦ: Мало сутра!

БРБА (*ѝрилази му са ѝодиѝнуѝом ѝесницом*): Не верујеш?

ВРАБАЦ: Верујем, верујем!

БРБА: Синоћ ти се ја намажем зејтином...

ВРАБАЦ: Је л' због сунца, да не изгориш?

БРБА: Врабац! Не доливај зејтин на ватру да ти ја не долијем!

ГЛУВАЋ: Па зашто си се онда мазо?

БРБА: Када се хероји туку, мажу се зејтином да клизе један другом.

ГЛУВАЋ (*као јасно му*): Аааа!

БРБА: И намажем се ја тако и ухватим Матамуту у грифе.

ВРАБАЦ: Зар си могао од зејтина?

БРБА: Не помаже зејтин оном кога ја ухватим у грифе!

ГЛУВАЋ: У шта си га ухватио?

БРБА: Море, за главу, у грифе, и почнем да га давим ко врапца!

ВРАБАЦ: Остави се ти врабаца!

БРБА: Добро, давим га ко муву, а он цвили.

ВРАБАЦ: Цвили ко мува?

БРБА: Јесте, цвили ко... Море, Врабац, немој да се шалиш, да те на згазим ко муву!

ГЛУВАЋ: Шта би даље?

БРБА: Стегнем ти ја њега као...

ВРАБАЦ: Муву!

БРБА: Ко врапца и он цвили!

ГЛУВАЋ: Добро, то смо већ чули.

БРБА: Па када сте чули, шта има ту да вам причам? Цвилио, цвилио и отперјао! Нико више није чуо за Матамуту!

ВРАБАЦ: А није ни он теби остао дужан. Та модрица ти лепо стоји.

БРБА: Е, да си ти видео њега!

ГЛУВАЋ: Ја сам чуо да те је то мајстор одаладио!

БРБА: Када те ја одаламам, имаћеш две овакве модрице! Мајстор, бре, не сме да ме погледа!

Долазе Цврца, Брана и Триа.

ЦВРЦА: Ја у школу више не идем! Доста ми је и Паприке и свих учитеља! Шта их брига ако не знам у бројеве и у слова! Ко да ми то треба да насечем грања!

ВРАБАЦ: Треба ти да избројиш колико си грања насекао.

ЦВРЦА: За толико знам, више ми и не треба!

БРБА: Онда идемо у хајдуке!

ЦВРЦА: Одох по торбу.

БРАНА: Живела епидемија!

ГЛУВАЋ: Каква ти је то епидемија?

ДРОЊА: Не знамо, али због ње нема школе!

ТРТА: Епидемија је неки велики пост.

ДРОЊА: Не зове се епидемија, већ епитемија. Имам ја стрица свештеника. Тад се по три месеца само грува пасуљ и не иде у школу.

ВРАБАЦ: Ма то је жена окружног начелника и због њеног рођендана нема школе.

БРАНА: Жена му се зове Еуфимија, тупане!

ГЛУВАЋ: Знам, епидемија је богиња из старе грчке историје.

ЦВРЦА: Немате ви појма! Ја сам јутрос био до школе и наставник ми рекао да нема школе због болести. Ето, то вам је епидемија!

БРБА: Ја сам увек говорио да је болесно да се иде у школу, зато ћемо ми у хајдуке.

ДРОЊА: Идем по торбу!

БРБА: Полако, прво идемо до Максе Жабе на заклетву.

ГЛУВАЋ: А шта ћемо радити у хајдуцима?

БРБА: Бићемо страх и трепет за све учитеље и мајсторе!

Сцена 4: *Музика, фолклор, нагмећање Сћанка и Лазара. Скачу удаљ. Сћанко љубећује. Око њих су девојке и народ у ношњи, навијају.*

ЛАЗАР: Одскочио си! Али да се порвемо!

СТАНКО (зачуђено): Ја и ти? А што?

ЛАЗАР: Да видимо ко је бољи рвач!

СТАНКО: Остави се!

ЛАЗАР (виче): Шта ту ваздан одуговлачиш? Смеш – не смеш!

СТАНКО: Шта је теби, побратиме, но најпосле кад хоћеш!

Ухвати се и рву се. Сћанко љубеди.

ЛАЗАР: Није ми данас дан, нешто ме боли нога, видећеш ти сутра.

СТАНКО: Ајд немој да си крај срца, сутра ћеш ти мене победити.

Сћанко љокуша да зајрли Лазара, но овај ња одјурне и одјури.

Сцена 5: *На пробу Максе Жабе. Заклећива. Сви љоскидају каје, Чеда диже десну руку увис. Брба љовори, остали љонављају.*

БРБА: Оче наш, иже јеси, вјеруј во јединога бога сведржитеља и Марија дјевица непорочнаја. Буди имја господња и иже херувими и серафими и хлеб наш насушни даж нам од лукаваго, во славу оца и сина, јелице во Христа бога и славу судити живима и мервима јего же царству не будет конца! (Глуваћу) Отрицајутсја! Реци!

ГЛУВАЋ: Отрицајутсја, отрекоксја!

СВИ УГЛАС: Отрекоксја, отрицајутсја! Отрекоксја, отрицајутсја!

БРБА: Е, па нека је са срећом, браћо!

Изљубе се и одлазе са сцене.

Сцена 6: *Музика, фолклор. Долази Маринко са Крушком. Свирка се љрекида.*

КРУШКО: Маринко, хватај то псето!

СТАНКО: Шта је ово?

КРУШКО: Полако, синко, нећу никакве крви!

МАРИНКО: Водимо те у апс јер си Лазаревом оцу украо кесу дуката!

СТАНКО: Зар ја свом побратиму?!

КРУШКО: Познајеш ли ти ову кесу дуката?

СТАНКО: Не познајем!

МАРИНКО: Лажеш!

СТАНКО: Не лажем, чика Маринко, што би ми нужда била лагати!

МАРИНКО: Лазар је све видео. Кажи, Лазаре!

СТАНКО (*љренеражено*): Лазаре? Зар ти, побратиме?!

ЛАЗАР (*сљидљиво*): Овај, лопов је, чини ми се, тог стаса.

СТАНКО: Лазаре, не лажи!

МАРИНКО: Не вичи, море, него дај руке да вежем!

ЛАЗАР: Не лажем! Јесте, он је био! Нисам му смео прићи, имао је два јатагана, иначе бих га сам зауставио!

СТАНКО: Тако значи! Добро!

Сљанко ољрчи са сљене и враљи се са две кубуре.

СТАНКО: Дођи, Маринко, овамо да ми свежеш руке! Ко ме је живот омрзнуо, нек ми приђе!

КРУШКО: Не будали, сине, ово је власт!

Сљанко се љримиче, Лазар, Крушко и Маринко се крију један иза друој и беже. Лазар љобејне.

СТАНКО: Показаћу вам ја ко је власт у овом селу!

КРУШКО: Не будали, Станко! Идемо на суд, па ћемо све разјаснити!

СТАНКО: Ја се жив не дам свезати!

МАРИНКО: Нећемо те везивати, само пођи са нама на информативни разговор!

СТАНКО: Куш, море! Ако ћете да ме апсите, дођите по мене у црнобарску шуму. Чекам вас сву тројицу тамо. Маринко, поздрави ми побратима Лазара и кажи му да је од данас за десет година мој! Да бежи у свет, да бежи у земљу, на небо – наћи ћу га! Ја се смирити нећу док се трипут његовом главом не котурнем!

Сљанко одлази, а за њим и ослјали.

Сцена 7: *Шума.*

ГЛУВАЋ: Шта ћемо сад да радимо у хајдуцима?

ВРАБАЦ: Ја идем да скупљам дрва, хладно је.

ЦВРЦА: Ја се плашим, већ је пала ноћ.

ГЛУВАЋ: Мени већ излазе пред очи вилењаци, вампири, буљине, аждаје.

БРБА: Сви сте ви бабе, да вам ја кажем! Остаћемо будни и смислићемо кога прво да нападнемо.

ТРТА: Ја бих највише волео кад бисмо напали школу у вароши.

БРБА: Па шта има тамо да се пљачка? Онај стари глобус, поцепане мапе, креде и сунђери, ето, то је све!

ВРАБАЦ: И ја сам за то да ми ударимо на школу, опљачкамо дневнике и лепо себи поправимо оцене!

ЦВРЦА: Ех, што си паметан! А када дође испит?

ВРАБАЦ: Када дође испит, професор ће се плашити нас ајдука, а ако не да добру оцену, тешко њему.

ГЛУВАЋ: И, молим вас, да ми се да обавезно примерно владање! Сваке године имам укореле!

ДРОЊА: Ја бих да опљачкам трговце у кочијама.

ТРТА: А ако излети професор географије?

ДРОЊА: Не лупетај! Шта ће професор географије у колима са трговцима?

ТРТА: Откуд знам!

ДРОЊА: Па не знаш! И ја њима дрекнем: „Паре или живот!”

ТРТА: А ако не дају паре?

ДРОЊА: Онда ће Цврца скочити на једног, ти на другог и узети им живот!

ЦВРЦА: А ако ми он опали шамар?

БРБА: Ако опали шамар, а ти трпи! Зар наше нису набијали на коље и они то подносили, а ти не мо’ш један шамар! Дедер, Врабац, запевај неку!

ВРАБАЦ: А да ти је стати па видети

Све јунаке у чети Брбиној,

Сваки јунак бољи од другог.

Ту је Дроња, хајдучина стара,

Од ког дршће цела гимназија,

Ту је Врабац, јунак нада свима,

Благо мајци која га родила!

Нема тога ком одолет неће

Јаој оном коме на сну дође,

А камоли да му шака падне!

ТРТА: Е, е, претера га!

ДРОЊА: Претерао си га, брате!

ВРАБАЦ: Па то је због песме!

БРБА: Ако је и због песме, много је!

БРАНА: Нешто шушка!

Сви се ширioше и ућућиаше.

БРБА: Да нису неке звери?

ТРТА: И звери ваљда ноћу спавају?

БРБА: Бежите, браћо, опкољени смо!

Брба збрише, ђојављује се Станко.

ВРАБАЦ: Оде нам харамбаша!

ГЛУВАЋ (ућлашено): Ко си ти?

СТАНКО: Ја сам Станко из Црне Баре и тражим хајдуке!

ДРОЊА: Што ће ти?

СТАНКО: Рад сам им ступити у дружину!

ГЛУВАЋ: А ’де су ти Зека и 50 голаћа?

СТАНКО: Ко?

ЦВРЦА: Јеси ли ти онај чувени хајдук Станко?

СТАНКО: Нисам још чувен, али бићу!

ГЛУВАЋ: Јеси ли био на гробу Максе Жабе?

СТАНКО: Шта ћу тамо?

ТРТА: Да положиш заклетву за ајдука!

СТАНКО: Нисам.

БРБА (*долазећи*): Онда не може!

ВРАБАЦ: Ја ћу га одвести до Максе.

БРБА: Јеси ли ти паметан? Па да нас пандур Лаза све похвата и у свињац побаца!

ВРАБАЦ: А где ти побеже, арамбашо?

БРБА: Ја побегао? Одјурио сам где је најгушће да вас заштитим!

ВРАБАЦ: Ааа!

ЦВРЦА: Ја мислим да хајдуци морају неки тест да прођу.

ГЛУВАЋ: Колико је два пута два?

СТАНКО: Четири!

БРБА: Какав ти је то тест?

ГЛУВАЋ: Из математике!

БРБА: А ти је као знаш! Мора да прође тест преживљавања, као специјалне јединице!

ВРАБАЦ: А јеси ли ти полагао?

БРБА: Ја сам победио Матамуту.

СТАНКО: Дајте ми пушку, па да вам покажем ко је Станко!

ЦВРЦА: Ех, пушку! Него, реци ти нама када је Колумбо открио Америку?

СТАНКО: Не знам, али доведите и мени тог Муту да га обалим на земљу!

ГЛУВАЋ: Мута је слаб, јачи је Брба.

СТАНКО: Онда ми дајте Врбу!

БРБА: Не може, овај, не може се тако на харамбашу. Ипак прво нек оде до Матамуте.

ЦВРЦА: Па рекао си да не силазимо да нас не похватају!

БРБА: Онда ћемо га примити у хајдуке. Видим ја да је он исправан. Одмах сам га оценио. А знаш ли
ти шта је хајдук?

СТАНКО: Хајдук је кадар стићи и утећи и на страшном месту постојати!

БРБА: Браво, момчино!

БРАНА: Познајеш ли ти Јанка Веселиновића?

СТАНКО: Јок!

БРАНА: Он је написао књигу о теби.

СТАНКО: А из које сте ви књиге?

БРАНА: Ми смо из моје књиге. Једног дана, када порастем.

СТАНКО: Је л'? А како се ти зовеш, мали?

БРАНА: Ја сам Бранислав.

СТАНКО: Слушај, Брано, морам да спасем образ, оклеветали су ме!

БРАНА: Ма никакав проблем, знам књигу напамет! Знам и ко ти је то урадио.

СТАНКО: Дај ми ту књигу, то је доказ!

БРАНА: Затворена је у школској библиотеци због епидемије!

СТАНКО: Шта ћемо сад?

БРБА: Све ћемо да пребијемо!

БРАНА: Слушај, теби су Крушко и Маринко сместили.

СТАНКО: Знао сам да су Турци умешани!

БРБА: А тај Лазар ће да се ожени Јелицом.

ЦВРЦА: Не лупај када ниси читао књигу!

СТАНКО: Да се ожени Јелицом? Само преко мене мртвог! Упашћемо на свадбу!

БРАНА: Да!

БРБА: Као Доситеј!

ДРОЊА: Одисеј, арамбашо!

БРБА: Исто је то!

ВРАБАЦ: Или Стојан Јанковић!

ГЛУВАЋ: Е није, него Јанковић Стојан.

ВРАБАЦ: Е, то је исто, магарче!

ЦВРЦА: Ево овако ћемо! Брба ће да крене први.

БРБА: Како, зашто први? Ја ћу да вам чувам одступницу.

ВРАБАЦ: Ти си најјачи, мораш први.

БРБА: Али ја сам харамбаша! Шта ћете ако останете без вође?

СТАНКО: Нико ми не треба! Сам ћу!

Станко отиђе, а за њим и остали хајдуци.

Сцена 8: Лазар, Јелица, Крушко, Маринко. Уйадају хајдуци и Станко са кубурама.

СТАНКО: Стани, Лазо, да те нешто приупитам! Шта ћемо сад?

Лазар се скаменио и ништа не одговара.

СТАНКО: Па, јаране, што ми не одговараш? Што се ти мене бојиш? Ми смо заједно одрасли и пазили се као браћа.

ЛАЗАР: Завадише нас, побратиме!

ЈЕЛИЦА: Спасавај ме од ових угурсуза, молим те!

ЛАЗАР: Нисмо ми ништа мислили лоше са Јелицом, кренули смо на игранку.

СТАНКО: Са' ћеш ти да играш! Јелице, оди ти на моју страну! Ви, руке увис!

БРБА: Смем ли да ударим коме ћушку?

ВРАБАЦ: Не, они су заробљеници по женевској конвенцији.

СТАНКО: Они су жене и тако ћемо поступити! Бежите ми са очију, нећу женама да чиним зло! Но, када вас следећи пут видим, без глава ћете отићи!

Лазар, Маринко и Турци побеђу.

СТАНКО: Хвала, браћо!

БРБА: Ма, ништа то није за нас!

СТАНКО: Брано, ви сте прави хајдуци! Ја морам даље! Турци, тешко вама, иде Станко Алексић! Уздравље, браћо!

ХАЈДУЦИ: Уздравље!

Сви одлазе. Глуваћ, који је остао последњи, обраћа се љублици.

ГЛУВАЋ: Где ли су Зека Буљубаша и голаћи?

Поздрав љублици уз музику.

7.2. ПРВА БРАЗДА

Миона ради ништа по кући. Долази Јеленко.

ЈЕЛЕНКО: Помоз Бог, снајо!

МИОНА: Бог ти помого, девере! Уђидер, сад ћу ја приставити каву.

ЈЕЛЕНКО: Нека, снајо, пусти каву, само да се одморим пет минута, па одох да радим. Треба узорати прве бразде.

МИОНА: Ех, да ми је дочекати да моји синови започну прве бразде!

ЈЕЛЕНКО: Дочекаћеш, но што него да ћеш дочекати!

МИОНА: Даће Бог, даће.

ЈЕЛЕНКО: Слушај, снајо, ја сам твог Сибина, а мог брата, волео више него иког на свету. Проклет био сваки рат који човек водио, али њега више нема, па нема. Него је мени жао како се ти мучиш сама у овом свету.

МИОНА: Не мучим се, девере, све је како мора бити.

ЈЕЛЕНКО: На селу без мушке руке са троје нејаке деце тешко се живи. Него, би ли ти прешла у нашу кућу? Видиш, јадна не била, да не можеш изаћи на крај са том дечицом! Куд ћеш, јаднице, пре? Да имаш сто руку, опет не би могла тако сама стићи све да урадиш.

МИОНА: Не могу, дешо! Како бих ја, болан, могла угасити ово огњиште, где су се ова сирочад први пут ватре огрејала?

ЈЕЛЕНКО: Ама, што не можеш? У нашој кући било би ти лакше и рахатније.

МИОНА: Шта бих рекла после својој деци када би ме запитали: „Чија је, нано, оно кућа што је зарасла у зову и коров?“ Када бих тако учинила, мене би сапрео онај хлеб и со што сам појела у овој кући са покојним Сибином! Сачувај боже! Никад, дешо, никад!

ЈЕЛЕНКО: Добро, снајо, ти знаш најбоље.

Јеленко слеће раменима, ња сјави шорбу на раме и оде. Једна ученица чийа док Миона имитира рад, која, њлеви, саиће се и сл. Неколико ученика из одељења јој љрилазе, љомажу јој и којају са њом, неко јој да и љонеки завежљај. Миона заиим седне на сјолицу, док Душанка ради љо кући.

ДУШАНКА: Јеси ли се уморила, мамо?

МИОНА: Ех, нисам, рано моја. Него, прошле године, па ме стисли ова самотиња и терет.

ДУШАНКА: Ниси сама, ево ту смо ми!

МИОНА: Нисам, нисам! Јеси ли умесила колач за Сенадина? Морамо га обрадовати за сутрашњи девети рођендан. Боже јаки, молим ти се, подржи ме у здрављу и снази док ми не ојачају ова крила моја!

Улази Јеленко.

ЈЕЛЕНКО: Помоз Бог, снајо!

МИОНА: Бог ти добро дао, дешо! Седи мало, седи.

ЈЕЛЕНКО: Хоћу, ал' стално има посла на селу.

МИОНА: Хоћеш раки'це?

ЈЕЛЕНКО: Хоћу, вала, попити једну, само немој кувати каву.

Душанка сјја ракију.

ЈЕЛЕНКО: Их, бре, што је порасла моја Душа!

ДУШАНКА: Јесам, имам 13 година.

ЈЕЛЕНКО: Алал вера! (*љојије ракију*)

Улази сјари Јездимир.

ЈЕЛЕНКО: Види мог стрица! Јес' то код мене кренуо?

ЈЕЗДИМИР: Јесам, но знао сам ја да си ти кренуо прво да обиђеш снају, а реко и ја да је видим, па љу и на тебе налетети.

Миона љрилази и љуби деду у руку.

МИОНА: Хоћеш ли, стриче, нешто попити? Хоћеш ли слатко, ракију, каву, шта било?

ЈЕЗДИМИР: Нека, снајо, ако заседнемо, нећемо отићи одавде довека, а мени треба овај Јеленко читаво поподне.

ЈЕЛЕНКО: Ех, да нам је Огњан ту, он би за обојицу то очас посла урадио!

ЈЕЗДИМИР: А што, где је Огњан?

ДУШАНКА: Огњан, деда, учи школу.

ЈЕЗДИМИР: Школу? Шта ће му школа? Па ја и без школе знам направити пласт сена и узорати њиву!

ДУШАНКА: Ал' не учи се то, деда, у школи!

ЈЕЗДИМИР: Ако се то не учи, онда шта ће у школи?

ДУШАНКА: Да зна писати и рачунати.

ЈЕЗДИМИР: Уф, уф, па шта ће читати када се нема времена ни одмарати!

МИОНА: Нека, Душанка, иди у башту, ишчупај коју главицу лука.

Душанка оглази.

ЈЕЛЕНКО: Вала, свак ти се живи чуди како се дајаниш!

МИОНА: Што, дешо?

ЈЕЛЕНКО: Јеси вредна, јеси паметна, људи се диве твојој дурашности и вредноћи, али си нешто слудовала.

МИОНА: А шта то, дешо?

ЈЕЛЕНКО: Што оно дете не остави код куће да ти барем штогод помогне? Толики имућнији и задружнији људи па нису кадри одвојити своје деце. Ти си ионако сирота и мученица, па...

МИОНА: Не дам ја, дешо, да ми деца буду последња у селу! Мој покојни Сибин, бог да га прости, често је говорио како ће, ако дочека, школовати Огњана. Ја сам му испунила жељу, када сам се мучила толико година, неће ми зар бити ништа ако се промучим још неко време.

ЈЕЗДИМИР: Оно јест, снахо, све је то лепо и красно, али ти си сама у кући, и заувар је макар и мала помоћ.

МИОНА: Та Огњан ће ми сад о Петрову дне изучити и остати код куће. Ако Бог да здравља, даћу одмах на јесен и Сенадина. Нећу ја да ми деца буду слепа код очију!

ЈЕЗДИМИР: Вала, снајо, ти си права муж-жена, нема шта. Устај, Јеленко, Бога ти пољубим, имамо и ми шта радити!

МИОНА: Идем и ја да вас испратим.

ЈЕЛЕНКО: Нека, снајо, одмори ти.

МИОНА: Наодмарала сам се ја.

Одлазе њичајући, а Душанка брзо узима торбицу. Таман када њреба да изађе, сусрећне је мајка.

МИОНА: Куда ћеш ти, Душанка?

ДУШАНКА: Ене-де! Баш добро, да не остане кућа сама... Ето, ја пошла до брала...

МИОНА: Е? А где је он?

ДУШАНКА: На њиви, тамо иза лаза... Рече да му донесем ручак.

МИОНА: А зар неће доћи кући да руча?

ДУШАНКА: Неће!

МИОНА: А што?

ДУШАНКА: Отишао је са воловима и ралом...

МИОНА (*радује се*): Па што ми одмах не кажеш, весела била? Дај мени ту торбичицу, ја ћу му однети.

ДУШАНКА: Нека, нано, ти си уморна. Однећу му ја... А овај...

МИОНА: Шта, чедо?

ДУШАНКА: Рекао ми брале да ти не кажем одмах. Хоће да те обрадује.

МИОНА: О, Бог ми га обрадовао!... Нисам ја, дете, уморна! Та нисам ни осетила када сам дошла и баш ти не ваља посао што ми одмах не каза. Види ти њега! Дај ми ту торбицу! Подне је, ето, превалило!...

Миона узме торбицу, њојледа шња је сјремљено у њој, ња одлази. Душанка зачуђено њледа, ња одлази за њом. Појављује се Огњан, који оре. Долази мајка.

МИОНА: Нуто мога маторца како ми ради!

ОГЊАН: Хтео сам те обрадовати, мајко, а ти дошла! Тек прву бразду образних.

МИОНА: Па срећан ти рад, домаћине мој! Гле, како је то красна браздица! Па како је само дубока! Ни чича Јеленко не би могао бољу ни јачу ударити!

ОГЊАН: Ех, сад, бразда ко бразда!

МИОНА: Није то обична бразда, то је твоја прва бразда! Него, говорим ја којешта, а ти си уморан, работниче мој! Дела, ево ручак, сеја спремила!

Миона вади из торбице чуџурицу, хлеба и сира.

МИОНА: Гле, Душанка спремила и чуџурицу вина, маторка моја! Зна она шта ваља уморну човеку... Устави рало, сине! Доста си радио!

Миона њочне да њлаче.

ОГЊАН: Шта ти је, нано? Ти плачеш!

МИОНА: Ништа, сине, ништа! Ето, смејем се! Дела, узми, гладан си, знам... Богами, и ја се забавих мало доле у чаршији. Да знаш како учитељ хвали Сенадина!

ОГЊАН: Седи и ти, нано, да ручамо заједно.

МИОНА: Нека, сине! Ручаћу ја код куће. Душанка ме чека. Нисам ја уморна. Нисам, Огњане! Могу ја ваздан стојати, синко! Ама, узми! Нека, стићи ћеш. Не мораш ти све данас узорати... Е, гле ти њега! Баш оре као прави маторец!

ОГЊАН: Опет ти, нано, хвалиш само!

МИОНА: Не хвалим ја што није тако. Очуваћу шеницу са ове њиве само за благодане, месићу од ње чесницу.

ОГЊАН: Само ако добро роди, знаш да нам је ова њива лошија.

МИОНА: О, родиће, сине! Мора родити! Овакве земље нема ни у Морави!

Огњан устјаје и одлази да оре. Миона узима торбицу и креће кући, ња засијаје и окреће се њублици.

МИОНА: Та ред је једном да и мене Бог обрадује! И зар ја нисам срећна? Ко то каже! Те како сам срећна! Море, имам ја сина! Имам домаћина, хеј! Неће мени више пословати туђе руке. Аја! Нема нико оваког детића. Ено га оре! Не може боље ни Јеленко! Момак је то! Још годину, две, па ћу га и оженили ако Бог да! О, та и моја ће кућа пропевати!

Миона оглази њевушећи.

7.3. ПОХОД НА МЈЕСЕЦ

Појављује се Бранко Ђојић водећи и малој Бранка за руку обраћа се љубици.

БРАНКО: Имао сам тек пет година и ја бих тад да видим свет, а око мене се све почиње затварати и стезати. Ово можеш, а оно не можеш, ово је добро, оно није, ово смијеш казати, оно не смијеш. Ничу тако забране са свих страна. И чим се пробудим, чује се: „Добићеш ти, мали, по глави, па ће те проћи твоје будалаштине.” Како проћи! Ујутру, чим отвориш очи, ето их одасвуд, кљуцају попут врабаца, па морам да запиткујем. Овај свијет око мене шашав је и будаласт, а нисам ја. Стега попушта тек онда када се пред нашом кућом појави стари самарџија Петрак, неуморна скитница. На мене ће тад заборавити.

Старији Бранко оглази, а долази Бранкова мајка.

МАЈКА: Опет си данас збрисао у Вуков гај!

БРАНКО: Нисам, мама!

МАЈКА: Немој да ме лажеш, види какве су ти панталоне.

БРАНКО: Само сам гледао издалека.

МАЈКА: И испрљао си се од гледања.

БРАНКО: Да!

МАЈКА: Е, сад ћеш ти мало да гледаш слова!

БРАНКО: Немој, мамице, молим те! Ево, донећу дрва, почистићу кућу, све ћу да радим само да не читам!

МАЈКА (*даје му буквар*): Жао ми је, али мора да се учи!

БРАНКО: Мора да се учи, мора да се ради! Када ће морати да се игра?

МАЈКА: Играћеш се када научиш.

Чује се ђалама и улази Петрак.

ПЕТРАК: Јеси ли жив, Раде, стари мој парипе?

Мали Брана уледа Петрака, баца књију и џирчи му у сусрећ.

МАЈКА (*јрекорно*): Брано!

ПЕТРАК: Пустите дијете!

МАЈКА: Ништа данас није учио и само се смуца по гајевима!

ПЕТРАК: Има када и учити и радити, нека га нек се мало игра!

МАЈКА: Играо се тако његов стриц Ниџа, па се заиграо и ено га сад по кафанама игра!

ПЕТРАК: Неће наш Брана тако завршит. Он ће бити најбољи пјесник у селу! Је ли тако, Брано?

БРАНКО: Тако је, чика Петраче!

Улази деда Раде.

ДЈЕД: Петраче мој драги, добро ми дошао!

ПЕТРАК: Ајд сад, мали, шта радиш? Ај' бјеж', иди играј се!

БРАНКО: Хоћу, хоћу! (*ојирчи*)

МАЈКА: Стани, Брано! Кажи му, дједе, нешто!

ДЈЕД: Стани ти, стани! Ех, чекај само, отићи ће стари Петрак! А ти, шта си стала? Донеси нам нешто да попијемо!

Мајка оглази.

ПЕТРАК: Ајд пустите дијете да се игра! А ми ћемо за казанче, да пробамо мало те твоје нове ракијице.

Ушрчава Сџириц Ниџо.

СТРИЦ НИЏО: И ја ћу, и ја ћу!

Појављује се Сџирини.

СТРИНА: Гдје си ти пошо?

СТРИЦ НИЏО: Овај, пошао сам да дједу помогнем...

СТРИНА: Шта? Да попијеш казана два!

СТРИЦ НИЏО: Не вала, мени је доста и један!

Улази Мајка са њослужавником и сџавља на сџо две чашице ракије. Сџирини оџима њослужавник од Мајке. Она слеже раменима и излази.

СТРИНА: Даћу ти сад ја десет казана овим послужавником!

СТРИЦ НИЏО: Тата, спасавај ме, ово је хладно оружје! Тата!

Сџириц одјури, а Сџирини ја јури, бесна.

ДЈЕД: Е, мој Петраче, шта ћу ја са овим Ниџом? Он, чим чује Р, одмах се напије.

ПЕТРАК: Шта ћеш, тежак му живот!

ДЈЕД: Тешка ће му бити моја рука када га завалим напије ли се још једном!

ПЕТРАК: Не мораш се мучити, стрина Јела ће то боље него ти. Живели!

Ушрчава Ниџо. Узима од деде чашицу.

СТРИЦ НИЏО: Живели, Петраче!

Ниџо њоџије наускај и бежи са сцене њре неџо шџо деда усџева да реаџује.

ДЈЕД: Е, сад ћу га стварно издеветати!

ПЕТРАК: Седи, море, рекох ти, сад ће стрина!

Улази Сџирини.

СТРИНА: Гдје је отишао?

ДЈЕД: У оном правцу! И, молим те, дај му који казан и за мене!

СТРИНА: Оћу, дједе, оћу!

Долази Бранко.

БРАНКО: Чика Петраче, да ли сте ви некад ухватили мјесец?

ПЕТРАК: Не, али сјећам се када исплута он иза ријетка дрвећа на бријегу, бљештав, надомак руке, тајанствен и нијем, златорепа риба. Ја занијемим сав устрептао од скривене лоповске наде да бих га могао некако ухватити.

БРАНКО: Можда бих га некако могао и ја дохватити?

ПЕТРАК: Хајдемо, одмах!

ДЈЕД: Баја, куда ћеш?

ПЕТРАК: Е, бре, парипе један, пусти дијете! Тако сам и ја као млад, кренем у нешто сав устрептао, када неко подвикне, а ја – цоц!

ДЈЕД: Сва срећа што доћеш само једном годишње, јер за вријеме твојих развезаних дана свак ради шта хоће.

ПЕТРАК: Пази ти на казан, а пусти нас да мало ватамо мјесец.

БРАНКО: Дједе, би л' се мјесец могао дохватити грабљама?

ПЕТРАК: Хех, шта њему паде на ум! Хоће да докучи мјесец.

Петрак уздахну и њоїледа Дједа њреко чаше.

ПЕТРАК: Па нека, има дјечак право.

ДЈЕД: Шта има право?

ПЕТРАК: Па нек проба. Камо среће да сам и ја некад тако радио, можда би ми друге тице данас пјевале.

ДЈЕД: Ма шта тице, шта... Ти се већ напио ко мој весели Ниџо!

ПЕТРАК (*џмурно*): Јок, побратиме! Сјећам се као да је вечерас било: помоли се мјесец над гајем, сто метара над нашом кућом, а мене ноге саме понесу к њему. „Куда?“, дрекне ћаћа, па за машице, за

камџију, за... ма, не бира чиме ће! Затуче ме тако, утуца, изгубих душу још од малих ногу. А да сам се једном отео и пошао, Раде, брате мој...

ДЈЕД: Ено га сад, види! Ма немој ми ту кварити унука!

ПЕТРАК: Е, Раде, Раде... Ако је за нас двојицу касно, није за овога дјечака. Хајде ти, душо, устај, тражи грабље, па да ја и ти кренемо, ето њега сад иза брда.

Бранко доноси најдуже грабуље, док Петрак њолако устјаје.

ПЕТРАК: Нас два одосмо, а ти чувај казан, старо млинско кљусе!

ДЈЕД: Ехеј, будале, враћајте се!

Улази Мајка.

МАЈКА: Гдје ми онај твој одведе дијете?

ДЈЕД: Одоше да улове мјесец!

МАЈКА: Треба да га окупам! Иди по њега!

ДЈЕД: Окупаћеш га када улове мјесец!

МАЈКА: Ви сте сви полудили!

Долази Стрина, задихана.

СТРИНА: Не ухватих га!

МАЈКА: О мајко моја, и ти си га ловила?

СТРИНА: Него ко ће? И таман му се прикучим и да га оним послужавником закачим, а он смота иза Пајића брдо и низбрдо се скотрља и нестане!

МАЈКА: Мјесец?

СТРИНА: Шта мјесец?

МАЈКА: Па мјесец! Мјесец се скотрља и ти га не ухвати.

СТРИНА: Ех, ледна ли сам ти ја, да ниси и ти пробала оне дједове ракије са казана!

МАЈКА: Лепо ја кажем, овде када дође Петрак, то сви побенавимо!

СТРИНА: Јест, сви смо бенави, а само је мој Ницо мјесец. Ух, када га доватим само!

Оглази Стрина, а за њом и Мајка.

МАЈКА (*оглазећи*): Дједе, молим те, доведи Брану на купање.

ДЈЕД: Ех, ове жене не дају човјеку ни одморити! Ехеј, ехеј, гдје сте, ловци!

Деда оглази иза сцене, а на сцени се њојављују само Петрак и мали Бранко. У даљини се виде брдо и месец.

БРАНКО: Ха, ту су грабље! Само га заквачимо и повучемо, ево га зачас у крилу, је ли тако, чика Петраче?

ПЕТРАК: Јашта него је тако! Само да га заквачимо и наш је!

ДЈЕД (*из даљине*): Ехеј, ехеј, враћајте се, будале!

ПЕТРАК: Умукни ти доље, кеџац један!

БРАНКО: Да се ми ипак вратимо, до топле ватрице, дјед ће бити љут.

ПЕТРАК: Шта зна дјед? Види овај мјесечев пожар, све рујнији и шири!

БРАНКО: Прибојавам се како ће то бити, лице у лице са оноликачким мјесецом.

ДЈЕД (*из даљине*): Ехеј, магарци, вантазије, озепшћете, бог вас убио! Брано, ајде на купање!

ПЕТРАК: У шталу, сивоњо стари, па тамо њачи!

БРАНКО: Ево га, ево га! Ево га!

ПЕТРАК: Аха, видиш ли? Сада ћемо ми њега да стигнемо!

Петрак узима Бранка за руку, ња мало њожуре.

ПЕТРАК: Ха, ево нас на брду!

БРАНКО: Нема га, чика Петраче!

ПЕТРАК: Аха, утече, је ли! (*њобедоносно*) Препао се грабаља, а, лола једна!

Самарџија чврсто љрирли малој Бранка.

ПЕТРАК: Не буди тужан, утеко лопов! Па да! Нека, нека! Хајде ти мени нађи у селу дјечака од кога је мјесец клиснуо тако брзо. Нема га! То си ти, само ти, а и ја са тобом.

БРАНКО: Ја сам ту, ја...

ПЕТРАК: Делија наш! Паметна дједова глава!

БРАНКО (*шужно*): Чика Петраче...

ПЕТРАК: Само храбро, није ништа страшно. Тако ти је, мој Баја, у животу, сви смо распети између топле долине и оне неуморне ватрице доље и мјесечевог пожара. Не брини, само полако. Идемо, делијо, идемо! Опет ћемо ми овамо доћи, има кад!

Враћају се полако. Појављује се Дјед.

ПЕТРАК: Хе, хе, ипак нас чека стара парипина! Не отписују се тако лако оваке двије делије!

ДЈЕД: Ево их, враћају се будалаши! Шта је, дохватисте ли мјесец?

ПЕТРАК: То тебе не буди брига! Ти само сједи под том твојом колницом и пеци ракију, а нас двојица знамо свој посао.

Дјед иририри Бранка, седну на столици, а мали Бранко заспи у Дједовом крилу.

ПЕТРАК: Узбуђен је и преморен од чудесног ноћног доживљаја, велика делија, смјели ловац на мјесец!

ДЈЕД: Ти и твој бенасти коњски мјесец! Дете ће сад да ми бунца свакакве вантације!

Долази Мајка.

МАЈКА: Стигао је мој ловац!

ДЈЕД: Тихо! Нека га, нек мало дремне!

МАЈКА: Е, и мени је доста, и ја би се могла одмарати. Купаћу га сјутра.

ДЈЕД: Јашта! Ја сам се окупао, чини ми се, прошлог мјесеца.

ПЕТРАК: А ја прошле зиме.

Дјед и Петрак се смеју. Мајка одмахује руком и оглази. Појављује се Стриц Ницо, иирилично ирииии.

СТРИЦ НИЦО (*шйуцајући*): Добро вече, хик! Имате ли шта за попит?

ДЈЕД: Доћи овамо да ти пришијем двије-три уз образ, срамото једна!

СТРИЦ НИЦО: Хик, може! Ако су љуте, могу и уз образ, хик! Уф, јао!

Сијаје на грабуље, које ја расиале ио љави.

СТРИЦ НИЦО: Ко остави ове грабље овде гдје им није мјесто?

ДЈЕД: Е, тако ти и треба, иди још једном на те грабље, можда се дозовеш памети!

СТРИЦ НИЦО: Ко то, хик, оставља грабље око ракије? Знате ли ви, расипници, како је тешко набавити добре грабље?

ДЈЕД: Јест, ти знаш само!

СТРИЦ НИЦО: Ја знам, него шта, ова кућа се раскућава, хик, док мене нема!

ПЕТРАК: Дај се већ једном смири, коњска муво! Шта смо радили? Скупљали мјесечину и дјели у стогове, ето шта смо радили. Могао си и ти са нама да се нијеси наљоскао.

СТРИЦ НИЦО (*оглазећи*): Вала, ни мјесечари нијесу богзна колико паметнији од пијанаца!

ПЕТРАК: Оде да спава.

ДЈЕД: Нека, нека, тако је много кориснији у овој кући!

Док мали Бранко спава између Дједа и Петрака, ијављује се сйарији Бранко, који излази иред иублику и шири руке, док му са десне сйране ирилази Петрак, а са леве Дјед. Мали Бранко чучне исйред њеја.

БРАНКО: И како тада тако и до данашњег дана стојим распет између смирене дједове ватрице, која постојано горуцка у тамној долини и страшног бљештавог мјесечевог пожара, хладног и невјерног, који расте над хоризонтом и силовито вуче у непознато. Па се онда, каткад, жаловито упитам, као да сам нагазио на оне стричеве грабуље из дјетињства: Је ли паметније бити мјесечар или с миром сједити код своје куће, па кад загусти, тјешити се ракијом као мој стрикан? Шта ви кажете, драга публика?

Наилази ирииии Стриц Ницо.

СТРИЦ НИЦО: Хик, и ја исто то кажем, синовче!

Изненада излази на сцену Сйрина, хвайјајући Сйрица Ницу.

СТРИНА: Е, сад си мој!

СТРИЦ НИЦО: Е, сад сам твој!

Сви се иоклањају.

Шешир професора Костије Вујића можемо лако драматизовати будући да је овај роман сажет, са низом комичних радњи, а снимљен је и филм који обилује сонговима, што може бити од велике помоћи. Радњу романа је могуће проширити и пренети у савремено доба. На тај начин поиграваћемо се различитим нивоима стварности, а као резултат добићемо оригиналну драматизацију која кореспондира са прошлим добом.

7.4. НАГРАДА ПРОФЕСОРА ВУЈАДИНА КОСТИЋА

Сцена 1: Учионица. Неколико клупа, слика Вука Караџића, дневник на катедри. Клупе и катедра су мало искошене у односу на јубилеј и ишито ближе рамији. Наставник, старијак око 60 година, држи час српског језика.

НАСТАВНИК: Да ли неко зна када је рођен Јован Дучић?

МИЛУТИН: Могу ја, могу ја, наставниче?

НАСТАВНИК: Кажи, Милутине!

МИЛУТИН: Рођен је од 1871. до 1943. године.

ЈАНА: Требало му је седам деценија да се роди?!

МИЛУТИН: Мислио сам да се родио 1943, а умро 1871.

ЈАНА: Мислиш обрнуто?

МИЛУТИН: Мислим.

НАСТАВНИК: Ех, мој Милутине! Добро! Ај'мо сада да замислимо топло сунчано подне.

МИЛУТИН: Како да замислим подне када смо тада обично у школи?

НАСТАВНИК: Замисли га на летњем распусту.

МИЛУТИН: Тада сам по читав дан на фудбалу.

НАСТАВНИК: Па замисли подне на полувремену.

МИЛУТИН: То већ може.

НАСТАВНИК: Затим море...

МИЛУТИН: Не може!

НАСТАВНИК: Може, може, фудбалски терен поред мора у полувремену.

МИЛУТИН: Е, то може!

НЕВЕНА: Ја не могу, наставниче, да замислим море!

НАСТАВНИК: Зашто, Невена?

НЕВЕНА: Никад нисам била на мору.

ЈАНА: Ајде, Невена, не пренемажи се, видела си бар на фотографији како изгледа море!

НЕВЕНА: Видела сам на разгледници!

ЈАНА: Ето, замисли га као на разгледници!

НАСТАВНИК: Како, Невена, ниси била на мору? Не волиш море?

НЕВЕНА: Да, овај, не, волим, него...

НАСТАВНИК: Нису те пустили родитељи.

НЕВЕНА: Није, пустили су ме, али нисам хтела да идем јер знам да немају новца, па сам рекла да не волим.

НАСТАВНИК: Добро, ништа, онда ћемо сад ми лепо на фудбал, ионако је крај године, а још мало ће и да звони, а сутра у подне идемо на реку. Није као море, али замислићемо да је море.

Милутине, понеси читанку.

МИЛУТИН: А да понесем и лопту?

НАСТАВНИК: Понеси и лопту.

УЧЕНИЦИ: Ура!

НАСТАВНИК: Невена, зови ми учитеља Милана!

Деца одлазе. Наставник сређује ствари. Невена се враћа.

НЕВЕНА: Учитељ Милан ће одмах доћи.

НАСТАВНИК: Хвала, Невена.

НЕВЕНА: Рекла ми је директорка да вас позовем да дођете у њену канцеларију.

НАСТАВНИК: Хвала! Реци да ћу доћи за пола сата.

Долази учитељ Милан.

МИЛАН: 'Де си, стари лафе?

НАСТАВНИК: Баш тако, стар сам, ал' не лаф, него миш.

МИЛАН: Немој да си крај срца, а осим тога, сећаш се оне басне „Лав и миш”, где и миш вреди.

НАСТАВНИК: Сећам се, и таман можеш, као стари лав, мишу да учиниш враћајући му услугу.

МИЛАН: Биће ми задовољство.

НАСТАВНИК: Водиш ли и ове године ученике на море?

МИЛАН: Водим.

НАСТАВНИК: Имам молбу за тебе. Невена никад није ишла на море, па ако...

МИЛАН: Наравно.

НАСТАВНИК: Ако треба да се плати, ја бих нешто...

МИЛАН: Не треба, ићи ће гратис.

НАСТАВНИК: Хвала.

МИЛАН: Нема на чему, то су све наша деца. Хоћемо ли на кафу?

НАСТАВНИК: Хоћемо, само да одем до директорке на информативни разговор.

МИЛАН: Уф! Шта ли сад хоће? Да хапси?

НАСТАВНИК: Брзо ћемо сазнати!

Долази Директорка, која је чула њихов разговор.

ДИРЕКТОРКА: И брже него што мислите.

МИЛАН: Па, хвала и довиђења.

ДИРЕКТОРКА: Зашто бежиш, Милане?

МИЛАН: Ја реко да вас оставим саме.

ДИРЕКТОРКА: Сврати и ти после до моје канцеларије.

МИЛАН: Хоћу, хоћу!

Милан одлази.

НАСТАВНИК: Изволите.

ДИРЕКТОРКА: Час још траје.

НАСТАВНИК: Траје.

ДИРЕКТОРКА: Где су вам ученици?

НАСТАВНИК: Отишли су на фудбал.

ДИРЕКТОРКА: На фудбал?

НАСТАВНИК: Лепо је време, а деца треба да се припреме за распуст да не би добила упалу мишића.

ДИРЕКТОРКА: Не разумем. То је повреда дужности! То стварно нема смисла!

НАСТАВНИК: Не, то има смисла, а повреда дужности можда јесте.

ДИРЕКТОРКА: Зашто се ви стално са мном препирете?

НАСТАВНИК: Није стално, само у последње четири године.

ДИРЕКТОРКА: Толико сам ја у овој школи.

НАСТАВНИК: Не знам, нисам рачунао.

ДИРЕКТОРКА: Тај час мора да се надокнади!

НАСТАВНИК: Већ смо се договорили да сутра идемо у подне на реку да би деца боље разумела песму „Подне” Јована Дучића.

ДИРЕКТОРКА: Али сутра је субота?

НАСТАВНИК: Мени су дани неважни, а деца боље уче у природи!

ДИРЕКТОРКА: Никад нисам била одушевљена вашим начином образовања, ви сте као онај наставник из „Друштва мртвих песника”, који је држао часове стојећи на катедри.

НАСТАВНИК: Хвала на комплименту, нисте баш морали да ме прогласите мртвим, ал’ добро, да сам стар, стар сам.

ДИРЕКТОРКА: Нисам тако мислила, али ионако се са Вама не вреди надмудривати. Због година сам и дошла.

НАСТАВНИК: Због чега?

ДИРЕКТОРКА: Због старости.

НАСТАВНИК: Аха!

ДИРЕКТОРКА: Шта „аха”?

НАСТАВНИК: Ништа. Све ми је јасно.

ДИРЕКТОРКА: Онда вам је јасно да испуњавате услове за пензију и да, по налогу министарства, морам да вас...

НАСТАВНИК: Да ме се решите.

ДИРЕКТОРКА: Знате какво је стање и...

НАСТАВНИК: И, наравно, мојим одласком ће се то стање поправити.

ДИРЕКТОРКА: Нисам тако мислила.

НАСТАВНИК: Мислили сте, мислили, једва сте дочекали да моје модерне облике наставе скинете са вашег програма.

ДИРЕКТОРКА: Слушајте, нема то везе са вама нити са било ким, то је тако, у томе нема ништа лично.

НАСТАВНИК: Добро, де, извињавам се, нисам ништа лоше мислио, само сам и ја повређен. Ви се не секирајте, ионако сам се уморио у настави, ред је да се мало одморим.

ДИРЕКТОРКА: Ви то мене тешите.

НАСТАВНИК: Морамо се испомагати. Идемо на кафу!

Оглазе.

Сцена 2: *Хор, који је у десном ујлу исјед бине, ђева ђесму „Зиг” Пинк Флојда. Бивши ученици долазе, сјају мирно и ђевају заједно са хором. По завршејку ђесме ученици се ђрле и ђоздрављају, а зајим неко седне на сјао, неко на сјаејенице исјед бине.*

We don't need no education

We don't need no thought control

No dark sarcasm in the classroom

Teachers leave them kids alone

Hey! Teachers! Leave them kids alone!

All in all it's just another brick in the wall.

All in all you're just another brick in the wall.

МИЛЕНА (МИТРОВИЋ): Е, другови моји, ко зна колико је прошло година од нашег последњег сусрета?

ЈАКОВ (ПРОДАНОВИЋ): Мени се чини да смо се видели прексиноћ на књижевној вечери.

МИЛЕНА: Мислила сам од нашег последњег групног сусрета.

МИХАИЛО (МИХАИЛО) (*илега на сјаи*): Прошло је тачно 15 година, седам месеци, 12 дана, 14 сати и четири минута.

ЈАКОВ: Молим те, паметњаковићу, реци нам и секунде!

МИХАИЛО: Не могу. Секунде су релативне. Чим их споменете, оне су већ нестале.

МИЛЕНА: Мика нам је дао прецизан одговор. Ја сам само хтела да вам кажем да нам је у овој години јубилеј мале матуре.

МИХАИЛО: Онда? Јесмо ли спремни за прославу?
 ЈОВАНА (ЦВИЈИЋ): Спремни!
 ЈАКОВ: Ја нисам спреман!
 ЈОВАНА: Ти никад нећеш бити спреман ни за шта!
 ЈАКОВ: А за шта си то ти спремна?
 ПАВЛЕ (ПОПОВИЋ): Доста вас двоје! Нисте се видели толике године, а већ сте се посвађали!
 ЈАКОВ: Шта тебе брига што се ми свађамо? Имамо неке нерешене рачуне!
 ПАВЛЕ: То што ти је узела гумицу и бацила је кроз прозор!
 ЈАКОВ: Јесте и то!
 ПАВЛЕ: Ма, брига ме! Него, јесте ли чули да Србин иде у пензију?
 ЈОВАНА: Да, баш ми је жао! А гумица коју ми је узео и бацио кроз прозор је била моја!
 ЈАКОВ: Тужи ме Врховном суду!
 МИЛЕНА: И мени је жао! Сећате ли се када нам је довео позоришне глумце на час, па се они попели на столове да декламују песму „Иво Сенковић и ага од Рибника“?
 ПАВЛЕ: Ха, ха, да, да! А онај глумац Анђелковић се мало више занео када је журио агу од Рибника, па ми је сто развалио!
 МИЛЕНА: Јадни наставник! Морао је да плати штету.
 ЈАКОВ: Мени није било жао!
 ПАВЛЕ: Тебе, Мргуде, нисмо ни питали! Ја сам писао све лапсусе. Сећате ли се када је рекао Михаилу да не ставља прљаве прсте у руке?
 МИХАИЛО: Мени је био најбољи директор, који ме је стално избацивао из канцеларије речима: „Иди и изађи“!
 ЈОВАНА: А сећате се Тоше?
 ЈАКОВ: Срећа да сам га заборавио! На питање где се налази „Зорка“ Шабац он је одговорио: „У Крушевцу“!
 МИХАИЛО: Тоша је био прави геније и за историју. Чувени одговор му је био: „Да није било реке Египат, не би постојала ни држава Нил.“
 ЈОВАНА: Ти си, Михаило, стално малтретирао наставнике!
 МИХАИЛО: Мало, да се размрдају!
 ПАВЛЕ: Наставници физике си рекао да постоје еластични судари, ланчани, љубавни, бициклисте и судари са бандером.
 МИХАИЛО: А ти си, Павле, на српском рекао да главни јунак после смрти одлази код рођака на село.
 ЈАКОВ: Ха, ха, да! А рекао је и за Чеврјакова да је умро од стида и да више никад није оздравио.
 ПАВЛЕ: Није тачно! То сте рекли вас двојица, а ја сам рекао историчару да је у праисторијском добу вршено размножавање без икаквог реда! Све је овде записано! Видите!
 МИХАИЛО (*глуми Кријера из серије „Општински“*): Ја хоћу да они буду сви отписани, отписани!
 ЈОВАНА: Не глуматај „Отписане“, боље ти иду бројеви!
 МИХАИЛО: Извињавам се, заборавио сам да је глума твоја делатност.
 МИЛЕНА: Дођите овамо да се договоримо, па се видимо вечерас.
Оглазе са сцене.

Сцена 3: *Наставникова кућа. Ништа се не мења на сцени, осим што је катедра сјајна. Музика, хор пева песму „Последње искушење“ (Rain experience), или се песма пева са уређаја. Док играју песму, наставник изводи неку радњу, скида сако, оставља торбу и седе за сто. Жена ставља столњак, примиче столицу и звецка судовима, ње. Припрема следећу сцену.*

ЖЕНА: Данас смо нешто тужни?

НАСТАВНИК (*после крајње паузе*): Шта има да се једе?

ЖЕНА (*гледа га чудно зашто што јој није одговорио на питање*): Сарме.

НАСТАВНИК: И јуче су биле сарме.

ЖЕНА: Биће и за сутра не будеш ли их све појео.

НАСТАВНИК: Сутра ћу уместо главе имати сарму на раменима.

ЖЕНА: Данас смо нешто и зловољни?

НАСТАВНИК: Нисмо. Идемо у пензију.

ЖЕНА: Молим?!

НАСТАВНИК: Чула си ти, чула.

ЖЕНА: Рекла сам ти пре неки дан да нећеш још дуго!

НАСТАВНИК: Добро, била си у праву. Ти си увек у праву!

ЖЕНА: И то је то?

НАСТАВНИК: То! Шта хоћеш више?

ЖЕНА: Да се бориш!

НАСТАВНИК: Са ким и чиме да се борим? И зашто бих? Идем и крај!

ЖЕНА: А што ће нам плата бити мања?

НАСТАВНИК: А овако нам је била много већа!

ЖЕНА: И шта ћеш сад?

НАСТАВНИК: Откуд знам, пецаћу! Превише сам матор за било шта!

ЖЕНА: Цео живот си био помирљив.

НАСТАВНИК: Цео живот сам радио најбоље што сам могао и, на крају, резултат је – помирљивост.

ЖЕНА: А награда за то је...

НАСТАВНИК: Награда за то је моје разочарење! Свеопште грандиозно разочарење!

ЖЕНА: То ти и кажем.

НАСТАВНИК: Ти ћеш да ми кажеш? Ринташ читав живот у школи, радиш ко коњ деценијама јер мислиш да то што радиш има неки смисао.

ЖЕНА: Тако и жене исто!

НАСТАВНИК: Шта жене?

ЖЕНА: То, ринтају ко коњи без смисла!

НАСТАВНИК: Ја причам о наставницима.

ЖЕНА: Ти причаш о себи, а ја о себи!

НАСТАВНИК: Радио сам најбоље што могу када већ ништа друго нисам био способан да радим! Мислио сам да значим нешто, неком!

ЖЕНА: И онда си се једног јутра пробудио!

НАСТАВНИК: Да! Пробудио сам се овог јутра и сазнао да сам потрошна роба и да сам направио малу грешку у животу.

ЖЕНА: Опет патетично филозофираш!

НАСТАВНИК *(не слушајући је)*: У ствари, те мале грешке су се претвориле у једну велику грешку. Оооо, младости!

ЖЕНА: Иди, молим те, напиши неку песму!

НАСТАВНИК *(и даље је не слушајући)*: Када сам одлазио на факултет, мислио сам да ће препознати да им стиже нови Достојевски, тј. ја. Управо сам био направио нацрт за роман који је требало да добије најмање Нинову награду.

ЖЕНА: Или бар Нобелову!

НАСТАВНИК: Па и Нобелову!

ЖЕНА: А онда су схватили да си Вујадин Костић из Корените.

НАСТАВНИК: Нису они ништа схватили, а ја сам схватио да се нисам спремио за пријемни испит како ваља. У ствари, уопште га нисам спремао.

ЖЕНА: Наравно, када се у средњој електротехничкој не чита Достојевски, већ машински елементи.

НАСТАВНИК: То је било моје прво велико елементарно разочарење.

ЖЕНА: И онда си завршио факултет и почео да пишеш своје капитално дело!

НАСТАВНИК (*вадећи неке раскуйусане џајире*): Јесте, ево мог капиталног дела!

ЖЕНА: Мислила сам да ћеш за ових 30 година имати бар 30.000 страница, а ти неколико папирића најврљао!

НАСТАВНИК: Написао сам само неколико стотина страница у школском дневнику! Ништа нисам урадио. Ничег нема! Зато ми је свеједно за две пензије. Чекао сам Нинову награду, а најврљао неколико кратких прича, хтео сам да добијем Стеријину награду, а писао сам представнице за драмске секције, сањао сам о великим научним тренуцима, а бавио сам се истраживањима ко је кога гурнуо на школском одмору!

ЖЕНА: Лепо сам ти говорила да не идеш у просвету!

НАСТАВНИК: Ти си увек била најпааметнија! У школи сам се само привремено запослио, на пола године, док не напишем књигу, да имам од чега да живим.

ЖЕНА: И остао 30 година!

НАСТАВНИК (*смејући се*): Нисам могао да одем раније када нисам завршио књигу.

ЖЕНА: Да ти можда нисам и ја крива што ниси написао своје капитално дело?

НАСТАВНИК: Вала, можда и јеси...

ЖЕНА (*јрећехи*): Само зучни... Звали су те неки бивши ученици да питају хоћеш ли доћи на Дан школе, на прославу.

НАСТАВНИК: Шта ћу им ја тамо овако туробан?

ЖЕНА: Мислим да би им значило.

НАСТАВНИК: Мислила – не мислила, свеједно је. Боље је да не гледају разочарења заједљивог старца. Нек маштају! То им нико не сме одузети. И мени је било лепо док сам маштао.

ЖЕНА: Само је буђење тешко.

НАСТАВНИК: А које буђење није тешко? Но, онда се човек умије, доручкује и већ буде боље. Дај ми те сарме!

Жена му годaje џањир.

ЖЕНА: Тражио те и Марко данас.

НАСТАВНИК: Који Марко?

ЖЕНА: Побогу, Вујадине, наш син Марко!

НАСТАВНИК: Аха, тај Марко!

ЖЕНА: Ти си побудалио кроз!

НАСТАВНИК: Наравно да сам побудалио када ме је и син разочарао!

ЖЕНА: Немој да ми дираш дете!

НАСТАВНИК: Деца просветних радника су најгора из оних предмета које предају њихови родитељи! Мој син и данас мисли да је наталитет исто што и епитет.

ЖЕНА: Зато данас имаш три унука. И доста више са том кукњавом!

НАСТАВНИК: Љуби га мајка! Нисам га ни пушком могао натерати на књигу.

ЖЕНА: Оћеш престати више? Ти си са њим радио модерне, креативне радионице, а не ја!

НАСТАВНИК: Јесам, и на крају је пронашао смисао у дединој браварској радионици.

ЖЕНА: И, шта му фали? Деда је увек говорио да не ваља много читати књиге.

НАСТАВНИК: У праву си. Њему ништа не фали, а мени се чини да ми фали читав живот!

ЖЕНА: То је зато што си много читао! Лепо ти и ја и деда кажемо! Неко је куцао?

НАСТАВНИК: Нисам чуо.

ЖЕНА: Зато и одлазиш у пензију!

Улазе бивши ученици. Поздрављају се. Жена за њо време разговара са њима, џослужује их соком и колачима, а зајим се нејримејно џовлачи.

СВИ УГЛАС: Добар дан, професоре!

НАСТАВНИК: Добар дан, децо! Види само, молим те, како су они постали велика деца.

ЈАКОВ: Ја сам постао човек!

НАСТАВНИК: А променили се нисте! Јакове, па ти још увек само контрираш!

ЈОВАНА: Обазриво, професоре, може вас позвати на информативни разговор када постане власт.

МИЛЕНА: Неће, он ће доживотно бити на супротној страни!

ЈАКОВ: Само се ти смеј, а када већ ове јесени победим, доћи ћеш ти код мене да молиш за паре за институт.

НАСТАВНИК: Добро, Јакове, нећемо сад опет да се препиремо читав час! Милена, ти си била најбоља песникиња у разреду.

ЈАКОВ (*заједљиво*): Јесте, али ју је у средњој школи Јована просветлила.

ЈОВАНА: За разлику од тебе, који никад нећеш бити просветљен! Распалила сам Милену лоптом, али случајно, наставниче!

МИХАИЛО: Видела је све звезде и схватила да је астрономија њена наука!

МИЛЕНА: Зато ће Јаков, када постане министар за науку, да ме финансира као свој оригинални пројекат.

ЈАКОВ: Нек те финансира Михаило!

НАСТАВНИК: Охо, добар дан, господине председниче општине.

МИХАИЛО: Немојте тако, професоре, ништа то није.

НАСТАВНИК: Ти си био и председник одељенске заједнице?

МИХАИЛО: Да.

МИЛЕНА: После је наставио и у средњој школи.

НАСТАВНИК: А математика?

МИХАИЛО: Завршио сам докторат, али никако да стигнем да га одбраним.

НАСТАВНИК: Не треба то да запустиш, увек сам говорио да си бољи научник него председник.

МИХАИЛО: Можда.

НАСТАВНИК: А ти, Јована? Гледао сам те у Народном позоришту.

ЈОВАНА: Вероватно у представи „Ромео и Јулија”. Лоше сам то одиграла, но шта ћу, завршила сам у том позоришту и сад ни мацац.

НАСТАВНИК: Ниси, драго моје дете, завршила, већ си тек почела!

ЈОВАНА: Ја сам почела на оној школској бини код вас, давно, прошла деценија и кусур.

НАСТАВНИК: Ја сам завршио, а пред тобом су још игре и игре. А шта би са природним наукама? Увек сам те звао мој мали Јован Цвијић.

ЈОВАНА: Покушала сам и ишло ми је добро, али, право да вам кажем, нисам ту ништа ново могла да научим, па сам се окренула оном што најбоље знам да радим. Да глумим.

МИХАИЛО: Сећаш ли се, Јована, како си маестрално одиграла са господином Павлом „Покондирену тикву”?

ЈОВАНА: Је л’ ти то на нешто алудираш?

МИХАИЛО: Не, него стварно је било маестрално, ево, и Павле нек каже.

НАСТАВНИК: Павле, добар ти је онај последњи роман, прочитао сам га.

ПАВЛЕ: Нисам задовољан, професоре. Уопште нисам задовољан.

НАСТАВНИК: Ех, мој Павле, шта ја да ти кажем!

ПАВЛЕ: И да знате, нисам био задовољан ни том улогом Василија у „Покондиреној тикви”.

НАСТАВНИК: Увек сам ти говорио да си толико самокритичан да треба да будеш критичар! Ниси био задовољан улогом, а освојили смо прво место у граду, ниси задовољан романом, а добио си Нинову награду.

МИХАИЛО: Док не добије Нобелову, неће се смирити.

ПАВЛЕ: Знате, када будем био задовољан, вероватно ништа нећу радити. Незадовољство рађа уметност.

СВИ УГЛАС: Браво, филозофе!

НАСТАВНИК: У праву си, Павле, у праву си! Ја сам, изгледа, био презадовољан чим ништа нисам урадио у уметности.

ПАВЛЕ: Немојте тако! Ваше драмице су биле одличне!

НАСТАВНИК: Да, можда, али су само драмице!

МИХАИЛО: Ми смо дошли по вас да идете на свечаност.

НАСТАВНИК: Немојте, децо, уморан сам нешто, нећу да кварим весеље.

МИХАИЛО: Не, не, морате да пођете! Морате! Идемо!

Одлазе сви са сцене, а Јована се враћа са најисаним јовором и обраћа се њублицы.

ЈОВАНА: Наш професор је имао дубоки утицај на мој живот, у ствари, на многе животе колико знам, и жао ми је што свој живот сматра добрим делом промашеним. Сећам се да смо са њим провели незаборавне часове, на којима је било смеха, радости, па и туге. Све оно што чини један живот, а за тај живот припремио нас је наш професор. И знали смо да је маштао о великим књижевним достигнућима која је требало да га учине славним, можда и богатим. Наш професор данас није ни богат, ни славан, и мисли да је неуспешан, разочаран, усамљен. Али, ту није у праву. Он је, као и сви други професори који су прошли кроз наше животе, постигао много више од славе и богатства. Погледајте сада око себе, по сали. Ту сте сви. Бивши ученици, наставници, па и будући ученици. И тако низ генерација уназад и унапред. Свако од нас је постао боља особа баш због таквих професора, као што ће и неки нови клинци постати исто тако велики људи или велика деца као што смо ми. Сви смо ми ваша поглавља ненаписаног романа, ми смо ликови ваше ненаписане комедије и ми смо та велика дела вашег живота, зато пазите сада на ваша будућа „дела”. И знам да сам сад постала патетична, али то не значи да грешим. Зато, професоре, сада ћете са нама на бину, да одиграте своју драматизацију текста „Шешир професора Косте Вујића”. Играли смо је за Дан школе пре, пре... па, нећемо помињати године. Можете ли, професоре, да дођете и одглумите оно што сте у стварном животу били – професора Косту Вујића?

Наставник се јојављује, хор њева јесму „О Вујићу Кости”, Јована излази са сцене да се преобуче у Јована Цвијића.

Причи овој нема збора,
Гимназија откад поста
није било професора
ко што јесте Вујић Коста.

Са појавом и у свему
он је чудан да се памти
ову љубав према њему –
прве мушке матуранти.

За добру је шалу знао,
анegdота оста ниска,
немачки је предавао,
био личност историјска.

Ученице које јлуме мушке ликове преобукле су се и сви седају у клупе. Док траје јесма, уређује се и учioniца, иј. скида се сјолњак и др. Професор излази на сцену. Сви ћуће, професор шетта, завирује јод сјо. Ученици су усјали без речи и без шума. Професор их чудно јледа, обазире се, прејледа сјолице, клупе, јодиге дневник. И даље тишина. Усјаје и јолази према ћацима.

КОСТА (НАСТАВНИК): Петровићу? Како са здрављем, Петровићу?

МИХАИЛО (МИХАИЛО): Хвала на питању, одлично.

Професор врћи јлавом.

КОСТА: Поповићу, да ниси болестан?

ПОПОВИЋ (ПАВЛЕ): Нисам, господине.

КОСТА: А ти, Митровићу?

МИТРОВИЋ (МИЛЕНА): Нисам, господине.

КОСТА: Имаш ли каквих незгода, Митровићу? Само реци, благо мени.

МИТРОВИЋ (МИЛЕНА): Немам.

КОСТА: А ти, Продановићу? Да немаш каквих брига, својих или народних? Сигурно имаш неку народну?

ПРОДАНОВИЋ (ЈАКОВ): Немам, господине.

КОСТА: Цвијићу, где ти је књига?

ЦВИЈИЋ (ЈОВАНА): У клупи, господине, није ред да читам на часу.

КОСТА: Како није ред? Па, стално читаш на часу и сад, као, није ред. И како сте ви остали са здрављем и уопште, онако, како сте?

СВИ УГЛАС: Добро смо!

Професор се враћа за катедру.

КОСТА: Па, шта вам је онда? Што сте тако мирни и озбиљни, дођавола!

Разредом се заори дуго суздржавани смех.

КОСТА: Све мангуп до мангупа! Договорила се банда! Умирили се да мене секирају, а ја се забринуо.

Сви у смех.

КОСТА: Ко није ту?

ЦВИЈИЋ: Сви који су одсутни!

КОСТА: Е, када је тако, Цвијићу, записан си двадесет другог да ниси био у школи! Да ли ти је то познато?

ЦВИЈИЋ: Познато ми је, познато.

КОСТА: Ма шта познато, имаш ли ти оправдање?

ЦВИЈИЋ: Мислим, господине, имам оправдање.

КОСТА: На сунце са њим!

ЦВИЈИЋ: У петак сам био лепо пошао у школу и успео да се замислим и, идући тако замишљен, налетим на улици на стуб и ударим главом у њега.

КОСТА: Где?

ЦВИЈИЋ: Пред Народним позориштем, господине.

КОСТА: Зар опет?

ЦВИЈИЋ: Прошли пут није био стуб већ рупа.

КОСТА: Код позоришта?

ЦВИЈИЋ: Код позоришта.

МИХАИЛО: Ти би, Цвијићу, могао сваки дан да удараш у други стуб, и то два пута дневно, а не да понављаш целе године исти стуб пред Народним позориштем.

КОСТА: Ко је тебе шта питао, Михаило?

МИХАИЛО: Нико, али сам сматрао да морам да помогнем Цвијићу да не би морао стално да удара у исту бандеру.

КОСТА: Молим, Петровићу, у ћошак и да нисам ни реч чуо!

МИХАИЛО: Али, господине професоре...

Михаило Петровић сјоро одлази у ћошак. Сви који одлазе у ћошак одлазе лево и десно, скоро на саму ивицу позорнице.

КОСТА: Ни реч!

МИХАИЛО: Како ви кажете, господине професоре!

КОСТА: Ни реч, рекао сам!

МИХАИЛО: Хтео сам да вам кажем да сам вас разумео.

КОСТА: И даље причаш!

МИХАИЛО: Стиснућу зубе.

КОСТА: Ја више нећу са тобом ни реч, Петровићу, да не би рекао да те ја спречавам да извршиш моју наредбу.

МИХАИЛО: Ја да још нешто кажем? Ја?

КОСТА: Ни реч!

МИХАИЛО: После ваше наредбе? Та, молим вас, господине професоре, не пада ми на памет.

КОСТА: Нека твоја, Петровићу, буде последња! Ја ћутим. Ко заливен!

МИХАИЛО: Таман посла, ја јесам све, али нисам толико невоспитан.

КОСТА: Ја ћутим!

МИХАИЛО: Наравно. И ја!

КОСТА: Добро, е сад да видимо ону крупнију ствар! Ко је певао испод прозора министаркине кћерке? Зашто вам је то требало сада пред крај?

МИХАИЛО: Није битно, професоре, ко је, већ да смо то учинили са врло битним разлогом. Знате, све у животу има свој разлог.

КОСТА: Али, Михаило, има и своју последицу! А последица је да ћу да вас казним недељу дана пре матуре! То је последица! Мангупи једни!

ПОПОВИЋ: Професоре, ми смо то урадили из ваљаних разлога.

КОСТА: И зашто ти је затворена свеска?

ПОПОВИЋ: Нешто ме боли глава.

КОСТА: Којешта! Отвори свеску, може да те боли глава и са отвореном свеском! У ствари, Поповићу, ајде и ти у ћошак!

ПОПОВИЋ (*оглазећи у ћошак*): Да понесем и свеску, отворену или затворену?

ПРОДАНОВИЋ (ЈАКОВ): Професоре, зашто иду у ћошак када су рекли да су имали разлог?

КОСТА: Баш сам се питао када ћеш се ти јавити! Продановићу, прошетај се и ти до ћошка!

МИТРОВИЋ: Господине професоре, ја сам написао своју нову серенаду и морали смо имати премијеру испод неког прозора.

КОСТА: Митровићу, и ти у ћошак! Ја сам рекао да то нисте били ви, иако сви знају да сте били баш ви! Сад морам да вас казним имали разлог или немали.

ЦВИЈИЋ: Али, господине, то јесмо били ми, сада је Митровић то рекао, а Михаило и остали су рекли да смо имали разлог за то.

КОСТА: Шта си ти, Цвијићу, радио-пренос?

МИХАИЛО: Опростите, господине професоре, радио још није измишљен, па не можете да га користите у својој реплици!

КОСТА: Рекао сам ти да ућутиш! Па добро, мангупи, што баш да премијерно изведете серенаду испод министаркиног прозора? Што нисте мени дошли под прозор, мангупи једни!

ПАВЛЕ: Ви нисте тако леви као тај разлог!

КОСТА: И, молим вас, који је то био тако велики разлог?

ПАВЛЕ: Нисам рекао велики, већ леп разлог!

КОСТА: Па, министарка је средовечна дама и има мужа, њој сте нашли да певате серенаду! Срамота! Је л' она тај велики разлог?

ЦВИЈИЋ: Има, господине професоре, и прелепу кћерку. Нисмо ми криви што мајка и кћерка имају исти прозор! То је исто било као некад када сте ви са својим школским другом Бранком Радичевићем у Карловцима ноћу...

КОСТА: Доста, Цвијићу!

ЦВИЈИЋ: Да идем и ја у ћошак?

ПОПОВИЋ: Не би ти могао да нађеш ћошак док не удариш у њега!

ПРОДАНОВИЋ: Мало нам је тесно у ћошку, не можемо сви стати у њега.

КОСТА: Тишина! Збијте се!

ПРОДАНОВИЋ: Ово је нечувено! Избиће немири због овог тоталитаризма!

КОСТА: Даћу ти ја тоталитаризам, двадесет пет по туру! Него, да чујем ја прво ту серенаду!

Михаило ојонаша свирање виолине, Мишировић ђева са хором.

У мајке је ћерка била,
Ко дан лепа, ко цвет чедна,
Па заволе једно момче,
Била једном ружа једна.

Ал' то момче лептир беше
И њу презре срца ледна,
Другој моми руку даде,
Била једном ружа једна.

КОСТА: Лепо, богами! Лепо! Ал', овај, то су ипак демонстрације!

МИХАИЛО: Како демонстрације? Ми смо певали „живела љубав”!

КОСТА: Нека вам Јаша Продановић лепо исприповеда шта су то демонстрације, нарочито испод прозора министарке!

Јаша се ђење на сценолици и ђочиње ђромојласно да ђовори.

ПРОДАНОВИЋ: Ако се састану и....

КОСТА: Доста, Продановићу, доста! После часа им то објасни!

Појављује се Директор иза сцене и забезекнуто ђледа Јашу на сценолици. Сви ућуће када уіледају Директора (џј. Директорку из ђрвој дела). Директор је и даље у чуду, види ученике у ћошку и бесно реајује.

ДИРЕКТОР: Добро, бре, господине Вујићу, шта је ово? Па вама је цело одељење у ћошку! Ово су неке демонстрације!

КОСТА: Да, да! Овај, нису у ћошку, то сам их извео да одговарају Гетеовог „Фауста”. Седите, децо!

МИТРОВИЋ: Остаћемо у ћошку јер смо праведно у њему.

КОСТА: Да ти, песниче, није још нека серенада дошла у памет?

ДИРЕКТОР: Е, то! Серенада! Дакле, господине Вујићу?

КОСТА: Ја сам их најстроже саслушао.

СВИ УГЛАС: Јесте, најстроже смо саслушани!

ПРОДАНОВИЋ: И то у недемократским условима!

ДИРЕКТОР: Тишина! А казна? Казна мене занима!

КОСТА: Овај, казна, да, да, па, мислио сам...

ДИРЕКТОР: Господине колега, немојте ми само рећи како предлагете да још једном размислимо пре него што ништа не предузмемо.

КОСТА: Нећу вам, господине директоре, то рећи, јер сте већ ви рекли, али предлагем да размислимо.

ДИРЕКТОР: Неће бити размишљања, колега Вујићу. Реците ми за које сте се казне одлучили.

КОСТА: Одлучио сам да их казним тако што их нећу казнити, господине директоре! Нема ту разлога за казну.

ДИРЕКТОР: А жалба госпође Маринковић? Ви, пошто сте аполитични, можете тако да говорите, али политика је опасна ствар за школу.

КОСТА: Ја знам, господине директоре, да се ради о жалби госпође министарке, само то није био никакав политички изгред него обична серенада. И нисам ја, господине директоре, аполитичан, већ против сваке политике!

ДИРЕКТОР: Ја сам запрепашћен, господине колега.

КОСТА: И ја сам запрепашћен!

ДИРЕКТОР: Они су ноћас узнемиравали читаву породицу, галамили и певали. Ја сам запрепашћен, колега!

КОСТА: Рекох и ја сам запрепашћен, господине директоре, колико госпођа министарка нема слуха и са којом храброшћу то још и показује.

ДИРЕКТОР: Молим?

КОСТА: Кажем: они су били тамо, али нису певали ни господину министру, ни госпођи министарки, већ њиховој прелепој кћерки.

ДИРЕКТОР: И то им је оправдање?

КОСТА: Наравно! Госпођа Маринковић хоће и лепу кћерку и мир, е, па не може! Не иде то заједно, никад то није ишло. Ако господин Маринковић има портфељ, госпођица је без портфеља.

И зато, господине директоре, нећу да их казним.

Ученици айлаудирају.

ДИРЕКТОР: Како то да схватим, господине колега?

СВИ УГЛАС: Као револуцију!

КОСТА: Схватите како год хоћете, али углавном као одбијање!

ДИРЕКТОР: У том случају, ја ћу морати од министра тражити казну и за вас.

КОСТА: Не морате је тражити, ја идем у пензију, али ако сте баш навалили да неког казните, онда казните мене пред одлазак у пензију.

ЈАКОВ: Нећемо дозволити да казните професора!

КОСТА: У реду је, Јакове, боље да ја будем кажњен, а не ви. Знате, директоре, ја сам у одласку, а они су тек на уласку у живот.

ДИРЕКТОР: Сам ћу их казнити, ја ћу их казнити!

КОСТА: Не бих вам баш саветовао.

ДИРЕКТОР: Зашто?

КОСТА: Због новина! Одмах ће писати сва опозициона штампа о томе како госпођа министарка кажњава сироте ђаке због обичне серенаде.

ДИРЕКТОР: Како се усуђујете, поштовани колега! Немам речи! Имали смо један разред који је распустио њихов професор и, уместо да професор поново преваспита разред и спреми га за живот, разред је то учинио са професором! То што ви радите то није образовање!

КОСТА: За мене је образовање када ђаци све науче и забораве све што су научили, па оно што им остане то је образовање.

ДИРЕКТОР: То вам је којешта и разред вам је сасвим распуштен. Ниједну генерацију нисмо испустили као њих, и то захваљујући вама, који сте пред пензијом. Читају шта хоће! Раде шта хоће! Иду куд хоће! Мисле шта хоће! Еј, мисле шта хоће!

КОСТА: Они су такви зато што су такви, а не зато што сам ја пред пензијом!

ДИРЕКТОР: Они не знају за границе.

КОСТА: Србија ће са њима прећи своје границе!

СВИ УГЛАС: Тако је, господине професоре!

КОСТА: Тишина!

ДИРЕКТОР: Погледајте само тог Јована Цвијића.

ЦВИЈИЋ: Што мене, господине директоре?

КОСТА: Ја верујем да ће се за ову земљу и те како знати баш по Јовану Цвијићу...

ЦВИЈИЋ: Хвала, господине професоре.

ДИРЕКТОР: Али он уопште нема оријентације по Београду.

МИХАИЛО: Али зна тачно сваку бандеру у граду!

КОСТА: Он је усредсређен на велике просторе. И јемчим вам да су сви они научили да мисле. Ето, видите само Михаила Петровића!

ДИРЕКТОР: Аласког мајстора међу матурантима! Пустите, молим вас!

КОСТА: Него шта! Алас! Тај вам је у стању да израчуна колико капи има у Дунаву.

МИХАИЛО: Ако не пада киша и у нормалном водостају, негде око...

ДИРЕКТОР: Видите како нема поштовања! Немојте, молим вас, нисте ви њима добро утувили то страхопоштовање када улазе у ову монументалну кућу данашњег Београда.

КОСТА: Захваљујући том разреду ви ћете бити поштовани директор који има све одличне ђаке, а међу њима једног сјајног математичара, једног одличног природњака, једног књижевног теоретичара и једног великог песника.

ДИРЕКТОР: Да, песник серенаде испод министаркиног прозора.

ПРОДАНОВИЋ: Министаркин прозор је државни прозор, а држава припада народу, па можемо онда мало и запевати испод њега.

ДИРЕКТОР: Заборавили сте рећи и једног политичара као што је Продановић! Он се нашао заимати за мењање читавог света.

КОСТА: Убеђен сам да ће га они и мењати. Ви сами одлучите, ја сам се одлучио. *(одређе се љублици)* Ја сам овим младим људима немачки предавао и овако и онако, али нешто ми говори, господине директоре и цењени гости, да ће се у будућности и о вама и о мени знати само то да смо их познавали и били њихови професори.

Професор се љоклања Директору, ученицима, љублици и оглази са сцене. Ученици бацају капе и веселе се. Музика, хор.

Причи овој нема збора,
гимназија откад поста
није било професора
ко што јесте Вујић Коста.

Са појавом и у свему
он је чудан да се памти
ову љубав према њему –
прве мушке матуранти.

За добру је шалу знао,
анегдота оста ниска,
немачки је предавао,
био личност историјска.

7.5. ТОМ СОЈЕР

Сцена 1: Тараба. Појављује се Том Сојер са чейком.

ТОМ: Види само како је лепо време! Хак ће на реку, а ја ћу да фарбам по казни ову стару тарабу! *Бесно баца мало боје на тарабу, ња чейку сивавља у канџу.*

ТОМ: Ако ме ко види, нећу смети да се појављујем недељама на улици. А и ова тараба, има је тридесет метара! Да вам кажем нешто. Овај живот је празан и једна божја мука. Човек се мало забави у школи, добије казну. Мало се забави у кући, добије казну. Забави се у граду, ето казне. Па добро, питам вас ја сада: где човек да се забави, а да не добије казну? Изем ти овај живот без забаве! *(ојет узима чейку и бесно је баца у канџу)* А како би било лепо да сам сад на реци, па да са Хаклберијем Фином гусарим Мисисипијем! Што сам већ и урадио, па сам недељама био затворен у кући, али вредело је!

Наилази Хим, који носи лимену канџу и љевуши.

ХИМ: Здраво, Том, шта то радиш?

ТОМ: Играм се, а ти?

ХИМ: Ја сам кренуо да донесем воде са градског бунара.

ТОМ: До тамо треба пола сата.

ХИМ: Да.

ТОМ: А шта мислиш да ја тркнем да ти донесем воде, а да се ти мало играш фарбајући?

ХИМ: Не знам, не смем, газдарица ће ме истући, рекла је да ни са ким не причам.

ТОМ: Шта те брига шта је она рекла! Само ти узми ову четку, дај мени канту и видимо се за минут, она неће имати појма.

ХИМ: Јао, немој, господар Том, матора госпођа скида мени главу и очерупаће ме!

ТОМ: Ко, зар она? Кога је она истукла? Највише ако те чвркне напрстком по глави, а ко се тога плаши, баш бих хтео да знам! Химе, даћу ти кликер, прави правцати каменац!

ХИМ: Бели белцати каменац?

ТОМ: Прави правцати!

ХИМ: У реду, али да знаш, стара госпођа има да ме одере.

Том је већ узео канџу и одјурео, док Хим млађи чејком све до Томовој њоврајке. Том њросија кликере и свакакве дранџулије на њозорницу.

ХИМ: Шта ће ти то?

ТОМ: Ово ће да ми купи мало слободе. Не може живот бити толико празан, само треба узети ствари у своје руке. У мом случају, дати ове дранџулије у туђе руке. Дајдер ми ту четку, а ево теби ова канта воде.

Хим оглази са водом, а долази Бен, који једе јабуку и симулира да вози њароброд. Том раздрајано маже ојраду и њевуши.

БЕН: Стој, десна! Цин-цилин-цин! Стој, лева! Напред десним боком! Заустављај! Де, ти тамо, бацај конопац!

Том кречи и не окреће њлаву, као да не види Бена.

БЕН: Хихи! Долијао си! Лија, лија – па долија!

Том њуши и њосмајра свој њоследњи њоћез оком њравој умејника, онда још једном овлаш њрелази чејком.

БЕН: Еј, друшкане! Ти то као нешто рибаш?

ТОМ: А то си ти, Бене! Нисам те ни приметио!

БЕН: Чуј, идем мало на купање, ето, тако ја! А зар не би и ти, само да смеш? Али ти више волиш рад, је л' да? Наравно, рад ти је милији!

ТОМ: Рад, који рад?

БЕН: Ето, зар то није рад?

ТОМ: Ма јок!

БЕН: А шта ти зовеш рад?

Том насмавља са кречењем и одјовара немарно.

ТОМ: Па сад, како се узме, неком рад, неком није. А једно ти могу рећи: то је нешто што Тому Сојеру годи.

БЕН: Иди, богати, нећеш ваљда да ми причаш да ти то изистински волиш!

ТОМ: И те како! Не знам што да не волим! Није то сваки дан тарабу да кречиш! А ком се то дечку даје прилика као мени и када?

Бен њресјаје да њрицка јабуку. Том њревлачи чејком, некако кицошки, њје овамо, њје онамо, ња онда засмање. Измакне се мало да осмајри свој рад. Онда ојетџ удара један њоћез овамо, један онамо, ња ојетџ кријички њромајра. Бен њрајџи сваки њејов њокрејџ и све се више уноси у смавар.

БЕН: Слушај, Томе, пусти ме да и ја мало кречим!

Том се замисли; као да је хмаео да њприсмање, али се њредомислио.

ТОМ: Никако, не иде! Ни помислити! Видиш ли, тетка Поли је просто прирасла ова тараба за срце – није шала, на самој је улици – а да је у питању, рецимо, задња тараба, ту, мислим, не би показала ништа; ова овде, брајко мој, има много да се пази, мораш да водиш рачуна. А, признајем ти, у хиљаду дечака, шта кажем, ни у две хиљаде нема оног који ће да изведе тај посао како треба!

БЕН: Де, дајдер мени, само малкице, да покушам и ја. Да сам ја на твоме месту, Томе, ја бих тебе пустио!

ТОМ: Бене, ја бих драге воље, дајем ти реч поштеног Индијанца, али тетка Пола! Видиш ли колико је само Хим хтео да кречи, а она му није дала ни да привири. Па навалио и Сид, а она ни да чује. Па видиш и сам у каквом сам шкрипцу! Ако ти дам, па ти узмеш да кречиш, па се на тараби нешто поквари...

БЕН: Којешта! Пазићу ја, немај бриге! Ама, као да си ти! Пусти ме само малкице! Чуј, Томе, даћу ти да једанпут загризеш јабуку!

ТОМ: Па лепо, када си навалио... Али немој, у ствари, не могу, Бене, никако, жив ме страх поједе...

БЕН: Даћу ти целу целцату, све што је остало!

Том му устјууа чейку. На лицу му се види да му шешко йада, а срце му иџа од радосџи. После краћеї времена йојављује се Били Фишер.

БИЛИ: Шта радите вас двојица?

ТОМ: Радимо и уживамо. Ако хоћеш и ти мало, даћу и теби да кречиш.

БИЛИ: Ко каже да ја хоћу да крчим?

ТОМ: Бене, доста сам ти дао, сада мало ја.

Бен йредаје чейку, Том му враћа остџаџак јабуке, џџ. џейељку. Бен џужно йледа џейељку и брише зној са лица.

БЕН: Били, мораш ово да пробаш, стварно је добро!

БИЛИ: Добро, дај и мени.

ТОМ: Може, али мораш нешто да ми даш.

БИЛИ: Имам закрпљеног змаја код куће.

ТОМ: Може! Изволи четку!

Долази Хони Милер са кесом.

ХОНИ: Чујем да је овде нека журка!

ТОМ: Да, забављамо се.

ХОНИ: Могу ли и ја?

ТОМ: Може, ако платиш. Ниједно задовољство нема за џабе.

ХОНИ: Ево, даћу ти ову кесу!

БЕН: Шта ти је у кеси?

ХОНИ: Мртав пацов и канап!

Бен се зџрози.

ТОМ: Баш ми то треба!

Музика. Долази још дечака, сви су око џарабе и крече. Том вади из џейова гранџулије које је добио. Зџџим се окреће йублици.

ТОМ: Овај свет и није тако бесмислен. Ако ћемо право, постоји велики закон људске делатности: ако хоћеш да човек свим срцем жуди за нечим, учини само да се то тешко постиже. Додуше, рад је оно што се чини као морање, а игра све оно на шта ниси приморан!

7.6. ПУНДРАВЦИ⁶

ДИРЕКТОР: Сазвали смо ово ванредно Наставничко веће јер имамо проблем у школи. Код ученика су се појавили пундравци и ова зараза се све више и више шири!

ИСТОРИЧАР: Ја морам да кажем да је иста оваква епидемија задесила школе у 18. и 19. веку!

ГЕОГРАФ: Пази да ти не поверујемо! У том веку код нас није ни било школа!

ИСТОРИЧАР: Било је, било!

ДИРЕКТОР: Добро, и како су они решили тај проблем?

ИСТОРИЧАР: Решавали су га обично суботом. Ученици су добијали батине, па су је звали субота – ђачка бубота!

ГЕОГРАФ: Ал' су је искоренили!

МАТЕМАТИЧАР: Молим вас, молим вас, није научно доказано постојање ових бића! Морам се понашати разумно!

ДИРЕКТОР: Било научно или не било, ми имамо епидемију! А ја нисам разуман како да решим овај проблем!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Колега, пундравци су веома опасна бића. То што их нема у науци не значи да не постоје. Ех, шта све нема у науци, а има у народу!

МАТЕМАТИЧАР: Не увлачи се директору!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: За пундравце наука не зна јер смо их сви имали као мали и желимо да их се сећамо. Теби су у глави само интеграл!

МАТЕМАТИЧАР (*ијражи нешћо њо љаирима*): Ево, нашао сам! Еуклид је забележио да је то оком невидљив паразит који изазива свраб и ствара немир код деце.

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: У речнику пише да народ за немирно дете каже да има пундраће или пундравце.

ДИРЕКТОР: Шта о томе мисли представник Савета родитеља?

РОДИТЕЉ: Ја не видим никакав проблем везан за те пундравце! Лечим их исто као и мој тата!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Како, господине?

РОДИТЕЉ: Каишем, госпођо! Каишем!

ДИРЕКТОР: Молим вас, колега, немојте те примитивне начине!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Стварно! Нисмо у 19. веку!

РОДИТЕЉ: Молим, зашто примитивни? Знате ли где се пундравци налазе?

ГЕОГРАФ: Чини ми се у стражњици!

ИСТОРИЧАР: Историјски гледано, померали су се по разним деловима тела, али су се зауставили у стражњици!

РОДИТЕЉ: Тако је, у стражњици! И како их је најбоље истерати одатле?

ГЕОГРАФ: Каишем?

РОДИТЕЉ: Јесте, удри те каишем по стражњици и да видиш како пундравци цврче!

ИСТОРИЧАР: Један силан продор турске војске најурио је читаву Вукашинову војску у бег!

РОДИТЕЉ: Е, баш тако!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Боже, простака! Са ким ја радим?!

РОДИТЕЉ: Ја могу да скупим специјални одред који ће из ваших ђака истерати те пундравце за вјек вјекова.

ДИРЕКТОР: Морам озбиљно да приступимо овом проблему!

РОДИТЕЉ: Ја сам озбиљан! Ако нећете тако, онда ви нађите боље решење!

МАТЕМАТИЧАР: Оно што се зна, а није научно потврђено, јесте да се пундравци по децем телу крећу вртећи се једни око других и овај начин кретања се преноси на дете које има пундравце и, када се пундравци узврте, узврти се и дете и...

ГЕОГРАФ: Отуда многа деца изгледају као да су се узвртела, што није тачно – то су се узвртели пундравци. *Улази Секретарица и предаје њошћу Директору.*

⁶ Драматизација по мотивима текста Воје Жанетића из читанке за други разред.

ДИРЕКТОР (*погледа поштом, затим нагло отвара коверти и узбуђено чита*): Допис из секретаријата!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Они ће знати шта да чинимо!

ГЕОГРАФ (*иронично*): Аха!

ДИРЕКТОР (*чита*): „Пундравци у себи садрже неваљалин, хемијску супстанцу која изазива неваљалост деце. Што пундраваца има више, то они лучше више неваљалина, који се шири по децем телу и изазива нежељене ефекте – деца постају маштовита, жељна играња, трчања, скакања.”

ГЕОГРАФ: И? То смо и ми закључили!

ДИРЕКТОР: Доста ми је свега! Сви знате да у школи не може да постоји јавашлук! Школа служи за то да деца мирно седе и не мрдају са свог места!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Тако је, тако је!

ДИРЕКТОР: И хоћу да сва деца не мрдају са места!

МАТЕМАТИЧАР: Молим вас, молим вас, смирите се!

РОДИТЕЉ: Ја сам и даље искључиво за метод ДПТ.

ИСТОРИЧАР: Нисам чуо за тај метод кроз историју.

МАТЕМАТИЧАР: Ни ја! Који је то метод?

ДИРЕКТОР: Секретаријат је изразито против тог метода. Изразито! То је скраћеница од десет по туру.

РОДИТЕЉ: Да! И ради се, наравно, каишем!

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Опет ви и ваш каиш!

РОДИТЕЉ: Да, да! Каиш! Каишеви имају рупе, те када се специјални ДПТ каиш, који свака породица чува за велику најезду пундраваца, спусти на стражницу неваљалог детета, пундравци остају у тим рупама, разумете?

МАТЕМАТИЧАР: Мислим да се пундравци могу уклонити и дланом.

ГЕОГРАФ: Ја користим само длан за истребљивање ових незгодних малих бића.

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Све су то непоуздана средства и доносе краткотрајно решење, а за то време се пундравци све више и више размножавају.

ДИРЕКТОР: То није прави начин. Према подацима, пундраваца буде колико их је било и пре лечења, па је дете неваљало јер је неваљалина у децем телу колико и раније, и тако све укруг.

ИСТОРИЧАР: Ја мислим да би требало да позовемо педагошку службу! Они лепо направе пројекат, ми усвојимо пројекат и...

ГЕОГРАФ: И прође школска година!

ДИРЕКТОР: Имамо овде и представнике другог два који имају своје предлоге за лечење пундраваца. Прочитајте ваше предлоге!

УЧЕНИК: Ми смо на одељенској заједници разматрали како да доскочимо тим пундравцима. Ово су наши закључци: Трчати што више и уморити се. Бавити се спортом. Натерати децу да се редовно купају. Користити прашак за терање пундраваца.

УЧЕНИЦА: Држати гузу мирно на столицама тако да пундравцима буде досадно и да одмах побегну. Затворити чврсто уста да би се пундравци угушили. Читати занимљиве књиге, пошто се њих пундравци страшно боје. Убацити пундравце у учионицу другог два, брзо затворити врата и побећи.

УЧЕНИК: Ако ништа од овога не успе, тајном акцијом убацити пундравце у дневник који учитељица носи у зборницу да сви наставници имају пундравце као деца.

Наставничко веће таше.

НАСТАВНИЦА СРПСКОГ: Ја сам увек говорила да су наша деца паметнија од наставника и родитеља!

ДИРЕКТОР: Ја предлагам да се усвоје ови предлози. Ми ћемо бити стручни орган који ће спровести ову акцију!

РОДИТЕЉ: Ја се слажем, само бих додао и једно упозорење. Уколико све ово не успе, да се прибегне ванредном стању и методу ДПТ!

ДИРЕКТОР: Уколико не успеју ове методе, састаћемо се поново, па ћемо видети шта ћемо даље. Не смемо пренаглити. А дотле – сви у акцију!

ГЕОГРАФ: Сви у напад!

Сви вичу „Ураааааа!” и одлазе са сцене.

ТРЕЋИ ДЕО

ШКОЛСКЕ ДРАМСКЕ ИГРЕ



Увек можете из школског живота искористити неке занимљиве анегдоте и лапсусе за кратке школске представе. Ученици воле да на комичан начин опонашају свет одраслих, наставнике и доживљаје из учионице.

1. ШКОЛСКИ САН

Сцена 1: Учионица. Сара, Мира, Мара.

САРА: Је л' урадио неко реферат о Светом Сави?

МИРА: Ја сам!

САРА: Штреберима се не обраћам.

МИРА: Што? Је л' смо шугави?

САРА: Шугави сте, ето!

МАРА: Шугави и глупи!

МИРА: Ти боље да ћутиш, ни реченицу не знаш да саставиш!

МАРА: Ал' умет да ти саставим шамар!

МИРА: Зваћу разредну.

МАРА: Тужибаба!

САРА: Ако добијем још једну јединицу, скалпираћу се!

МАРА: Ма она је сенилна сморуша! Сигурно је заборавила!

МИРА (злобно): Саро, неће заборавити због прославе Светог Саве!

САРА: Ти да ућутиш да ти не размажем шминку!

МАРА: Ево је!

Улази професорка српског језика. Тишина. Професорка ујисује час.

ПРОФЕСОРКА: Шта је ово? Где су ученици?

МИРА: Вероватно су побегли због реферата!

Сара вуче Миру за косу. Професорка, замишљена, не види.

ПРОФЕСОРКА (ујийио, покушавајући да се сећи): Реферат? Реферат, да, реферат, наравно, реферат! Ко није урадио реферат?

МИРА: Ја сам урадила, професорице!

ПРОФЕСОРКА: Драго моје дете, знам да си ти урадила!

МИРА: Да почнем да читам! (не чекајући одговор) Свети Сава је наш први архиепископ и утемељивач српске писмености и културе.

ПРОФЕСОРКА: То је дивно речено!

МИРА: Сама сам то смислила!

САРА: Шлихтаро!

ПРОФЕСОРКА: Саро!

САРА: Није ту!

ПРОФЕСОРКА (ујисује): Како није ту? (збуњено) Па ти си Сара, а ово је Мара!

САРА: Ја сам Мара!

ПРОФЕСОРКА (љућииио): Мара, добро! Да видимо ко још није на часу.

САРА: Е, Саша Ђорђевић!

ПРОФЕСОРКА (ишии): Ђорђевић. Даље!

САРА: Владе Дивац!

ПРОФЕСОРКА: Владе Дии... (засћаје, скида наочаре и љућииио погледа Сару) Устани, Саро!

САРА: Али ја нисам Сара, ја сам Мара!

ПРОФЕСОРКА (обраћа се Мари, иронично): Онда си ти Сара, претпостављам!

МАРА: Не, не, никако, ја сам Дара!

ПРОФЕСОРКА (*бесно*): Доста! Тишина! Какав је то начин! Само ме замајавате! Тишина!

САРА: Већ је тишина!

ПРОФЕСОРКА: Тишина! Је л' јасно! Јеси ли урадила реферат о Светом Сави!

САРА (*узима од Маре реферат*): Јесам!

МИРА: То је мој реферат, врати ми!

САРА (*чијџа*): Свети Сава је утемељивач српске културе и писмености. Сама сам то смислила!

МИРА: Она ми се руга!

ПРОФЕСОРКА: Е, сад је стварно доста, Саро!

САРА: Ја сам Мара!

ПРОФЕСОРКА (*љуби*): Ти упорно не престајеш! Добро, онда ћемо други лист! Кажи ти нама, (*иронично, наљашавајући*) Маро, како ти замишљаш Светог Саву?

САРА: Мислим да је висок два метра, са мотком у руци...

ПРОФЕСОРКА: Е, па погрешно мислиш!

САРА: Па, могу ја поново да мислим...

ПРОФЕСОРКА: Онда смисли када се родио Свети Сава.

САРА: Свети Сава је рођен од око 1175. до 1235. године.

ПРОФЕСОРКА: Мислиш родио се око 1175, а умро 1235!

САРА: Мислим!

ПРОФЕСОРКА: А јеси ли прочитала „Орлови рано лете“?

САРА: Какве то има везе са рефератом за прославу Светог Саве?

ПРОФЕСОРКА: Нема никакве, али те ја питам да ли си прочитала лектуру!

САРА: Јесам, али прошле године!

ПРОФЕСОРКА: Кажи нам ко је написао тај роман.

САРА: Тај роман је написао, ммм, Бранислав Ћопић!

ПРОФЕСОРКА: Мислиш, Нушић!

САРА: Да, Нушић!

ПРОФЕСОРКА: Е, није, него Бранко Ћопић.

САРА: То сам и ја рекла!

ПРОФЕСОРКА: Рекла си Бранислав, а то се разликује од Бранка.

САРА: Бранко му је надимак.

ПРОФЕСОРКА: А о чему се ради у том роману?

САРА: Па, орлови који су мали рано су полетели и порасли велики орлови.

ПРОФЕСОРКА (*ујисује јединицу*): Седи! Ти можеш да полетиш само из школе!

САРА (*бесно*): Ко ме сте то дали један?!

ПРОФЕСОРКА (*иронично*): Упс, Маро, извини, погрешно сам уписала и дала је Сари. Ево, уписаћу је и Мари!

МАРА: Али ја нисам ништа одговарала!

ПРОФЕСОРКА: Што се ти бунеш када си ти Дара!

МАРА: Буним се због Маре.

САРА (*прикрива се и узима дневник*): Не можете тако, ја не дозвољавам!

ПРОФЕСОРКА: Миро, зови психолога!

МИРА (*срећно*): Одмах!

Мира одлази.

САРА: Ја нећу више да добијам јединице, не дам вам дневник!

ПРОФЕСОРКА: Врати дневник и све ће бити у реду!

САРА: Не прилазите ми, исцепаћу све странице и прогутаћу их!

Мира долази са Психологом.

ПСИХОЛОГ: Саро, желим да се смириш!

САРА: Желим и ја, ал' не могу!

ПСИХОЛОГ: Остави дневник и све ће бити у реду.

САРА (*хистериично*): Шта ће бити у реду? Ова ми је уписала један, ви ћете да ме пошаљете на друштвено користан рад, директор ће да ме избаци из школе! Је л' то у реду?!

ПСИХОЛОГ: Ма, неће бити ништа од тога ако мирно вратиш дневник.

Улази Директорка. Сара све време држи дневник, сиремна да ја поцепа. Психолог и Директорка јој се приближавају, она узмиче.

САРА: Ето, стигла је и директорка!

ДИРЕКТОРКА: Саро, врати дневник да не правимо скандал.

САРА: Вама је само до скандала, а за мене вас баш брига! Не прилазите! Поцепаћу га!

ПСИХОЛОГ: Наравно да нас је брига, лепо ћеш вратити дневник, отићи ћемо до моје канцеларије да разговарамо.

САРА (*хистериично*): Ви бисте само да разговарате! Нећу нигде да идем! Нећу да идем!

ДИРЕКТОРКА: Смири се, Саро! Отићи ћеш кући, а сутра ћемо разговарати о овом проблему.

Професорка се приближава иза леђа ученици.

САРА: Дневник, дневник! Он вам је најважнији на свету! Ево вам дневник, па се сити наједите!

Баца дневник, а Професорка је хваћена иза леђа. Сара усьева да се ослободи и одјурити са сцене.

САРА: Видећете ви сви!

ПРОФЕСОРКА: Ја желим да она буде избачена из школе! Јуче су ученици затворили наставницу математике у тоалет, данас је Сара мени отела дневник, сутра ће директорку палицом напасти.

ДИРЕКТОРКА: Ју! Зашто мене? Зашто палицом?

ПСИХОЛОГ: Ја ћу попричати са њеном мајком, нешто ћемо се договорити.

ПРОФЕСОРКА: Ви психолози само причате! Нема ту шта да се прича!

ПСИХОЛОГ: Није то ко у ваше време да се клечи на кукурузу!

ПРОФЕСОРКА: Док су деца клечала на кукурузу, знала су и да седе на часу!

Одлазе сви уз музику „Пинк Флојда” („Зид”).

Сцена 2: *Мајка се шминка и њрелисшава часопис. Не слуша и не ђледа Сару док ѡрича са њом. Сара је шужна, врзма се око Мајке, али је ова не ѡримећује.*

САРА: Мама?

МАЈКА: Већ си потрошила паре?

САРА: Нисам.

МАЈКА: Онда је све у реду, иди у собу и заврши домаћи задатак.

САРА: Немам домаћи задатак!

МАЈКА: Како немаш? Добро, немаш.

САРА: Истераће ме из школе!

МАЈКА: Добро, иди сад у своју собу, па ћемо после о томе.

САРА: Чујеш ли ти мене?! Истераће ме из школе!

МАЈКА: Из школе. Шта?! Из школе?!

САРА: Истераће ме зато што нисам написала домаћи задатак!

МАЈКА: Шта, због тога?

САРА: И онда је професорица хтела да ми да јединицу и ја јој нисам дала!

МАЈКА: Срамота! Не може то тако! Шта мисле ти наставници, ко су они?

САРА: И ја сам то рекла!

МАЈКА: Све ћу да их тужим! И телевизију ћу да позовем, и новине, све, направићу скандал!

САРА: Мама, идем ја напоље.

Сара излази шужна, Мајка је већ не чује, разговара ѡтелефоном.

Сцена 3: *Школа.*

МАЈКА: Какав је то начин да моје дете избацујете из школе?!

ПСИХОЛОГ: Нико није рекао да ће ваше дете да избаце из школе!

МАЈКА: Ја ћу свашта да урадим!
ПРОФЕСОРКА: А да ли знате шта је ваше дете урадило?
МАЈКА: Јака ствар, домаћи задатак није урадила.
ПРОФЕСОРКА: Узела је дневник и хтела да га поцепи!
МАЈКА: Ма, дајте, молим вас, то је обична дечја шала!
ПРОФЕСОРКА: То је озбиљан преступ!
ПСИХОЛОГ: Смирите се, о свему можемо да поразговарамо.
МАЈКА: Немам ја шта са вама да причам!
ПРОФЕСОРКА: Да ли знате где вам је сада кћерка?
МАЈКА: Наравно да знам, напољу је!
ПРОФЕСОРКА: Да ли знате да има седам јединица и укор Одељенског већа?
МАЈКА: Моје дете?! Седам јединица?! Моје дете?! То није тачно!
ПСИХОЛОГ: Мислим да је требало раније да дођете у школу, али можемо и сада нешто да предузмемо!
МАЈКА: Нећете ви мене учити како да васпитавам децу! Ово није школа, ово је срамота и своје дете
ћу да упишем у неку приватну школу!

Сцена 4: *Музика, устјаванка. Сара сјава на клуји. Док играје музика, долазе и седају у клује Директорка, Психолог, Професорка и Мајка. Када се заврши музика, Сара устјаје и играје се. Тишина. Сара се окреће према осталима.*

САРА (вече и удара кључевима о сјо): Тишина, реч да нисам чула!
ДИРЕКТОРКА: Али, сви ћутимо!
САРА: Јесам вас нешто питала?!
ДИРЕКТОРКА: Али...
САРА: Нема али, седите доле!
ПСИХОЛОГ: Па не може да седне горе!
САРА: Уписани сте у напомену!
ПСИХОЛОГ: Баш сам се уплашила!
САРА: Хоћу да ти сутра видим родитеље! А ви? (Професорки) Устаните!
ПРОФЕСОРКА: Зашто ја?
САРА: Да нисте можда нерасположени?
ПРОФЕСОРКА: Нисам.
САРА: Нисте били ни јуче нерасположени?
ПРОФЕСОРКА: Јуче? Који је јуче био дан?
САРА: Кажите ви мени све што знате о јерменској музичкој групи „Систем оф даун”.
ПРОФЕСОРКА: Нисам стигла да учим, морала сам да одведем децу у обданиште, па сам после ишла код фризера, па сам била на часовима италијанског.
САРА: А увече?
ПРОФЕСОРКА: Увече сам правила ручак за сутра и нисам стигла.
САРА: То ме не занима, уопште!
ПРОФЕСОРКА: Али, наставнице, нисам стигла!
САРА: А јесте ли урадили реферат?
ПРОФЕСОРКА: Али ја не знам ниједну песму од „Рамштајна”, нити сам чула за тај „Фифтин цент”. А је л’ могу да вам отпевам нешто од Томе Здравковића? Ето, на пример, „Уморна сам од живота”.
САРА: А ја морам да знам: „Тврд је орах воћка чудновата, не сломи га, ал’ зубе поломи!”
ДИРЕКТОРКА (сејино и јоносно): „Коме закон лежи у топузу, трагови му смрде нечовјештвом!”
САРА: Опет се ви мешате, а нико вас ништа не пита!
ПСИХОЛОГ: Шлихтара и штреберка!
САРА: А ви? Јуче сте закаснили на разговор са родитељима, ученици су вас тражили, а ви нисте били у школи!
ПСИХОЛОГ: Јавила сам се разредном старешини!

САРА: Жао ми је, много изостајете из школе, мораћете да попричате са педагогом!

ПСИХОЛОГ: Али, нисте фер! Молим вас да о томе поразговарамо!

САРА: Маро, води је у ПП службу на информативни разговор! И после тога на један друштвено користан рад. А ви?

ДИРЕКТОРКА (*уилашено*): Шта ја? Ништа нисам урадила!

САРА: Ништа и не радите, никог не чујете и ништа не видите!

ДИРЕКТОРКА: Како, па чујем те!

САРА: Не интересује ме, сви сте добили јединице! Сви!

ПРОФЕСОРКА: Ти си једно размажено дериште!

САРА: Тако, тако, само се ви љутите. Добили сте још једну тзв. педагошку јединицу и изађите напоље!

МАЈКА: Немој тако, сине!

САРА: Ти да ћутиш!

МАЈКА: Зар мајка да ћути!

САРА: Када немаш шта паметно да кажеш!

МАЈКА: Мајци тако! А што сам ти купила дигиталну камеру?

САРА: А када си последњи пут пољубила своју кћерку?

МАЈКА: Како када? Па, овај...

САРА: Ја ћу да ти кажем! Прошле године за рођендан!

МАЈКА: Па, пољубићу те и ове године за рођендан!

САРА: А када си са мном попричала?

МАЈКА: А ко ти је купио најновију генерацију лаптопа да сурфираш целу ноћ?

САРА: Никад ниси код куће!

МАЈКА: Како никад? Сваке недеље сам читав дан са тобом!

САРА: Доста! И ти си добила и један, и укор, и изађи, и ти, и сви изађите напоље!

Огледе се сцене. Сара ојегн лејне на клују. Чује се звоно. Сара се буди. Долазе Мара и Мира.

МАРА: Види ње! Откуд ти на првом часу?

МИРА: Решила да буде добар ђак!

САРА: Сад ти почињеш свађу!

МИРА: Извини.

МАРА: Шта извини, тресни је!

САРА: Маро, ућути!

МАРА (*за себе*): Шта јој је од јутрос?

ПРОФЕСОРКА (*весело, срдечно*): Добро јутро, децо!

УЧЕНИЦИ: Добро јутро!

ПРОФЕСОРКА: Срећна вам школска слава. (*Сари*) А ми ћемо јучерашњи инцидент заборавити! Ипак је данас Свети Сава, школска слава.

САРА: Хвала вам, професорице! Извињавам се због мог јучерашњег понашања. Трудићу се да поправам своје понашање и оцене.

ПРОФЕСОРКА: Маро, јеси ли завршила реферат?

МАРА: Професорице, ја се извињавам, до касно сам вежбала балет и нисам стигла!

ПРОФЕСОРКА: Не можеш тако. Мораш да испуниш своје обавезе. Шта сад да радимо? Људи су дошли на прославу, а ти немаш реферат.

МАРА: Знам, али обећавам да ћу завршити до сутра. А сад може Мира гостима да прочита свој реферат.

ПРОФЕСОРКА: Добро, нек буде тако, али за следећи час бих волела да будеш спремна за наставу!

МАРА: Обећавам!

ПРОФЕСОРКА: Миро, изволи.

Мира се љоклања љред љубликом и чииа краћи реферати или лиишерарни рад о Светиом Сави (уколико је одржан лиишерарни конкурс љоводом школске славе).

Ученицима млађих разреда више одговарају кратке драмске форме, нарочито басне, а посебно можемо да обрадимо и новогодишње теме, пошто ђаци обично са учитељицама спремају новогодишње приредбе.

2. НОВОГОДИШЊИ ЗООЛОШКИ ВРТ

Сцена 1: Учионица. *Свети́а, Миле и Зоран су исјред клу́ја, док остали ученици седе у клујама и њосмајрају их, а моју и да сјоје око јелке и да је киће украсима.*

СВЕТА: Имаш ли ти коју петицу?

МИЛЕ: Имам две.

СВЕТА: Две?

МИЛЕ: Тројке!

ЗОРАН: А петице?

МИЛЕ: Једну!

СВЕТА: Само?

МИЛЕ: Четворку!

ЗОРАН: Ни ја нисам бољи!

СВЕТА: Ништа нећемо добити за Нову годину!

ЗОРАН (*јавља се на тџелефон*): Здраво! Ево долазим! (*Свети́и*) Зове ме Деда Мраз, хоће нешто да ми каже.

МИЛЕ: Идем и ја кући, сигурно и мене чека Мраз Деда.

Миле и Зоран одлазе, а њојављује се Деда Мраз код Свети́е.

СВЕТА: Што си брз!

ДЕДА МРАЗ: Моји ирваси иду брзином светлости!

СВЕТА: Шта си поклонио Милету?

ДЕДА МРАЗ: А шта би ти пожелео, Свето? Пусти Милета!

СВЕТА: Ја бих хтео да имам све петице у школи.

ДЕДА МРАЗ: Е, то ти ја не могу дати!

СВЕТА: А што не би? Ево иде тромесечје, а мени све кечеве у дневнику шетају.

ДЕДА МРАЗ: А што ниси учио?

СВЕТА: То је због оног рачунара што си ми за прошлу Нову годину поклонио.

ДЕДА МРАЗ: Ја сам ти га поклонио да нешто научиш. Данас је свет без рачунара као без писма.

СВЕТА: Па, учио сам ја на њему, но сам преучио, па ништа за школу нисам стигао научити. Све игрице у прсте знам.

ДЕДА МРАЗ: Е, онда ове године нема ништа!

СВЕТА: И не треба ми. Када родитељи виде ону моју артиљерију у дневнику, избациће и мене и рачунар кроз прозор.

ДЕДА МРАЗ: А да ја теби поклоним неку књигу?

СВЕТА: А да немаш ти неку пушкицу за контролни из математике? Може и књига, али са ситним словима. Она би ми много помогла!

ДЕДА МРАЗ: Е, такве књиге ми не штампамо! Него, ево теби ова књига, па када ти забране да користиш рачунар, а ти мало читај и, што више будеш читао, видећеш како ће један по један кец да нестаје из дневника.

СВЕТА: Знам да хоћеш да ми подвалиш, али узећу је, боље ишта него ништа, а можда буде и како ти кажеш. Сви данас хоће да намагарче ђака да више учи.

Долази Миле.

МИЛЕ: Је л' ти дао нешто?

СВЕТА: А шта си ти добио за рођендан?

МИЛЕ: Ја сам добио збирку из математике, да поправим тројку!

СВЕТА: А ја сам добио неку причу са улогама!

ЗОРАН: А ја збирку песама!

СВЕТА: Шта је овом данашњем Деда Мразу, је л' он нормалан?

МИЛЕ: Шта њега брига да ли ја имам јединицу, двојку или тројку!

ЗОРАН: И баш ме брига да знам песму „плави кит, лепи кит, једини на свету”!

СВЕТА: То је плави зец!

ЗОРАН: Брига ме и за зеца!

Долазе Свейлана, Ана, Милена, Милица и Зорица.

ЗОРИЦА: Здраво, другари!

СВЕТА: Шта хоћете ви сад?

СВЕТЛАНА: Шта сте добили за Нову годину?

МИЛИЦА: Ја сам добила кесу пуну играчака и слаткиша!

МИЛЕ: Поквариће ти се зуби од тих слаткиша!

АНА: А ја сам добила велику лутку!

СВЕТА: Лутке су данас радиоактивне и треба их избегавати.

ЗОРИЦА: А ви?

МИЛЕ: Ми смо свашта добили!

ЗОРАН: Свашта, свашта!

СВЕТА: Али смо ми те поклоне поклонили деци из обданишта!

ЗОРИЦА: Поклонили?

МИЛЕ: Ма да, слаткиши не ваљају када имаш зубе, па смо дали деци којој зуби тек расту.

СВЕТА: Рачунарске игрице исто не ваљају и то смо дали мами и тати да им не буде досадно.

ЗОРАН: А књиге су права ствар!

СВЕТЛАНА: Ви читате књиге, а не знате сва слова?

СВЕТА: Знам 25!

МИЛЕ: Ја знам пет!

ЗОРАН: Ја знам да сабирам и то је укупно 30 слова!

МИЛИЦА: Ајд баш да видимо шта пише у тој књизи коју држиш у руци!

МИЛЕ: Ееее, то је тајна!

АНА (*руја се*): Не зна, не зна!

СВЕТА: То је тајна представа коју ћемо да направимо са учитељицом за Нову годину.

СВЕТЛАНА: Нас нико није обавестио о тој представи!

СВЕТА: Зато што не глумите!

МИЛИЦА: Како? Ми да не глумимо? Страшно! То је немогуће!

АНА: То је незамисливо!

ЗОРИЦА: Нечувено!

СВЕТЛАНА: Неправедно!

МИЛЕ: Наравно да не, ево, (*окреће се осталима у разреду*) ево, ко од вас хоће да глуми у представи?

ОСТАЛИ ИЗ ОДЕЉЕЊА УГЛАС: Сви хоћемо!

ЗОРАН: Ево, ко хоће да буде лав?

АНА: Какав лав?

МИЛЕ: Ми смо као у зоолошком врту и сви треба да будемо нека животиња.

ЗОРАН: Ајде да видимо лава! Глуми!

Неко од ученика изађе и одглуми лава како риче и хода.

МИЛЕ: Да видимо папагаја!

Неко од ученика изађе и одглуми ђаја који ђонавља све што ови ђоворе.

СВЕТА: Требају ми још тигар, слон, вук, срна, кошута и јелен. Остали могу бити чувари у зоо-врту.

ПАПАГАЈ: Требају ми још тигар, слон, вук, срна, кошута и јелен. Остали могу бити чувари у зоо-врту.

ЗОРАН (*Папагају*): Што се ти ругаш?

ПАПАГАЈ: Што се ти ругаш?

СВЕТА: Пусти га, он је папагај!

ПАПАГАЈ: Пусти га, он је папагај!

ЗОРАН: Доста сад, папагају, није још почела представа!

МИЛЕ: Ааа, треба још једна животиња! Ко ће да глуми магарца?

СВЕТА: Можеш ти, Миле, да будеш магарец, не мораш да глумиш уопште!

МИЛЕ: А ти ћеш, Свето, бити мајмун!

ЗОРАН: Ето, све сте улоге поделили, остало је још да видимо ко ће да глуми гуску, ћурку и кокошку.

СВЕТА: Да! Да ли бисте хтеле и ви да глумите?

МИЛИЦА: Ја гуска?

СВЕТЛАНА: Ја ћурка?

ЗОРИЦА: Ја кокошка?

АНА: А шта сам ја?

СВЕТА: Па ја сам магарец, па шта?

ПАПАГАЈ: Ја сам папагај!

ЗОРАН: И Миле је мајмун, па шта?

МИЛЕ: А Зоран је коза!

ЗОРАН: Коза је женског рода!

МИЛЕ: Ово је глума и сви могу да глуме све!

МИЛИЦА: Онда буди ти гуска, када се може све!

СВЕТА: Може, али мораш да ми даш твоју кесу!

АНА: Не дај му кесу!

МИЛЕ: Ово је проба, ја сам редитељ и треба нам твоја кеса!

СВЕТЛАНА: Можда нам учитељица да петице ако учествујемо?

МИЛИЦА: А шта ће вам кеса?

МИЛЕ: Сад ћеш да видиш, ја сам гуска, Свето је ћурка, а Зоран је кокошка.

Миле узима кесу са слајкишима, њосија је на њод, они чучну и, њлумећи животиње, њокује слајкише, као кључајући. Зоран узима њразну кесу и враћа је Милици.

ЗОРАН: Ево, да ти вратимо кесу.

МИЛЕ: Проба је успела, све је договорено. Ми ћемо бити пернате животиње, а ви ћете бити магарец, мајмун и коза.

АНА: А ја?

СВЕТА: Да л' још неко хоће да буде гуска, ћурка и кокошка?

Јављају се сви ученици. Свињо и остали деле ученицима слајкише. Музика.
(Ликове можеће назвати њо ученицима који их њлуме.)

Млађим разредима више одговарају кратке драмске форме, нарочито за новогодишње приредбе. Поред тога на часовима одељенске заједнице драмски се могу обрадити и различити дечји проблеми.

3. ТУЖАКАЊЕ

Долази Јана љишћииа код млађеї браїа.

ЈАНА: И?

МИЛАН: Шта?

ЈАНА: Где је моја лутка што сам је добила за Нову годину?

МИЛАН: Отишла је код доктора!

ЈАНА: Опет си јој откинуо главу.

МИЛАН: Само ногу, па сам је закопао у земљу да опет нарасте!

ЈАНА: Е сад је доста! Рећи ћу те мами и тати!

Јана ушрчава бесно у дневну собу код мајке и оца. Они чишћају и не обраћају пажњу на њу. Јана је бесно љрекрсїила руке и чека да је неко љриметїи куцкајући ноїом нервозно. После країке љаузе оїац љроїовори.

ОТАЦ: Шта је сад било, Јано?!

ЈАНА (*једва дочекавши*): Милан је опет закопао моју лутку у земљу.

ОТАЦ: Нема везе, купићу ти другу лутку!

МАЈКА: Како закопао?

ЈАНА: Откинуо јој је главу и закопао у земљу да јој нарасте!

МАЈКА: Мића се само играо, видео је да све расте из земље!

ЈАНА: Моја лутка неће израсти са главом! То је требало да му већ једном објасните!

ОТАЦ: Купићу ти другу лутку!

ЈАНА: Али ја нећу другу лутку!

ОТАЦ: Онда ћу да ископам стару и залепићу јој главу.

ЈАНА: Не треба ми друга лутка, хоћу да Милан престане да ми баца лутке.

МАЈКА: Али Милан је још мали.

ЈАНА: И ја сам мала, и доста ми је више то да трпим.

МАЈКА: А шта трпиш?

ЈАНА: Баца ми лутке, једе ми чоколаде, цепа ми хаљине.

МАЈКА: Није намерно!

ЈАНА: Није намерно? Није намерно? Како то може ненамерно да се поједе чоколада?

МАЈКА: Нисам мислила тако!

ЈАНА: Није намерно, а што је јуче комшиницу пљубао са терасе?

ОТАЦ: Шта је радио?

ЈАНА (*ликујући*): И бацао је на њу земљу из саксија!

ОТАЦ (*скидајући каиш*): Е сад га је стварно претерао...

ЈАНА (*схватиивши да је љреїштерала са љужакањем*): Ништа, ништа није радио.

ОТАЦ: Кога је пљубао?

ЈАНА: Ма није пљубао, само је случајно, играо се!

МАЈКА: Видиш да није, Милутине, остави тај каиш, Јана измишља, како може он мали да пљује?

ЈАНА (*на ивици љлача*): Ја не измишљам, стално му повлађујете, е сад је доста. И да знате, није мали! Пљубао је, и бацао је земљу са терасе, и јуче је просуо ручак у клозетску шољу, и ударио је Марка у обданишту и...

МАЈКА: Наш мали, Мића!

ЈАНА: Наш мали, Мића!

ОТАЦ: Е сад ћемо да видимо!

Оїац одлази дозирајући Мићу. Мајка уїлашено їледа за њим ља онда їледа Јану, љомало бесно, ља оде за мужем.

МАЈКА: Милутине, чекај, па то је све случајно, немој много да га казниш.

Јана осїаје сама на сцени. Брише сузе, заїшм кроз осмех љроїовори, вадећи луїку без їлаве.

ЈАНА (*милујући луїку*): Е сад сам вас све осветила!

4. ТАЈНА

Јана, невесела, пролази кроз дневну собу идући према родитељима. Отац и мајка када је виде, приђу јој весели.

МАЈКА: Моја дивна девојчица, како је било у школи?

ОТАЦ (*сиројо*): Да ли је учитељица рекла када долазимо по књижицу?

ЈАНА (*збуну се*): Овај, да, рекла је, у ствари, рекла је да ће сутра да нам тачно каже.

Отац је погледа сиројо преко наочара.

ОТАЦ: Сутра је рекла?

ЈАНА: Да, сутра. Не, сутра је рекла да ће да нам каже када је подела књижица!

МАЈКА: Добро, сине, добро, иди сад распреди се па да видиш шта ти је мајка купила!

ОТАЦ: Купили смо ти зато што си добар ђак!

ЈАНА (*радосно*): Могу одмах да видим?

ОТАЦ (*сиројо*): Прво се распреди!

МАЈКА: Нека је, ево, узми Јано!

Јана узима у руке поклон и почиње да га огмичава, али на пола застане и, сусветивши главу, сипљиво гледа у оца и мајку.

МАЈКА: Шта је било, Јано? Кажи!

ОТАЦ: Не свиђа ти се поклон!

ЈАНА: Не, овај, да, свиђа ми се, али...

ОТАЦ: Али?

МАЈКА: Немој да ми плашиш дете!

ЈАНА: Морам да вам нешто кажем!

МАЈКА: Шта, душо моја?

ЈАНА: Имам једну тајну!

ОТАЦ: Тајну?

ЈАНА: Рекла сам Тијани да ћу ћутати!

МАЈКА: О чему?

ОТАЦ: Кажи већ једном?

ЈАНА: Ја нисам добар ђак!

МАЈКА: Шта причаш то, Јано!

ЈАНА: Нисам, зато што пре две недеље нисам била у школи!

ОТАЦ: А где...?

МАЈКА: Ђути! Немој да је плашиш. Кажи слободно.

ЈАНА: Тијана и ја смо отишле са другог часа и нисмо биле у школи. Слагале смо учитељицу да нам није добро.

МАЈКА: И где сте отишле?

ЈАНА: Отишле смо код ње кући и играле се.

МАЈКА: То стварно није било лепо!

ЈАНА: Знам, али немојте да кажете Тијаниним родитељима. Молим вас! То је била наша тајна!

МАЈКА: Нећемо рећи, али то више не сме да се ради!

ЈАНА: Знам, и нећу више никад да побегнем из школе! Зато овај поклон није за мене! Ја нисам добар ђак!

ОТАЦ: Не, Јано, ти си добар ђак, јер си нам рекла истину. Мама и ја смо били у школи пре две недеље и сазнали смо да ниси била у школи.

ЈАНА: И ништа ми нисте рекли?

ОТАЦ: Чекали смо да нам сама кажеш! И зато што си рекла и признала, зато што и добар ђак може да погрешити, поклон је твој!

ЈАНА (*напоуштајући и прлећи их*): Ви сте најбољи родитељи!

Следи драма изведена на приредби у част амбасадора Јапана. Она показује како се монотони реферати и рецитације успешно могу заменити пригодним дијалогом двојице дечака.

5. ВЕЉКО И ЈАСУЈО

ВЕЉКО: Здраво!

ЈАСУЈО: Охио!

ВЕЉКО: Молим?

ЈАСУЈО: Охио! Тако се код нас каже здраво.

ВЕЉКО: И сваки пут се поклоните.

ЈАСУЈО: Да. У Јапану се поздравља клањањем. Дубоким наклоном мој народ исказује сагласност, поштовање и захвалност.

Вељко се њоклони, Јасујо му одговара наклоном.

ВЕЉКО: А како се ти зовеш?

ЈАСУЈО: Ја сам Јасујо.

ВЕЉКО: Ја сам Вељко. *(клањају се један другом)* Никад нисам био у Јапану. Кажи ми нешто више о својој земљи.

ЈАСУЈО: Јапан је земља на архипелагу, на више од хиљаду острва и острваца, међу којима су четири велика острва: Кјушу, Шикоку, Хоншу и Хокаидо. Јапанска острва су део ланца вулкана у Пацифику који се зове Ватрени прстен. Своју земљу називамо Нипон, што значи Земља излазећег сунца. Токио је главни град и уједно највећи град на свету, са 24 милиона становника.

ВЕЉКО *(чуди се)*: Двадесет четири милиона становника? То је баш пуно! А какво ти је то цвеће у руци?

ЈАСУЈО: То је икебана. Тако аранжирамо цвеће. Моја земља се зове и земља цвећа. Ми негујемо култ цвећа. У парковима приређујемо фестивале цвећа и оно се гаји свуда. Цвет је присутан у свакој прилици.

ВЕЉКО: Твоја земља је и дом многих борилачких вештина?

ЈАСУЈО: Јесте. Најпознатији је вероватно карате, али су код нас настали и џудо, аикидо и џијуџицу. Моја земља је земља старих ратника и моја породица води порекло од самураја.

АИКИДО ВЕШТИНА – демонстрација

ХОР: Сакура, сакура

ВЕЉКО: Чуо сам за њих. Мислим да сам гледао и филм „Седам самураја”.

ЈАСУЈО: То је познати филм чувеног јапанског редитеља Акире Куросаве. Самураји су били ратници који су имали строг кодекс понашања, бушидо. Самурај значи 'онај који служи'. Познавали су борилачке вештине, нарочито технику мачевања.

ВЕЉКО: И моја породица води порекло од ратника. Наша земља је често ратовала јер је често била поробљавана. Моји преци су били хајдучи.

ЈАСУЈО: Ко су хајдучи?

ВЕЉКО: Хајдучи су били људи који нису хтели да живе у ропству, па су се одметали у шуму и ратовали. Пре тачно 200 година подигнут је устанак који је ослободио земљу од непријатеља и тада смо поново добили своју државу. Хајдучи су имали важну улогу у тим ратовима.

ЈАСУЈО: И ви сте, значи, много ратовали?

ВЕЉКО: Јесмо. Чак смо ратовали и са Јапаном.

ЈАСУЈО: И са Јапаном? Када?

ВЕЉКО: Тај рат је више анегдота. Када је Русија заратила са вама 1906. године, Црна Гора је као руски савезник објавила рат Јапану иако нису имали појма где се налази тај Јапан. Но, испаде да је тај рат трајао 100 година!

ЈАСУЈО: Да, сећам се да је пре две године пронађена та објава рата, па су тек тада симболично закључили мир.

ВЕЉКО: Јесте. Не знам да ли је неко стварно отишао у Јапан да се бори.

ЈАСУЈО: Да ли је истина да ви имате само 30 знакова?

ВЕЉКО: Да, имамо 30 слова у азбуци захваљујући једном човеку који се звао Вук Караџић, а који је реформисао азбуку.

ЈАСУЈО: Ми имамо 48 главних и око 2000 споредних знакова.

ВЕЉКО: То је баш много. Ја никад не бих научио да читам и пишем. Мени је било много и ових 30.

ЈАСУЈО: Заиста је тешко, али се ипак савлада. Пишемо слева надесно, а књиге читамо отпозади.

ВЕЉКО: И ја прво прочитам крај књиге, а остало ако стигнем.

ЈАСУЈО: Како то?

ВЕЉКО: Ма шалим се! Него, нешто сам направио за тебе. Нисам сигуран да ли је баш најбоље.

Изволи! (*ћружа му ждрала од љаири*)

ЈАСУЈО (*одушевљено*): Цури! Кансха сура. То значи 'хвала'.

ВЕЉКО: А шта значи цури?

ЈАСУЈО: Тако се зове оригами фигурица у облику ждрала. Баш си је лепо направио, ни ја не бих умео боље! И ја сам припремио поклон за тебе. (*ћружа му бонсаи дрво*)

ВЕЉКО: Бонсаи! Баш је лепо! Увек сам се питао како их узгајате.

ЈАСУЈО: Лепота бонсаија је у томе што чува особине нормалног, великог дрвећа. Узгајање овог дрвећа захтева велику пажњу, стрпљење, вештину и љубав.

ВЕЉКО: Хвала пуно.

ЈАСУЈО: Хвала теби и надам се да ћеш једном доћи у Јапан.

ВЕЉКО: Било ми је задовољство.

ЈАСУЈО: Сајонара!

ВЕЉКО: Сајонара!

Поклањају се и одлазе.

ХОР: Ој, Мораво

Песма Мијазаве Кенџија „НЕ КЛОНИ ПРЕД КИШОМ”

Не уступа пред кишом,
не уступа пред ветром,
не уступа пред снегом и летњом врућином
тако му је снажно тело.

Без похлепе,
никад љут,
увек се благо смеши.
Дневно поједе четири шољице неољуштеног пиринча
кашу од пасуља и нешто поврћа.
Не мисли никад на себе,
пажљив је, све гледа и слуша,
разуме
разуме
и никад не заборавља.
Живи у сламом покривеној колиби
у сени шумарка борова.
Нађе ли се на истоку болесно дете,
отићи ће да га негује.
Нађе ли се на западу уморна мајка,
узеће за њу на леђа снопове пиринча.
Нађе ли се на југу човек што умире,

Поћи ће до њега и рећи му нека се не плаши.
Дође ли на северу до свађа и парничења,
рећи ће им да престану с таквим тричаријама.
За време суше пролива сузе,
у хладно лето плаче.
Људи око њега сматрају га будалом.
Нити га хвале нити се жале на њ.
– Добро је бити такав човек.

Вељко и Јасујо разговарају о хаику њеснишћиву.

ЈАСУЈО: Да ли си чуо за хаику песништво?

ВЕЉКО: Не, нисам!

ЈАСУЈО: То су једноставне, кратке песме какве може да напише свако ко свет око себе види срцем.

ВЕЉКО: Значи, може свако ко уме да запази лепе, мале ствари око себе. Да ли постоје нека правила којих мора да се придржава онај ко пише хаику песме?

ЈАСУЈО: Постоје два: песме имају три стиха; први и трећи стих имају по пет слогова, а други седам.

ВЕЉКО: Ко је најпознатији хаику песник?

ЈАСУЈО: Кобајаше Исе. Рећи ћу ти једну његову песму:

НЕ-КО НО-КО-НО
ЦЈО-И ТО О-СА-Е-РУ
КО-НО-ХА КА-НА.

ВЕЉКО: Знам шта то значи!

МАЛЕНО МАЧЕ
ПРИДРЖАЛО ШАПИЦОМ
ОТПАЛИ ЛИСТИЋ.

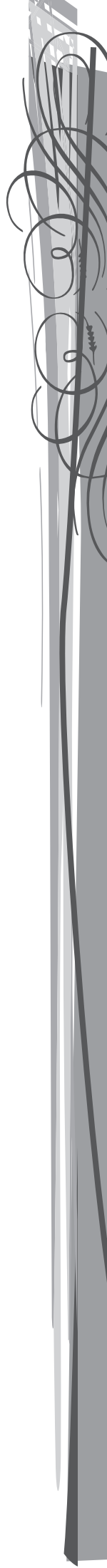
ХОР: **ШУШТИ, ШУШТИ БАМБУСОВ ЛИСТ...**

ЛИТЕРАТУРА

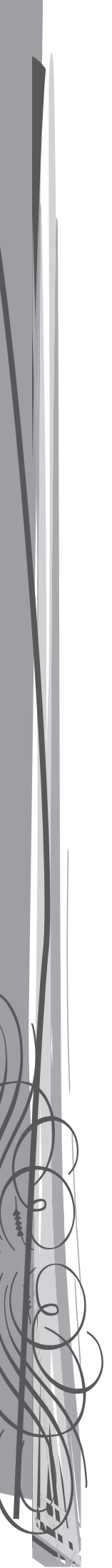
- Алексић, Весна, *Читанка за други разред основне школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.
- Андерсен, Ханс Кристијан: Лазић, Слободан: *Бајке*: [Љубљана] : Југореклам, Издавачки сектор, Београд, 1990
- Батушић, Никола, *Увод у психологију*, Загреб: Графички завод Хрватске, 1991.
- Витезовић, Милован, *Шешир професора Косте Вујића*, Београд: Просвета, 1989.
- Гревс, Роберт, *Грчки митови*, Београд: Нолит, 1995.
- Грим, Јакоб, Грим, Вилхелм: *Бајке*: Сарајево : Свјетлост, 1984.
- Дамјановић, Раде, *О рецитовању*, Београд: Итака, 2001.
- Иберсфелд, Ан, *Читање позоришта*, Београд: Култура – Библиотека „Зодијак”, 1982.
- Илић, Павле, *Методика*, Нови Сад: Змај, 2006.
- Караџић, Вук С., *Српске народне приповјетке*, Београд: Просвета, 1988.
- Клајн, Хуго, *Приручник за аматјере рецитовања*, Београд: Народна књига, 1961.
- Клоц, Фолкер, *Затворена и отворена форма у драми*, Београд: Лапис, 1995.
- Маринковић, Симеон, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Београд: Креативни центар, 2000.
- Несторовић, Зорица, Грушановић, Златко, *Читанка за осми разред*, Београд: Klett, 2010.
- Николић, Милија, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2000.
- Нушић, Бранислав, *Хајдуци*, Београд: БИГЗ, 1987.
- Обрадовић, Доситеј, *Басне*, Београд: Просвета, 1963.
- Проп, Владимир, *Морфологија бајке*, Београд: БИГЗ, 1980.
- Ромчевић, Небојша, *Ране комедије Јована Стерије Поповића*, Нови Сад: Позоришни музеј Војводине, 2004.
- Станисављевић, Миодраг, *Етика и драма*, Београд: Универзитет уметности у Београду, 1977.
- Станковић-Шошо, Наташа, *Читанка за четврти, шести и седми разред основне школе*, Београд: Klett, 2006–2009.
- Сурио, Етјен, *Двеста хиљада драмских ситуација*, Београд: Нолит, 1980.

ДРАМСКЕ БЕЛЕШКЕ

[illegible]



Lined area for writing, consisting of 25 horizontal lines.



CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

371.383 : : 792.091(035)

ГРУШАНОВИЋ, Златко, 1976–

Драматизација у настави / Златко Грушановић.
– 1. изд. – Београд : Klett, 2011 (Београд : Публикум). –
190 стр. : илустр. ; 29 cm

Тираж 4.000. – Библиографија : стр. 189.

ISBN 978-86-7762-286-2

а) Позоришно васпитање – Приручници
COBISS.SR-ID 182250508